

CRNA GORA

MINISTARSTVO PRAVDE, LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA

ZAVRŠNI IZVJEŠTAJ

o sprovođenju Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti (PAPRR) 2017- 2021

Podgorica, jun 2021. godine

SADRŽAJ

I UVODNI REZIME	4
II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA	15
II Napredak u ostvarenju ciljeva po oblastima	16
1. UNAPREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI I LJUDSKIH PRAVA ŽENA	16
2. RODNO OSJETLJIVO VASPITANJE I OBRAZOVANJE	20
3. RODNA RAVNOPRAVNOST U EKONOMIJI	23
4. RODNO OSJETLJIVA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	27
5. RODNO ZASNOVANO NASILJE	30
6. RODNA RAVNOPRAVNOST U MEDIJIMA, KULTURI I SPORTU	35
IZAZOVI:	38
<i>Ni javni servis ni komercijalni / privatni mediji ne doživljavaju problematiku rodne ravnopravnosti kao prioritetnu. Novinari/ke nijesu dovoljno senzibilisani i predloženo je da oni/e prođu obuku o rodnoj ravnopravnosti na završnoj godini studija, jer poruke o rodnoj ravnopravnosti treba da budu utkane u bilo koju temu – u sport, obrazovanje, ekonomiju, ekologiju, itd. Javni servis nema kontakt osobu koja se bavi rodnom ravnopravnošću.</i>	38
<i>Nažalost, uloga medija još uvijek nije dovoljno jaka u dijelu promovisanja rodne ravnopravnosti, već podliježe korporativnim ciljevima i seksističkim marketinškim programima. Imajući pristup širokom broju građanki i građana, mediji utiču na njihove stavove i mišljenja, i naučno je dokazano da dugotrajno izlaganje ljudi sličnim porukama i obrascima doprinosi njihovim prihvatanjem kao istinitih, jer ih ponavljanjem, podsvijest čini istinitima. Primjetno je korištenje tj. zloupotreba ženskog tijela u reklamnoj industriji, takođe praćena stereotipnim predstavljanjem žene u ulozi domaćice, koja s osmijehom na licu služi muža i djecu. Na taj način, reklamna industrija pomaže stereotipnom prikazu žena kao manje ambicioznih i sposobnih, a nerijetko i promovise seksizam u medijima.</i>	38
<i>Primjetno je da u Crnoj Gori, kao i drugim zemljama regiona, vidljivost žena u medijima opada kako raste istaknutost i važnost teme. Budući projekat iz IPA 2018“ Komuniciranje rodne ravnopravnosti “, koji će zajednički sprovoditi Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i Kancelarija UNDP-ija u Crnoj Gori, uz finansijsku podršku EK, će se baviti upravo ovim pitanjima koje se tiču osnaživanja žena, rodne ravnopravnosti, javnih komunikacija i medija.</i>	38
7. RAVNOPRAVNOST U PROCESU ODLUČIVANJA U POLITIČKOM I JAVNOM ŽIVOTU. ..	39
8. INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA PRIMJENU POLITIKA RODNE RAVNOPRAVNOSTI I MEĐUNARODNA SARADNJA	43
III TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE	51
1. UNAPREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI I LJUDSKIH PRAVA ŽENA	52
<i>Strateški cilj: Uspostavljanje društva jednakih mogućnosti i eliminisanje svih oblika diskriminacije po osnovu pola i roda</i>	52
2. RODNO OSJETLJIVO VASPITANJE I OBRAZOVANJE	67

Strateški cilj: Uvođenje rodno osjetljivog obrazovanja na svim nivoima obrazovanja	67
3. RODNA RAVNOPRAVNOST U EKONOMIJI	73
4. RODNO OSJETLJIVA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	112
5. RODNO ZASNOVANO NASILJE	127
6. RODNA RAVNOPRAVNOST U MEDIJIMA, KULTURI I SPORTU	181
7. RAVNOPRAVNOST U PROCESU ODLUČIVANJA U POLITIČKOM I JAVNOM ŽIVOTU	187
8. INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA PRIMJENU POLITIKA RODNE RAVNOPRAVNOSTI I MEĐUNARODNA SARADNJA	200
Strateški cilj: Stvaranje održivih mehanizama na nacionalnom i lokalnom nivou za postizanje rodne ravnopravnosti	200
Indikator (pokazatelj) efekta:	201
- Postoji održiv mehanizam na nacionalnom nivou za primjenu politike rodne ravnopravnosti, obučeni kadrovi, sredstva za rad i redovna komunikacija između svih relevantnih aktera.	201
- Uspostavljen index rodne ravnopravnosti i prate se ostali važni UN indikatori u ovoj oblasti.	201
IV Nalazi evaluacije	1
V Osvrt na planirana i utrošena finansijska sredstva	3
III PREPORUKE ZA NAREDNI PERIOD CIKLUS PLANIRANJA POLITIKA	4

I UVODNI REZIME

Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2017 - 2021 ¹(u daljem tekstu: PAPRR), predstavlja treći po redu razvojni dokument za implementaciju politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori. Kao i prethodna dva, i ovaj dokument zasnovan je na međunarodnim i domaćem pravnom okviru koji tretira problematiku rodne ravnopravnosti.

Zakon o rodnoj ravnopravnosti propisuje da su svi državni organi, organi državne uprave i lokalne samouprave, javne ustanove, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja, kao i privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce dužni da, radi postizanja rodne ravnopravnosti, u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka, kao i preduzimanja aktivnosti iz svoje nadležnosti ocjenjuju i vrednuju uticaj tih odluka i aktivnosti na položaj žena i muškaraca.

PAPRR je dokument koji usvaja Vlada Crne Gore, ali njegova uspješna realizacija zahtijeva saradnju i koordinaciju Ministarstva, pravde, ljudskih i manjinskih prava (u daljem tekstu: MPLJMP)², odnosno Direkcije za rodnu ravnopravnost³, sa svim ministarstavima, organima državne uprave, sa Skupštinom Crne Gore, javnim ustanovama, organima lokalne samouprave i organima lokalne uprave i civilnim sektorom.

U sklopu PAPRR -a su se kreirali dvogodišnji programi sprovođenja, te je u skladu sa tim, PAPRR 2017-2021 sa Programom sprovođenja za 2017 – 2018 godinu usvojen marta 2017. godine, dok je drugi Program sprovođenja za 2019-2020 usvojen marta 2019. godine. Misija ovog dokumenta je osiguranje rodne ravnopravnosti u kreiranju i sprovođenju svih nacionalnih i lokalnih politika, te u radu svih pravnih subjekata na nivou države.

Oblasti djelovanja u PAPRR-u 2017-2021 definisane su u skladu sa Pekinškom deklaracijom i Planom za akciju. Od 12 kritičnih oblasti u kojima je najizraženija rodna neravnopravnost prema Pekinškoj deklaraciji, Crna Gora se opredijelila za osam oblasti u kojima je djelovala u cilju postizanja rodne ravnopravnosti.

¹ Link za PAPRR:

[http://www.minmanj.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=270269&rType=2&file=PAPRR 2017 - 2021.pdf](http://www.minmanj.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=270269&rType=2&file=PAPRR%2017%20-%202021.pdf)

² nekadašnje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

³ nekadašnje Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti

Uspostavljanje jednakih šansi za oba pola i suzbijanje polne diskriminacije je opšti cilj i sastavni dio svih evropskih programa i politika, jer je rodna ravnopravnost jedno od temeljnih načela pravnog okvira Evropske unije. Crna Gora kao država kandidatkinja i buduća članica EU u obavezi je da realizuje sve ciljeve kojima se umanjuje rodna diskriminacija a koji su postavljeni u zakonodavnim i strateškim dokumentima koje usvaja Evropska komisija i Savjet Evrope, ali jednako obavezujuća su i dokumenta Ujedinjenih nacija kojima se osigurava postizanje rodne ravnopravnosti. PAPRR 2017-2021 imao je za cilj da kroz konkretne aktivnosti, oslonjen na međunarodni i nacionalni pravni i strateški okvir, kroz definisane indikatore garantuje i konkretan pomak u procesu izgradnje rodne ravnopravnosti.

Kao mehanizam za izvještavanje PAPRR 2017-2021 pratio je UN Globalni Minimalni set indikatora i dodatno indikatore definisane u Programima sprovođenja. Naime, inter-agencijska i Ekspertska grupa za rodnu statistiku u okviru Komisije za statistiku Ujedinjenih nacija je ustanovila minimalni set rodni indikatora za međunarodnu kompilaciju širom svijeta, sa ciljem da se obezbijedi osnova za praćenje rodni pitanja na globalnom nivou (Ujedinjene nacije, 2014. godine). Ovaj globalni minimum Set sadrži minimalnu zajednički imenitelj za statistiku na rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena.

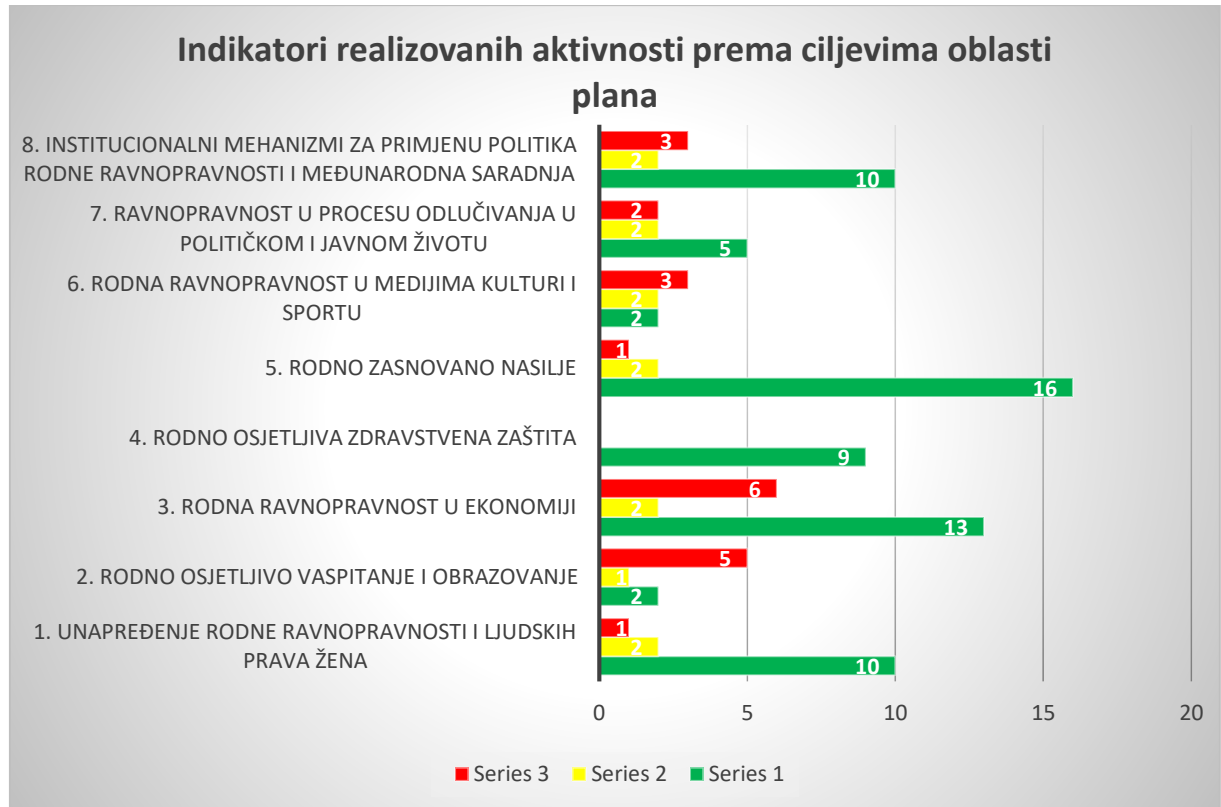
PAPRR-a 2017-2021, u Crnoj Gori, je donesen kada sistem funkcionalnog strateškog planiranja još uvijek nije bio ustanovljen, odnosno kada još uvijek nijesu bili definisani način i postupak izrade strategija i kriterijumi kvaliteta i principi kreiranja dokumenta u skladu sa novom metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata i podzakonskim aktim za izradu i praćenje strateških dokumenata - Uredbom o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata ("Službeni list CG", br. 54/2018)). Unošenjem minimalnog seta SDG indikatora, imalo je za cilj kvalitnije praćenje efekata indikatora postavljenih ciljeva. Međutim ono što nedostaje i što ograničava praćenje rezultata uticaja je ne utvrđivanje indikatora polaznog i željenog stanja, tako da se to ispostavilo kao problem kod analitičke interpretacije postignutog.

1.1. Stepen realizacije Programa sprovođenja PAPRR-a 2019-2020

Oblasti i strateški ciljevi	Ukupan broj aktivnosti	Realizovano	Djelimično realizovano	Nije realizovano
<i>UNAPREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI I LJUDSKIH PRAVA ŽENA</i> <i>Strateški cilj 1: Uspostavljanje društva jednakih mogućnosti i eliminisanje svih oblika diskriminacije po osnovu pola i roda.</i>	13	Izracunati broj i % 77%	Izracunati broj i % 15%	Izracunati broj i % 8%
<i>RODNO OSJETLJIVO VASPITANJE I OBRAZOVANJE</i> <i>Strateški cilj 2: Uvođenje rodno osjetljivog obrazovanja na svim nivoima obrazovanja</i>	8	25%	12,5%	62,5%
<i>RODNA RAVNOPRAVNOST U EKONOMIJI</i> <i>Strateški cilj 3: Povećati zaposlenost žena i ukloniti sve oblike diskriminacije žena na tržištu rada.</i>	21	62%	10%	28%
<i>RODNO OSJETLJIVA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA</i> <i>Strateški cilj 4: Unaprijediti dostupnu rodno osjetljivu zdravstvenu zaštitu.</i>	9	100%	/	/
<i>RODNO ZASNOVANO NASILJE</i> <i>Strateški cilj 5: Suzbiti sve oblike rodno zasnovanog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te unaprijediti položaj i zaštitu prava žrtava svih oblika rodno zasnovanog nasilja.</i>	19	84%	10%	5,3%
<i>RODNA RAVNOPRAVNOST U MEDIJIMA, KULTURI I SPORTU</i> <i>Strateški cilj 6: Suzbijati rodne stereotipe i uvesti politiku rodne ravnopravnosti u medije, kulturu i sport.</i>	7	28,6%	28,6%	43%
<i>RAVNOPRAVNOST U PROCESU ODLUČIVANJA U POLITIČKOM I JAVNOM ŽIVOTU</i> <i>Strateški cilj 7: Ravnopravno učešće žena i muškaraca na svim nivoima odlučivanja.</i>	9	55,5%	22%	22% ¹⁵
<i>INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA PRIMJENU POLITIKA RODNE RAVNOPRAVNOSTI I MEĐUNARODNA SARADNJA</i> <i>Strateški cilj 8: Stvaranje održivih mehanizama na nacionalnom i lokalnom nivou za postizanje rodne ravnopravnosti.</i>	15	67%	13%	20%
UKUPNO	101 aktivnost	67 ili 66%	13 ili 13%	21 ili 21%

Stepen realizacije aktivnosti Programa sprovođenja PAPRR- a 2020. godinu

1.2. Obrazloženje zašto se aktivnosti nijesu realizovale u roku

Pandemija COVID je značajno uticala na stepen realizacije aktivnosti tokom 2020. Zbog poštovanja mjera u cilju suzbijanja širenja pandemije COVID-a 19, te imajući u vidu interaktivni karakter obuka i potrebu većeg prisustva polaznika/ca, određene institucije nisu realizovale predviđene edukativne programe. Takođe, u cilju zaštite zdravlja građana Vlada Crne Gore je donijela odluku da se finansijska sredstva iz budžeta usmjere na zaštitu zdravlja građana i funkcionisanje

zdravstvenog i drugih osnovnih sistema javne potrošnje, te iz tog razloga nije bilo ni sredstava za realizaciju predviđenih mjera.

1.3. Osvrt na najvažnije postignute rezultate ali i izazove

U pravcu ostvarivanja rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena u Crnoj Gori evidentan je napredak u prethodnih pet godina.

Jedno od najvažnijih dostignuća u postizanju rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena jeste unapređenje antidiskriminatornog zakonodavstva, nacionalnih akcionih planova i razvijanje institucionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost na državnom i lokalnom nivou.⁴

Od kada je pridruživanje EU utvrdila kao jedan od svojih najvažnih ciljeva, Crna Gora je od 2017. do 2021. godine posvećeno radila na postizanju standarda EU u oblasti rodne ravnopravnosti unapređenjem legislative (Zakon o zabrani diskriminacije iz 2017, Zakon o radu iz 2019.godine, Krivični zakonik iz 2021. godine, Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola iz 2020.godine, Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja iz 2020. godine, itd.)

Vlada Crne Gore, maja 2019. godine, usvojila je Nacionalni Izvještaj o implementaciji Pekinške deklaracije i Platforme za akciju (Bpfa) i Agende za održivi razvoj 2030 (Agenda 2030) i isti uputila Komisiji za status žena na razmatranje i usvajanje u susret obilježavanju 25-godišnjice Četvrte svjetske konferencije o ženama i usvajanja Pekinške deklaracije i platforme za akciju (1995). Izvještaj je metodološki rađen po Uputstvu za sveobuhvatne preglede na nivou država koje su sačinile UN – Žene i regionalne komisije Ujedinjenih nacija kako bi pomogle vođenje sveobuhvatnih pregleda.

U junu 2019. godine, Vlada Crne Gore je usvojila Izvještaj Crne Gore o sprovođenju hitnih preporuka CEDAW Komiteta o implementaciji Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, koji je prosljeđen CEDAW Komitetu na dalje postupanje. Komentari CEDAW Komiteta na navedeni Izvještaj, dostavljeni su u julu 2020. godine su i isti su prosljeđeni nadležnim institucijama, radi preduzimanja mjera za dalju implementaciju ovih preporuka.

Crna Gora je po prvi put izradila Indeks rodne ravnopravnosti. Uvođenje Indeksa rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori je inicijativa koja je imala za cilj rješavanje postojećih izazova u procjeni nivoa postignuća utvrđenog Planom aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2017–2021. ili Nacionalnom strategijom održivog razvoja do 2030. godine. Indeks rodne ravnopravnosti je po prvi put izračunat 2019. godine i iznosio je 55 indeksnih poena. Indeks je predstavljen 29. januara 2020. godine u Podgorici.

Indeks rodne ravnopravnosti Crne Gore prema EU prihvaćenoj metodologiji je razvijen od strane Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost(EIGE). Rezultati su dobijeni na osnovu mjerenja 31 indikatora, koji pokrivaju sljedeće domene: rad, novac, znanje, vrijeme, moć i zdravlje.

Indeks je pokazao da su najveće razlike u domenu moći i novca, a najmanje u zdravstvu i radu. Rezultati Indeksa ukazuju da se uprkos brojnim zakonodavnim i strateškim dokumentima usvojenim za unapređenje položaja žena i postizanje pune rodne ravnopravnosti, nejednakost i dalje izražava nedovoljnim političkim i socijalnim učešćem žena, ekonomskom nejednakošću,

⁴ Evaluacija PAPRR-a 2017-2021 link

nejednakom podelom odgovornosti, razlikama u pristupu i imovinskim pravima što dovodi žene u nepovoljan položaj itd.

Od 2020. godine se uvode propisi koji predstavljaju dobar početni korak u pravcu uvođenja rodno odgovornih lokalnih politika, uključujući i rodno odgovorno budžetiranje. Ministarstvo finansija⁵ je donijelo Uputstvo o pripremi i procjeni analize uticaja odluka i drugih propisa organa lokalne samouprave koje uključuje i rodnu dimenziju. Savjet za konkurentnost Vlade Crne Gore je pripremio Priručnik za procjenu propisa na rodnu ravnopravnost, što predstavlja značajan početni korak ka orodnjavanju politika na centralnom i lokalnom nivou.

Projekat IPA 2014 “Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti“, koji su realizovali Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i Kancelarija UNDP-a u Crnoj Gori uz finansijsku podršku EU, u periodu od tri godine 2017-2020., imao je za rezultate sledeće:

- Ojačan pristup finansijama i finansijskim uslugama od strane žena i pojačane mjere za razvoj ženskog preduzetništva (na nivou lokalnih samouprava donose se odluke o grant sredstvima za podršku ženskom preduzetništvu)

- Poboljšana politička prava, i sposobnost žena da učestvuju u politici i procesima upravljanja na svim nivoima (formirana Ženska politička mreža koja je inicirala izmjene legislative u ključnim oblastima i sprovele brojne aktivnosti)

- Osnaženi kapaciteti za isporučivanje efikasnog i efektivnog pristupa u slučajevima rodno zasnovanog nasilja i razvijeni kapaciteti za praćenje sprovođenja strukturnih reformi (donesen i potpisan novi Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti do nasilja nad ženama i nasilja u porodici, ustanovljena baza podataka u centrima za socijalni rad itd).

Set aktivnosti realizovanih, kao i rezultati postignuti u okviru implementacije projekta, su doprinijeli ostvarivanju programskih ciljeva, kao i poboljšanju društvenog i institucionalnog reagovanja na promociju, zaštitu i sprovođenje ljudskih prava i jednakih mogućnosti, sa posebnim naglaskom na sprovođenje politika rodne ravnopravnosti.

U okviru projekta razvijene i dizajniranja obuka za rodnu ravnopravnost.

Program obuke koji je bio primarno usmjeren na unapređenje kapaciteta Ministarstva za ljudska i manjinska prava, ali i na kreatore politike i kordinate/ke za rodnu ravnopravnost, realizovao se u decembru 2019. godine i isti je pohađalo 20 učesnika/ca.

U saradnji sa Upravom za kadrove Crne Gore, obuka je takođe organizovana tokom 2019. i za ključne partnere Uprave za kadrove po ovom pitanju. Treningu je prisustvovalo 27 učesnika, od kojih 20 dobilo potvrde o pohađanju.

O rezultatima realizacije programa IPA 2014 najbolje govori nezavisno ekspertsko mišljenje : “Program za rodnu ravnopravnost najveća je intervencija u zemlji koja se trudi da obezbjedi rodnu ravnopravnost. Pristup Programa za rodnu ravnopravnost, usmjeren na politiku i institucionalni nivo, osigurava stalno postojanje javnog zagovaranja i aktivnosti u cilju političkog i institucionalnog osnaživanja. Međusektorska saradnja se podstiče u cilju povećanja koordinisanih inputa zarad obezbjeđivanja rodne ravnopravnosti. Pored toga, poboljšana

⁵ Sadašnje Ministarstvo finansija I socijalnog staranja u skladu sa Uredbom o organizaciji I načinu rada državne uprave (“Službeni list CG”, br.118/20; 121/20; 1/2021 I 2/2021)

saradnja će rezultirati u integrisanoj i strukturanoj institucionalnoj podršci i zaštiti žena žrtva nasilja.” i “Ovaj projekat predstavlja dobar primjer uspješnog i jakog partnerstva između Delegacije Evropske Unije u Crnoj Gori i UNDP. Projekat je podržan i od civilnog društva i od Vlade; Međutim, Vlada bi trebalo da obezbijedi veće ljudske i finansijske resurse za Sektor za rodnu ravnopravnost”.

Kada je u pitanju oblast borbe protiv rodno zasnovanog nasilja postignuti su značajni rezultati. Neki od njih su sledeći:

- Protokol o postupanju u slučajevima rodno zasnovanog nasilja ima značajan strateški uticaj na institucionalan pristup i vođenje slučaja, kao i na postizanje određenih standarda, koji se odnose na prikupljanje podataka i baze podataka i sprovođenje Istanbulske konvencije.
- Nacionalna baza podataka je pokrenuta u maju 2019, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Ministarstvom rada i socijalnog staranja.
- Program obuke za implementaciju Protokola o postupanju u slučajevima rodno zasnovanog nasilja, osigurao je primjenu novog pristupa u svakodnevnom radu i razmjenu informacija. Prva faza obuke imala je za ciljnu grupu 100 policajaca, koji su obučeni da koriste novi softver i obezbijede razmjenu podataka sa CSR, dok je druga faza, koja je za ciljnu grupu imala predstavnike/ce centara za socijalni rad i druge relevantne institucije i organizacije u primjeni novog pristupa, okupila je 120 stručnjaka i bila je sprovedena uz podršku dvije nevladine organizacije - SOS Nikšić i Sklonište za žene i djecu žrtve nasilja.
- Jačanje regulatornog okvira za rešavanje rodno zasnovanog nasilja - Akcioni plan je razvijen od strane tadašnjeg Ministarstva rada i socijalnog staranja i usvojen od strane Vlade. Osim toga, razvijena su dva podzakonska akta za specijalizovane usluge skloništa i kriznih centara. Konačno, u okviru ovog Programa, koji se odnosi na poboljšanje zakonodavnog okvira, sačinjeni su amandmani i inicirano unapređenje Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, koji je trenutno u proceduri izmjene i dopune.

Učešće žena u političkom odlučivanju na centralnom i lokalnom nivou, predstavlja izuzetno važan aspekt i preduslov za uspostavljanje rodne ravnopravnosti. Aktivnosti u ovoj oblasti uglavnom bile fokusirane na zalaganje za izbornu zakonodavstvo započeto u 2018. i razvoj kapaciteta za podršku ženama u 18 političkih stranaka okupljenih oko Ženske političke mreže(u daljem tekstu: ŽPM). ŽMP je pripremila listu amandmana koje treba unijeti u izbornu zakonodavstvo u cilju postizanja ravnopravnije zastupljenosti žena u politici i obezbjeđivanja resursa za političko djelovanje žena. U nacrt Zakona o izboru odbornika i poslanika unijet amandman sa kvotom od 40%, dok su u Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja unijete mjere za finansiranje političkog rada ženskih organizacija političkih stranaka. ŽMP je pokrenula postupak izmjene i drugih važnih zakona i politika kao što su Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i Krivični zakon, te obezbijedila stalno opredjeljivanje nepovratnih finansijskih sredstava za žene preduzetnice u 16 opština.

Usvajanje Zakona o finansiranju političkih partija ima za ishod rezultat više od 500.000 evra u 2019. dodijeljenih posebno ženskim partijskim forumima, što predstavlja izuzetno visok finansijski rezultat ovog Programa.

Žensko preduzetništvo je jedan od faktora koji doprinosi razvoju ekonomije. U Crnoj Gori se sve više razvija žensko preduzetništvo. Ženska politička mreža je podržala programsku intervenciju u oblasti ženskog preduzetništva. Pokrenula je inicijativu za dodjelu posebnih finansijskih sredstava za žensko preduzetništvo u lokalnim samoupravama. U 2019, u sledećim opštinama izdvojeno je ukupno 201.000 evra za žensko preduzetništvo: Danilovgradu, Baru, Podgorici,

Budvi, Ulcinju, Beranama, Kolašinu, Kotoru, Bijelom Polju, Rožajama, Gusinje, Plav, Mojkovac, Pljevlja, Tivtu, Herceg Novom. Imajući u vidu finansijski doprinos komponenti i ishodu programa sa više od 200.000 evra u 2019, koji se izdvaja iz lokalnih budžeta predstavlja visok finansijski rezultat.

Lokalni konsultant je sproveo mentorstvo i stručnu podršku za 102 žene preduzetnice, dok su 4 opštine dobile podršku razvoju institucionalnih kapaciteta.⁶

Podrška opštinama u cilju efikasnije primjene politika rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou, podrška Mreži koordinatora/ki, obuke, seminari, jačanje kapaciteta lokalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost, uz podsjećanje na obaveze koje proističu iz Memoranduma o saradnji, odvijala se u kontinuitetu do danas. Kroz projekat: „Jačanje mehanizama za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou”, u periodu 2016 – 2020. godine su, između ostalih, realizovane sledeće aktivnosti: povodom obilježavanja desetogodišnjice saradnje, u oblasti jačanja rodne ravnopravnosti, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i Misije OEBS u Crnoj Gori, u decembru 2017. godine organizovana je dvodnevna regionalna konferencija, na kojoj su prezentovana tri dokumenta: Analiza o primjeni memoranduma o saradnji u oblasti rodne ravnopravnosti i orodnjavanju politika u crnogorskim opštinama, Priručnik o rodnoj ravnopravnosti za službenike/ce i namještenike/ce u lokalnim samoupravama i Model lokalnog akcinog plana; organizovana su dva ciklusa (2018. i 2019. godine) Programa obuke za trenere za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou, organizovane su obuke novinara/ki o rodnoj ravnopravnosti u medijima i radionice o Rezoluciji SB UN 1325; te pružana je podrška opštinama pri izradi lokalnih akcionih planova za rodnu ravnopravnost.

U 2020. godini, kreirana je prva elektronska platforma – Rodna mapa, koja na inovativan način predstavlja položaj žena i muškaraca u crnogorskom društvu.⁷ Nudi brojne podatke i informacije koje predstavljaju polaznu osnovu u kreiranju politika. Link za rodnu mapu: <https://vww.rodnamapa.me/>.

Nakon dugogodišnjeg predanog rada na unapređenju položaja LGBTI osoba u Crnoj Gori, u julu 2020. godine, usvojen je Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola. Ovim Zakonom postignut je veliki pomak u postizanju ravnopravnosti LGBTI osoba sa ostalim građanima i većem stepenu njihove prihvaćenosti u društvu.

Od 2018. godine kada su počele da se primjenjuju odredbe Zakona o nevladinim organizacijama iz 2017. godine, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je sprovodilo konkurs za finansiranje projekata nevladinih organizacija iz oblasti rodne ravnopravnosti. Kroz tri javna konkursa za dodjelu sredstava nevladinim organizacijama za realizaciju 51 projekta iz oblasti rodne ravnopravnosti: "Za rodni balans u Crnoj Gori" , „Ključ je u rukama žene“, „Za snažnije društvo iz ugla rodne jednakosti“, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je 2018, 2019. i 2020. godine je dodijelilo 171.000,00 €, 290.000,00 € i 171.000,00 € (iznosi po godinama 2018, 2019 i 2020) ili ukupno 632.000€.

Izazovi:

⁶ Sajt: <http://www.gendermontenegro.com/me/o-programu/izvjestaji>

⁷ <https://vww.rodnamapa.me/>

Građani/ke u Crnoj Gori još uvijek nemaju jasno razgraničene stavove vezane za rodnu ravnopravnost i njenu ulogu u demokratizaciji i razvoju građanskog društva. Istraživanje UNDP o integrisanju principa rodne ravnopravnosti iz januara 2020. godine, pokazalo je da približno troje od petoro građana dijeli mišljenje da je rodnu ravnopravnost nemoguće u potpunosti postići usljed inherentne razlike između muškaraca i žena. Otprilike isto toliko njih se slaže da se danas pretjerano forsira pitanje rodne ravnopravnosti iako to ne daje rezultate u vidu poboljšanja položaja žena u Crnoj Gori. Muškarci i žene imaju dijametralno suprotno viđenje njihovog trenutnog položaja u društvu – blizu tri četvrtine žena smatra da muškarci imaju veća prava od njih, dok se sa tim slaže oko dvije petine muškaraca. S druge strane, više od polovine muškaraca smatra da su žene, ako ne u povlašćenom položaju, onda bar ravnopravne sa muškarcima u crnogorskom društvu.

Više od polovine građana/ki izražava stav da su muškarci po pravilu bolje političke vođe, da imaju bolje liderske sposobnosti i da u skladu sa tim treba da zauzimaju rukovodeće pozicije u društvu ". Svaki drugi građanin/ka smatra da su manje sposobne od muškaraca da obavljaju pojedine profesije poput vojničke. Iako se oko tri petine građana načelno slaže da očevi treba češće da koriste pravo na roditeljsko odsustvo, približno isto toliko njih vjeruje da je za dobrobit djece poželjnije da otac radi, a da se žena posveti porodici. Kontradiktorno pak, oko polovine građana smatra da je potrebno izjednačiti granicu za odlazak u penziju za muškarce i žene. Zabrinjavajući nalaz je da skoro svaki drugi građanin/ka vjeruje da uspješne poslovne žene moraju neminovno da zanemare svoju porodicu."

Ovakvi stavovi daju jasan signal kreatorima politika da se rad na podizanju javne svijesti mora odvijati intenzivno i kontinuirano, te da je neophodno adresirati stereotipe kroz sve nivoe obrazovanja i vaspitanja, kao i kroz kulturu i medije.

Nedostatak formalnog obrazovanja i drugih oblika edukacije o rodnoj ravnopravnosti najčešće se nadomještuje stereotipima i predrasudama. Na taj način se učvršćuje partijarhat, a društvo sve više udaljava od emancipacije i usvajanja demokratskog sistema vrijednosti. Patrijarhalni model ponašanja i shvatanja odnosa u crnogorskom društvu i shvatanje šta je "prihvatljivo" za žensku i mušku djecu, a šta nije, često dovodi do toga da je nasilje nad ženama osobama drugačijih polnih i rodni identiteta prihvatljivo kao model ponašanja. Posljedice su devastirajuće i za pojedinca i za društvo, pa se kao najdrastičnije javljaju u obliku selektivnih abortusa, rodno zasnovanog nasilja i diskriminacije na radnom mjestu. Sa druge strane, i pored činjenice da su muškarci i žene izjednačeni pred zakonom kada je u pitanju nasljeđivanje, žene se i dalje priklanjaju partijarhalnoj tradiciji i odriču se imovine u korist muških srodnika. Stereotipi i predrasude naročito su izraženi prema osjetljivim pojedincima/kama i grupama, kao što su Romkinje/Egipćanke, osobe sa invaliditetom, osobe drugih polnih i rodni identiteta, žene na selu, žene u zatvoru/pritvoru.

Žene se i dalje suočavaju sa različitim oblicima diskriminacije u političkoj, društvenoj i ekonomskoj sferi, gdje su svega 24, 69 % žena poslanice u Skupštini (ispod propisane kvote od 30%, na kraju, porodično nasilje je širom rasprostranjeno, a 33% žena je izloženo porodičnom nasilju. Romkinje i Egipćanke još uvijek žive na marginama društva i treba dalje raditi na polju obrazovanja, zdravstvene zaštite, stambenog zbrinjavanja i zaposlenja. Lica sa invaliditetom su takođe izložena višestrukoj diskriminaciji i fizički pristup institucijama i dalje je jedan od najočiglednijih problema.

Kada se analiziraju dva poslednja izvještaja (za 2018. i 2019) Evropske komisije o napretku Crne Gore u procesu pregovaranja dolazimo do zaključka da je u izvještajnom periodu postignut skroman napredak što se tiče jednakosti žena i muškaraca. I dalje postoje zabrinutost zbog uticaja relevantnog zakonodavstva i PAPRR-a 2017-2021. Proces ostaje u velikoj mjeri zavisian od donatora a nedostaju adekvatni ljudski, tehnički i finansijski resursi. Rodni mehanizam još uvijek nije dovoljno organizaciono postavljen da efektivno obavlja svoju koordinacionu i stratešku ulogu, a CEDAW preporuke u dovoljnoj mjeri još uvijek nisu implemtirane. Crna Gora nije usvojila mjere suzbijanja

stereotipa i diskriminatornih praksi, trgovine ljudima i iskorištavanje prostitucije. Fenomen selektivnih pobačaja i dalje ostaje zabrinjavajući i neophodno je institucionalno praćenje.

1.4. RODNI ASPEKTI MJERA PREDUZETIH TOKOM PANDEMIJE VIRUSA COVID-19

Sve države Evrope i svijeta suočile su se sa različitim izazovima kako bi zaštitile svoje građane/ke od pandemije COVID-19.

Konstatovano je da se tokom kriznih situacija i pandemija nasilje nad ženama i nasilje u porodici povećava zbog izolacije, stresa, povećane nervoze i sl. Svi podaci pokazali su da je broj prijavljenih slučajeva porodičnog nasilja u porastu tokom pandemije virusa COVID 19, kako u Crnoj Gori tako i širom svijeta.

Izbijanjem pandemije COVID 19 povećava se već visok stepen rodno zasnovanog nasilja naročito usljed većeg ekonomskog stresa u domaćinstvima u vremenu krize zajednički sa socijalnom izolacijom. Svjetski podaci ukazuju da je 1 od 3 žena u svijetu doživjela rodno zasnovano nasilje.

Vlada Crne Gore u saradnji sa relevantnim institucijama preuzela je niz mjera kada je u pitanju suzbijanje posljedica u odnosu na pandemiju COVID19.

UNDP u Crnoj Gori omogućio je i preduzeo brojne aktivnosti kako bi podržao vladine institucije u njihovom odgovoru na očekivani porast rodno zasnovanog nasilja u Crnoj Gori u kontekstu COVID19.

Kako bi država na što bolji način pomogla žrtvama nasilja u porodici, uz podršku UNDP-ija u Crnoj Gori i relevantnog Ministarstva rada i socijalnog staranja razvijen je Krizni akcioni plan djelovanja pružaoca specijalizovanih usluga za žrtve nasilja u skladu sa Istanbulskom konvencijom.

Ovaj Krizni akcioni plan predstavlja zajednički plan djelovanja države i nevladinih organizacija koje pružaju specijalizovane usluge podrške za žrtve nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Njime je bliže definisan način funkcionisanja skloništa i povjerljivih lica kao i pružanje podrške žrtvama nasilja u vrijeme mjera borbe protiv pandemije, u uslovima sprovođenja mjera samoizolacije i ograničenog kretanja, a u skladu sa preporukama vladinog tijela za suzbijanje zaraznih bolesti. Ministarstvo u čijoj je nadležnosti pitanje socijalnog staranja dalo je uputstva svim centrima za socijalni rad da u svakom trenutku budu dostupni za žrtve porodičnog nasilja i da promovišu rad skloništa i nacionalnu SOS telefonsku liniju.

Kancelarija UNDP u Crnoj Gori u saradnji sa Vladom, razvila je digitalno rješenje za hitne odgovore u slučajevima nasilja, tj mobilnu aplikaciju „Budi sigurna“ koja je bila dostupna za android i IOS system. Aplikacija omogućava žrtvama nasilja da jednim klikom pošalju zahtjev SMS-om nacionalnim SOS linijama, ili drugim povjerljivim organizacijama/osobama na osnovu ličnog zahtjeva.

Pored navedenog aplikacija „Budi sigurna“ koja funkcioniše na principu jednog klika, šalje automatsku poruku nacionalnoj SOS telefonskoj liniji koja sadrži broj telefona sa kojeg je upućen poziv i tačnu lokaciju žrtve, čime je ostvarena multidisciplinarna saradnja između države i nevladinih organizacija.

U saradnji sa ključnim institucijama, Kancelarija UNDP je u saradnji sa Odjeljenjem za poslove rodne ravnopravnosti u tadašnjem Ministarstvu za ljudska i manjinska prava sprovela kampanju za podizanje svijesti u cilju adresiranja povećanja rodno zasnovanog nasilja u kriznim situacijama i ovo je bio dobar povod da to ministarstvo podsjeti javnost na pravnu zaštitu i servise koje su im

dostupne. **Budi sigurna** je takođe promovisana kao dio kampanje kao dodatni instrument podrške žrtvama rodno zasnovanog nasilja.

Takođe, postupajući na ovaj način Vlada Crne Gore i relevantne institucije odgovorili su izazovima koji su postavljeni od strane Savjeta Evrope (Komisija za rodnu ravnopravnost, Evropskog parlamenta i UN tijela - UN WOMEN), koji su poslali svoje preporuke o postupanju država članica u vrijeme pandemije COVID 19.

Epidemiološke mjere koje su donijete u cilju zaštite stanovništva podrazumijevale su, između ostalog, i zabranu kretanja, tj. izlaska iz kuća u određenim vremenskim intervalima.. Prema izvještaju Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori "Brza procjena socijanog uticaja epidemije COVID-a 19 u Crnoj Gori , u periodu od 16. marta do 1. juna 2020. godine, Sigurna ženska kuća iz Podgorice primila je 46 % više poziva nego u istom periodu prošle godine. U maju 2020. godine smještaj u njihovom skloništu obezbijeden je za 60 % više žrtava rodno zasnovanog nasilja nego u maju 2019. godine. Nacionalna SOS linija takođe je bilježila porast potražnje za njihovim uslugama tokom epidemije COVID-a-19 i to za 18%, uz značajno povećanje broja poziva nakon što su mjere opšteg zatvaranja postale fleksibilnije. U maju 2020. godine, ova SOS linija primila je 32 % više poziva nego u istom mjesecu prošle godine.

Osim porasta procenta porodičnog nasilja, veoma je važno uzeti u obzir i druge aspekte uticaja pandemije na žene u Crnoj Gori. Kao prvo, sektori koji su najviše opterećeni krizom u smislu povećanog obima posla i rada u otežanim uslovima - zdravstvo (računajući medicinsko i nemedicinsko osoblje), socijalno staranje (npr. domovi za stara lica), obrazovanje i trgovina na malo, spadaju u sektore u kojima najveći procenat zaposlenih čine žene. Takođe, povećan je i obim neplaćenog rada žena, a žene su bile više ugrožene na tržištu rada i imale nižu stopu ostvarene zarade nego muškarci, kao što pokazuju rezultati istraživanja UNDP-ja u Crnoj Gori iz oktobra 2020 "Doprinos žena ekonomiji Crne Gore: neplaćeni ženski rad i njega u vrijeme COVID-19 pandemije". Ovo istraživanje je pokazalo da su žene, usljed djelovanja brojnih socijalnih, ekonomskih i zdravstvenih aspekata pretrpjele ozbiljnije posljedice od početka pandemije od muškaraca. Tokom pandemije, dvije od pet žena u Crnoj Gori suočile su se sa finansijskim teškoćama, kao što je plaćanje zakupa i režijskih troškova. 38% žena navelo da se suočava s izazovima u smislu smanjenog finansijskog kapaciteta za pokriće osnovnih troškova života tokom pandemije, kao što su hrana i higijenske potrepštine. Skoro 20% žena navelo je da su od prijatelja i porodice tražile finansijsku podršku kako bi prevazišle finansijske poteškoće. Tokom perioda pandemije, 36% žena je navelo da im je smanjen ili nepostojeći pristup zdravstvenim uslugama.

Prema zvaničnim podacima Zavoda za zapošljavanje, broj nezaposlenih žena se u periodu od kraja februara do kraja juna povećao za 3.560, što predstavlja 56% ukupnog broja novih nezaposlenih lica. Dakle, poslodavci su u krizi otpustili više žena nego muškaraca. Teret krize najviše je pogodio žene koje rade u privatnom sektoru, pa je pad neto plata ženske populacije u Crnoj Gori, zabilježen u sljedećim sektorima: usluge pružanja smještaja i ishrane, poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, sektoru trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala. Žene koje rade u javnom sektoru bile su manje pogođene padom plata. Što se tiče neplaćenog rada (rad u domaćinstvu, njega djece, starih i bolesnih) ukupna ženska populacija je bila neuporedivo više opterećena od muške - istraživanje UNDP-ja pokazuje da su žene radile 92% više od muškaraca u domenu neplaćene njege i rada u domaćinstvu. Krajem 2018. godine, žene su dopinosile BDP-u Crne Gore 43,71% i da BDP po glavi stanovnika prema polu za žene iznosi 6.496 eura, a za muškarce 8.571 eura. Drugim riječima, žene su još prije početka krize već bile u neravnopravnom ekonomskom položaju, a kriza je dodatno doprinijela tome i još više produbila razlike. Paralelno sa pogoršanjem ekonomske situacije i većom opterećenošću radom u kući i njegom, tokom pandemije je došlo do drastičnog porasta nasilja nad ženama i veoma pogoršalo ionako težak

položaj marginalizovanih grupa. Takođe, važno je istaći da žene u Crnoj Gori čine većinu zaposlenih u sektorima koji su podnijeli najveći teret povećanog obima posla u otežanim uslovima - zdravstvo, obrazovanje, socijalne usluge i trgovina.

Vlada Crne Gore je ponudila 3 paketa ekonomske pomoći za one djelatnosti koje su bile pogođene krizom, zatim povoljne kreditne linije IRF-a, subvencije za plate i poreske olakšice, kao i određenu materijalnu pomoć u vidu paketa sa hranom i ličnom higijenom.

U 2020. godini po osnovu namjenskih kreditnih linija za žene u biznisu odobreno je 23 plasmana u iznosu od 794.500 EUR od strane Investiciono razvojnog fonda (IRF), dok je po osnovu namjenskih programa podrške za prevazilaženje negativnih posledica pandemije u okviru 3 paketa mjera, za preduzeća u kojima su vlasnice žene, odobreno 89 plasmana u vrijednosti od 2.237.659 EUR. Po osnovu ostalih programa podrške koji se odnose na preduzeća u kojima su žene vlasnice ali i kada su preduzetnice ili angažovane po osnovu poljoprivredne djelatnosti odobreno je 77 plasmana u vrijednosti od 8.687.128 EUR. Tako je IRF u godini COVID-a pandemije, ukupno odobrio 189 plasmana za žene preduzetnice u vrijednosti od 11.719.287 EUR. Imajući u vidu da je tokom 2020. godine, IRF odobrio je 587 plasmana u iznosu od 131,7 mil EUR preduzetnicima i preduzećima kod kojih su muškarci vlasnici preduzeća, može se zaključiti da podrška ženama preduzetnicama iznosi svega 9% ukupnog finansijskog plasmana svim poslovnim subjektima u Crnoj Gori.

Dosadašnji setovi mjera ekonomske pomoći crnogorskoj privredi, usled posledica pandemije COVID-19, ženama nijesu bile od velike pomoći, iz razloga što je njihovo učešće u biznis sektoru oko 30%, a sa druge strane, a nije bilo mjera koje su ciljale baš na pomoć sektorima koji zapošljavaju većinski žene (trgovina na malo, obrazovanje, itd.).

Analizom preduzetih svih mjera od strane Vlade Crne Gore u periodu COVID-a može se zaključiti da, uprkos postojećoj zakonskoj regulativi (Zakon o rodnoj ravnopravnosti) koja propisuje obavezno vođenje po polu razvrstane statistike i kreiranju politika kojima se mjeri učinak prema ženama i muškarcima, to nije bio slučaj kada su se donosile odluke o državnim mjerama podrške koje su se odnosile na subvencije na zarade, jednokratne finansijske pomoći korisnicima/ama materijalnog obezbjeđenja, penzionerima/kama i licima na evidenciji nezaposlenih, odlaganja plaćanja zakupa i druge mjere gdje nema tačnih podataka o broju žena koje su iskoristile ove mjere.

Takođe, analiza koja je prethodila donošenju svakog od paketa mjera ekonomske pomoći u Crnoj Gori nije imala rodnu dimenziju.

Iako su donosioci i donositeljke odluka u Crnoj Gori obavezani na orodnjavanje javnih politika (eng. gender mainstreaming), u skladu sa članom 3 Zakona o rodnoj ravnopravnosti koji predviđa ocjenjivanje i vrednovanje uticaja svih odluka i aktivnosti na položaj žena i muškaraca, u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka, praksa i iskustvo pokazuju da često važne odluke ne razmatraju suštinske potrebe i iskustva žena i muškaraca u cilju kreiranja i donošenja takvih odluka.

Stoga, rodna ravnopravnost se mora uzeti u obzir prilikom definisanja problema, ciljeva, kao i opcija za rješavanje problema, kao što je to u slučaju krize izazvane pandemijom COVID-19.

II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA

II Napredak u ostvarenju ciljeva po oblastima

1. UNAPREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI I LJUDSKIH PRAVA ŽENA

Strateški cilj: Uspostavljanje društva jednakih mogućnosti i eliminisanje svih oblika diskriminacije po osnovu pola i roda

Od kada je pridruživanje EU utvrdila kao jedan od svojih najvažnijih ciljeva vanjske politike i postala zemlja kandidat 2010. godine, Crna Gora je posvećena postizanju standarda EU u oblasti rodne ravnopravnosti i zaštiti od diskriminacije po osnovu pola i roda i njene institucije rade na prenošenju direktiva EU u nacionalni kontekst, uključujući (ali ne ograničavajući se na njih) Direktivu 2010/41, Direktivu 2010/18, Direktivu 2006/54, Direktivu 2004/113, Direktivu 92/85 i Direktivu 79/7 od 19. decembra 1978. godine. Pored intenzivnog rada na normativnom aspektu, jedan od najznačajnijih izazova je bio utvrđivanje odgovarajućeg okvira za praćenje napretka. Crna Gora je po prvi put izradila Indeks rodne ravnopravnosti.

Indeks rodne ravnopravnosti za Crnu Goru je kompozitni pokazatelj ravnopravnosti u oblastima znanja, rada, novca, zdravlja i vremena, te kao takav predstavlja značajan iskorak u naporima da se postigne rodna ravnopravnost, unaprijedi položaj žena, da se unaprijedi praćenje napretka u ovoj oblasti i omogući uporedivost sa drugim zemljama članicama EU i zemljama regiona.

Izračunata vrijednost Indeksa rodne ravnopravnosti za Crnu Goru 55, dok srednja vrijednost za zemlje EU-28 iznosi 67,4. Četiri države EU su 2019. imale nižu vrijednost indeksa od Crne Gore - Rumunija, Slovačka, Mađarska i Grčka.

Sama činjenica da je Crna Gora pristupila računanju Indeksa rodne ravnopravnosti pokazuje posvećenost zemlje politikama ravnopravnosti i stimulanju novih i drugačijih pristupa u kreiranju politika kako bi se osigurala rodna ravnopravnost.

S obzirom na navedeno, može se konstatovati da je ostvaren napredak u ostvarenju ovog strateškog cilja.

Cilj 1.1: Načelo rodne ravnopravnosti integrisano u izradu i primjenu svih nacionalnih politika (programa i strategija) i djelovanja državnih tijela.

Indikator (pokazatelj) efekta: Broj i % državnih tijela koja adekvatno sprovode Zakon o rodnoj ravnopravnosti i nacionalnih politika u čiju izradu je uključena rodna komponenta.

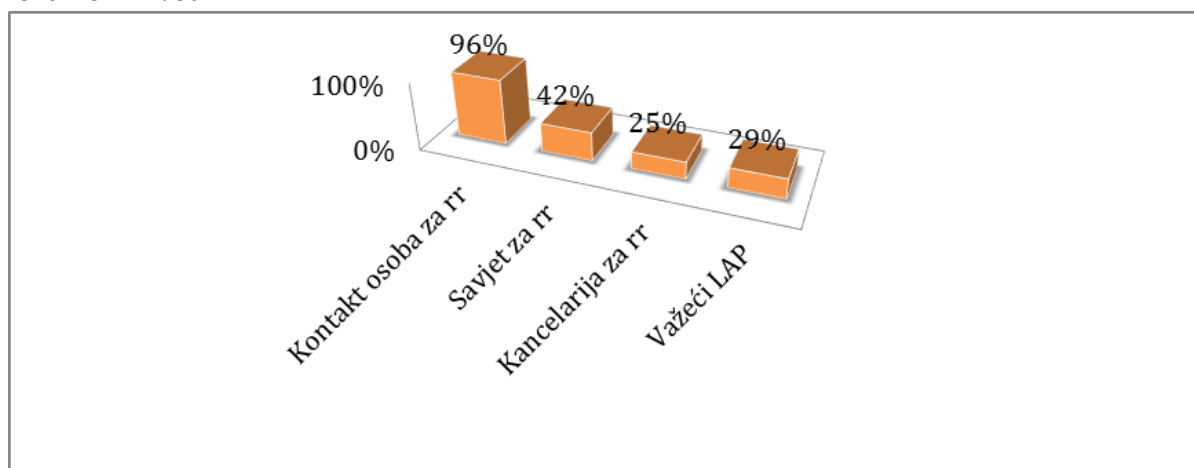
Napredak u ostvarenju cilja:

U vezi sa ovim operativnim ciljem, takođe možemo konstatovati da je ostvaren određen napredak. Iako ozbiljna analiza orodnjenosti nacionalnih javnih politika tek treba da uslijedi, preliminarna bazična provjera urađena u 2020. godini za potrebe donošenja novog strateškog dokumenta za rodnu ravnopravnost za period 2021-2025. godine, ukazuje na to da se od 97 strateških dokumenata koje su bile predmet analize, njih 26 bave rodnom ravnopravnosti, ili 26.8% dok 73.2% nacionalnih sektorskih strateških dokumenata ni na koji način ne tretiraju pitanje rodne ravnopravnost..

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je u periodu 2017-2021. godine davalo mišljenja na jedan broj zakona, kao što su Zakon o državnim službenicima i namještenicima, Zakon državnoj upravi, Zakon o medijima, Zakon o radu i slično i određena strateška dokumenta.

Od 2017. godine na nacionalnom i lokalnom nivou 106 imenovanih kontakt osoba bavi se rodnim pitanjima, kao i 13 kontakt osoba u medijima.

Pored institucionalnih mehanizama na nacionalnom nivou uspostavljeni su mehanizmi i na lokalnom nivou.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava zaduženo je za komunikaciju sa kontakt- 18 opština je usvojilo odluke o rodnoj ravnopravnosti, a 10 opština je usvojilo lokalne akcijske planove. U budžetima 7 opština izdvojena su posebna sredstva za sprovođenje aktivnosti na polju rodne ravnopravnosti. Donešeni su lokalni akcijski planovi za LGBT u nekoliko opština. Takođe, postoji i mreža kontakt-osoba za LGBT u lokalnim samoupravama, koju čine predstavnici/ce 17 opština.

Državni službenici/e na nacionalnom i lokalnom nivou prolaze brojne obuke koje organizuju Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti i relevantne institucije uz podršku međunarodnih organizacija i partnera (UNDP, Misije OSCE, Wesmiterska fondacija, Savjet Evrope, ERBD itd). Efekte ovih obuka značajno umanjuje činjenica da relativno često dolazi do promjene osobe koja je prošla obuku, bez adekvatnog prenošenja znanja i iskustva sa odlazećih na novoimenovane, što je, po pravilu, dovodilo umanjena značaja ove teme i neadekvatnog institucionalnog odgovora na probleme koje tretiraju ovo pitanje.

Tokom 2020. godine Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti je, u saradnji sa Upravom za kadrove, organizovalo 4 obuke: online dvodnevnu obuku za državne službenike/ce - kontakt osobe za rodnu ravnopravnost na nacionalnom i lokalnom nivou, sa 30 polaznika/ca; jednodnevnu obuku za državne službenike/ce sa 18 polaznika/ca; dvije online jednodnevne obuke na teme: „Osnovni principi rodne ravnopravnosti” i „Rezolucija SCUN 1325 „Žene, mir i sigurnost“ za državne službenike/ce – 10. decembar i 17. decembar 2020. Prvu je pohađalo 14 polaznika/ca, a drugu 26 polaznika/ca.

Preciznu evidenciju o obukama koje se sprovode u okviru Programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja državnih službenika/ca i namještenika/ca, kroz Kadrovski informacijski sistem vodi Uprava za kadrove koja i organizuje ove obuke. Uprava za kadrove je izradila Plan obaveznih obuka na ovu temu i to: Program obuke za novozaposlene službenike, za sve one koji nemaju iskustva i koji se po prvi put zapošljavaju u organu na centralnom i lokalnom nivou; Program obuke za rukovodioce koji po prvi put rukovode u državnom organu (takodje i lokalni nivo), kao i u programu obuke za rukovodioce/lidere sa dugogodišnjim iskustvo i akreditovani Program obrazovanja za stručno usavršavanje državnih službenika za strateško planiranje, svi polaznici programa će biti u mogućnosti da pohađaju temu “Orodnjavanje javnih politika”.

Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu u 2020. godini sproveo je 4 obuke sa aspekta rodne ravnopravnosti i zaštite ljudskih prava žena sa 54 učesnika/ca nosioca pravosudnih funkcija.

Cilj 1.2: Dosljedno sprovođenje međunarodnih instrumenata za rodnu ravnopravnost a posebno zaštitu ljudskih prava žena.

Indikator (pokazatelj) efekta: Sve relevantne institucije sprovode i redovno izvještavaju Vladu i međunarodne organizacije o sprovođenju međunarodnih instrumenata za rodnu ravnopravnost a posebno zaštitu ljudskih prava žena.

Napredak u ostvarenju cilja:

Vlada Crne Gore je maja 2019. godine usvojila Nacionalni Izvještaj o implementaciji Pekinške deklaracije i Platforme za akciju (Bpfa) i Agende za održivi razvoj 2030 (Agenda 2030) i isti uputila Komisiji za status žena na razmatranje i usvajanje u susret obilježavanju 25-godišnjice Četvrte svjetske konferencije o ženama i usvajanja Pekinške deklaracije i platforme za akciju (1995). Izvještaj je metodološki rađen po Uputstvu za sveobuhvatne preglede na nivou država koje su sačinile UN – Žene i regionalne komisije Ujedinjenih nacija kako bi pomogle vođenje sveobuhvatnih pregleda.

Vlada Crne Gore je usvojila Izvještaj Crne Gore o sprovođenju hitnih preporuka CEDAW Komiteta o implementaciji Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, u junu 2019. godine , koji je procesuiran nadležnim institucijama na postupanje.

Crna Gora redovno podnosi izvještaje o ostvarenim rezultatima iz pregovaračkih poglavlja 19 „ Socijalna zaštita i zapošljavanje“ i 23 „ Pravosuđe i Temeljna prava“, te izvještajima o napretku Crne Gore.

U izradi izvještaja Crne Gore korišćeni su podaci od relevantnih institucija, koji su Programom sprovođenja PAPRR-a prepoznati kao nosioci aktivnosti i partneri u njihovoj realizaciji.

Priloge sačinjavanju izvještaja dale su različite državne institucije, a isti se nalaze u formi aneksa i izvještaja.

Crna Gora je od strane UN svrstana među 34 države koje redovno izvještavaju međunarodna ugovorna tijela.

Ovaj cilj je u potpunosti ispunjen.

Cilj 1.3: Osigurana primjena antidiskriminacionog zakonodavstva uz procjenu učinka, kvaliteta i stepena primjene zakonskih propisa.

Indikator (pokazatelj) efekta:

- Broj predmeta po osnovu diskriminacije po osnovu pola i roda
- Povećan je broj riješenih slučajeva na godišnjem nivou prijavljenih po ovom osnovu ili drugim osnovama iz Zakona o rodnoj ravnopravnosti.

Napredak u ostvarenju cilja:

Članom 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti propisuje se zabrana diskriminacije po osnovu pola i bliže objašnjava sadržaj i značenje ovog pojma.

Izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, iz 2015. definisano je da se pitanjima posredne i neposredne diskriminacije po osnovu pola (pored svih oblika diskriminacije), u okviru svojih nadležnosti bavi Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda.

Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda Crne Gore do I kvartala tekuće godine objavljuje Izvještaj o radu za prethodnu godinu, koji sadrži podatke o slučajevima diskriminacije.

Godina	Broj pritužbi	Osnov pritužbi
2019	21	7 u oblasti rada i zapošljavanja 1 u oblasti obrazovanja 13 rodno zasnovano nasilje
2018	37	16 po osnovu pola, promjene pola i rodnog identiteta 11 rodno zasnovano nasilje
2017	25	11 rodno zasnovano nasilje 1 govor mržnje 1 ostvarivanje prava na jednaku zaradu za rad jednake vrijednosti 1 nije utvrđena diskriminacija 11 materinstvo/trudnoća u radu
2016	26	3 po osnovu pola 19 materinstvo 4 rodno zasnovano nasilje

Što se tiče postupaka pred crnogorskim sudovima, u poslednje 4 godine pokrenut je 21 postupak po osnovu diskriminacije, i to: 2016. godini 5 tužbi, u 2017. godine 9 parnica, u 2018. godini 6 parnica, dok je u 2019. godini podnijeta 1 tužba.

Vrhovni sud Crne Gore izvjestio je da u 2020. godini nije bilo pokrenutih postupaka po tužbi za utvrđivanje diskriminacije po osnovu pola.

Važno napomenuti da u Crnoj Gori ne postoji objedinjena baza podataka o slučajevima diskriminacije, koja bi uključivala metodološki uporedive podatke, odnosno koja bi trebalo da sadrži podatke sudova, državnih tužilaštava, organa za prekršaje, Uprave policije i Uprave za inspekcijske poslove o pokrenutim postupcima i donijetim odlukama u vezi sa diskriminacijom.

Dakle, s obzirom da da izvještaji Zaštitnika/ca ljudskih prava pokazuju da veoma mali broj osoba podnosi predstavke o diskriminaciji po osnovu pola i roda, to bi značilo da žene i osobe drugačijih rodnih identiteta nijesu još uvijek dovoljno upoznati sa svojim pravima, te da je potrebno raditi na njihovom informisanju i osnaživanju da se u slučaju diskriminacije obrate Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda i sudovima. U vezi sa tim može se zaključiti da je ovaj operativni cilj nije u potpunosti ispunio željena očekivanja.

IZAZOVI:

Praksa pokazuje da, i pored postojanja zakonskih normi, institucije sistema još uvijek nisu u stanju da pruže efikasnu i efektivnu zaštitu od diskriminacije ženama i osobama drugačijih polnih i rodnih identiteta, a naročito onima, koji pripadaju osjetljivim društvenim grupama (osobe sa invaliditetom, Romkinje i Egipćanke, starije osobe i osobe koje žive u udaljenim ruralnim područjima Crne Gore).

Javne politike u Crnoj Gori nisu dovoljno orodnjene, uprkos činjenici da Zakon o rodnoj ravnopravnosti propisuje obavezu organa da u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka, kao i preduzimanja aktivnosti, ocjenjuju i vrednuju uticaj tih odluka i aktivnosti na položaj žena i muškaraca. Kao posljedica toga, u okviru većeg dijela javnih politika nisu predviđene pozitivne mjere za podsticanje rodne ravnopravnosti na način kako ih definiše Zakon.

S tim u vezi, potrebno je zahtijevati snažniji institucionalni odgovor na sprovođenje politike rodne ravnopravnosti.

2. RODNO OSJETLJIVO VASPITANJE I OBRAZOVANJE

Strateški cilj: Uvođenje rodno osjetljivog obrazovanja na svim nivoima obrazovanja

Indeks rodne ravnopravnosti u oblasti znanja, kojim se mjeri nivo nejednakosti između muškaraca u žena u obrazovnim postignućima i segregaciju u različitim oblastima obrazovanja, za Crnu Goru iznosi 55,1 indeksni poen. što je za 8,4 boda niže od prosjeka u 28 država članica EU (63,5). Crna Gora je postigla bolji rezultat od šest zemalja - Litvanije, Hrvatske, Rumunije, Bugarske, Njemačke i Portugala. Obrazovanje je jedini domen u kojem su žene prema nekim indikatorima nadmašile muškarce. Uvidom u publikaciju „Muškarci i žene u Crnoj Gori”⁸, može se ustanoviti da su žene u Crnoj Gori obrazovnije, ali manje prisutne na tržištu rada.

Cilj 2.1. U nastavi u osnovnim i srednjim školama prisutna je rodna komponenta.

Indikator (pokazatelj) efekta: Procenat nastavnika/ca koji primjenjuju ciljeve iz međupredmetne oblasti rodne ravnopravnosti za osnovne i srednje škole.

Napredak u ostvarenju cilja:

„Vodič za Nastavnike/nastavnice kroz međupredmetnu oblasti – rodna ravnopravnost, za osnovnu i srednje škole“ (Kurikulum za međupredmetne teme (za osnovnu i srednje škole) urađen je i dostupan na sajtu Zavoda za školstvo: Ovaj vodič za nastavnike/ce se koristi kao i kurikulum za međupredmetne teme. Stoga je u pitanju kontinuirana i održiva mjera. <https://bit.ly/2MXLkPW> i <https://bit.ly/2tpuH77>.

⁸ Podatke prikuplja i obrađuje Uprava za statistiku, u saradnji sa Ministarstvom pravde, ljudskih i manjinskih prava, a dostupni su na http://monstat.org/cg/publikacije_page.php?id=212

Cilj 2.2. Povećan nivo znanja zaposlenih u obrazovnom sistemu o rodnoj ravnopravnosti.

Indikator (pokazatelj) efekta: Minimum 25% ustanova na nivou predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja u Crnoj Gori uključeno u program obuke i po 1 njihov predstavnik/ca povećao/la nivo znanja u oblasti rodne ravnopravnosti.

Napredak u ostvarenju cilja:

Tokom 2020. godine, zbog pandemije izazvane COVID19, a imajući u vidu interaktivni karakter obuka za vaspitno-obrazovni kadar na nivou predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja, iste nijesu održane, zbog pandemije izazvane COVID19, te mjere predviđene Programom sprovođenja PAPRR-a 2017-2021. godine nijesu realizovane.

U organizaciji Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti i Zavoda za školstvo, junu 2020. godine za nastavnike/ce organizovana je radionica na temu: Poštovanje rodne ravnopravnosti kao instrumenta veće bezbjednosti u obrazovanju, za 20 učesnika/ca.

Cilj 2.3. Postignut rodni balans u izboru profesija u srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama.

Indikator (pokazatelj) efekta: Povećan procenat dječaka i djevojčica (momaka i djevojaka) koji se obrazuju za profesije u kojima nijesu tradicionalno zastupljeni.

Napredak u ostvarenju cilja:

Statistika pokazuje da je posljednjih nekoliko godina diplomiralo više žena nego muškaraca. Međutim, obrazovanje još uvijek ne znači i bolja radna mjesta. Ukupni nivo učešća oba pola u neformalnom obrazovanju prilično je nizak - 13,3%. U oblasti pedagogije, zdravstva i humanističkih nauka, i umjetnosti značajno je više studentkinja - 29% u odnosu na 15,3% muških kolega. Činjenica da su muškarci i žene podjednako informatički pismeni i da dijele slične stope korišćenja interneta (71,4% muškaraca u odnosu na 71,7% žena je koristilo internet tokom posljednja tri mjeseca 2019. godine) veoma je ohrabrujuća.

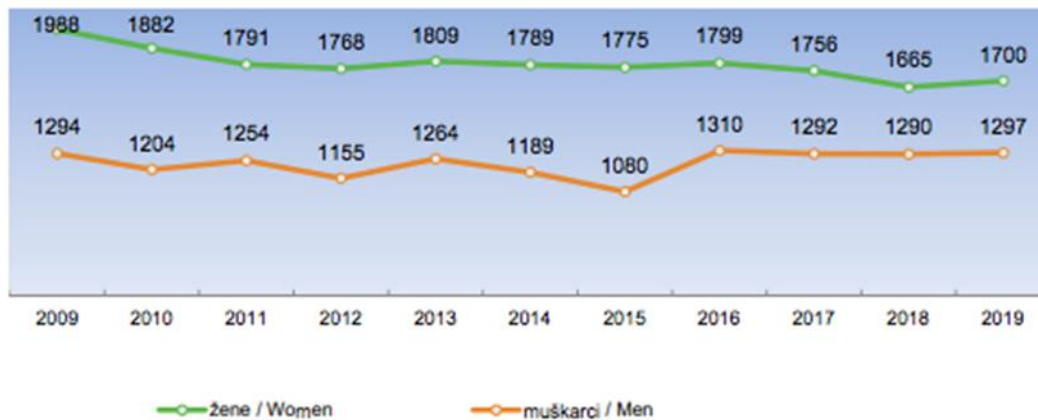
Što se tiče podataka koji su relevantni za ovu oblast, važno je reći da je školske 2019/2020 godine, od ukupnog broja diplomiranih na osnovnim studijama, bilo 56,7% osoba ženskog, a 43,3% muškog pola. Što se tiče postdiplomske studije, školske 2019/2020 je među studentima/kinjama specijalističkih studija bilo 55,8% žena i 44,2% muškaraca, a na magistarskim 60,4% žena i 39,6% muškaraca.

Među doktorima/kama nauka, 2019. godine je bilo 12 muškaraca i 8 žena. Uvidom u podatke od 2010 do 2019 o broju doktora/ki nauka može se ustanoviti da je trend učešća muškaraca i žena neujednačen, pa je 2012, 2014, 2015, 2016 i 2018. bilo više žena dok u ostalim godinama preovladava broj muškaraca.

Uvidom u publikacije⁹ iz ranijih godina, može se ustanoviti da je situacija ista već više od jedne decenije, tj. da su žene u Crnoj Gori obrazovnije, ali manje prisutne na tržištu rada.

⁹ Publikacija “Žene I muškarci”

Diplomirani/e studenti/kinje
Graduate students

Imajući u vidu prethodno navedeno, u narednom periodu treba preduzeti dodatne mjere za unapređivanje stanja u oblasti obrazovanja, kada je u pitanju politika rodne ravnopravnosti.

Cilj 2.4. Unaprijeđena rodna ravnopravnosti u visokoškolskim ustanovama.

Indikator (pokazatelj) efekta:

- Povećan nivo znanja zaposlenih u visokoškolskom obrazovanju o rodnoj ravnopravnosti.
- Rodna komponenta integrisana u realizaciji programa visokoškolskog obrazovanja.

Napredak u ostvarenju cilja:

Ministarstvo nauke je 2018. godine dodijelilo 19 grantova doktorantima. Od tog broja, grantove je dobilo 14 žena (četiri u oblasti društvenih i humanističkih nauka i deset iz oblasti prirodnih nauka, tehnologije, inženjerstva i matematike).

Ovo ministarstvo je 2019. godine doktorantima dodijelilo 17 grantova. Od tog broja, grantove je dobilo 9 žena (jedna u oblasti društvenih i humanističkih nauka i osam iz oblasti prirodnih nauka, tehnologije, inženjerstva i matematike).

Pored toga, *Nagrada za najboljeg mladog naučnika* za 2019. godinu dodijeljena je ženi, asistentu u nastavi na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta Crne Gore, a njen rad se odnosi na inovacije u telekomunikacijama.

Ipak, Crna Gora još uvijek ne nudi rodne studije na nivou visokog obrazovanja. Napori u prošlosti da se uspostavi takav program na državnom ili privatnim univerzitetu nijesu još uvijek postigli održive rezultate. U narednom periodu je planirano potpisivanje memoranduma o saradnji na unapređenju rodne ravnopravnosti između Univerziteta Crne Gore i Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava – Direkcije za rodnu ravnopravnost.

IZAZOVI:

Rodni stereotipi i predrasude o rodnim ulogama muškaraca i žena, kao i predrasude prema osobama drugačijih polnih i rodnih identiteta prisutne su na svim nivoima društva. Rodno odgovorno obrazovanje, kultura i mediji kroz koji bi se njegovale vrijednosti ravnopravnosti, saradnje i

inkluzivnosti, najbolji su put ka dugoročnoj izmjeni svijesti. Međutim, u Crnoj Gori se stereotipi i predrasude još uvijek ne adresiraju dovoljno odlučno i snažno kroz ova tri sektora, što predstavlja drugi najvažniji uzrok rodne neravnopravnosti. Nevladine organizacije i međunarodne organizacije koje vrše redovna istraživanja javnog mnjenja, kao i istraživanja o stavovima zaposlenih u institucijama, potvrđuju da su stereotipi i predrasude svuda prisutni i upozoravaju da je neophodno uspostaviti jasnija pravila odgovornosti u sprovođenju principa rodne ravnopravnosti, posebno u oblasti obrazovanja i vaspitanja. U vezi sa tim potrebno je uvesti rodno odgovorne sadržaje i obaveznu upotrebu rodno osjetljivog jezika u nastavne programe i nastavu, kao i nastaviti sa edukacijom vaspitno - obrazovnog kadra za podsticanje vrijednosti građanskog, rodno ravnopravnog i inkluzivnog društva kod djece i mladih.

3. RODNA RAVNOPRAVNOST U EKONOMIJI

Strateški cilj: Povećati zaposlenost žena i ukloniti sve oblike diskriminacije žena na tržištu rada. Novi Zakon o radu donesen je krajem 2019. godine, sa ciljem usklađivanja radnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama Evropske unije, konvencijama i preporukama Međunarodne organizacije rada koje je Crna Gora ratifikovala, kao i drugim izvorima međunarodnog prava. Zakon o radu ("Sl.list Crne Gore" 74/19) nudi povećanu zaštitu za žene kojima ugovor o radu na određeno vrijeme ističe u toku trudnoće, korišćenja privremene spriječenosti za rad po osnovu održavanja trudnoće, porodijskog, odnosno roditeljskog odsustva, na način da se produžava rok za koji je ugovorom o radu žena zasnovala radni odnos na određeno vrijeme i to do isteka korišćenja prava na to odsustvo.

Kao značajne novine, u pogledu zaštite žena na tržištu rada, izdvajaju se zabrana poslodavcu da odbije da zaključi ugovor o radu sa ženom zbog trudnoće, zabrana nuđenja izmjene ugovora pod nepovoljnijim uslovima zbog trudnoće, rođenja ili dojenja djeteta. Zatim, uvedeno je davanje prava trudnicama na dan odsustva sa rada u toku mjeseca radi obavljanja prenatalnih pregleda, kao i zabrana poslodavcu da otkáže ugovor o radu trudnoj zaposlenoj i zaposlenoj za vrijeme korišćenja prava na porodijsko i roditeljsko odsustvo.

Imajući u vidu unaprijeđeno radno zakonodavstvo, u otvarenju ovog strateškog cilja napravljen je značaj iskorak u pravcu eliminacije diskriminacije žena na tržištu rada.

Jedan o važnih pokazatelja ekonomskog položaja žena u Crnoj Gori je trend razvoja ženskog preduzetništva. Na kraju 2015. godine u Crnoj Gori bilo je 4.599 preduzeća u većinskom vlasništvu žena, dok ih je na kraju 2019. godine bilo 6.996, što predstavlja povećanje od 52%. Dodatno, kada pokazatelj o broju preduzeća u vlasništvu žena iz 2020. godine (7.584) uporedimo sa onim iz 2015. godine (4.599) uočavamo da je trend rasta nastavljen, odnosno da povećanje iznosi čak 65%. Mjere ženskog preduzetništva su formulisane u okviru posebne politike ženskog preduzetništva, ali i u okviru cjelokupne, sveobuhvatne politike ekonomskog razvoja Crne Gore. Učešće žena preduzetnica i vlasnica MMSP, u odnosu na ukupan broj MMSP, u 2020. godini iznosi 24,71%, što znači da su žene vlasnice svakog četvrtog registrovanog MMSP u Crnoj Gori.

Cilj 3.1. Povećana zapošljivost žena, posebno teže zapošljivih kategorija.

Indikator (pokazatelj) efekta: Povećan broj zaposlenih žena, posebno procenat teže zapošljivih kategorija.

Zavod za zapošljavanje realizuje programe aktivne politike zapošljavanja koje imaju za cilj da povećaju zaposlenost. Tokom 2018. i 2019. godine 61% svih učesnika u programima bili su ženskog pola. U cilju podsticanja preduzetništva sprovodi se Inovirani program za kontinuirano stimulisanje zapošljavanja i preduzetništva u Crnoj Gori. U 2018. i 2019. godini za nezaposlena lica ženskog pola finansirano je 49 kredita.

I pored krize izazvane pandemijom COVID 19, tokom 2020. godine, realizovale su mjere aktivne politike zapošljavanja: obrazovanje i osposobljavanje odraslih, javni rad, osposobljavanje za rad kod poslodavca, osposobljavanja za samostalan rad, podsticaji za preduzetništvo.

Programi javnog rada sprovedeni su za 606 lica, od čega je 391 osoba ženskog pola – 64,5%. Pripadnici RE populacije u ukupnom broju učesnika programa učestvovali su sa 2,3%, odnosno 14 lica, od kojih su 2 žene. Učešće lica sa invaliditetom je iznosilo 13,2%, odnosno 80 lica od kojih 47 žena.

Program osposobljavanja za samostalan rad je obuhvatio 228 učesnika, od čega 134 žene (58,77%).. Učešće lica starijih od 50 godina iznosilo je 2,63% u odnosu na ukupan broj učesnika, odnosno šest lica, od kojih su četiri žene. U programu je zaposleno jedno lice ženskog pola sa invaliditetom.

Programom osposobljavanja za rad kod poslodavca je angažovano 250 učesnika, od čega 126 žena (50,4%).

Projekat “Stop sivoj ekonomiji” - Programom je obuhvaćeno 210 nezaposlenih lica. Lica ženskog pola u ukupnom broju učesnika ovog programa učestvovala su sa 62,38% (131 lice ženskog pola). Ipak, rezultati istraživanja UNDP-ja u Crnoj Gori iz oktobra 2020. - Doprinos žena ekonomiji Crne Gore: neplaćeni ženski rad i njega u vrijeme COVID-19 pandemije pokazali su da su žene usljed djelovanja brojnih socijalnih, ekonomskih i zdravstvenih aspekata pretrpjele ozbiljnije posljedice od početka pandemije od muškaraca. Prema zvaničnim podacima Zavoda za zapošljavanje, broj nezaposlenih žena se u periodu od kraja februara do kraja juna povećao za 3.560, što predstavlja 56% ukupnog broja novih nezaposlenih lica..

Cilj 3.2. Podsticati žensko preduzetništvo i samozapošljavanje.

Indikator (pokazatelj) efekta: Unaprijeđen pravni okvir i obezbijeđene posebne mjere podrške za razvoj preduzetništva i samozapošljavanja žena na nacionalnom i lokalnom nivou.

Kada posmatramo ukupan angažman Inveticiono-razvojnog fonda (IRF), za žene u biznisu je u periodu od 2014. godine do juna 2020. godine, kroz 185 kreditna plasmana, obezbijeđeno 7.755.675 €.

S obzirom na krizu izazvanu pandemijom COVID-19, IRF je tokom 2020, godine je kroz nekoliko paketa podrške ženskom preduzetništvu, realizovao sledeće:

-Po osnovu namjenskih kreditnih linija za žene u biznisu odobrena su 23 plasmana u iznosu od 794 500€.

-Po osnovu namjenskih programa podrške za prevazilaženje negativnih posljedica pandemije u okviru 3 paketa mjera, za preduzeća u kojima su vlasnice žene, odobreno je 89 plasmana u vrijednosti od 2 237 659€;

-Program podrške likvidnosti privrednicama za ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom korona virusom..... odobreno je 739 436 € broj plasmana je 73;

-Program podrške održavanja likvidnosti medija za ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom korone virusa 2020. godine, .odobreno je 15 665€, broj plasmana 2;

-Program Easi-Podrške poljoprivredi i ribarstvu radi ublažavanja posljedica od pandemije izazvane korona virusom.....odobreno je 136 558 €, broj plasmana 11;

-Program finansiranja trajnih obrtnih sredstava za sektor turizma.....odobreno je 1 346 000€, broj plasmana 3;

-Po osnovu ostalih programa podrške koje se odnose na preduzeća u kojima su žene vlasnice, ali i kada su preduzetnice ili angažovane po osnovu poljoprivredne djelatnosti odobreno je 77 plasmana u vrijednosti od 8 687128€;

Kroz program za kontinuirano stimulisanje zapošljavanja i preduzetništva, Zavod za zapošljavanje Crne Gore (ZZZCG) pruža finansijsku podršku nezaposlenim licima, tehno-ekonomskim viškovima, preduzetnicima i pravnim licima sa statusom malog preduzeća, uz uslov da se kreiraju najviše tri novootvorena radna mjesta. U periodu od 1.1.2015. god. do 31.12.2019. god., obezbijedeno je finansiranje 182 kredita za nezaposlena lica ukupne vrijednosti 1.030.000€. Od ovog broja, 80 kredita je namijenjeno za finansiranje projekata čiji su nosioci nezaposlene žene (skoro 44% svih isfinansiranih kredita) za šta je izdvojeno 455.000€. Takođe, ZZZCG pruža i nefinansijsku podršku kroz konsultacije, pripreme i izrade biznis planova i edukacije, čime se stimulišu posebne ciljne grupe da osnuju sopstvena preduzeća i na taj način otvore nova radna mjesta za sebe, ali i za druge. Na prvi poziv Zavoda u okviru Programa grantova za samozapošljavanje (2019), konkurisalo je 135 osoba, od čega su 62 bile žene. U februaru 2020. godine, bespovratna sredstva u iznosu od tri do 7.5 hiljada eura iz fondova Evropske unije dobila su 94 nezaposlena lica sa evidencije ZZZCG. Od tog broja, odobreno je 49 biznis ideja preduzetnica, dok je ugovor potpisan sa njih 44.

Cilj 3.3. Osnaživanje lokalnih institucija i ženskih kapaciteta da se omogući i podstakne ulazak u preduzetništvo.

Indikator (pokazatelj) efekta: Angažovane lokalne službe podrške i uspostavljena saradnja sa finansijskim institucijama kao kredibilnim klijentima finansijskih institucija.

Na inicijativu Ženske političke mreže uvedene su budžetske linije za žensko preduzetništvo u lokalnim samoupravama i opštine su krenule u realizaciju raspisivanjem javnih poziva.

U 2019. godini, u 16 opština izdvojeno je ukupno 201.000 evra za žensko preduzetništvo: Danilovgradu, Baru, Podgorici, Budvi, Ulcinju, Beranama, Kolašinu, Kotoru, Bijelom Polju, Rožajama, Gusinje, Plav, Mojkovac, Pljevlja, Tivtu, Herceg Novom. Imajući u vidu finansijski doprinos komponenti i ishodu programa sa više od 200.000 evra u 2019, koji se izdvaja iz lokalnih budžeta predstavlja visok finansijski rezultat. U 2020.godini opštine su izdvojile za žensko preduzetništvo 130.692€, i što u periodu krize uslovljene pandemijom COVID 19 predstavlja solidan rezultat.

Cilj 3.4. Postignut visok stepen usklađenosti radnih i porodičnih obaveza žena i muškaraca.

Indikator (pokazatelj) efekta: Obezbijeden pravni okvir i promovisana praksa koji omogućava da se koriste radni angažmani koji omogućavaju usklađivanje radnih i porodičnih obaveza žena i muškaraca.

Prema podacima Poreske uprave, u 2019. godini, 486 očeva je koristilo roditeljsko odsustvo, dok je u 2020. taj broj bio značajno manji - 385.

Zakon o radu iz 2019 u članu 127 definiše pravo na roditeljsko odsustvo koje mogu koristiti oba roditelja radi njege i staranja o djetetu. Međutim, zakon ne propisuje obavezu oca da koristi roditeljsko odsustvo u određenom periodu nakon rođenja djeteta, što umnogome umanjuje efikasnost ove mjere. Istraživanje UNDP-ja u Crnoj Gori o orodnjenosti objavljeno u januaru 2020. godine pokazalo je da je tri petine ispitanika/ca koji su bili obuhvaćeni ovim istraživanjem saglasno da bi očevi trebalo češće da koriste pravo na roditeljsko odsustvo nego što je to trenutno slučaj, pri čemu ovaj procenat raste na 70% među ženama i građanima/kama starosti od 30 do 44 godine.

Cilj 3.5. Osigurana efikasna primjenu zakona i smanjena rodno bazirana diskriminacija na tržištu rada.

Indikator (pokazatelj) efekta: Smanjen broj slučajeva rodno bazirane diskriminacije na tržištu rada i povećan broj riješenih prijavljenih slučajeva.

Uprava za inspekcijske poslove je izvijestila da je u 2020. godini od ukupnog broja inicijativa, 8 se odnosilo na mobing (4 muškaraca, 3 žena i 2 kolektivne), a Inspekcija rada je utvrdila nepravilnost u 2 slučaja u dijelu nepoštovanja zakonske procedure za zaštitu od mobinga kod poslodavca (neodređivanje posrednika za vođenje postupka kod poslodavca, neobavješćavanje zaposlenih o prepoznavanju, postupku i načinu zaštite od mobinga), koje su otklonjene po ukazivanju inspektora. U ostalim slučajevima nijesu konstatovane nepravilnosti iz nadležnosti Inspekcije rada.

Na prijavu diskriminacije odnosilo se 4 inicijative, (2 žene i 2 muškarca) po kojima je pokrenut postupak inspekcijskog nadzora i nakon provjere navoda nijesu utvrđene nepravilnosti, odnosno povrede prava iz radnog odnosa kroz diskriminaciju zaposlenih.

Ovako mali broj slučajeva pokazuje da se diskriminacija na radu ne prijavljuje. U prilog tome govori istraživanje NVO Centar za ženska prava koje realizovano u okviru projekta "Osnaživanje organizacija civilnog društva u borbi protiv diskriminacije i unapređenje radnih prava žena", iz 2019. godine o rodno zasnovanoj diskriminaciji sa kojom se žene suočavaju na radu u Crnoj Gori. Ovo istraživanje govori da u mnogim slučajevima institucije ne mogu pomoći jer poslodavci koriste ugovore na određeno vrijeme kako bi manipulirali pravima radnika/ca. Očigledno, jedan od najčešćih oblika rodno zasnovane diskriminacije u oblasti rada odnosi se na trudnoću i porodiljsko odsustvo. Osobe koje su prijavile slučajeve diskriminacije, po rezultatima ovog istraživanja, u velikom broju slučajeva navode da su predstavnici institucija bili spremni da ih saslušaju, ali da nisu mogli da im pomognu. Stoga bi zajednička kampanja koja ukazuje na pozitivne primjere mogla da doprinese rješavanju ovog problema.

Cilj 3.6. Smanjiti jaz u zaradama muškaraca i žena.

Indikator (pokazatelj) efekta: Jaz u zaradama muškaraca žena u Crnoj Gori smanjen za min 3% do kraja izvještajnog perioda (januar 2019. godine), sa dostupnim godišnjim podacima posebno za privatni i posebno za javni sektor.

U djelu dostupnih podataka u vezi sa ovom mjerom, Index rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori sadrži ključne indikatore. U domenu novca, indikator koji pokazuje zaradu po osnovu plaćenog rada, kao i penzije, investicije i druge izvore prihoda, koristeći kao izvor Anketa o prihodima i životnim uslovima - EU SILC, koju je isprovela Uprava za statistiku Crne Gore 2017. godine i Eurostatove Ankete o strukturi zarada u Crnoj Gori 2014. godine, ukazuje a razliku u zaradama

u Crnoj Gori koja iznosi 13,9%, te da su žene zarađuju samo 86,1% prosječne zarade muškaraca u Crnoj Gori.

Rezultati istraživanja Kancelarije UNDP-ja u Crnoj Gori, implementacionog partentera Direkcije za rodnu ravnopravnosti iz oktobra 2020. „**Doprinos žena ekonomiji Crne Gore: neplaćeni ženski rad i njega u vrijeme COVID-19**“, pokazali su da su u periodu od tri mjeseca pandemije COVID-19 (april, maj i jun), žene ostvarile 122,3 miliona eura novčanog ekvivalenta vrijednosti neplaćene njege i rada u domaćinstvu, dok su muškarci ostvarili 63,5 miliona eura. Dakle, žene su radile 92% više od muškaraca u domenu neplaćene njege i rada u domaćinstvu. Dodatno, ukoliko ove podatke projektujemo na nivou 12 mjeseci, može se zaključiti da su žene ostvarile vrijednost novčanog ekvivalenta neplaćene njege i rada u domaćinstvu u iznosu od 489 miliona eura ili 10% BDP a muškarci 254 miliona eura ili 5% BDP za 2019. Godinu. Ukupno, projektuje se da su, na godišnjem nivou, muškarci i žene ostvarili 743 miliona eura vrijednosti novčanog ekvivalenta neplaćene njege i rada u domaćinstvu što čini 15% BDP Crne Gore za 2019. godinu.

Osnovni zaključci iz istraživanja UNDP-ija, iz maja 2020 o uticaju pandemije virusa COVID-19 na žene sublimiran je u sljedećim zaključcima:

- Uticaj COVID-19 je samom početku - dvije trećine žena nije osjetilo uticaj Covida19 na radni status;
- Žene koje rade u privatnom sektoru su na mnogo većem udaru krize od njihovih koleginica iz javnog sektora;
- U periodu pandemije, ogromna većina zaposlenih žena (85%) imala je redovan prihod, dok je svega 9% žena dobilo manje;
- Plaćanje stanarina i komunalija, kao i drugih troškova, u ovom periodu je bilo prilično teško za oko 40% žena u Crnoj Gori;
- Blizu petine žena uzelo je kredit ili su im pomogli prijatelji ili članovi porodice;
- U istraživanju se konstatuje i određena pojava učestalijeg nasilja tokom epidemije virusa Covid-19: 9% žena je čulo za takve slučajeve u svojoj lokalnoj zajednici, a gotovo dvostruko veći broj smatra da je nasilje eskaliralo;

S obzirom na to da ne postoje dostupni godišnji podaci o zaradama u privatnom i javnom sektoru, ne možemo ni govoriti o indikatoru efekta ove mjere.

Izazovi:

Činjenica da Uprava za statistiku od 2014. godine nije objavljivala podatke o zaradama, odnosno nije izračunavala razlike u zaradama među polovima, to je uskraćena mogućnost korišćenja ovog veoma važnog instrumenta za praćenje procjene uspjeha politika usmjerenih na smanjenje finansijske rodne nejednakosti. Imajući u vidu ključni značaj statistike i istraživanja na osnovu mjerljivih i uporedivih podataka, neophodno je da se državne institucije što prije osposobe da proizvode, sakupljaju i analiziraju rodno desegregirane podatke, posebno u ovom djelu, kako bi se omogućilo planiranje javnih politika na bazi stvarnog stanja, kao i redovno praćenje pomaka i dostignuća tih javnih politika na osnovu kvantitativnih pokazatelja.

4. RODNO OSJETLJIVA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Strateški cilj: Unaprijediti dostupnu rodno osjetljivu zdravstvenu zaštitu.

U oblasti zdravlja, Indeks rodne ravnopravnosti pokazuje da je u Crnoj Gori stepen jednakosti u pristupu zdravstvenim uslugama veoma blizu prosjeka u EU u ovoj oblasti - broj indeksnih poena za Crnu Goru je 86,9, u odnosu na EU prosjek od 88,1. U ovoj oblasti, Indeksom je mjereno percepcijom o sopstvenom zdravlju, očekivanim životnim vijekom za muškarce i žene, zdravim godinama života, životnim navikama (pušenje i konzumiranje alkohola), kao i obimom nezadovoljenih medicinskih potreba. U anketama o percepciji o sopstvenom zdravlju, 65,3% ispitanica je ocijenilo svoje zdravlje kao dobro ili jako dobro, u poređenju sa 73,2% ispitanika koji su dali istu ocjenu o svom zdravlju. Očekivani životni vijek za žene u Crnoj Gori je 79,4 godine, a za muškarce 74,1 godinu. Ankete su pokazale da muškarci i žene mogu da očekuju 50 godina zdravog života.

Od uvođenja statistike o rođenima i umrlima, u Crnoj Gori se rodilo manje djevojčica nego dječaka. Podaci iz 2017. godine pokazuju da je 47,9% novorođenih bilo ženskog roda. Iako je službena statistika vođena po polu navela da pobačaja nema, nevladine organizacije koje su aktivne u oblasti ženskih prava navode da se broj pobačaja povećao zbog tradicionalnog pritiska na žene da rode sinove. Kampanja NVO Centra za ženska prava (CŽP) "Neželjena" iz 2017. godine imala je za cilj da ukaže na razmjere i posljedice dugogodišnjeg problema selektivnih abortusa u Crnoj Gori. Fond UN za stanovništvo je naveo da se Crna Gora nalazi među zemljama sa najvećom disbalansom u broju novorođene muške i ženske djece. Naime, prema ovom izvoru, na svakih 110 dječaka u Crnoj Gori u prosjeku se rodi 100 djevojčica, dok je uobičajeni odnos 100 prema 102-104. Selektivni pobačaj je zabranjen u Crnoj Gori od 2009. godine, a zloupotreba prenatalnog određivanja pola nerođenog djeteta tretira se kao krivično djelo.

Cilj 4.1. Unaprijeđena prevencija i rano otkrivanje malignih oboljenja.

Indikator (pokazatelj) efekta: Unaprijeđen nacionalni program ranog otkrivanja i organizovana minimum jedna godišnja kampanja.

Tokom 2020. godine usled pandemije COVID 19, predviđene aktivnosti koje se tiču ove mjere bile su redukovane.

Shodno Naredbi za preduzimanje privremenih mjera za sprečavanje unošenja u zemlju, suzbijanje i sprečavanje prenošenja novog korona virusa (Službeni list Crne Gore, br. 42/20 od 08.05.2020.) član 1, stav 1, odloženo je sprovođenje programa skrininga raka debelog crijeva, raka dojke i raka grlića materice dok traju mjere.

Uvođenjem privremenih mjera za funkcionisanje zdravstvenog sistema od 18. maja 2020. godine nastavljene su aktivnosti skrininga raka grlića materice u dijelu: uzorkovanja cervikalnog brisa LBC metodom kod HPV pozitivnih žena i bioptiranje grlića materice u domovima zdravlja, pregledom PAPA testova LBC metodom i bioptiranog materijala u Centru za patologiju Kliničkog centra Crne Gore (KCCG).

Takođe, je nastavljeno pozivanje žena na dodatnu dijagnostiku i biopsiju dojke nakon očitane mamografije kod žena kod kojih je bila indikovana nalazom internog konsenzusa.

Zdravstveno-vaspitni edukatori IJZCG su u 2020. god organizovali određeni broj predavanja u cilju unapređenja zdravlja žena i promocije rodne ravnopravnosti. Događaji su medijski praćeni gostovanjima na tv kanalima i pisanjem prigodnih članaka za novine. Povodom Evropske nedjelje prevencije raka grlića materice, IJZCG organizovao i održao radionice u Srednjoj Medicinskoj školi i Romskom kampu. Aktivnosti su medijski praćene, podijeljeni lifleti i brošure namjenjene tim događajima.

Povodom Mjeseca borbe protiv karcinoma dojke Institut za javno zdravlje Crne Gore je učestvovao u velikoj kampanji „Prava priča“ sa bilbordima, city light posterima i 2 videa od kojih je jedan jedan u kratkoj formi do 20 sec za televizije i drugi u dužoj formi do 90 sec za društvene mreže. Osim toga, tokom Pink oktobra organizovan je webinar u saradnji sa studentskom organizacijom MoMSIC.

Tokom 2020. godine je održana interaktivna zdravstveno-vaspitna radionica mladih budućih zdravstvenih radnika Srednje medicinske škole o prevenciji raka grlića materice. Istim povodom održana radionica u Kampu Konik za pripadnice Romske populacije o značaju redovnih pregleda kod ginekologa i značaju skrining programa u prevenciji karcinoma grlića materice.

Održane su i zdravstveno-vaspitne radionice u srednjoj ekonomskoj školi o prevenciji karcinoma dojke i prevenciji HIV/AIDS infekcije.

Izrađen je evaluacioni izvještaj sa preporukama o radu Savjetovališta za reproduktivno zdravlje i Savjetovališta za mlade za 2019. -godinu.

Cilj 4.2. Unaprijeđene mjere za očuvanje reproduktivnog zdravlja svih žena i djevojčica.

Indikator (pokazatelj) efekta: Obezbijedena je dostupna i sveobuhvatna zdravstvena zaštita i podrška u ostvarivanju iste za sve žene, posebno pripadnice ranjivih kategorija (žene sa sela, žene sa invaliditetom, žrtve trgovine ljudima i sl.) u svim opštinama u Crnoj Gori.

U 2020. godini urađena je revizija Smjernica za zdravstvene radnike/ce za afirmativno postupanje prema transrodnim, rodno varijantnim i interpolnim osobama i revizija Priručnika za postupanje medicinskog osoblja sa transrodnim i inteseksualnim osoba i distribuirane svim zdravstvenim centrima. Odštampano 300 kopija smjernica.

Odštampano 300 kopija priručnika za medicinske radnike/ce u radu sa LGBTI osobama.

U cilju obezbjeđivanja i pristupa informacijama za lica sa oštećenjem vida i sluha uz podršku gestovnog prevodioca i u formatu pristupačnom za lica sa oštećenjem vidaT tokom ovog perioda edukovano je 7 zaposlenih za podršku na gestovnom jeziku, kao i

U 5 zdravstvenih ustanova obezbijeđeni su natpisi na Brajevom pismu, za naziv ustanove, prostorije i ime doktora odgovarajuće grane medicine.

U ruralnim područjima otvorene su 3 ambulante.

Cilj 4.3. Povećana senzibilisanost zdravstvenih radnika o rodno osjetljivoj zdravstvenoj zaštiti.

Indikator (pokazatelj): Povećana informisanost i nivo znanja zdravstvenih radnika o pojmu rodne ravnopravnosti i značaju rodno osjetljive zdravstvene zaštite.

Zbog loše epidemiološke situacije izazvane epidemijom COVID-19, u 2020.godini, sproveden je manji broj edukativnih aktivnosti.

Četiri JZU u Crnoj Gori su sprovele edukaciju zdravstvenih radnika/ca, dok su ostale usljed pandemije bile spriječene da iste realizuju DZ Andrijevića je sprovela edukaciju zdravstvenih radnika na temu „Nasilje u porodici“, u saradnji sa NVO Iskra. DZ Berane je usvojio smjernice i preporuke za pružaoce zdravstvenih usluga za prepoznavanje i postupanje u slučajevima nasilja. Dom zdravlja Podgorica je izradio Protokol za psiho-socijalni tretman nasilnika.

Cilj 4.4. Unaprijeđen odgovor zdravstvenog sistema u dijelu prepoznavanja i reagovanja u slučajeva nasilja.

Indikator (pokazatelj) efekta: Povećan nivo informisanosti zdravstvenih radnika/ca o zakonskim obavezama i propisima iz Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici, koji je Ministarstvo zdravlja potpisalo.

Novi Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici iz 2019. godine i Protokol o zaštiti od nasilja nad djecom, koji je u urađen u saradnji sa UNICEF-om, dostavljeni svim zdravstvenim ustanovama i sa istim upoznati svi zdravstveni radnici i saradnici koja im je polazna osnova, a uz to i obaveza da prepoznaju nasilje u porodici ili nasilje nad djecom prilikom dolaska pacijenta u zdravstvenu ustanovu, te samim prepoznavanjem da se radi o bilo kojoj vrsti nasilja, to prijave nadležnim institucijama u cilju procesuiranja. Institut za javno zdravlje Crne Gore –je realizovao tokom 2019, godine naprednu edukaciju iz oblasti „Rodno-zasnovano nasilje-jačanje agenata promjene“ za zaposlene u institucijama koje su važne u sprovođenju mjera prevencije nasilja u porodici, uključujući i IJZCG. Zbog pandemije COVID 19 u 2020. godini, aktivnosti u vezi sa ovim pitanjem, su bile redukovane.

IZAZOVI:

Značajan uticaj pandemije COVID 19 na život i položaj žena, odrazio se i u oblasti zdravlja. Zdravstveni resursi su često preusmjeravani da odgovore epidemiji, što je umanjilo pristup redovnim zdravstvenim uslugama. Pandemija COVID 19 imala je za posledicu smanjen obim korićenja skrining programima za prevenciju zdravlja žena.

U Crnoj Gori se još uvijek ne sprovode istraživanja o uticaju elementarnih nepogoda, a posebno klimatskih promjena i nekih drugih na zdravlje žena i muškaraca, pa je veoma teško planirati nacionalne politike adaptacije na klimatske promjene ili neke druge, kojima bi se osigurala efikasnija zaštita zdravlja žena u takvim uslovima. Pri kreiranju politika adaptacije, i kada je neophodno planirati korake zaštite shodno poznavanju ne samo opšte statistike obolijevanja od pojedinih bolesti, već i drugih parametara kao što su klimatski, geografski, socijalni i epidemiološki rizici po stanovništvo. To takođe podrazumijeva u budućnosti detaljnije analize zdravstvenih rizika za žene, a naročito one koje živi u uslovima koja ne zadovoljavaju međunarodne standarde.

5. RODNO ZASNOVANO NASILJE

Strateški cilj: Suzbiti sve oblike rodno zasnovanog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te unaprijediti položaj i zaštitu prava žrtava svih oblika rodno zasnovanog nasilja.

Svijest građana i građanki Crne Gore se postepeno mijenja po pitanju porodičnog nasilja i nasilja nad ženama. Prema istraživanju koje su radili UNDP i nekadašnje Direkcija za rodnu ravnopravnost o percepciji nasilja objavljenom 2019. godine, značajna većina smatra da je nasilje veliki problem društva. Istovremeno, gotovo dvije trećine građana/ki smatra da se ovom problemu ne posvećuje dovoljno pažnje. Ipak, u odnosu na period od prije tri godine, udio građana/ki koji smatraju da se ovoj temi posvećuje dovoljno pažnje je u porastu. Istraživanje pokazuje da u periodu od 2016. godine do 2019. godine porastao broj onih koji vjeruju da je

porodično nasilje veoma rasprostranjeno u Crnoj Gori, kao i broj onih koji uspješno prepoznaju različite oblike nasilnog ponašanja. Takođe, ispitanici/ce jasno prepoznaju da su žrtve većinom žene i djeca i vjeruju da je neophodno prijaviti nasilje nadležnim organima.

Usvajanjem Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, iz godine u godinu, povećava se broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama, što ukazuje da se Zakon primjenjuje u praksi, uz povećanu svijest o važnosti prijavljivanja. Sudovi za prekršaje su u toku 2020. godine imali ukupno u radu 2.133 predmeta iz oblasti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, od čega je završeno 1.449 predmeta ili 67,93%. U 2020. godini Vrhovni sud je imao 252 predmeta iz člana 220 Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici od kojih je bilo 140 pravosnažno riješenih predmeta zaključno sa 31.12.2020. Podaci iz Vijeća za prekršaje i Vrhovnog suda za pokazuju veći stepen procesuiranih i riješenih slučajeva. Navedeni podaci govore o vidljivosti samog fenomena i tome da je unaprijeđen okvir koji stimulise žrtve da prijave nasilnika i naprave korake ka izlasku iz situacije nasilja.

Baza podataka za porodično nasilje razvijena je po usvajanju novog Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici usvojenog u septembru 2018. R ezultat je zajedničke inicijative dva programa: 1) Informacioni sistem socijalnog staranja – Socijalni karton, koji su zajednički sproveli nekadašnje Ministarstvo rada i socijalnog staranja i UNDP i 2) Projekta UNDP-a i Evropske unije za rodnu ravnopravnost koji je sproveden u saradnji sa tadašnjim Ministarstvom za ljudska i manjinska prava.

Riječ je o kompleksnom softverskom rješenju koje omogućava pohranjivanje i automatizovanu razmjenu prijave i obavještenja o nasilju u porodici između dva ključna resora – Ministarstva unutrašnjih poslova / Uprave policije sa jedne strane i Ministarstva finansija i socijalnog staranja odnosno centara za socijalni rad, sa druge strane. Baza sadrži sve zakonski propisane, neophodne podatke o svim učesnicima u slučaju prijavljenog nasilja – i potencijalnim žrtvama i počiniocima, djeci (ako su djeca žrtve ili žive u porodici u kojoj se desilo nasilje), preduzetim mjerama tj. prekršajnim i krivičnim prijavama, procijenjenom stepenu rizika i itd.

Iako je Crna Gora preduzela neohodne korake za rješavanje ovog pitanja, uključujući usvajanje Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, ratifikaciju Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, kao i protokole o postupanju nadležnih institucija u slučajevima nasilja, i dalje predstoji ozbiljan rad kako bi prevenciju nasilja i zaštitu žrtava učinila efikasnijom.

Cilj 5.1. Unaprijeđen zakonodavni okvir i tehnički uslovi za efikasno sprovođenje zaštitnih mjera i efikasnije sankcionisanje nasilnika.

Indikator (pokazatelj) efekta:

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u aprilu 2021. izradilo je po hitnoj proceduri Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore kojim se pooštavaju kazne zatvora za krivična djela protiv polne slobode koja su učinjena prema djeci i nemoćnim licima. Za sva ova krivična djela predloženo je usvajanje strožih kazni zatvora, dok je za ona najteža predviđena mogućnost da učinilac bude kažnjen kaznom dugotrajnog zatvora u trajanju od četrdeset godina, što je najstroža kazna koju domaće krivično zakonodavstvo predviđa za najteža krivična djela. Prethodne izmjene i dopune Krivičnog zakonika Crne Gore iz 2017. predviđaju kriminalizaciju drugih oblika nasilja nad ženama predviđenih Istanbulskom konvencijom, prije svega proganjanje, genitalno sakaćenje žena i prinudnu sterilizaciju.

Vrhovni sud Crne Gore je bio zadužen da izradi izvještaj o primjeni mjera bezbjednosti zabrane približavanja iz člana 77a Krivičnog zakonika i mjere bezbjednosti udaljenja iz stana ili drugog prostora za stanovanja iz člana 77b Krivičnog zakonika.

Na osnovu podataka dobijenih od Pravosudnog informacionog sistema sudova (PRIS), proizilazi da su sudovi tokom 2020. godine, u ukupno osam (8) predmeta, okrivljenima izrekli mjeru bezbjednosti – zabrana približavanja oštećenoj iz člana 77a Krivičnog zakonika Crne Gore.

Kada je u pitanju vremensko trajanje izrečene mjere, na osnovu uvida u pravosnažne presude, može se vidjeti da je u šest predmeta, određeno da će ova mjera trajati godinu dana po pravosnažnosti presude, u jednom predmetu – dvije godine po pravosnažnosti presude, kao i jedan predmet u kojem se uočava najduže trajanje ove mjere, i to tri godine po pravosnažnosti presude. Takođe, kako stoji u ovim presudama, vrijeme provedeno u zatvoru se ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere.

Sudovi za prekršaje u 2020. godini izrekli su ukupno 408 zaštitnih mjera, i to:

- udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje 54;
- zabrana približavanja 111;
- zabrana uznemiravanja i uhođenja 185;
- obavezno liječenje od zavisnosti 16;
- obavezno psihijatrijsko liječenje 31, i
- obavezni psihosocijalni tretman 11.

Ministarstva za ljudska i manjinska prava je tokom 2019. godine podržalo projekat NVO SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja „Efikasan pristup pravdi i pravnoj zaštiti za osobe sa iskustvom nasilja u porodici“, koji je između ostalog podrazumijevao i monitoring studiju pod nazivom „Zaštitne mjere i mjere bezbjednosti kod kaznenih djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici“. Studija daje pregled međunarodnih pravnih standarda relevantnih za oblast nasilja nad ženama i nasilja u porodici, sa fokusom na preventivne i zaštitne mjere, kao i obaveza Crne Gore kao potpisnice u njihovom sprovođenju. Istovremeno, pregled nacionalnog zakonodavstva, politika i prakse daje jasnu sliku o postojećem stanju u Crnoj Gori ali i o stepenu usaglašenosti sa međunarodnim i EU standardima, zahtjevima i dobrim praksama. U skladu sa ključnim nalazima studije date su preporuke za neodložne intervencije u oblasti zaštite žena od nasilja i nasilja u porodici, koje je Vlada dužna da osigura u skladu sa međunarodnim standardima i domaćim zakonodavstvom.

Cilj 5.2. Uspostavljen efikasan sistem praćenja primjene mjera iz Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2012-2018.

Indikator (pokazatelj) efekta: Postoji minimum jedan izvještaj godišnje o implementaciji mjera iz Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2012-2018, sa preporukama za unapređenje stanja.

Vlada je 26. III 2020. godine usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, za 2019. godinu. Akcionim planom za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2019. godinu planirana je realizacija 55 aktivnosti. Od ukupnog broja planiranih aktivnosti 49 (89%) je realizovano, 5 (9%) je djelimično realizovano, dok je jedna (2%) aktivnost ostala nerealizovana.

O rezultatima implementacije strategije za borbu protiv trgovine ljudima i pratećeg akcionog plana javnost je informisana putem televizijskih gostovanja predstvanika MUP/Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima, koja su organizovna na Javnom servisu povodom obilježavanja

svjetskog i evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima (30. jula i 18. oktobra) i drugih medijskih nastupa.

Izvjestaji o realizaciji mjera iz gore naveden strategije su dostupni na web sajtu MUP/Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima (www.antitrafficking.gov.me) i prezentovani su javnosti putem prigodnih saopštenja i medijskih gostovanja.

MUP/ Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima je u saradnji sa nadležnim subjektima tokom 2020. godine realizovalo je značajan broj obuka/seminara (za policijske službenike, predstavnike inspeksijskih službi, zdravstvene radnike, predstavnike lokalnih parlamenata). Organizovano je ukupno 14 obuka za 121 službenika.

Cilj 5.3. Podizanje svijesti javnosti o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno zasnovanog nasilja.

Indikator (pokazatelj) efekta: Povećan broj otkrivenih djela rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici i smanjene tradicionalne štetne prakse koje podržavaju nasilničko ponašanje.

Zbog značaja borbe protiv fenomena nasilja u porodici, kao i intencije MUP-a/Uprave policije da blagovremeno i proaktivno djeluje, 2018 je formiran Operativni tima za borbu protiv porodičnog nasilja i nasilja nad ženama od 19 (devetnaest) članova/ca. U timu su i predstavnice 5 specijalizovanih NVO koje pružaju podršku žrtavama nasilja.

Operativni tim, kao koordinativno tijelo funkcionise na principu kontinuiranog obavljanja aktivnosti na prevenciji nasilja u porodici; promovisanja smjernica i inicijativa koje definišu probleme u praksi i utiču na njihovo prevazilaženje. Tim targetira slabe karike u lancu postupajućih institucija i svojim djelovanjem podstiče promjene. Jedan od prioritetnih ciljeva tima jeste jačanje koordinacije institucija i ustanovljavanje jedinstvene prakse; zatim saradnja na prevenciji, razmjeni informacija, edukaciji, prijavljivanju i krivičnom gonjenju, kao i pomoć i zaštita žrtava.

Nacionalna SOS linija u martu 2020. je zabilježila 256 poziva, što je porast za 27% u odnosu na februar iste godine kada je bilo 184 poziva. Pandemija COVID-19 je dovela do povećanja stope porodičnog nasilja.

Cilj 5.4. Ojačan sistem socijalne i druge podrške i zaštite svih žrtava nasilja u porodici.

Indikator (pokazatelj) efekta:

**- Povećan broj, vrste i dostupnost servisa podrške žrtvama nasilja u porodici za 25%.
Kvalitet pruženih usluga i stepen zadovoljstva korisnica/ka uslugama.**

- Poboljšana održivost socijalnih i drugih servisa institucija i organizacija civilnog društva u oblasti zaštite od porodičnog nasilja.

U oblasti borbe protiv rodno-zasnovanog nasilja, aktivnosti su uglavnom bile fokusirane na razvoj kapaciteta za primjenu Protokola o postupanju i razvoja standardizovane interoperabilne nacionalne Baze podataka.

Protokol o postupanju u slučajevima rodno zasnovanog nasilja iz 2018 .godine ima značajan strateški uticaj na institucionalan pristup i vođenje slučaja, kao i na postizanje određenih

standarda u Poglavlju 23 tekovine Evropske unije, koji se odnose na prikupljanje podataka i baze podataka i sprovođenje Istanbulske konvencije

Protokol su potpisali svi nadležni vladini resori, tužilaštvo, Zaštitnik i NVO. Glavni ciljevi Protokola su: primjena Istanbulske konvencije u svakodnevnoj praksi institucija kako bi pružili efikasnu i brzu zaštitu žrtvama nasilja; razmjena podataka i informacija kroz informacione sisteme između relevantnih institucija i usklađivanje metodologije prikupljanja podataka kod relevantnih institucija u cilju formiranja jedinstvene baze podataka.

U 2019. godini je usvojen izmijenjeni Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluge smještaja u prihvatilištu, čime su poboljšani standardi za pružaoce usluge smještaja

Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (tzv. Istanbulska konvencija) preporučuje jedno sklonište za žrtve nasilja na 200.000 stanovnika. Crna Gora je licencirala tri prihvatilišta-skloništa, čime je ispoštovala Istanbulsku Konvenciju.

Cilj 5.5. Razvijanje svijesti kod građana, posebno državnih službenika/ca odgovornih za primjenu zakona o svim oblicima diskriminacije i rodno zasnovanog nasilja i njihova edukacija.

Indikator (pokazatelj) efekta:

- Povećan nivo svijesti u vezi sa zakonodavnim i institucionalnim okvirima za zaštitu od diskriminacije.

- Poboljšan stepen informisanja i stručnih kompetenci državnih službenika/ca za pružanje efikasne zaštite i podrške žrtvama rodno zasnovanog nasilja.

U saradnji Kancelarije UNDP-ija u Crnoj Gori i Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava pod pokroviteljstvom Vlade Austrije pripremljena – Rodna mapa - elektronska platforma sa rodno zasnovanom statistikom; na početnoj stranici Rodne mape možemo se upoznati i informisati o demografskoj strukturi Crne Gore. Link za rodnu mapu: <https://vww.rodnamapa.me/>

Početna stranica daje nam ključne informacije o socio-ekonomskoj situaciji muškaraca i žena, statističke podatke o polovima, ključne pokazatelje indeksa rodne ravnopravnosti. Početna stranica je dizajnirana da pruži slikovite informacije koje su ključne za praćenje i unapređivanje rodni pitanja. Vodiči nas upućuju u prioritetna područja vezana za politiku, ekonomiju i rodno zasnovano nasilje, gde su žene i dalje diskriminirane i nemaju jednake mogućnosti. Odabirom područja dolazimo do nove mape sa statistikama, ključnim pokazateljima i drugim korisnim materijalima neophodnim za analizu u datim oblastima.

Tematska rodna mapa za oblast rodno zasnovano nasilje prikazuje statistiku relevantnih institucija i nevladinih organizacija koje u okviru svoje nadležnosti prate slučajeve nasilja.

Ona sadrži informacije o postupanju svih relevantnih aktera i precizne podatke o broju slučajeva razvrstanim po opštinama. Klikom na određenu opštinu dobijate važne brojevi kojima se žrtve mogu obratiti za pomoć. Rodna mapa pruža uvid u zakonom propisane korake za postupanje u slučajevima nasilja kao i praktične instrukcije i savjete za sve one koji se nalaze u situacijama nasilja. Za sve koje zanima detaljnija analiza postojećih dostupnih podataka na mapi može pronaći brojne presjeke stanja koji omogućavaju stvaranje detaljnije slike kada je riječ o rodno zasnovanom nasilju u Crnoj Gori. Preko ove aplikacije je pružena mogućnost žrtvama da prijave nasilje.

Kancelarija UNDP u Crnoj Gori, u saradnji sa Vladom, razvila je digitalno rješenje za hitne odgovore u slučajevima nasilja, tj. mobilnu aplikaciju "Budi sigurna" koja je bila dostupna za android i IOS sistem. Aplikacija omogućava žrtvama nasilja da jednim klikom pošalju zahtjev SMS-

om nacionalnim SOS linijama, ili drugim povjerljivim organizacijama/osobama na osnovu ličnog zahtjeva.

Pored navedenog aplikacija „Budi sigurna“ koja funkcioniše na principu jednog klika, šalje automatsku poruku nacionalnoj SOS telefonskoj liniji koja sadrži broj telefona sa kojeg je upućen poziv i tačnu lokaciju žrtve, čime se ostvarila multidisciplinarna saradnja između države i nevladinih organizacija.

IZAZOVI:

Grupa eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO) koja ima mandat da prati primjenu Istanbulske konvencije, u svom prvom izvještaju objavljenom 2018. godine ukazao je na niz strukturnih problema koji dovode do nedovoljnog nivoa prevencije i zaštite žrtava nasilja u porodici, kao što su stavovi prema ženama žrtvama porodičnog nasilja, česti pokušaji umanjavanja važnosti nasilja, korišćenje postupaka za mirno rešavanje sporova, odlaganja u postupanju sa slučajevima nasilja u porodici i nevoljnost da se odrede mjere zaštite. Što se tiče kapaciteta i spremnosti zvaničnih organa da pruže odgovarajuću zaštitu žrtvama, u Izvještaju se konstatuje da "mnogi službenici/ce umanjuju značaj nasilja, narušavajući povjerenje žena u organe, a često pokazuju alarmantne predrasude prema ženama i njihovim iskustvima vezanim za rodno zasnovano nasilje. Čini se da mnogi od njih nisu svjesni dinamike porodičnog nasilja i uticaja koji prisustvo djece takvom nasilju ostavlja na njih. Njihov je fokus često na zaštiti porodice, a mnogi su izgleda vođeni sopstvenim uvjerenjima o ženama žrtvama porodičnog nasilja".

Ekonomsko nasilje predstavlja poseban vid nasilja u porodici, kome su naročito izložene žene i osobe drugačijih polnih i rodni identiteta. To je vrsta psihičkog nasilja kojom osoba koja ima moć bilo koje vrste, vrši kontrolu nad ekonomskim resursima (najčešće novcem, ali i stambenim prostorom, pokretnom imovinom itd.) druge osobe, koji su toj drugoj osobi potrebni za zadovoljavanje životnih potreba. Oblici ekonomskog nasilja su različiti - nasilnik najčešće žrtvi uskraćuje novac za lične potrebe, ili joj oduzima novac koji je sama zaradila, ili joj ne dozvoljava da se zaposli. Takođe, često se dešava da nasilnik sam raspolaže prihodom porodice i često dovodi porodicu u situaciju da nema novac za ispunjavanje osnovnih egzistencijalnih potreba. Osnivanje Alimentacionog fonda predstavljao bi jedan od efikasnih načina za zaštitu od ekonomskog nasilja, ali pored toga je takođe potrebno pooštriti sankcije za roditelje koji ne ispunjavaju obavezu isplate alimentacije.

6. RODNA RAVNOPRAVNOST U MEDIJIMA, KULTURI I SPORTU

Strateški cilj: Suzbijati rodne stereotipe i uvesti politiku rodne ravnopravnosti u medije, kulturu i sport

Ravnopravno učešće, pristup i doprinos kulturnom životu žena i muškaraca su bazična ljudska prava i važna dimenzija za garantovane slobode izražavanja za sve.

U pogledu obavezujuće regulative za medije, dva su bitna zakona: Zakon o medijima koji zabranjuje bilo kakav sadržaj koji podstiče diskriminaciju, mržnju i nasilje zbog seksualnog orijentacije lica (član 23) i Zakon o rodnoj ravnopravnosti koji predviđa da mediji promovišu rodnu ravnopravnost (član 13). Drugi zakon predviđa i obavezu obuke o rodnoj ravnopravnosti za medijske stručnjake (član 13a), kao i sankcije za korišćenje jezika koji nije rodno osjetljiv (član 33a). Svi mediji (TV, radio, štampani i online mediji) su obavezani tim odredbama.

Usklađenost nadzire Agencija za elektronske komunikacije u pogledu radio i TV emitera. Ne postoji nijedan mehanizam za usklađenost za štampane i online medije.

U Crnoj Gori intenzivno se zagovaralo poboljšanje afirmativne akcije u izbornu zakonodavstvo. Taj proces sprovodila je Ženska politička mreža u okviru projekta „Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti“ koji su partnerski realizovali Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i kancelarija UNDP u Crnoj Gori uz finansijsku podršku EU.

Mediji su pratili aktivnosti sa ciljem podizanja nivoa informisanosti i stvaranja pozitivnije klime u društvu i podrške za veće uključivanje žena u politiku. Pokrenuta kampanja je rezultirala podnošenjem amandmana u pravcu utvrđivanja kvote 40%, te rasporeda na listama (1 među 3) i finansiranje ženskih političkih grupa;

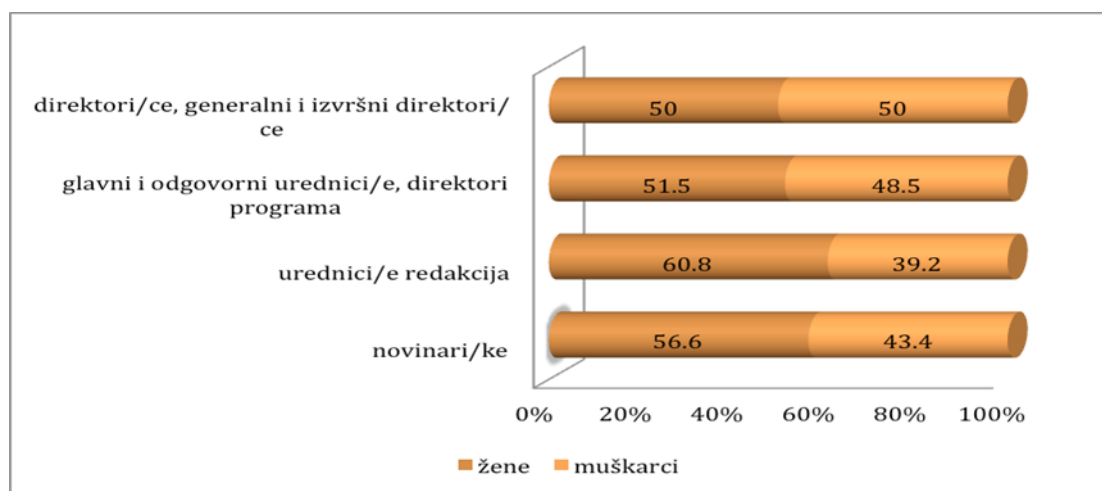
Inicirano je integrisanje pitanja ravnopravnosti u medijskim sadržajima, kao i se kroz da mediji adekvatno predstavljaju političarke u cilju kampanje za veću zastupljenost žena u Parlamentu.

Cilj 6.1. Povećana medijska vidljivost primjene politika rodne ravnopravnosti.

Indikator (pokazatelj) efekta: Povećana prisutnost teme rodne ravnopravnosti u crnogorskim medijima za 30% u odnosu na prethodnu godinu.

Praksa pokazuje da još uvijek tema rodne ravnopravnosti nije prisutna u dovoljnoj mjeri u medijima.

Istraživanje Položaj novinarki u crnogorski medijima iz 2019. godine pokazalo je da je novinarstvo u Crnoj Gori uglavnom ženska profesija, a da ih je na rukovodećim pozicijama u više od polovine praćenih medija, kako prikazuje sledeći grafikon:

Međutim, bez obzira na to da je procenat žena na poziciji glavne i odgovorne urednice ili direktorice programa, veći u odnosu na procenat muškaraca, i dalje programski sadržaji nisu dovoljno rodnoosenzitivni.

Jedno od istraživanja koje se bavilo odnosom medija prema ženama Rodno ogledalo medija u Crnoj Gori iz 2017, nalazi da je prikaz žena u crnogorskim medijima i dalje stereotipno, te da žene imaju jako malo medijskog prostora za svoje stavove, razmišljanja, potrebe i probleme, pa mediji na taj način proizvode diskriminaciju žena. Ovo istraživanje je pokazalo da su žene bile u fokusu interesovanja javnosti u dnevnoj štampi samo 13,3% u odnosu na ukupan broj muškaraca i žena. U rubrici politika, ukupno u dnevnoj štampi i na televizijama, procenat žena koje su govorile ili se o njima govorilo iznosi 13,2%. U rubrici društvo, ukupno u dnevnoj štampi i na televizijama, procenat žena koje su govorile ili se o njima govorilo je 28,5%. Kada posmatramo sve vijesti u rubrikama politika i društvo u štampi i na televizijama, procenat žena kojima čujemo ili čitamo je 20,5 %.

Cilj 6.2. Unaprijeđeno znanje zaposlenih u medijima o rodnoj ravnopravnosti

Indikator (pokazatelj) efekta: Minimum 50 predstavnika/ca medija povećalo je svoje znanje u oblasti rodne ravnopravnosti i izvještava u skladu sa rodno senzitivnim principima.

Direkcija za rodnu ravnopravnost u partnerstvu sa međunarodnim organizacijama, nevladinim organizacijama i lokalnim samoupravama u kontinuitetu organizuje radionice za predstavnike/ce medija.

U okviru projekta IPA 2014 "Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti", koji su realizovali Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, u saradnji sa Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori, a uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, a u saradnji sa Društvom profesionalnih novinara/ki u Crnoj Gori, u 2019. održane dvije dvodnevne radionice u septembru i oktobru sa ukupno 30 učesnika/ca; Iste godine u decembru, održan je panel i prezentacija istraživanja koje je realizovano kroz IPA 2014 u saradnji sa Društvom profesionalnih novinara/ki u Crnoj Gori, na temu: „Položaj novinarki u crnogorskim medijima“.

U julu 2020. godine, Vestminsterska fondacija za demokratiju u Crnoj Gori (VFD) i Direkcija za rodnu ravnopravnost organizovali su vebinar - o ulozi medija u izvještavanju o potrebama ranjivih grupa, posebno marginalizovanih žena, kao i novinarski kodeks za predstavnike/ce medija - 16 predstavnika/ca medija, treneri i eksperti iz Instituta za medije Crne Gore i regiona. Zbog pandemije COVID-19, u 2020. godini, edukativne aktivnosti su bile ograničene.

Cilj 6.3. Unapređenje rodne ravnopravnosti u oblasti kulture.

Indikator (pokazatelj) efekta: Zaposleni u oblasti kulture poznaju Zakon o rodnoj ravnopravnosti i sprovode rodno senzitivnu unutrašnju organizacijsku politiku i podržavaju i izvode rodno senzitivne programe i projekte

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je, u julu 2017. godine, organizovalo sastanak Koordinacionog tima u vezi sa realizacijom Inicijative za osnivanje Muzeja žena kako bi se napravio plan o tome o narednom djelovanju. Nakon toga organizovana je panel diskusija „Kakav Muzej žena nam treba?“, u organizaciji NVO »Nova« Centar za feminističku kulturu, Radna grupa je, pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture, uradila Nacrt Elaborata i tu se opet stalo. I opet sve stoji i čeka da neko iskoordinira rad dva ministarstva na ovoj važnoj inicijativi, kako bi država pokazala spremnost da mnoge doprinose žena u sferi privatnosti, javnog života, trgovine, politike itd. uvaži kao relevantne za nastanak crnogorskog istorijskog identiteta i promociju uspješnih žena u crnogorskom drušvu.

Kroz konkurse Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava i Ministarstva kulture, o raspodjeli sredstava nevladinim organizacijama za projekte u oblasti rodne ravnopravnosti, odnosno kulture i umjetnosti, u 2018, 2019 i 2020. godini, između ostalih podržani su i projekti namijenjeni afirmaciji ženskog stvaralaštva.

U toku je realizacija 16 projekata nevladinih organizacija iz 2020. (u ukupnom iznosu od 171.000,00 €).

Cilj 6.4. Unaprijeđena medijska promocija uspješnih žena

Indikator (pokazatelj) efekta: Medijski prostor je ispunjen primjerima uspješnih žena iz svih oblasti i afirmiše se prevazilaženje tradicionalnih muško-ženskih uloga u društvu.

Zakonom o medijima iz 2020. godine je propisano (član 17) da država iz budžeta Crne Gore finansira projekte u oblasti informisanja, obezbjeđivanjem finansijskih sredstava za pružanje javnih usluga preko Fonda za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija, kako bi se odstakao medijski pluralizam, a posebno proizvodnja i objavljivanje sadržaja koji su značajni, između ostalog, za “zaštitu prava i dostojanstva manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica od diskriminacije, stereotipa i predrasuda”. Organi zaduženi za sprovođenje javnih konkursa su Savjet regulatora za audiovizuelne medijske usluge i nezavisna komisija koju obrazuje ministarstva nadležnog za medije.

IZAZOVI:

Ni javni servis ni komercijalni / privatni mediji ne doživljavaju problematiku rodne ravnopravnosti kao prioritetnu. Novinari/ke nijesu dovoljno senzibilisani i predloženo je da oni/e prođu obuku o rodnoj ravnopravnosti na završnoj godini studija, jer poruke o rodnoj ravnopravnosti treba da budu utkane u bilo koju temu – u sport, obrazovanje, ekonomiju, ekologiju, itd. Javni servis nema kontakt osobu koja se bavi rodnom ravnopravnošću.

Nažalost, uloga medija još uvijek nije dovoljno jaka u dijelu promovisanja rodne ravnopravnosti, već podliježe korporativnim ciljevima i seksističkim marketinškim programima. Imajući pristup širokom broju građanki i građana, mediji utiču na njihove stavove i mišljenja, i naučno je dokazano da dugotrajno izlaganje ljudi sličnim porukama i obrascima doprinosi njihovim prihvatanjem kao istinitih, jer ih ponavljanjem, podsvijest čini istinitima. Primjetno je korištenje tj. zloupotreba ženskog tijela u reklamnoj industriji, takođe praćena stereotipnim predstavljanjem žene u ulozi domaćice, koja s osmijehom na licu služi muža i djecu. Na taj način, reklamna industrija pomaže stereotipnom prikazu žena kao manje ambicioznih i sposobnih, a nerijetko i promoviše seksizam u medijima.

Primjetno je da u Crnoj Gori, kao i drugim zemljama regiona, vidljivost žena u medijima opada kako raste istaknutost i važnost teme. Budući projekat iz IPA 2018“ Komuniciranje rodne ravnopravnosti “, koji će zajednički sprovoditi Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i Kancelarija UNDP-ija u Crnoj Gori, uz finansijsku podršku EK, će se baviti upravo ovim pitanjima koje se tiču osnaživanja žena, rodne ravnopravnosti, javnih komunikacija i medija.

7. RAVNOPRAVNOST U PROCESU ODLUČIVANJA U POLITIČKOM I JAVNOM ŽIVOTU.

Strateški cilj: Ravnopravno učešće žena i muškaraca na svim nivoima odlučivanja

Jedan od važnih uslova za efikasnost demokratije i dobro upravljanje jeste jednaka mogućnost za učešće žena i muškaraca u političkom životu. Veće učešće žena u političkom životu, osim jačanja i unaprjeđenja demokratskog sistema, znači i pravednije društvo, bolji životni standard, kvalitetnije obrazovanje, zdravstvo, kulturu i infrastrukturu, ali i smanjenje političke korupcije.

Indeks rodne ravnopravnosti za Crnu Goru, objavljen januara 2020. kaže da je domen moći od 35,1, jedan od onih gdje se bilježi najveća razlika između Crne Gore i EU, i ta razlika u indeksima iznosi 16,8 na štetu Crne Gore. Domen moći odnosi se na politički, ekonomski i društveni živo. Posmatrajući pojedinačne indikatore koji čine ovaj domen i njegove poddomene (politička, ekonomska i društvena moć), možemo da primjetimo da u ovom pogledu u Crnoj Gori rodna nejednakost istrajava.

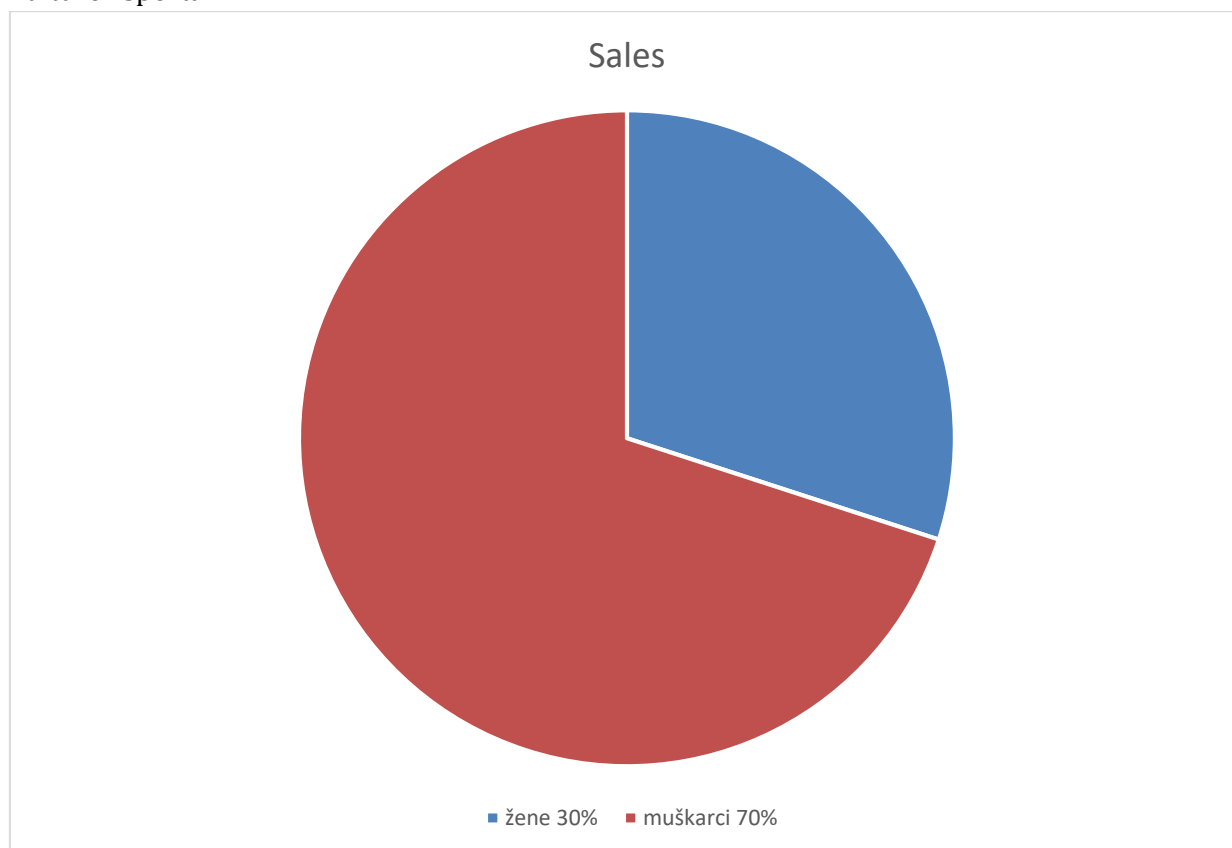
Međutim, isto tako možemo da vidimo da se situacija u ovom domenu najbrže popravila. U domenu moći zabilježen je najveći napredak, što se može pripisati uvođenju sistema kvota u izbornu zakonodavstvo. Učešće žena u politici se značajno povećalo poslije uvođenja kvota za manje zastupljeni pol u izbornu zakonodavstvo 2011. godine i izmjenama i dopunama 2014. godine na inicijativu međunarodne zajednice, (UNDPa i EU) i dijela aktivnih poslanica.

Od obnove državne nezavisnosti 2006, kada je u crnogorskom parlamentu bilo tek 8,6% žena do 2016. Crna Gora je bila na posljednjem mjestu u širem regionu. Grafikon pokazuje vrlo spori rast procenta poslanica a glavni razlog za pomak jeste uvođenje u izbornu zakonodavstvo.

Bilo bi od velikog značaja da su realizovane aktivnosti iz ovog cilja, naročito poslije parlamentarnih izbora 30. avgusta 2020. godine. Nakon izbora u avgustu 2020., godine, procenat poslanica je iznosio svega 22,2% (18 žena od ukupno 81 poslanika/ce). U februaru 2021. zbog ostavki dvojice poslanika na čija su mjesta došle žene, broj je porastao na 20, što čini 24,69% od ukupnog broja poslanika/ca. To je značajan pad u odnosu na prethodnu godinu, a naročito na posljednje mjesec prethodnog saziva Skupštine - naime, u 2019. godini u Skupštini je bilo 28,4% žena, a u u periodu od januara do avgusta 2020. godine 29,6% . Procenat od 29, 6% učešća predstavlja istorijski rezultat, i gotovo dostignuta zakonska kvota od 30%.

Kada posmatramo izvršnu vlast na državnom nivou, žena nikada nije bila na poziciji premijerke. U sastavu Vlade iz decembra 2020.godine, na dva ključna mjesta - predsjednik i potpredsjednik su muškarci, dok od 12 ministarskih pozicija 4 zauzimaju žene, što predstavlja procentualno najbolji rezultat do sada. Žene vode veoma značajne resore: ministarstvo zdravlja, ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, ministarstvo odbrane i ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta.

Vlada Crne Gore, 2020. godina

Neravnoteža postoji i na lokalnom nivou: 2 žene su predsjednice opština (u odnosu na 22 muškarca), 7 je potpredsjednica opština (i 31 muškarac), a samo 3 žene su predsjednice lokalnog parlamenta (u odnosu na 21 muškarca na istoj poziciji). Kada su u pitanju najprestižnije i najplaćenije pozicije, za žene ostaje princip "staklenog plafona". Podaci MONSTAT-a iz 2019. pokazuju da žene čine 35,8% funkcionera/ki i rukovodilaca/ki.

Uvođenje norme kojom se osigurava finansiranje političkog rada žena unutar partija predstavlja najveći iskorak u proteklom periodu i primjenu najnaprednije mjere preporučene od strane Savjeta Evrope i Ujedinjenih nacija. Radi poređenja, u Evropi svega par zemalja omogućava ovo rješenje, dok u zemljama u regionu političarke nijesu uspijevale da se izbore za ovu normu. Na parlamentarnim izborima 2020. godine, 80% partija je vodilo kampanje usmjerene na biračice.

U martu 2021, u Skupštini Crne Gore je formiran Ženski klub, koji čine poslanice svih političkih partija zastupljenih u parlamentu. Sporazum o formiranju Ženskog kluba potpisalo je svih 20 poslanica 27. saziva Skupštine Crne Gore. Ciljevi i principi Kluba su afirmacija rodne ravnopravnosti na svim nivoima odlučivanja; podsticaj ženama za veće učešće u političkom i javnom životu; unaprjeđenje položaja žena u svim sferama društva i podsticaj i unaprjeđenje solidarnosti i humanosti, promovisanje volonterizma i međusobnog pomaganja.

Nizak procenat žena u rukovodećim tijelima političkih partija, na mjestima odlučivanja (rukovodećim pozicijama) u izvršnoj vlasti na nacionalnom i lokalnom nivou, nizak porocenat žena u preduzetništvu i koncentracija žena u određenim profesijama (prosvjeta, zdravstvo, socijalno staranje), još jednom potvrđuju da su rodne uloge duboko ukorijenjene u svakodnevni život i da je opšte rašireno mišljenje da je ženama prioritet briga o porodici i da one prihvataju veći teret kućnih obaveza na uštrb učešća u javnom i političkom životu. Dakle i pored pokrenutih inicijativa u pravcu izmjena legistalative i rezultata koje se tiču zagovaranja, te preduzetih pozitivnih mjera, može se konstatovati ovaj strateški cilj nije ostvaren u djelu uvođenja zakonske kvote od 40%. S tim u vezi, u cilju daljeg unapređenja politike rodne ravnopravnosti neophodno je i dalje intenzivno raditi na planu osnaživanja žena i osoba drugačijih polnih i rodnih indentiteta da učtvuju u političkom odlučivanju.

Cilj 7.1. Postignuta uravnotežena zastupljenost žena i muškaraca u zakonodavnoj vlasti na svim nivoima.

Indikator (pokazatelj) efekta:

- Najmanje 40 % poslanica u Skupštini Crne Gore do 2020. godine.
- Najmanje 50% parlamentarnih partija sprovodi afirmativne mjere za političko jačanje žena unutar partije.
- Najmanje 50% partija realizuje rodno osviještene kampanje, a programi sadrže mjere za postizanje rodne ravnopravnosti.
- Najmanje jedna aktivnost godišnje realizovana kroz zajedničku akciju žena iz parlamentarnih partija.
- Najmanje tri ženske organizacije pri partijama imaju samostalni budžet na godišnjem nivou u visini od 10% od ukupnih partijskih budžetskih primanja.

Nakon parlamentarnih izbora u avgustu 2020, procenat poslanica je bio 22,2% (18 žena od ukupno 81 poslanika/ce). U februaru 2021. zbog ostavki dvojice poslanika na čija su mjesta došle žene, broj je porastao na 20, što čini 24,69% od ukupnog broja poslanika/ca. To je značajan pad u odnosu na prethodnu godinu, a naročito na posljednje mjesec prethodnog saziva Skupštine - naime, u 2019. godini u Skupštini je bilo 28,4% žena, a u u periodu od januara do avgusta 2020. godine 29,6% .

Na čelu Skupštine je muškarac dok žena zauzima jedno od tri potpredsjednička mjesta. Iako je imenovanje žene na poziciju potpredsjednice (prve ikada) Skupštine korak u dobrom pravcu, važno je napomenuti da Skupština nije ispoštovala obavezu koju propisuje Zakon o rodnoj ravnopravnosti da se prilikom svih izbora i imenovanja, uključujući formiranje radnih tijela, vodi računa o principu rodne ravnopravnosti, pa je procenat žena u radnim tijelima Skupštine 21,42%. Žene predsjedavaju Ustavnim odborom, Odborom za rodnu ravnopravnost i Odborom za antikorupciju (tri od petnaest radnih tijela). Pojedini odbori, kao što je Odbor za međunarodne odnose i iseljenike, Odbor za ljudska prava i slobode, Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport, Odbor za antikorupciju, Administrativni odbor i Odbor za praćenje i kontrolu postupka privatizacije imaju čak manji procenat žena nego u plenumu, dok u Odboru za bezbjednost i odbranu nema ni jedne žene.

Amandmani na izmjene i dopune Zakona o izboru odbornika i poslanika koje je Radnoj grupi za reformu izbornog zakonodavstva, dostavila Ženska politička mreža uvršteni su u Predlog izmjena i dopuna ovog zakona i dobili su potrebnu većinu na Odboru za sveobuhvatnu reformu izbornog i drugog zakonodavstva, ali kako se nisu stekli uslovi za donošenje ovog Zakona u prethodnom sazivu Skupštine Crne Gore, postupak izglasavanja izmjena izbornog zakonodavstva bi trebao da se

dogodi u mandatu novog saziva Skupštine, nakon parlamentarnih izbora 30. avgusta 2020.godine. Navedeni amandmani se odnose na sledeće: najmanje 40% kandidata manje zastupljenog pola na izbornim listama i da u svaka 3 kandidata na izornoj listi, bude najmanje 1 lice manje zastupljenog pola.

U skladu sa prijedlogom ŽMP, novim Zakonom o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja predviđa da 20% budžetskih sredstava za redovno funkcionisanje parlamenta stranke treba isplaćivati proporcionalno broju izabranih predstavnica manje zastupljenog pola.

Od trideset tri političke partije koje su predstavljene u parlamentu, ni jednu ne vodi žena. Sve parlamentarne partije su integrisale rodno ravnopravan pristup u svoje programe i statute i formirale forume žena, koji su samo u 2020. godini dobili ukupno 528. 000 eura za rad.

Imajući u vidu nevedene rezultate, kao predložene konkretne amandmane za izmjenu izbornog zakonodavstva, koji se očekuju da budu usvojeni u mandatu sadašnjeg saziva Skupštine, može se govoriti o djelimičnoj ispunjenosti ovog operativnog cilja i indikatora efekata sprovedenih mjera.

Cilj 7.2. Implementacija Rezolucije 1325 Savjeta bezbjednosti UN – Žene, mir i bezbjednost. Indikator (pokazatelj) efekta: Načela Rezolucije integrisana u rad sektora bezbjednosti u Crnoj Gori.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava – Direkcija za rodnu ravnopravnost, u saradnji sa Upravom za kadrove, organizovalo je u 2020. godini, dvije online jednodnevne obuke na teme: „Osnovni principi rodne ravnopravnosti“ i „Rezolucija SCUN 1325 „Žene, mir i sigurnost“ za državne službenike/ce.

Misija OSCE iz Beča u saradnji sa relevantnim insititucijama u Crnoj Gori u 2020, započela sa realizacijom projekta “ Povećanje učešća žena u Policiji Crne Gore “. S tim u vezi, Misija OEBS-a u Crnoj Gori je, u saradnji sa Upravom policije, realizovala niz aktivnosti vezanih za promociju policijskog posla, sa posebnim osvrtom na policijske službenice, u cilju povećanja svijesti, kako zaposlenih tako i građana, o značaju učešća žena u obavljanju policijskih poslova i povećanja njihovog broja.

Urađena je brošura i poster koji pružaju praktične informacije o policijskim poslovima, školovanju policajaca i zapošljavanju u policiji.

Snimljeno je šest video spotova u trajanju od po 30 sekundi, koji promovišu pozitivnu sliku o policijskim službenicama i prikazuju policiju kao atraktivnu i poželjnu priliku za posao za žene.

Link: <https://www.gov.me/clanak/promocija-policijskog-posla-sa-posebnim-osvrtom-na-policijske-sluzbenice>.

IZAZOVI:

U Crnoj Gori, uprkos iskoracima, brojni sistemski nedostaci i dalje predstavljaju izazov za političku participaciju žena, a patrijarhalni stavovi, predrasude i nedovoljan interes partija ključne su prepreke za njihovo aktivnije bavljenje politikom. Započeti proces promjena u političkoj sferi posmatrano kroz prizmu zastupljenosti i angažovanosti žena predugo traje, iako je izrazito važan činilac poboljšanja njihove ukupne društvene pozicioniranosti i moći. Na skali za učešće žena u politici Crna Gora je na 83. mjestu i lošije je rangirana od svih država regiona. Naime, srazmjerno /ne/zastupljenosti i stvarnom učestvovanju žena u političkom odlučivanju, raste ili opada moć

njihova uopšte u društvu. Ovu hipotezu moguće je verifikovati na više načina, ali je sigurno da od obima učešća žena u sistemu vlasti, dakle direktne mogućnosti odlučivanja o vitalnim potrebama i interesima, zavisi sveukupan položaj žene u porodici, na radnom mjestu i u društvu u cjelini. Posmatrano kroz ovaj odnos, može se reći da žene u Crnoj Gori nemaju onu društvenu moć koju bi realno mogle imati, a njihov nezavidan položaj u porodici, prilikom zapošljavanja ili u radnom procesu, dakle djelujuća i aktuelna rodna nejednakost, nameće se kao prioritet. Indikatori ukazuju na spor trend u osvajanju vrha političke piramide od strane žena, što bi trebalo biti motivacioni faktor u budućnosti, ne samo i jedino, aktivizma žena u crnogorskom društvu, već i muškog dijela populacije, odnosno društva u cjelini. Ovo je izuzetno važno, jer se sadašnja pozicija i uloga žena u Crnoj Gori, posebno u političkoj sferi, reflektuje kroz indikator ostvarenog stepena demokratizacije i otvorenosti društva uopšte. I dalje prisutni trend marginalizacije žena u hijerarhiji organa odlučivanja unutar političkih partija i ukupne strukture parlamenta, kao najvišeg zakonodavnog tijela u sistemu političke vlasti, pokazuje odsustvo demokratičnosti u radu političkih partija i konstituisanja zakonodavne vlasti.

U cilju postizanja veće participacije žena, potrebno je nastaviti sa organizovanjem interaktivnih događaja (obuke, okrugle stolove, javne diskusije i sl.) na kojima će se razgovarati sa ženama u politici i liderima političkih partija o značaju povećanja broja žena u rukovodnim organima političkih partija i osnaživati žene i osobe drugačijih rodnih i polnih identiteta za političku participaciju. Naročitu pažnju treba usmjeriti na lokalni nivo, na kome se gradi partijska baza, koja bi trebalo da uključi više žena i osoba drugačijih polnih i rodnih identiteta, kao i na mogućnostima za vertikalnu mobilizaciju kroz partijske strukture, jačanje njihovih liderskih sposobnosti i sticanje političkog iskustva kroz veću zastupljenost i značajnije učešće u političkom životu. Na interaktivnim događajima posebnu pažnju posvetiti temama koje se tiču ostvarivanja prava posebno osjetljivih kategorija, kao što su žene sa invaliditetom, Romkinje i Egipćanke, kao i žene koje žive u udaljenim seoskim područjima. Takođe je neohodno govoriti o rodno zasnovanom nasilju u politici kao o načinu da se umanje do sada postignuti učinci učešća žena i da se žene dodatno obeshrabre da ulaze u politiku, kao i o nerazumijevanju ovog problema i njegovih posljedica u okviru samih političkih partija.

8. INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA PRIMJENU POLITIKA RODNE RAVNOPRAVNOSTI I MEĐUNARODNA SARADNJA

Strateški cilj: Stvaranje održivih mehanizama na nacionalnom i lokalnom nivou za postizanje rodne ravnopravnosti.

I pored svih izazova sa kojima se nekadašnje **Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, a sada Direkcija za rodnu ravnopravnost u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava,** susretalo evidentno je da se osjećaju rezultati rada Direkcije na promjeni konteksta i osnaživanju ženskih prava u Crnoj Gori. Pored redovnog praćenja primjene Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, Pekinške platforme i Plana za akciju i drugih međunarodnih dokumenata. Direkcija je redovno izvještavalo o rezultatima primjene za to zadužena međunarodna tijela. Najveći obim posla Direkcije je bio usmjeren na kreiranje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti (PAPRR), buduće Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021-2025. godine i na aktivnosti za njegovu realizaciju, kroz saradnju sa drugim institucijama i nevladinim i međunarodnim organizacijama (UNDP, OEBS, Wesmisterska fondacija za dekmokratizaciju, UN WOMEN, GIZ; itd) Takođe,

Direkcija ima uspostavljenu dobru saradnju sa institucionalnim mehanizmima za postizanje rodne ravnopravnosti u regionu (članica je mreže „Balkanska regija” uspostavljene od strane parlamentarnih i vladinih mehanizama Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Srbije, Hrvatske i Crne Gore), Evropskim institutom za rodnu ravnopravnost, Savjetom Evrope-Komisijom za rodnu ravnopravnost GEC (načelnica Direkcije je članica GEC-a) i Delegacijom EU u Crnoj Gori. Važno je posebno istaći dobru saradnju Odjeljenja sa Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore sa kojim redovno razmjenjuje informacije, saraduje na realizaciji projekata i na sjednicama Odbora informiše o usvojenim dokumentima i realizovanim aktivnostima. Direkcija je uključena u proces implementacije akcionih planova za pregovaračko poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje i pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, u dijelu nadležnosti Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava. U za to predviđenim rokovima Direkcija je dostavljala informacije o implementaciji predviđenih mjera u ovim poglavljima, kao i informacije koje su uvrštene u relevantne izvještaje, uključujući i periodične izvještaje, koji se šalju kao prilog za Izvještaj EK o napretku Crne Gore.

Direkcija, u kontinuitetu, aktivno sudjeluje u radu radnih grupa za izradu zakona i strateških dokumenta iz oblasti rodne ravnopravnosti.

U okviru programa IPA 2014 „Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti”, Direkcija je u partnerstvu sa Kancelarijom UNDP u Crnoj Gori i Delegacijom EU u Crnoj Gori, organizovala regionalne konferencije, sastanke, treninge, seminare, edukacije. Ovaj program je ocijenjen kao veoma uspješan.

Odlične rezultate Direkcija je postigla realizacijom projekata u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori. Dugi niz godina zajedno su radili na osnivanju lokalnih institucionalnih mehanizama i pružali im podršku u radu, kao i u borbi protiv nasilja nad ženama.

Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore je imao aktivnosti u kontekstu kontrolne funkcije Skupštine; učestvovao u organizovanju i radu četiri Cetinjska parlamentarna foruma; pripremio i realizovao Plan aktivnosti za rodno odgovornu Skupštinu Crne Gore; organizovao veliki broj radionica i seminara za poslanike/ce i zaposlene u Skupštini Crne Gore, kao i značajan broj međunarodnih konferencija; saradivao sa institucionalnim mehanizmima u regionu, Evropi, ali i širom svijeta, kao i sa međunarodnim organizacijama, Evropskim institutom za rodnu ravnopravnost, mnogim fondacijama, ambasadama i nevladinim organizacijama; a neke od sjednica Odbora bile su posvećene uvođenju principa rodne ravnopravnosti u javne politike, planove i budžete, pitanjima nasilja nad ženama, ženskom preduzetništvu, položaju Romkinja i Egipćanki, žena na selu, žena sa invaliditetom, žena u sportu, primjeni Rezolucije Savjeta bezbjednosti UN 1325- Žene, mir, bezbjednost i položaju žena u vojsci i policiji, kao i ekonomskom osnaživanju žena.

Odbor za rodnu ravnopravnost je, uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori, pripremio, usvojio i realizovao Plan aktivnosti za rodno odgovornu Skupštinu Crne Gore za period 2016-2018. godina.

Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda koji je ovlašćen da rješava pritužbe u vezi sa radom sudova u slučaju odugovlačenja u postupcima, zloupotrebe procesnih ovlašćenja ili neizvršenja sudskih odluka, jednom godišnje podnosi izvještaj Skupštini Crne Gore u svrhu predstavljanja predmeta u kojima je on/ona je postupao/la, statističkog pregleda stanja ljudskih prava i sloboda, preporuka i mjera za unapređenje ljudskih prava i iskorjenjivanje uočenih propusta, kao i procjene stanja i u oblasti diskriminacije po osnovu pola. Zaštitnik/ca, kao osnovni instrument djelovanja, u oblasti rodne ravnopravnosti koristi preporuke organima javne vlasti za preduzimanje mjera u cilju unapređivanje njihovog rada, kao i inicijative za unapređenje zakonodavnog okvira. Broj pritužbi zbog kršenja prava u oblasti rodne ravnopravnosti, odnosno diskriminacije po osnovu pola, se tokom vremena povećava, ali je on i dalje relativno mali u

odnosu na ukupan broj pritužbi Zaštitniku/ci. U 2020. godini bilo je 21 pritužba, od kojih 7 u oblasti rada i zapošljavanja, 1 u oblasti obrazovanja i 13 rodno zasnovano nasilje. Ovakve brojke govore da još uvijek treba raditi na podizanju svijesti opšte i stručne javnosti o mehanizmima zaštite od diskriminacije po osnovu pola i roda.

Od novembra 2016. na nacionalnom i lokalnom nivou imenovano je 106 osoba koje se bave rodnim pitanjima i 13 kontakt osoba u medijima.

Kontakt-osobe za rodnu ravnopravnost su uglavnom žene i one gotovo uvijek obavljaju druge aktivnosti koje su predviđene kao osnovne sistematizacijom njihovog radnog mjesta. Većina kontakt osoba su službenici/e u odjeljenjima za finansijske i kadrovske opšte poslove i uglavnom nisu neposredno uključeni u kreiranju javnih politika i nisu upoznati da li su javne politike i propisi rodno senzitivni.

I pored nastojanja da se svore održivi mehanizmi na nacionalnom i lokalnom nivou, još uvijek to nije do kraja ostvareno.

Ono što je istovjetan nalaz za sve mehanizme je da im se moraju ojačati i kadrovski i finansijski kapaciteti.

Sve ovo treba regulisati na valjan način jer je postizanje rodne ravnopravnosti dugoročni cilj, pa se ona mora stalno štititi i unapređivati kroz efikasan, institucionalan rad različitih državnih institucija.

Cilj 8.1. Jačanje mehanizama za primjenu rodne ravnopravnosti na nacionalnom nivou i unapređenje njihovog koordiniranog djelovanja i izvještavanja.

Indikator (pokazatelj) efekta:

- **Postoji održiv mehanizam na nacionalnom nivou za primjenu politike rodne ravnopravnosti, obučeni kadar, sredstva za rad i redovna komunikacija između svih relevantnih aktera.**

- **Upostavljen index rodne ravnopravnosti i prate se ostali važni UN indikatori u ovoj oblasti**

Direkcija za rodnu ravnopravnost, u skladu sa zakonskom obavezom, svake godine priprema izvještaj o stepenu ostvarivanja PAPRR-a i ukazuje na probleme u dosljednom sprovođenju ovog dokumenta.

Direkcija je vršila koordinaciju rada posebne Komisije za sprovođenje i praćenje PAPRR-a, te pripremala i organizovala sastanake ovog tijela i sačinjavala zaključke. U četvorogodišnjem mandatu Komisije, održano je 7 sastanaka. Princip transparentnosti, obezbjeđen je kroz redovno objavljivanje izvještaja Direkcije na web-site-u Vlade i resornog ministarstva. Kroz periodične sastanke sa nevladinim organizacijama, na kojima se, osim uzajamnog informisanja o preduzetim mjerama i sprovedenim aktivnostima, razmatrali su se i ključni izvještaji o sprovođenju nacionalnih i međunarodnih dokumenata.

U drugom kvartalu 2020. godine, Ministarstvo za ljudska manjinska prava (MLJMP) u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori preduzelo je niz aktivnosti oko izrade Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost (NSRR) 2021-2025, sa Akcionim planom 2021-2022.

U oktobru 2020, u okviru Programa demokratizacije i projekta "Podrška daljoj promociji rodne ravnopravnosti", Misija OEBS-a je angažovala ekspertkinje da učestvuju u fazi izrade buduće Nacionalne strategije. Oformljen je i Koordinacioni tim, koji se sastoji od predstavnice Misije OEBS-, predstavnicu MLJMP i ekspertkinja. Ovaj tim ima redovne sastanke i konsultacije oko izrade dokumenta.

Formirana je i Radna grupa za izradu Nacionalne strategije od 35 članova/ica, predstavnika/ca ministarstava i drugih organa državne uprave, te organa lokalne uprave i predstavnika/ca

nevladinih organizacija. Predstavnice Ombudsmana i Agencije za elektronske medije su učestvovala u svojstvu posmatračica i dale su značajan doprinos radu Radne grupe. U 2020. godini održano je 5 sastanka ove radne grupe putem zoom platforme.

Urađen je Indeks rodne ravnopravnosti Crne Gore prema EU prihvaćenoj metodologiji razvijenoj od strane Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost (EIGE). Indeks je predstavljen 29 januara 2020. godine u Podgorici.

U Crnoj Gori je Indeks razvijen na osnovu proračuna MONSTAT-a, a urađen je na inicijativu Direkcije za rodnu ravnopravnost. Da bi se izračunao mjeri se 31 indikator, u okviru šest osnovnih domena: rad, novac, znanje, vrijeme, moć i zdravlje, koji se dijele na poddomene. Vrijednost indeksa od 100 dodjeljuje se državi za punu jednakost. U Crnoj Gori je stepen jednakosti iskazan kroz vrijednost indeksa od 55, što je niži indeks od prosjeka u 28 zemalja članica EU, koji ima vrijednost od 67,4. Rezultati mjerenja pokazuju da su "na nacionalnom nivou, žene u Crnoj Gori najmanje jednake u odnosu na muškarce kada je riječ o moći, za kojom slijede vrijeme, znanje, novac i rad. Žene su najviše jednake sa muškarcima u oblasti zdravlja.", odnosno da su na tržištu rada, u preduzetništvu, kreiranju politike i politici žene i dalje nedovoljno zastupljene. Po domenima vrijednosti izračunatog indeksa iznose: moć 35,1; vrijeme 52,7; znanje 55,1; novac 59,7; rad 65,2 i zdravlje 86,9. Analizirajući vrijednosti indeksa lako su vidljive oblasti u kojim je potrebno poboljšati rezultat, odnosno u kojima treba više raditi. Indeks je predstavljen 29 januara 2020. godine u Podgorici.

Domen	Crna Gora	EU prosjek
<i>Rad</i>	65,2	72
<i>Novac</i>	59,7	80,4
<i>Znanje</i>	55,1	63,5
<i>Vrijeme</i>	52,7	65,7
<i>Moć</i>	35,1	51,9
<i>Zdravlje</i>	86,9	88,1
UKUPNA vrijednost	55	67,4

Tabela 7: Poređenje stepena rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori sa prosjekom u EU, po pojedinačnim domenima u 2019. godini. Izvor: MOSTAT

Mjera je u potpunosti realizovana.

Cilj 8.2. Osnovani novi i osnaženi postojeći mehanizmi za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou

Indikator (pokazatelj) efekta: Postoje održivi mehanizmi za primjenu politike rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou, obučeni kadar, sredstva za rad i redovna komunikacija između svih relevantnih aktera

U Crnoj Gori 96% (22 od ukupno 24) opština ima imenovanu kontakt osobu za rodnu ravnopravnost, 42% ima Savjet za rodnu ravnopravnost, samo četvrtina opština ima Kancelariju za rodnu ravnopravnost a najveći pad u poređenju sa 2017. bilježi broj opština koje su usvojile Lokalni akcioni plan (LAP) za postizanje rodne ravnopravnosti, te je u junu 2020. manje od jedne trećine opština koje imaju važeći LAP. Misija OEBSa u Crnoj Gori u saradnji sa Direkcijom za rodnu ravnopravnost posljednjih osam godina (od 2012. godine) organizuje kontinuiranu obuku za Mrežu lokalnih koordinatorki/a za rodnu ravnopravnost. Efekte ovih obuka je značajno umanjila činjenica da relativno često dolazi do promjene osobe koja je na lokalnom nivou imenovana kao

kontakt osoba za rodnu ravnopravnost, bez adekvatnog prenošenja znanja i iskustva sa odlazećih na novoimenovane, što je, po pravilu, dovelo do pada značaja ove teme u toj opštini. S tim u vezi i dalje se govori o djelimičnom ispunjenju ovje mjere.

Cilj 8.3. Osnaženi kapaciteti Odjeljenja za rodnu ravnopravnost¹⁰ za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti.

Indikator (pokazatelj) efekta: Odjeljenje za rodnu ravnopravnost posjeduje ljudske, tehničke i materijalne kapacitete da koordiniše sprovođenje politika rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori i sprovodi mjere predviđene ovim strateškim dokumentom i Zakonom o rodnoj ravnopravnosti.

Pravilo da efikasna primjena principa, normi ili regulative zavisi, u velikoj mjeri, od postojanja efikasnih institucija za njihovu primjenu, važi i u oblasti rodne ravnopravnosti

I pored značajnih rezultata rada koje je ostvarila Direkcija za rodnu ravnopravnost u sprovođenju politike rodne ravnopravnosti na nacionalnom, lokalnom i međunarodnom planu, i dalje stoji konstatacija da je mali broj izvršoca/iteljki u Direkciji, njihova još uvijek nedovoljna obučenost, kao i da se ova organizaciona jedinica suočava sa nedostatkom finansijskih sredstava. Ovu tvrdnju potvrđuje i Evropska komisija u Izvještaju o napretku Crne Gore za 2020.godinu, u kom se kaže: « Zakonski okvir o rodno zasnovanoj diskriminaciji ima ograničen uticaj zbog slabog sprovođenja postojećih mjera i nedovoljne prioritizacije rodne ravnopravnosti u ukupnim mehanizmima državne i javne odgovornosti. Većina institucionalnih aktera često nijesu svjesni svojih zakonskih obaveza u vezi s rodnom ravnopravnošću ili su nedovoljno obučeni za sprovođenje rodni politika. Potrebno je ojačati mehanizme odgovornosti za postizanje rodne ravnopravnosti i sprovesti procjene rodno uticaja na svim nivoima u javnoj upravi.

Pozicioniranost Direkcije za rodnu ravnopravnost u okviru Direktorata za ljudska prava, u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava iz marta 2020. godine, neobezbjeđuje mehanizam za djelotvornije funkcionisanje u cilju sprovođenja Zakona o rodnoj ravnopravnosti. Zato je važno da se u narednom periodu omogući njegova pozicioniranost kao glavnog izvršnog mehanizma za efikasnu primjenu zakona, politika i mjera u oblasti rodne ravnopravnosti uz obezbjeđivanje dovoljnih ljudskih, tehničkih i materijalnih kapaciteta.

Da bi se Zakon o rodnoj ravnopravnosti dosljedno primjenjivao, neophodno je adekvatno regulisati i status koordinatora/ki za rodnu ravnopravnost u institucijama na lokalnom i državnom nivou. Potrebno je da se obezbijedi profesionalno i kontinuirano obavljanje ovih poslova kako ne bi od aktivizma osobe koja je imenovana za koordinatora/ku zavisilo izvršavanje obaveza u vezi sa primjenom i sprovođenjem Zakona o rodnoj ravnopravnosti, strateških dokumenata za rodnu ravnopravnost i drugih domaćih i međunarodnih dokumenata.

Dakle za ovu se može konstatovati da je djelimično realizovana.

Cilj 8.4. Kontinuirana saradnja sa organizacijama civilnog društva

Indikator (pokazatelj) efekta: Postoji redovna komunikacija i sprovode se redoni sastanci i zajedničke aktivnosti Odjeljenja za rodnu ravnopravnost i Foruma za dijalog sa predstavnicima/cama ženskog sektora i drugim organizacijama civilnog društva koje se bave pitanjima rodne ravnopravnosti

¹⁰ Direkcija za rodnu ravnopravnost

U julu 2020 održan je sastanak sa predstavnicama ženskih nevladinih organizacija sa kojima Direkcija ima kontinuiranu saradnju. U okviru redovnih aktivnosti koja se odnosi na konsultacije sa partnerskim nevladinim organizacijama, u saradnji sa Kancelarijom UNDP u Crnoj Gori, u uslovima pandemije organizovan je razgovor preko ZOOM platforme.

Sastanku je prisustvovalo 13 predstavnica ženskih nevladinih organizacija i predstavnice UNDP. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava - Direkcija za rodnu ravnopravnost je i u 2020. godine raspisala konkurs za finansiranje projekata nevladinih organizacija iz oblasti rodne ravnopravnosti pod nazivom „Za snažnije društvo iz ugla rodne jednakosti“, na koji su se prijavile 84 nevladine organizacije sa 84 projekta. Odlučeno je da se podrži 16 projekata u ukupnom iznosu od 171.000, 00€.

Načelnica Direkcije za rodnu ravnopravnost je u 2020. godini bila članica Komisija za ocjenu projektnih prijedloga – tim za evaluaciju za dodjelu grantova za finansiranje projekata NVO koje se bave prevencijom i zaštitom od nasilja u okviru regionalnog projekta “Zaustavljanje nasilja nad ženama na Zapadnom Balkanu I u Turskoj: Primjena zakona, mijenjanje stavova” Faza II, koji sprovodi UN Women, a koji u Crnoj Gori implementira UNDP. Direkcija za rodnu ravnopravnost u 2020. godini je učestvovala u finalnoj evaluaciji projekta “Poboljšanje pristupa životu bez nasilja za žene sa iskustvom nasilja u Centralnoj i Sjevernoj Crnoj Gori” – SOS Nikšić.

Kontinuirana saradnja sa nevladinim organizacijama se odvija kroz učešće i praćenje realizacije podržanih projekata NVO. Primjer dobre prakse je NVO Institut alternativa, koja je u okviru projekta koji je podržan od strane Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, krajem 2020. godine, objavila studiju "Orodnjavanje javnih politika: Primjeri iz Crne Gore", u kojoj su analizirana tri ključna zakona kojima se regulišu neka od najvažnijih pitanja vezana za pristup žena prirodnim i društvenim resursima - zapošljavanje, preduzetništvo i zdravstvena zaštita, kao i jednako uživanje benefita koje ti resursi mogu da omogućiti: Zakon o radu, Zakon o privrednim društvima i Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju.

Mjera se realizuje u kontinuitetu.

Cilj 8.5. Uvesti rodno osjetljivo upravljanje budžetskim sredstvima u lokalnim samoupravama i ministarstvima.

Indikator (pokazatelj) efekta: Postoji razvijen sistem za rodno osjetljivo upravljanje budžetskim sredstvima u minimum 5 lokalnih samouprava i 3 ministarstva.

Ministarstvo finansija je u 2020. godini donijelo Uputstvo o pripremi i procjeni analize uticaja odluka i drugih propisa organa lokalne samouprave koje uključuje i rodnu dimenziju. U Članu 2 se kaže da Analiza uticaja propisa obuhvata "definisanje problema odnosno ciljeva koji se predloženim propisom žele riješiti, identifikovanje i analiziranje opcija za rješavanje tih problema, procjenu fiskalnog uticaja, procjenu uticaja propisa na rodnu ravnopravnost, konsultacije zainteresovanih strana, monitoring i evaluaciju". Kroz naredne članove se takođe kaže da se rodna ravnopravnost mora uzeti u obzir prilikom definisanja problema, ciljeva, kao i opcija za rješavanje problema. Donošenjem navedenog Uputstva navravljen je značajan iskorak na stvaranju zakonskih pretpostavki za uvođenje rodno odgovornog budžetiranja na lokalnom nivou. Savjet za konkurentnost Vlade Crne Gore je pripremio Priručnik za procjenu propisa na rodnu ravnopravnost, što predstavlja značajan početni korak ka orodnjavanju politika na centralnom i lokalnom nivou. Takođe ovo tijelo je uradilo Mapu puta za kreiranje djelotvornih politika za žene u biznisu.

Direkcija za rodnu ravnopravnost, Odbor za rodnu ravnopravnost i NVO Ženska akcija su u maju 2021. potpisali Memorandum o saradnji u procesu uvođenja rodno budžetiranja u Crnoj Gori,

kojim su definisali zajedničke aktivnosti na lobiranju kod Ministarstva finansija i socijalnog staranja na integrisanju rodni indikatora u fiskalne politike, kao organizovanju edukativnih aktivnostima o alatima i metodama rodno odgovornog budžetiranja.

Novina je da u skladu Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja na godišnjem nivou priprema Smjernice makroekonomske i fiskalne politike koje donosi Vlada. One obuhvataju Srednjoročni fiskalni okvir kao i Srednjoročni budžetski okvir sa limitima potrošnje za potrošačke jedinice, odnosno korisnike državnog budžeta i predstavljaju osnovu za izradu godišnjeg zakona o budžetu za narednu fiskalnu godinu. U cilju formulisanja Srednjoročnog budžetskog okvira, potrošačke jedinice su u obavezi da dostavljaju prijedloge politika, koje moraju biti obrazložene iz rodne perspektive. Na taj način počinju da se uvode rodni indikatori u fiskalne politike u pravcu realizacije postavljenog cilja.

Cilj 8.6. Uključivanje evropskih standarda rodne ravnopravnosti u nacionalno zakonodavstvo i integracija rodne ravnopravnosti u proces pregovora o pristupanju EU
Indikator (pokazatelj) efekta: Procenat integrisanosti rodne komponente u Akcionom planu za sprovođenje EU integracija. Procenat realizacije mjera iz poglavlja 23 u dijelu: „Rodna ravnopravnost” i drugih poglavlja od važnosti za oblast rodne ravnopravnosti.
- Procenat i kvalitet učešća žena i muškaraca u pregovaračkim timovima.

Direkcija za rodnu ravnopravnost je uključena u proces implementacije akcionih planova za pregovaračko poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje i pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, u dijelu nadležnosti Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava. U za to predviđenim rokovima, Direkcija je dostavljala informacije o implementaciji predviđenih mjera u ovim poglavljima, kao i informacije koje su uvrštene u relevantne izvještaje, uključujući i periodične izvještaje, koji se šalju kao prilog za Izvještaj EK o napretku Crne Gore.

regovaračka grupa, po svojoj strukturi, obezbjeđuje punu rodnu ravnopravnost. U dosadašnjoj strukturi pregovaračke grupe, od ukupno 16 članova pregovaračke grupe za 33 poglavlja, osam članova su žene, a osam su muškarci. Takođe, balansirana zastupljenost žena i muškaraca osigurana je i kod strukture radnih grupa za vođenje pregovora s EU. Prema dostupnim statističkim podacima iz 2020, od ukupno 908 članova radnih grupa za 33 pregovaračka poglavlja, 524 odnosno 58% su žene, dok je 384, odnosno 42% muškaraca.

Zbog novonastalih kadrovskih izmjena u državnoj administraciji, u planu je izmjena/dopuna strukture pregovaračke odnosno radnih grupa za vođenje pregovora s EU. U tom procesu će se, kao i do sada, voditi računa o segmentu rodne ravnopravnosti.

Mjera se realizuje u kontinuitetu.

Cilj 8.7. Unaprijeđena saradnja sa institucionalnim mehanizmima u državama regiona
Indikator (pokazatelj) efekta: Redovna komunikacija i dobra saradnja crnogorskih insitucija koje se bave pitanjima rodne ravnopravnosti sa srodnim institucijama u državama regiona.

Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore i Direkcija za rodnu ravnopravnost imaju uspostavljenu dobru saradnju sa institucionalnim mehanizmima za postizanje rodne ravnopravnosti u regionu (članice mreže „Balkanska regija” uspostavljene od strane parlamentarnih i vladinih mehanizama Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Srbije, Hrvatske i Crne Gore), Evropskim institutom za rodnu ravnopravnost, Savjetom Evrope-

Komisijom za rodnu ravnopravnost GEC (načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti je članica GEC-a) i Delegacijom EU u Crnoj Gori.

Crna Gora je bila domaćin sastanka mreže „Balkanska regija“. U Podgorici je održan trodnevni sastanak regionalnih institucionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost /„Balkanske regije“ u periodu od 18. - 21. juna 2018. godine. S tim u vezi je pružena podrška radu Regionalnog koordinacionog odbora, te regionalnim projektima i inicijativama usmjerenim na postizanje rodne ravnopravnosti i ljudskih prava žena na prostorima Zapadnog Balkana i šire. Tokom trodnevnog sastanka organizovana je i posjeta Skupštini Crne Gore. U septembru iste godine, je održan sastanka na kojoj je predstavljen „country profile“ svake države, sa najboljim praksama kao i oblastima u kojima je potrebna dodatna ekspertiza. Učešćem u ovim aktivnostima postiže se razmjena iskustava, pekogranična saradnja i kreiranje zajedničkih aktivnosti na polju postizanja rodne ravnopravnosti, a pokazuje se i posvećenost unapređenju već postojeće saradnje.

Direkcija za rodnu ravnopravnost je bila učesnica programa: “Dijalog za budućnost” koji su zajednički sprovodile UNDP, UNICEF i UNESCO, u partnerstvu sa kabinetima predsjednika/ predsjedništvima i vladama u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Republici Srbiji i koji je finansiran iz Fond Ujedinjenih nacija za izgradnju mira. Preporuke proistekle iz ovog programa uvršene su dvije buduće strategije – o ženskom preduzetništvu i rodnoj ravnopravnosti.

U decembru 2020. Savjet za regionalnu saradnju i Program UN za razvoj organizovali su putem zoom platforme konferenciju “Ekonomsko osnaživanje žena“, na kojoj je predstavljens inicijativa koja se odnosi na ekonomsko osnaživanje žena, kao područje za zajedničke aktivnosti na Zapadnom Balkanu u ovoj politici.

Mjera se realizuje kontinuirano.

Cilj 8.8. Povećan nivo informisanosti žena i šire javnosti o osnovnim pravima žena koja proizlaze iz UN i EU pravnih dokumenata.

Indikator (pokazatelj) efekta: Građani/ke posjeduju osnovna znanja o pravima žena koja proizlaze iz UN i EU pravnih dokumenata.

Sredstva za kampanju nisu se mogla obezbijediti, kao ni za istraživanje građanstva o pznavanju međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima žena. Ova mjera je ostala nerealizovana .

IZAZOVI:

Sadašnja struktura i funkcionisanje institucionalnih mehanizama rodne ravnopravnosti, pokazuje da je ključni problem u radu institucionalnih mehanizma široka oblast koju pokriva rodna ravnopravnost i nedovoljni kapaciteti institucionalnih mehanizama za djelotvorno funkcionisanje. Iz ovih teza se da zaključiti da je nedovoljno efikasna primjena zakona, politika i mjera u oblasti rodne ravnopravnosti. Ovu tvrdnju potvrđuje i Evropska komisija u Izvještaju o napretku Crne Gore za 2020.godinu , u kom se kaže: « Zakonski okvir o rodno zasnovanoj diskriminaciji ima ograničen uticaj zbog slabog sprovođenja postojećih mjera i nedovoljne prioritizacije rodne ravnopravnosti u ukupnim mehanizmima državne i javne odgovornosti. Većina institucionalnih aktera često nijesu svjesni svojih zakonskih obaveza u vezi s rodnom ravnopravnošću ili su nedovoljno obučeni za sprovođenje rodnih politika. Potrebno je ojačati mehanizme odgovornosti za postizanje rodne ravnopravnosti i sprovesti procjene rodnog uticaja na svim nivoima u javnoj upravi“.

Zato je važno da se u narednom periodu jasno pozicioniraju institucionalni mehanizmi (položaj, nadležnosti, sastav, odnos prema drugim organima) u strukturama u kojima su obrazovani, ali i da se očuva međusektorski pristup rodnoj ravnopravnosti i stvore sistemske pretpostavke i procedure koje će omogućiti maksimalno koordinisan i usklađen rad svih nadležnih organa.

III TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE

1. UNAPREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI I LJUDSKIH PRAVA ŽENA

Strateški cilj: Uspostavljanje društva jednakih mogućnosti i eliminisanje svih oblika diskriminacije po osnovu pola i roda

Aktivnost i	Nosioци aktivnosti u saradnji sa partnerima	Vremenski okvir	Indikator i rezultata	Status indikatora rezultata	Razlozi kašnjenja sprovođenja aktivnosti i novi rok za realizaciju	Preporuka za dalju realizaciju aktivnosti	Osvrt na planirana i utrošena sredstva
Cilj 1.1: Načelo rodne ravnopravnosti integrisano u izradu i primjenu svih nacionalnih politika (programa i strategija) i djelovanja državnih tijela.							
Indikator (pokazatelj) efekta: Broj i % državnih tijela koja adekvatno sprovode Zakon o rodnoj ravnopravnosti i nacionalnih politika u čiju izradu je uključena rodna komponenta.							
1.1.1. Osigurati da se prilikom izrade svih nacionalnih politika (strategija, akcionih planova) uključiti komponenta rodne ravnopravnosti	Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, Sva ministarstva i organa državne uprave u saradnji sa Ministarstvom za	Kontinuirano 2019–2020. god.	- Broj i % nacionalnih politika koje imaju orodnjene indikatore. - Broj i % nacionalnih politika u čiju izradu je uključena	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava Preliminarna bazična provjera urađena u 2020. godini za potrebe donošenja novog strateškog dokumenta za rodnu ravnopravnost za period 2021-2025. godine ukazuje na to da se od 97 strateških dokumenata koje su bile predmet analize, njih 26 bave rodnom ravnopravnosti, ili 26.8% dok 73.2% nacionalnih sektorskih strateških dokumenata ni na koji način ne tretiraju pitanje rodne ravnopravnosti. Wesmisterskom fondacija za demoratizaciju u parterstvu s Direkcijom za rodnu ravnopravnost, u 2020. godini, kroz projekat „Diskriminisane žene – povratak sa margina!“ , uradila je Analizu orodnjavanja lokalnih akcionih planova u Crnoj Gori, koja je imala za cilj utvrđivanje nivoa orodnjavanja javnih politika na nivou lokalne zajednice koje se bave inkluzijom ranjivih grupa stanovništva.	/ Novi rok će biti definisan novim IV po redu strateškim dokumentom za rodnu ravnopravnost -	Uputiti svim državnim organima dopis da se prilikom izrade normativnih akata i strateških dokumenata uključiti rodna komponenta. S obzirom da Zakon o	U okviru redovnih budžetskih sredstava. Realizacija mjere ne zahtjeva posebne

<p>nosti s fokusom na davanje mišljenja Ministarstva za ljudska i manjinska prava</p>	<p>ljudska i manjinska prava, Savjetom za rodnu ravnopravnost</p>		<p>i rodna studija. - Broj mišljenja</p>	<p>Izvještajem su obuhvaćeni lokalni akcioni planovi koji se bave inkluzijom žena, lica sa invaliditetom, pripadnika romske i egipćanske zajednice, mladih, stanovnika ruralnih zajednica i LGBTQ pripadnika u 24 crnogorske opštine. Glavni nalazi ove analize, jasno ukazuju na systemske nedostatke kada je u pitanju inkluzivnost samog procesa usvajanja dokumenata.</p> <p>NVO Institut alternativa objavio je krajem 2020. godine studiju "Orodnjavanje javnih politika: Primjeri iz Crne Gore" u kojoj su analizirana tri ključna zakona kojima se regulišu neka od najvažnijih pitanja vezana za pristup žena prirodnim i društvenim resursima - zapošljavanje, preduzetništvo i zdravstvena zaštita, kao i jednako uživanje benefita koje ti resursi mogu da omoguću: Zakon o radu, Zakon o privrednim društvima i Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju. U Analizi je konstatovano da sam proces izrade zakona nije dovoljno inkluzivan, tj. da ne uzima u obzir potrebe ciljnih grupa i krajnjih korisnika/ca, što ih već u startu čini nedovoljno rodno odgovornim.</p> <p>U martu 2020. godine, na sjednici Vlade, je usvojen redovni godišnji Izvještaj o realizaciji Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za 2019. godinu, koji je pripremljen od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava – Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti. Izvještaj je dostupan na linku: https://www.mmp.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=406621&rType=2&file=Izvjestaj za 2019 _Program sprovođenja 2019-2020.pdf</p> <p>Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore: Odbor za rodnu ravnopravnost je, u skladu sa Planom rada Vlade za 2020. godinu, definisao i usvojio Plan rada Odbora za 2020. godinu. Imajući u vidu okolnosti nastale usled pandemije virusa COVID 19,</p>	<p>buduća Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021-2025</p>	<p>Rodnoj ravnopravnosti propisuje obavezu da sve javne politike budu orodnjene, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava će u narednom periodu u svrhu standardizovanja načina koji se javne politike orodnjavaju, kao i olakšavanja međuinstitucionalne saradnje u sprovođenju javnih politika, u saradnju sa Generalnim sekretarijatom Vlade I</p>	<p>troškom e</p>
---	---	--	--	---	--	---	------------------

				<p>redovne aktivnosti Odbora bile ograničene i prilagođene novonastaloj situaciji.</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova: -Strategija razvoja UP sadrži ovu komponentu -UP je donijela Plan aktivnosti za stvaranje uslova za povećanje broja policijskih službenica u UP.</p>		<p>relevantnim ministarstvi ma sačiniti metodologiju i standardizovano uputstvo za državne organe, sa posebnim osvrtom na zaštitu i osnaživanje posebno osjetljivih grupa</p>	
1.1.2. Sprovedena obuka predstavnika/ca državnih organa o integrisanju u rodne komponente (<i>engl. Gender mainstreaming</i>) u izradi i	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Upravom za kadrove, UNDP	Kontinuirano 2019–2020. god.	<p>- Sprovedena na minimum jedna obuka godišnje. 4 obuke</p> <p>88 polaznika</p> <p>Pripremljene preporuke</p>	<p>Uprava za kadrove u saradnji sa Direkcijom za rodnu ravnopravnost, organizovala je 4 obuke za državne službenike/ce:</p> <p>29.april - 30. april 2020. godine online dvodnevnu obuku za državne službenike/ce - kontakt osobe za rodnu ravnopravnost na nacionalnom i lokalnom nivou, sa 30 polaznika/ca;</p> <p>- 19. novembra 2020. godine jednodnevnu obuku za državne službenike/ce sa 18 polaznika/ca;</p> <p>- dvije online jednodnevne obuke na teme:</p> <p>19. novembra 2020. godine „Osnovni principi rodne ravnopravnosti” sa 14 polaznika/ca</p> <p>17. decembra 2020. godine „Rezolucija SCUN 1325 „Žene, mir i sigurnost“ za državne službenike/ce 10. decembar sa 26 polaznika/ca.</p>	/	Kontinuirano nastaviti sa obukama	Redovna budžetska sredstva Uprave za kadrove

primjeni svih nacionalnih politika (programa i strategija).			za unapređenje stanja				
1.1.3. Sprovedena obuka predstavnika/ca lokalne samouprave o integrisanju u rodne komponente (engl. Gender mainstreaming) u izradi i primjeni svih lokalnih politika (programa i akcionih planova).	Lokalne samouprave u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava	2019–2020. god.	-20 učesnika prošlo obuku o integraciji rodnog pitanja u lokalne politike	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava</p> <p>Trodnevna obuka o monitoringu, evaluaciji i izvještavanju realizovana je septembra 2020. godine, putem ZOOM aplikaciji, u saradnji Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Misije OSCE-a u Crnoj Gori. Obuka je namijenjena lokalnim koordinatorima/kama za rodnu ravnopravnost, iz opština širom crne Gore, na temu: "Vještine praćenja, evaluacije i izvještaja o realizaciji lokalnih akcionih planova za postizanje rodne ravnopravnosti. Broj učenika/ca: 20.</p> <p>Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti u saradnji sa Vestminsterskom fondacijom za demokratiju u Crnoj Gori realizovalo je partnerski projekat: "Diskriminisane žene – povratak sa margina" u opštinama Bijelo Polje i Ulcinj.</p> <p>Realizovana obuka o integrisanju rodne komponente na lokalnom nivou za opštine Berane i Bijelo Polje.</p> <p>NVO CEDEM je u okviru projekta „Dijelimo odgovornost –promocija politika rodne ravnopravnosti!" podržanog od strane Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava realizovao Školu rodne ravnopravnosti, koju su između ostalih i pohađali državni službenici/e. -25 polaznika/ca Škole obučeno o politikama rodne ravnopravnosti, značaju zastupljenosti žena na visokim pozicijama, ženama u medijskom ogledalu, itd.</p>	/	Veci broj pomenutih obuka treba sprovoditi kontinuirano tokom cijele godine.	Sredstva su utrosena kako su i planirana projekto
Cilj 1.2: Dosljedno sprovođenje međunarodnih instrumenata za rodnu ravnopravnost a posebno zaštitu ljudskih prava žena.							

Indikator (pokazatelj) efekta: Sve relevantne institucije sprovode i redovno izvještavaju Vladu i međunarodne organizacije o sprovođenju međunarodnih instrumenata za rodnu ravnopravnost a posebno zaštitu ljudskih prava žena.

<p>1.2.1. Redovno izvještavati i međunarodne organizacije o sprovođenju međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava žena, uključujući CEDAW, Istanbulsku Konvenciju</p>	<p>Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, Ministarstvo vanjskih poslova u saradnji sa ministarstvom i organima državne uprave, organima lokalne samouprave Zaštitnikom/com ljudskih</p>	<p>2019–2020. god.</p>	<p>- Broj i vrsta izvještaja za međunarodne organizacije i pripremljenih i usvojenih na Vladi. Pripremljen i usvojeni redovni izvještaji sprovode nju međunarodnih instrumenata.</p>	<p>CEDAW Komitet, u julu 2020. godine, preko Ministarstva vanjskih poslova, dostavio je Direkciji za rodnu ravnopravnost Izvještaj o implementaciji hitnih preporuka, koje je Crna Gora, nakon dobijenih zaključnih zapažanja u vezi sa Drugim periodičnim izvještajem o sprovođenju CEDAW konvencije iz jula 2017godine, dostavila ovom komitetu u julu 2019. CEDAW Komitet je pozdravio dostavljanje predmetnog izvještaja o hitnim preporukama u predviđenom roku od dvije godine i u skladu sa ocjenama i daljim preporukama, obavezao nedležne institucije na preduzimanje aktivnosti na planu njihove pune implementacije. S tim u vezi, Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti je uputilo dopise institucijama nadležnim za sprovođenje preporuka koje su ocijenjenje kao djelimično implementirane, te u cilju preduzimanja svih mjera za njihovu punu implementaciju i istovremeno ih informisalo o zaključnim ocjenama i preporukama CEDAW Komiteta i nakon toga prikupilo informacije o njihovoj realizaciji.</p> <p>U oktobru 2020. godine Direkcija za rodnu ravnopravnost dostavila je nadležnom Ministarstvu vanjskih poslova srednjeročni izvještaj o realizaciji preporuka iz UPR-a (Opšteg periodičnog pregleda o stanju ljudskih prava) za oblast: ŽENE.</p> <p>Izvještaji Direkcije o uticaju pandemije COVID 19 na žene e su se našli i u nekim zvaničnim publikacijama i globalnim izvještajima tijela UN i Savjeta Evrope i drugih međunarodnih organizacija („Glasovi insitucionalnih mehanizama na COVID 19“ publikacija UN Women iz maja 2020, Izvještaj o sprovođenju Strategije za rodnu ravnopravnost 2018-2023, Izvještaja LAT o pravnom okviru (LAT-legal assessment tool tj. alat za pravnu procjenu) u okviru projekta Ekonomsko osnaživanje žena na Zapadnom Balkanu koji realizuje GIZ, FAO i drugi .</p>	<p>/</p>	<p>Nastaviti sa dosadanom praksom redovnog izvještavanja</p>	<p>Redovna budžetska sredstva</p>
---	--	------------------------	--	--	----------	--	-----------------------------------

	prava i sloboda Crne Gore, organizacijama civilnog društva			Redovni izvještaji o ostvarenim rezultatima iz pregovaračkih poglavlja 19 „ Socijalna zaštita i zapošljavanje“ i 23 „ Pravosuđe i Temeljna prava“, te izvještajima o napretku Crne Gore.			
1.2.2. Organizovanje konsultativnih i kontrolnih saslušanja na temu o primjenih međunarodnih konvencija i preporuka .	Skupština, tj. nadležni odbori u saradnji sa Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore	Kontinuirano 2019-2020. god.	- Minimum 1 kontrolno saslušanje . - Broj organizovanih konsultativnih i kontrolnih saslušanja na temu o primjenih međunarodnih konvencija i preporuka na	Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore: Odbor je 22.juna 2020. godine, održao konsultativno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja Kemala Purišića, državnog sekretara u Ministarstvu unutrašnjih poslova Dragana Pejanovića i generalnog direktora Direktorata za inesticije, razvoj malih i srednjih preduzeća i upravljanje EU fondovima u Ministarstvu ekonomije Radosava Babića, na temu „Rodni aspekt mjera preduzetih tokom pandemije virusa kovid-19“.	/	Nastaviti sa dosadašnjom praksom	Redovna budžetska sredstva

			godišnjem nivou.				
1.2.3. Unapređenje nacionalnog okvira shodno ratifikovanim međunarodnim dokumentima i preporukama (poput Istanbulske Konvencije i GREVIO preporuka i sl). kroz odgovarajuće izmjene i dopune u zakonodavnom okviru	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo pravde i dr. Ministarstva u saradnji sa Skupštinom, Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore i drugim odborima	Kontinuirano 2019-2020. god.	- Broj amandmana kojim se usklađuje nacionalno zakonodavstvo sa međunarodnim konvencijama.	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u aprilu 2021. izradilo je po hitnoj proceduri Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore kojim se pooštravaju kazne zatvora za krivična djela protiv polne slobode koja su učinjena prema djeci i nemoćnim licima.</p> <p>Sigurna ženska kuća, SOS telefon Nikšić i NVO Prima, radnoj grupi za izmjenu i dopunu Krivičnog zakonika su uputili amandmane za uvođenje novog krivičnog djela seksualno uznemiravanje, kao i pooštavanje kaznene politike za krivično djelo nedozvoljene polne radnje.</p> <p>Naša praksa pokazuje da žene u Crnoj Gori svakodnevno doživljavaju seksualno uznemiravanje, koje se, nažalost, ni ne usudjuju da prijave, a ako i prijave načešći odgovor nadležnih institucija je „da ne mogu ništa da urade ako nije doslo do fizičkog kontakta i ako nema povreda“. Crna Gora je ratifikacijom Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici preuzela obavezu da, između ostalog, krivično sankcioniše ponašanja seksualne prirode u svrhu ili uz ishod povrede dostojanstva osobe, posebno kada se stvara zastrašujuća, neprijateljska, degradirajuća, ponižavajuća ili uvredljiva atmosfera. Iako je seksualno uznemiravanje najblaži oblik seksualnog nasilja, praksa pokazuje da ono može izazvati iste posledice.</p> <p>Nadalje, postojeće zapriječene kazne za osnovni oblik krivičnog djela nedozvoljene polne radnje se mogu smatrati neadekvatnim, posebno imajući u vidu mogućnost novčanog kažnjavanja, čak i kada su žrtve maloljetna lica. Država mora da pooštri kaznenu politiku u skladu sa obavezama koje je preuzela na osnovu Konvencije UN o pravima</p>	/	Nastaviti harmonizaciju zakonodavnog okvira u skladu sa ratifikovanim međunarodnim dokumentima i preporukama.	Sredstva predviđena projektima

				djeteta, Konvencije Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja.			
1.2.4. Organizovati promociju ženskih ljudskih prava i istorije ženskog pokreta poput Međunarodni dan žena 8. mart i sl.	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, Lokalne kancelarije za rodnu ravnopravnost u saradnji sa ministarstvom i organima državne uprave, organima lokalne samouprave, organizacijama civilnog društva	I kvartal 2019. god. I kvartal 2020. god.	- Broj i vrsta događaja organizovanih u cilju promocije 8. marta kao dana obilježavanja ženskih ljudskih prava i istorije Ženskog pokreta.	<p>Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore: Odbor je 9. marta održao Dvanaestu sjednicu Ženskog parlamenta. Dvanaesto zasijedanje Ženskog parlamenta bilo je posvećeno primjeni Zakona o rodnoj ravnopravnosti. Vođena je rasprava na temu primjene Zakona o rodnoj ravnopravnosti i promjenama koje se dešavaju na polju rodne ravnopravnosti, a predstavljen je i Indeks rodne ravnopravnosti.</p> <p>Opština Kotor: 8. mart Međunarodni dan žena obilježile su aktivistkinje NVO Anima Centar za žensko i mirovno obrazovanje Kotor Organizacijom IX konferencije "Sloboda je ženskog roda" i performansom na Glavnom gradskom trgu.</p> <p>Opština Tuzi: Povodom 8.marta , po prvi put održan Forum albanskih žena u regionu. Forum je otvoren sajmom zanatske djelatnosti, na kojem je učestvovalo 40 izlagača-žena, iz 8 opština iz regiona.</p> <p>Nevladina „ IDENTITET ” - Kao doprinos: držane 2 manifestacije u 2 godine - Dan otvorenih vrata, sa učešćem od ukupno 85 žena. - Pripremljene teme i materijal za časopis koji će u narednom periodu afirmisati značaj ženskih ljudskih prava i istoriju ženskog pokreta. - Prikupljeni podaci o nacionalnim i međunarodnim borkinjama za ljudska prava i istoriska građa koja promoviše ženski pokret.</p>	/	- Povećati vidljivost ženskog pokreta u obrazovnom sistemu, na svim nivoima edukacije građanstva i u medijskom prostoru. - Povećati broj i kvalitet publikacija na temu ženskog pokreta.	Redovna budžetska sredstva

				<p>- Centar za ženska prava je 7. marta, na Univerzitetu Crne Gore, u saradnji sa Studentskim radiom Krš, organizovao 2 tribine za studente:</p> <p>„Žene s krša“ – na temu položaja mladih žena koje se zbog aktuelnih prilika odlučuju na školovanje i zaposlenje u inostranstvu.</p> <p>- 8. marta 2020. održan je Osmomartovski marš, pod sloganom “Mrš fašizmu” na temu borbe protiv fašizma, i njegovih naličja – šovinizma, mizoginije i nacionalizma, protiv političke i ekonomske nejednakosti žena, institucionalne i društvene tolerancije nasilja nad ženama i siromaštva, za očuvanje i proširivanje konstantno ugroženih osvojenih prostora prava i sloboda koje su izborile naše prethodnice. Događaj je podržala švedska fondacija Kvinna till Kvinna.</p> <p>- U periodu od 9. do 12. decembra 2020. godine, održana je druga po redu “Mala škola kršenja patrijarhata” Cilj škole bio je da se, kroz edukaciju polaznica o principima feminističkog aktivizma i rodne ravnopravnosti, stvori atmosfera za unapređenje položaja žena u društvu, kao i za suštinske promjene društvenih normi koje doprinose rasprostranjenosti diskriminacije i nasilja nad ženama. Školu je prošlo 25 učesnika od kojih 1 muškog pola. Radionice su vodile Maja Raičević, Ana Jredić, Tanja Markuš, Milica Šaranović i Jovan Ulićević.</p>			
1.2.5. Publikovane i promovisane međunarodne konvencije u oblasti rodne ravnopravnosti	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa organizacijama civilnog društva	2019 - 2020. god.	- Broj događaja; - Tiraž štampanih izdanja.	<p>Crna Gora je izradila, po prvi put, Izvještaj o primjeni Pekinške deklaracije i Platforme za akciju i Agende za održivi razvoj 2030 (AGENDA 2030), u 2019. godini</p> <p>Websajt Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava.</p> <p>U 2020. godini, kreirana je prva elektronska platforma – Rodna mapa, koja na inovativan način predstavlja položaj žena i muškaraca u crnogorskom društvu. Nudi brojne podatke i informacije, dokumenta istraživanja i izvještaje koje predstavljaju polaznu osnovu u kreiranju politika. Link za rodnu mapu: https://vww.rodnamapa.me/.</p>	Nije bilo kasnjenja u realizaciji pomenute aktivnosti	Održati veci broj promocija, kako bi se više žena upoznao o istoj.	Sredstva su utrosena kako su i planirana projektom

(Pekinške, Istanbulske Konvencije, CEDAW itd)				Centar kreativnih vještina -Organizovana promocija međunarodnih konvencija u oblasti rodne ravnopravnosti u Beranama. Nvo „ IDENTITET“ - Prezentovanje međunarodnih konvencija u oblasti rodne ravnopravnosti (Pekinške, Istanbulske Konvencije, CEDAW itd) u okviru projektnih aktivnosti. - Promovisanje suštine međunarodnih konvencija u oblasti rodne ravnopravnosti u izdanjima NVO Identitet: priručnicima, časopisima itd.			
---	--	--	--	---	--	--	--

Cilj 1.3: Osigurana primjena antidiskriminacionog zakonodavstva uz procjenu učinka, kvaliteta i stepena primjene zakonskih propisa.

Indikator (pokazatelj) efekta:

Broj predmeta po osnovu diskriminacije po osnovu pola i roda

Povećan je broj riješenih slučajeva na godišnjem nivou prijavljenih po ovom osnovu ili drugim osnovama iz Zakona o rodnoj ravnopravnosti.

1.3.1. Organizovati nacionalnu kampanju upoznavanja javnosti sa mehanizmom zaštite od rodno zasnovane diskriminacije.	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa lokalnim samoupravama, Zaštitnikom/com ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Odborom za rodnu ravnoprav	Jednom godišnje	Organizovana minimum jedna sedmodnevna kampanja godišnje. - Broj medijskih nastupa. - Broj događaja. - Vrsta i broj distribuiranog	U 2020. godini, Kancelarija UNDP-a u Crnoj Gori i Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava - Direkcija za rodnu ravnopravnost , pod pokroviteljstvom Vlade Austrije, objavili su Rodnu mapu, elektronsku platformu sa rodno zasnovanom statistikom; Rodna mapa kreirana je prva elektronska platforma, koja na inovativan način predstavlja položaj žena i muškaraca u crnogorskom društvu. Nudi brojne podatke i informacije, dokumenta istraživanja i izvještaje koje predstavljaju polaznu osnovu u kreiranju politika. Link za rodnu mapu: https://vvv.rodnamapa.me/ Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava - Direkcija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa Misijom OSCE u Crnoj Gori je u okviru „Kampanje 16 dana aktivizma borbe protiv nasilja nad ženama izradilo 3 spota - tri video snimka o rodno zasnovanom nasilju, koji između ostalog govore o različitim oblicima diskriminacije, te potrebi da se moraju preduzimati mjere zaštite. Spotovi su prikazivani na	Nije bilo kasnjenja u realizaciji pomenute aktivnosti 2020. god.	Pojacati medijsku promociju ovakvih aktivnosti u narednom periodu - Proširiti spektar učesća, tj. uključiti veći broj subjekata u kampanju. - Staviti akcenat na obrazovni sistem i	Utrošena donatorska sredstva
---	--	-----------------	---	--	--	---	------------------------------

<p>nost Skupštine Crne Gore/Centar ar kreativnih vještina, IDENTITET - Nevladine</p>			<p>materijala</p> <p>Javnom servisu i na nekoliko nezavisnih televizija (Prva, Vijesti i Pink Montenegro)</p> <p>Uprava policije je uz podršku Misije OEBSa u CG pripremila 6 video spotova na temu Za više žena u policije, izrađeni su flajeri i brošure na istu temu i na taj način se pripremili za kampanju pod istim nazivom koja je planirana za 2021.g.</p> <p>NVOCentar kreativnih vještina - Sprovedena kampanja pod nazivom „<i>Treba da znaš</i>“ u više gradova na sjeveru Crne Gore u trajanju od 10 dana sa ciljem upoznavanja žena od rodno zasnovane diskriminacije na poslu.</p> <p>Press clipping od 17.05.2020.godine Dnevne novine „Dan“.</p> <p>Organizovano 6 info kampanja u 6 gradova i to: Berane, Andrijevica, Plav, Petnjica, Bijelo Polje i Rožaje.</p> <p>Odstmpana Brosura pod nazivom „<i>Prava žena na poslu</i>“ u 4.000 primjeraka.</p> <p>Nevladina „IDENTITET“ - Dat doprinos diseminacijom postignutih rezultata nacionalne kampanje.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uzeto učešće u kampanji. - Organizovani događaji kojima se afirmišu poruke kampanje. <p>Centar za ženska prava - Od aprila 2020. godine, u sklopu EU projekta Unapređenje radnih prava žena, Centar za ženska prava na mjesečnom nivou sprovodi onlajn kampanju #DiskriminacijaNeRadi čiji je cilj upoznavanje javnosti sa vrstama diskriminacije na osnovu pola, s akcentom na diskriminaciju koja se doživljava na radnom mjestu. Statističke alatke dostupne plaćenim nalogima na društvenim mrežama pokazuju da je do novembra 2020. godine kampanju vidjelo preko 33,000 osoba. Kampanja se odvija u sklopu pomenutog projekta koji Centar za ženska prava sprovodi u saradnji sa Mrežom žena Kosova, kao nosiocem projekta, a finansira ga Evropska unija i Švedska međunarodna agencija za razvoj.</p> <p>Više o osmomartovskim aktivnostima , ovdje: https://womensrightscenter.org/8-mart-2020-mrs-fasizmu/</p>		<p>obavezu poznavanja mehanizama zaštite od rodno zasnovane diskriminacij e.</p>	
--	--	--	---	--	--	--

1.3.1.1 Sproveden je medijske kampanje o eliminaciji rodni stereotipa i principima rodne ravnopravnosti		Tokom 2020. godine	Dizajnirano i odštampano 100 lifleta o eliminaciji rodni stereotipa i principima rodne ravnopravnosti	U 2020. godini, Kancelarija UNDP-a u Crnoj Gori i Direkcija za rodnu ravnopravnost, pod pokroviteljstvom Vlade Austrije, objavili su Rodnu mapu , elektronsku platformu sa rodno zasnovanom statistikom; Rodna mapa kreirana je prva elektronska platforma, koja na inovativan način predstavlja položaj žena i muškaraca u crnogorskom društvu. Nudi brojne podatke i informacije, dokumenta istraživanja i izvještaje koje predstavljaju polaznu osnovu u kreiranju politika. Link za rodnu mapu: https://vww.rodnamapa.me/ Konferencija za medije povodom predstavljanja web platforme “Rodna mapa u Crnoj Gori održana je 27.novembar 2020. NVO CEDEM – dizajnirala i odštampana liflete o eliminaciji rodni stereotipa i principima rodne ravnopravnosti koji su kontinuirano primovisani po društvenim mrežama CEDEM-a	/	Sprovesti što veći broj medijskih kampanja o eliminaciji rodni stereotipa i principa rodne ravnopravnosti	Donacija Austrijske agencije za razvoj
1.3.2. Prikupljanje podataka o slučajevima diskriminacije po osnovu pola i njihovima ishodomima	Odgovorne institucije shodno <i>Pravilniku o sadržaju i načinu vođenja posebne evidencije o slučajevima prijavljene diskriminacije</i> u	I kvartal 2019. god. I kvartal 2020. god.	- Godišnji izvještaj o slučajevima diskriminacije po osnovu pola i njihovima ishodomima koji obuhvata broj	Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda Crne Gore do I kvartala tekuće godine objavljuje Izvještaj o radu za prethodnu godinu, koji sadrži podatke o slučajevima diskriminacije. Websajt Zaštitnika /ce ljudskih prava i sloboda- https://www.ombudsman.co.me/ Vrhovni sud Crne Gore: Tokom izvještajnog perioda nije bilo pokrenutih postupaka po tužbi za utvrđivanje diskriminacije po osnovu pola. Viši sud za prekršaje Crne Gore: Viši sud za prekršaje Crne Gore svake godine u mjesecu januaru izrađuje zbirni godišnji izvještaj o radu sudova za prekršaje na predmetima iz oblasti diskriminacije, pri čemu navedeni izvještaj	/	/	Planirano i realizovano kroz tekuće aktivnosti.

	saradnji sa Zaštitnikom/com ljudskih prava i sloboda Crne Gore		prijavljeni h i riješenih slučajeva.	sadrži podatke po polu, kao i ostale podatke u skladu sa Pravilnikom. Izveštaj se dostavlja Ombudsmanu, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i drugim subjektima.			
1.3.3. Sprovedeno istraživanje o primjeni Zakona o rodnoj ravnopravnosti u državnim organima i ustanovama	Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, ministarstvom i organima državne uprave, lokalne samouprave, organizacijama civilnog društva	IV kvartal 2019. god.	- Sprovedeno monitoring istraživanje o stepenu primjene zakona o rodnoj ravnopravnosti. - Broj i lista državnih organa i institucija obuhvaćen istraživanjem. - Izrađene preporuke	Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore: Treće istraživanje o primjeni Zakona o rodnoj ravnopravnosti u državnim organima i ustanovama sprovodi NVO SPES, uz podršku Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava. Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore pružio je svu potrebnu podršku i saradnju tokom rada anketara/ki na terenu i prikupljanja informacija potrebnih za sprovođenje istraživanja. Isto još uvijek nije predstavljeno. U 2020. godini, u partnerstvu sa Ministarstvom javne uprave, digitalnog društva i medije, Kancelarija UNDP-ija u Crnoj Gori je uradila istraživanje o integrisanju principa rodne ravnopravnosti u javnoj upravi. Ministarstvo unutrašnjih poslova: -UP je uradila istraživanje o percepciji zaposlenih u UP o ženama u policiji. -UPrava policije je uradila istraživanje o percepciji građana o ženama u policiji. -Urađeno je u saradnji sa OEBSom istraživanje o stanju u oblasti rodne ravnopravnosti u UP sa datim preporukama za unapređenje stanja. NVO Centar kreativnih vještina Sprovedeno istraživanje o stepenu primjene zakona o rodnoj ravnopravnosti i objavljeni rezultati istog na sajtu www.cekrev.me	Nije bilo kasnjenja u realizaciji pomenute aktivnosti	Formirati posebno tijelo na državnom i lokalnom nivou koje ce kontinuirano pratiti sprovođenje Zakona o rodnoj ravnopravnosti. - Uključiti predstavnike obrazovanja u proces istraživanja implementacije Zakona o rodnoj ravnopravnosti u državnim	Sredstva su utrosena kako su i planirana projektom Redovna budžetska sredstva

				Istrazivanje sprovedeno medju 500 ispitanika koji rade u državnim organima i ustanovama na sjeveru Crne Gore Istraživanjem je obuhvaceno nekoliko državnih organa i ustanova na sjeveru Crne Gore i to (Opština Berane, Opština Petnjica, Opština Rožaje, Opština Bijelo Polje, Opština Plav, Centar za kulturu Andrijevića, Centar za socijalni rad Berane, ZZZ Berane, Centar za kulturu Plav, Osnovni sud Rožaje i dr.		organima i ustanovama. - Preporuke učiniti transparentniji.	
1.3.4. Obuka svih nosilaca pravosudnih funkcija i advokata o primjeni međunarodnih i nacionalnog zakonodavstva u vezi sa rodnom diskriminacijom	Centar za edukaciju sudstva i tužilaštva, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa Advokatskom komorom, Zaštitnikom/com ljudskih prava i sloboda Crne Gore	2019 - 2020. god.	Organizovane minimum jedna obuka godišnje.	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu Sprovedene 4 obuke - 10. jul 2020. godine, Podgorica, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u okviru Programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2020. godinu organizovao je obuku na temu „ Član 14 EKLJP – Zabrana diskriminacije “. Obuci je prisustvovalo šesnaest (16) učesnika (6 sudija, 2 državna tužioca, 7 savjetnika u sudovima i 1 savjetnik iz ODT Herceg Novi). - 15. i 16. septembar 2020. godine – Kolašin, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u saradnji sa Centrom za demokratiju i ljudska prava – CEDEM, uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava, organizovao je seminar namjenjen savjetnicima u sudovima i državnim tužilaštvima, na temu „Uloga crnogorskog pravosuđa - rodna ravnopravnost i pravna zaštita žena žrtvi porodičnog nasilja“. Na seminaru je učestvovalo šest (6) savjetnika iz sudova i četiri (4) savjetnika iz državnih tužilaštva. - 19. oktobar 2020. godine, Podgorica, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u saradnji sa AIRE Centrom iz Londona (Advice on Individual Rights in Europe) kroz projekat “Jačanje vladavine prava i podrška državnim institucijama u Crnoj Gori” u okviru Programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2020. godinu organizovao je onlajn obuku na temu: „Konvencija Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja – Lanzarote konvencija“. Seminaru je prisustvovalo dvadeset četiri (24)	/	Kontinuirano nastaviti sa obukama	Budžet Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu: 1.098,30 eur Podaci o utrošenim finansijskim sredstvima od strane drugih organizatora nisu

			<p>učesnika (15 sudija, 1 savjetnik u sudu, 8 državnih tužilaca). - 300 € troškovi naknada za nacionalne predavače</p> <p>– 12. novembar 2020. godine – Kancelarija OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) organizovala je onlajn seminar, tzv. vebinar, na temu „Raznolikost po pitanju zastupljenosti u pravosuđu, uključujući i pitanje rodne zastupljenosti u Jugoistočnoj Evropi“. Posredstvom Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, seminar je pohađalo 7 učesnika, i to 5 sudija i 2 državna tužioca.</p> <p>Centar za ženska prava je u saradnji sa Centrom za edukaciju sudstva i tužilaštva, u sklopu projekta „Unaprjeđenje sudske prakse u primjeni standarda Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici i Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) u Crnoj Gori“ koji finansira Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, organizovao obuku predstavnika pravosuđa na temu standarda CEDAW Konvencije. Predavači su bili : Prof. dr Vesna Ratković , bivša članica GREVIO , Maja Raičević , izvršna direktorica CŽP i autorka alternativnog CEDAW izvještaja, Siniša Bjeković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Vanja Macanović, advokatica Autonomnog ženskog centra iz Beograda.</p> <p>CEDEM, uz podršku Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava održao je dvodnevni seminar za savjetnike/ce iz sudstva i tužilaštva “Uloga crnogorsko pravosuđa – rodna ravnopravnost i pravna zaštita žena žrtve porodičnog nasilja“ sa 19 učesnika/ca predstavnika/ca pravosudnih organa .</p>			poznati Centru
--	--	--	--	--	--	----------------

2. RODNO OSJETLJIVO VASPITANJE I OBRAZOVANJE

Strateški cilj: Uvođenje rodno osjetljivog obrazovanja na svim nivoima obrazovanja

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti u saradnji sa partnerima	Vremenski okvir	Indikatori učinka	Status rezultata	indikatora	Razlozi kašnjenja sprovođenja aktivnosti i novi rok za realizaciju	Preporuka za dalju realizaciju aktivnosti	Osvrt na planirana i utrošena sredstva
Cilj 2.1. U nastavi u osnovnim i srednjim školama prisutna je rodna komponenta.								
Indikator (pokazatelj) efekta: Procenat nastavnika/ca koji primjenjuju ciljeve iz međupredmetne oblasti rodne ravnopravnosti za osnovne i srednje škole.								
2.1.1. Izrada i objavljivanje priručnika pod nazivom: „Vodič za Nastavnike/nastavnice kroz međupredmetnu oblast – rodna ravnopravnost, za osnovnu i srednje škole“ (Kurikulum za međupredmetne teme (za osnovnu i srednje škole) urađen je i dostupan na sajtu Zavoda za školstvo: https://bit.ly/2MXLkPW i https://bit.ly/2tpuH77) vodič za nastavnike se koristi kao i kurikulum	Zavod za školstvo u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, organizacijama civilnog društva	2019. god. 2020. godine	- Izrađen priručnik. - Broj distribuiranih kopija. - Broj škola u kojima se priručnik koristi. Zavoda za školstvo: https://bit.ly/2MXLkPW i https://bit.ly/2tpuH77	Zavod za školstvo: Vodič za nastavnike se koristi kao i kurikulum za međupredmetne teme. Ovo je održiva mjera.		/	/	Redovna budžetska sredstva

za međupredmetne teme. Ovo je održiva mjera								
2.1.2. Obuka za sprovođenje međupredmetnog programa o rodnoj ravnopravnosti u osnovnim i srednjim školama Zbog radnog, interaktivnog karaktera obuka, one ove godine nijesu održane, zbog pandemije izazvane COVIDOM 19	Zavod za školstvo u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, organizacijama civilnog društva	2020. god.	-Broj organizovanih obuka. - Broj obučениh nastavnika/ca - Broj škola u kojima se program sprovodi.	Zavod za školstvo: Zbog radnog, interaktivnog karaktera obuka, one ove godine nijesu održane, zbog pandemije izazvane COVID19.	/	/	/	
Cilj 2.2. Povećan nivo znanja zaposlenih u obrazovnom sistemu o rodnoj ravnopravnosti.								
Indikator (pokazatelj) efekta: Minimum 25% ustanova na nivou predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja u Crnoj Gori uključeno u program obuke i po 1 njihov predstavnik/ca povećao/la nivo znanja u oblasti rodne ravnopravnosti.								
2.2.1. Sprovođenje programa stručnog usavršavanja iz područja rodne ravnopravnosti za vaspitno-obrazovni kadar na nivou predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja, saglasno	Ministarstvo prosvjete, Zavod za školstvo, Vaspitno-obrazovne ustanove u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, Centrom	2019. god. 2020. god.	- Organizovane minimum 2 obuke godišnje – po jedna za svaku od ciljnih grupa (za nastavni kadar na nivou predškolskog, osnovnog i	Zavod za školstvo: Zbog radnog, interaktivnog karaktera obuka, one ove godine nijesu održane, zbog pandemije izazvane COVID19.	/	/	/	

Preporuci Savjeta Evrope CM(2007)13 Zbog radnog, interaktivnog karaktera obuka, one ove godine nijesu održane, zbog pandemije izazvane COVIDOM 19	za stručno obrazovanje, organizacijama civilnog društva		srednjoškolskog obrazovanja). - Obučeno minimum 50 predstavnika/ca vaspitno-obrazovnog kadra na godišnjem nivou.				
Cilj 2.3. Postignut rodni balans u izboru profesija u srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama.							
<i>Indikator (pokazatelj) efekta: Povećan procenat dječaka i djevojčica (momaka i djevojaka) koji se obrazuju za profesije u kojima nijesu tradicionalno zastupljeni.</i>							
2.3.1. Promocija STEM obrazovanje (nauka, tehnologija, inženjerstvo i matematiku) i obilježavanje Međunarodnog dana žena i devojaka u nauci i - Međunarodnog dana djevojčica u ICT-u	Ministarstvo nauke, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo javne uprave u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), organizacijama civilnog društva	Jednom godišnje: - Međunarodni dana žena i devojaka u nauci: 11. februar -Međunarodni dan djevojčica u ICT-u: 25.april	- Broj institucija uključenih u događaj. - Broj i vrsta dešavanja organizovanih na teritoriji Crne Gore. Broj i vrsta događaja organizovanih u sklopu	Zavod za školstvo: Aktivnosti su realizovane onlajn Konferencija za upis u srednje škole, održana je 16. 6. 2020. godine i objavljena na sajtu Ministarstva prosvjete. Školama je upućena inicijativa da organizuju po jedan školski čas, posvećen ovoj temi. Ministarstvo nauke obilježava u kontinuitetu	2020. god.	Povećana transparentnost događaja i veća zastupljenost u srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama.	Redovna budžetska sredstva

				<p>Međunarodni dana žena i devojaka u nauci: 11. februar Međunarodni dan djevočica u ICT-u: 25.april postali dio kalendara aktivnosti</p> <p>NVO „ IDENTITET “Usvajanje Međunarodnog dana žena i devojaka u nauci i Međunarodnog dana djevočica u ICT-u kao dio obaveze NVO Identitet za obilježavanje u kontekstu doprinosa rodnom balansu u CG.</p> <p>-Međunarodni dana žena i devojaka u nauci: 11. februar Međunarodni dan djevočica u ICT-u: 25.april postali dio kalendara aktivnosti.</p>			
2.3.2. Sprovedenje godišnje kampanje za podsticanje mladih da se obrazuju za profesije u kojima nijesu tradicionalno zastupljeni. Aktivnost nije realizovana, zbog situacije sa pandemijom	Ministarstvo prosvjete, Centar za stručno obrazovanje, vaspitno obrazovne ustanove, univerziteti u saradnji sa Zavodom za zapošljavanje,	Jednom godišnje	- Sprovedena minimum jedna kampanja na nacionalnom nivou. - Broj i vrsta događaja organizovanih u sklopu kampanje.	<p>Zavod za školstvo: Aktivnost nije realizovana, zbog situacije sa pandemijom.</p> <p>NVO „ IDENTITET “ - Doprinos projektom „Korak dalje“, uticajem na darovite učenike da se obrazuju za profesije u kojima nijesu tradicionalno zastupljeni.</p> <p>- Objavljivanje priručnika za nastavnike.</p>	2020. god.	- Povećanje broja i kvaliteta kampanja za podsticanje mladih da se obrazuju za profesije u kojima nijesu tradicionalno zastupljeni.	Redovna budžetska sredstva i planirana projektom

	Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), NVO						
Cilj 2.4. Unaprijeđena rodna ravnopravnost u visokoškolskim ustanovama.							
<u>Indikator (pokazatelj) efekta:</u>							
- Povećan nivo znanja zaposlenih u visokoškolskom obrazovanju o rodnoj ravnopravnosti.							
- Rodna komponenta integrisana u realizaciji programa visokoškolskog obrazovanja.							
2.4.1. Organizovati obuku o rodnoj ravnopravnosti za zaposlene u visokoškolskim ustanovama Obuke su djelimično realizovane, zbog pandemije	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) i Univerzitet Crne Gore i privatni univerziteti u saradnji sa organizacijama civilnog društva	2020. god.	- Najmanje jedna obuka za minimum 25 zaposlenih u visokoškolskim ustanovama. - Broj ustanova visokog obrazovanja obuhvaćenih obukama.	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava U junu 2020. godine za nastavnike/ce je organizovana radionica na temu: Poštovanje rodne ravnopravnosti kao instrumenta veće bezbjednosti u obrazovanju, za 20 učesnika/ca. Zavod za školstvo: Aktivnost nije realizovana, zbog situacije sa pandemijom. Sigurna ženska kuća 28 studenata/kinja fakulteta Likovnih umjetnosti I jedan profesor učestvovalo je na treningu o rodnim	/	/	Redovna budžetska sredstva

				stereotipima koji je organizovala Sigurna ženska kuća u okviru projekta "Umjetnost je ženskog roda".			
2.4.2. Uraditi analizu o primjeni rodno senzitivnog jezika u službenim evidencijama u ustanovama visokog obrazovanja (diplome, certifikati, uvjerenja, potvrde i sl.) U službenim evidencijama, koristi se rodno senzitivni jezik.	Ministarstvo prosvjete, ustanove visokog obrazovanja u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), organizacijama civilnog društva	2020.god.	- Sprovedena i publikovana analiza. - Broj ustanova visokog obrazovanja obuhvaćenih analizom.	Zavod za školstvo: U službenim evidencijama, koristi se rodno senzitivni jezik. Nije urađena analiza	/	Uraditi analizu do 2022.godine	/
2.4.3. Uvođenje rodnih studija odnosno studijskog programa: Rodna ravnopravnost na Univerzitetu Crne Gore Nije realizovano	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Univerzitet Crne Gore u saradnji sa Ministarstvom prosvjete	2020.god.	- Potpisan Memorandum - Kreiran kurikulum - Uvedene rodne studije na Univerzitetu Crne Gore. - Broj studenata/tki nja	Zavod za školstvo: Nije realizovana aktivnost. Sigurna ženska kuća je sa Fakultetom političkih nauka, Univerziteta Crne Gore, smjer socijalna politika i socijalni rad potpisala ugovor o izvođenju praktične nastave u okviru obaveznog predmeta na pomenutom			

			rodnih studija.	smjeru. U toku 2020. godine praktičnu nastavu, sa posebnim osvrtom na razumijevanje rodnih uloga, u Sigurnoj ženskoj kući je prošlo 12 studentkinja .			
--	--	--	-----------------	---	--	--	--

3. RODNA RAVNOPRAVNOST U EKONOMIJI

Strateški cilj: Povećati zaposlenost žena i ukloniti sve oblike diskriminacije žena na tržištu rada

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti u saradnji sa partnerima	Vremenski okvir	Indikatori učinka	Status indikatora rezultata	Razlozi kašnjenja sprovedenja aktivnosti i novi rok za realizaciju	Preporuka za dalju realizaciju aktivnosti	Osvrt na planirana i utrošena sredstva
Cilj 3.1. Povećana zapošljivost žena, posebno teže zapošljivih kategorija.							

Indikator (pokazatelj) efekta: Povećan broj zaposlenih žena, posebno procenat teže zapošljivih kategorija.							
3.1.1. Sprovođenje mjera aktivne politike zapošljavanja (posebno teže zapošljivih kategorija žena, pripadnica RE populacije, OSI)	Zavod za zapošljavanje, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo finansija u saradnji sa lokalnim upravama, Medijima Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM, uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava	Kontinuirano 2019-2020. god.	- Broj i vrsta sprovedenih mjera aktivne politike zapošljavanja. - Broj lica prema polu uključenih u mjere aktivne politike zapošljavanja	Zavod za zapošljavanje, Ministarstvo rada i socijalnog staranja: <u>Programi javnog rada</u> - Razlika između opredijeljenih i utrošenih sredstava u iznosu od 3.038,14 € je iz razloga što je 1 izvođač program realizovao sa 1 učesnikom manje od planiranog, kao i zbog osipanja i zamjene kandidata tokom realizacije programa. Projekat »Neka bude čisto« - Razlika između opredijeljenih i utrošenih sredstava u iznosu od 2.830€ je iz razloga što je program realizovan za manji broj učesnika od planiranog. <u>Program osposobljavanja za samostalan rad</u> - Razlika između opredijeljenih i očekivanih utrošenih sredstava u iznosu od 48.044,04 € je iz razloga što četiri izvođača nisu realizovala program, kao i zbog osipanja kandidata tokom realizacije programa.	/	Nastaviti sa aktivnostima	Zavod za zapošljavanje, Ministarstvo rada i socijalnog staranja: Programom rada Zavoda za 2020. sredstva za realizaciju javnih radova iznosila su 760.000 €. Za ovaj program će se utrošiti 756.567,25 € .. Do 4.12.2020. isplaćeno je 755.111,37 €, od 5.12.2020 do 31.12.2020. 727,94€. 727,94€ realizuju se početkom 2021.

			<p><u>Program osposobljavanja za rad kod poslodavca</u> Razlika između opredijeljenih i očekivanih utrošenih sredstava u iznosu od 3.490,36€ je iz razloga što 1 izvođač nije realizovao program, kao i zbog osipanja i zamjene kandidata tokom realizacije programa.</p> <p>NVO CEDEM Sprovedene informativne radionice za nezaposlena, a posebno neregistrovana RE lica na ZZCG u Herceg Novom, Nikšiću i Beranama</p>			<p>Planirana sredstva za “Neka bude čisto” iznosila su 51.000€. Do 4.12.2020. isplaćeno je 48.170,00€, a od 5.12.-31.12.2020. nije bilo isplate, jer je program u potpunosti realizovan i isfinansiran .</p> <p>Planirani iznos sredstava za Program osposobljavanja za samostalan rad je bio 546.000€. Do 4.12.2020. isplaćeno je 390.513,43 €, a u periodu</p>
--	--	--	--	--	--	--

				<p>- Izrada analize „Vodič o poslovanju u duhu nediskriminacije“ - zaštita od diskriminacije u zapošljavanju RE populacije dostupno na: https://www.cedem.me/publikacije/studije-i-javne-politike/send/69-studije-i-javne-politike/1978-vodic-o-poslovanju-u-duhu-nediskriminacije</p>			<p>5.12.2020-31.12.2020. 4.979,80 €. 102.417,73 € će se isfinansirati u 2021., jer projekat traje do aprila mjeseca 2021. što znači da bi trebalo da se ukupno utroši 497.910,96 €.</p> <p>Planirani iznos sredstava za Program osposobljavanja za rad kod poslodavca je bio 273.000€. Do 4.12.2020. isplaćeno je 250.597,10 €, €, a od 05.12.2020 -</p>
			<p>-52 lica koja dolaze iz RE zajednice informisana o procesu prijavljivanja i usavršavanja i mogućnostima zapošljavanja u okviru ZZCG</p>				

			<p>Urađena detaljna analiza opštih propisa koji se odnose na zaštitu od diskriminacije u Crnoj Gori, u vezi sa radom</p> <p>-5 preporuka i mjera za uključivanje RE populacije na tržište rada</p>			<p>31.12.2020. 8.298,51 €. Sredstva u vrijednosti od 10.591,53 € će se realizovati početkom 2021.</p> <p>Planirana sredstva za Projekat "Stop sivoj ekonomiji" su 750.000 €. Do 4.12.2020. isplaćeno je 486.238,48 €, a od 05.12.2020 do 31.12.2020. iznos od 105.055,22 €. Preostali iznos, u vrijednosti od 158.706,30 realizovaće se u 2021.</p>
--	--	--	--	--	--	--

							Utrošena sredstva: 2.118,40 € Utrošena sredstva: 2.342,50 €
3.1.2. Promocija i kreiranje podsticajnih mjera za prelazak tržišnih učesnika iz neformalnih (rad na crno i siva ekonomija) u formalne tokove (registrovani privredni subjekti)	Ministarstvo finansija, Poreska uprava u saradnji sa Ministarstvom ekonomije, Unijom Poslodavaca, Privrednom komorom, Asocijacijom poslonih žena i druge poslovne asocijacije i udruženja poslodavaca	Kontinuirano 2019-2020. god.	- Broj uvedenih novih podsticajnih mjera - Broj registrovanih privrednih subjekata.		/	/	/

<p>3.1.3. Suzbijanje rada „na crno“ uz rodno osjetljivu statistiku</p>	<p>Uprava za inspeksijske poslove – inspekcija rada u saradnji sa Ministarstvom finansija – Poreskom upravom, Ministarstvom unutrašnjih poslova – Uprava policije</p>	<p>Kontinuirano 2019-2020. god.</p>	<p>- Broj zaposlenih po nalogu inspekcije rada.</p>	<p>Uprava za inspeksijske poslove: U izvještajnoj godini zatečeno je 483 lica u nezakonitom radu (70 žena i 413 muškaraca) i to: 146 crnogorska državljanina (55 žena i 91 muškaraca) i 337 stranaca (15 žene i 322 muškarca). Nakon preduzetih mjera od strane Inspekcije rada njih 144 (64 žene i 80 muškaraca) od kojih: 115 crnogorskih državljanina (61 žena i 54 muškaraca) i 29 stranca (3 žene i 26 muškaraca) zasnovali su radni odnos u skladu sa Zakonom o radu i Zakonom o strancima. Osim zapošljavanja Inspekcija rada je kontrolisala i rad na crno u segmentu neplaćenog rada formalno zaposlenih (prekovremeni rad, rad u vrijeme državnih i vjerskih praznika, noćni rad), čemu je doprinio i značajan broj inicijativa podnijetih od strane zaposlenih, sindikata i nevladinog sektora. U okviru svojih redovnih aktivnosti Inspekcija rada</p>	<p>/</p>	<p>Sprovoditi neophodne mjere kako bi se spriječio „na crno“ uz rodno osjetljivu statistiku</p>	<p>Redovna budžetska sredstva</p>
--	---	-------------------------------------	---	--	----------	---	-----------------------------------

				je tokom izvještajne godine, evidentirala samo 3 slučaja radnog angažovanja djece u neformalnom radu (obzirom da nije bilo ljetnje turističke sezone kada se evidentira veći broj radno angažovane djece).			
Cilj 3.2. Podsticati žensko preduzetništvo i samozapošljavanje							
Indikator (pokazatelj) efekta: Unaprijeđen pravni okvir i obezbijeđene posebne mjere podrške za razvoj preduzetništva i samozapošljavanja žena na nacionalnom i lokalnom nivou.							
3.2.1. Sprovođenje istraživanja o ženama preduzeticama u Crnoj Gori	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore, Asocijacijom poslovnih žena CG	I kvartal 2020. god.	- Urađeni prezentovan izvještaj - Broj i regionalna zastupljenost preduzetnica.	Ministarstvo ekonomije je za potrebe izrade polaznog dokumenta Strategija razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2021-2024. uradilo istraživanje među institucijama/organizacijama koje podstiču žensko preduzetništvo. Izvještaj i upitnik su sastavni dio Strategije koja će biti usvojena tokom 2021.godine.		Nastaviti sa aktivnostima	Redovna budžetska sredstva
3.2.2. Kreiranje godišnjih izvještaja o broju žena na direktorskim i menažerskim pozicijama i u upravnim odborima privatnih i javnih preduzeća.	Ministarstvo ekonomije, jedinice lokalne samouprave, MONSTAT u saradnji sa Zavodom za statistiku, Asocijacijom	Jednom godišnje 2019 - 2020. god.	- Izrađen izvještaj na godišnjem nivou. - Broj i % žena na pozicijama odlučivanja i u upravnim odborima firmi.	Ministarstvo ekonomije je za potrebe izrade polaznog dokumenta Strategija razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2021-2024. uradilo istraživanje među institucijama/organizacijama koje podstiču žensko preduzetništvo. Izvještaj i		Nastaviti sa aktivnostima	Redovna budžetska sredstva

	poslovnih žena CG i drugim sličnim udruženjima, Unijom poslodavaca, Privrednom komorom, Poreskom upravom, Zavodom za zapošljavanje			upitnik su sastavni dio Strategije koja će biti usvojena tokom 2021.godine			
3.2.3. Kreiranje i sprovođenje povoljnih kreditnih linija i dodjela bespovratnih sredstava za razvoj ženskog biznisa	Ministarstvo ekonomije, Zavod za zapošljavanje Investiciono razvojni fond (IRF) u saradnji sa Unijom poslodavaca, Asocijacija poslovnih žena CG i organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2019 – 2020. god.	- Broj uspostavljenih kreditnih linija. - Broj odobrenih kredita za žene u okviru postojećih kreditnih linija pod povoljnijim uslovima. - Broj bespovratnih sredstava (grantova) dodijeljenih za razvoj ženskog biznisa.	Zavod za zapošljavanje, Ministarstvo rada i socijalnog staranja: 6 kredita za 6 nezaposlenih lica je u fazi realizacije i prenešene su obaveze u 2021.godinu, ukupne vrijednosti 30.000,00€ Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja: Programom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II program), u okviru Mjere 1 – Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava, prilikom rangiranja projekata za investicije na		Nastaviti sa aktivnostima	Zavod za zapošljavanje, Ministarstvo rada i socijalnog staranja: Raspoloživa sredstva za realizaciju ovog programa, za 2020. godinu, iznosila su 100.000€ Opština Kotor: Na inicijativu

			<p>gazdinstvima u kojima su žene nosioci gazdinstva dobijaju 15 bodova. Do sada su objavljena dva javna poziva u okviru ove mjere dok se objava trćeg javnog poziva oćekuje u III kvartalu ove godine.</p> <p>Sa sprovoćdenjem IPARD II programa otpoćeto je u 2018. godini. Podrška razvoju ženskog preduzetništva u cilju postizanja ravnopravnijeg i ekonomski nezavisnijeg poloŹaja u društvu ogleda se u mogućnosti dobijanja bespovratne podrške u visini od 60% ukupne vrijednosti stvarno nastalih troškova, ukoliko je aplikantkinja mlaća od 40 godina 65%, dok za gazdinstva koja se nalazi u planinskom području iznad 600 metara nadmorske visine 70 % podrške od ukupno prihvatljivih troškova. U okviru prvog Javnog poziva za Mjeru 1 – Investicije u fizićki kapital poljoprivrednih gazdinstava pristiglo je 389 zahtjeva za</p>			<p>Komisije i Sekretarijata, planirani budŹet od 15.000,00 uvećan je za 10.800,00 eura, pa je tako dodijeljeno ukupno 25.800,00 eura bespovratne finansijske podrške.</p>
--	--	--	--	--	--	---

				<p>dodjelu podrške za projekte, u okviru pomenutog broja zahtjeva 25 projekata čiji je nosilac gazdinstva žena, odnosno 6,42 % u odnosu na ukupan broj pristiglih zahtjeva. Nakon sprovedene administrativne i trenske kontrole ugovoreno je ukupno 14 projekata čiji su nosioci žene, odnosno 5,71 % u odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata koji iznosi 245. Ukupan iznos odobrenih sredstava za navedenih 14 projekata iznosi 489,423.98 EUR (sa PDV-om) odnosno 404,482.63 EUR (bez PDV-a) dok je ukupna bespovratna pomoć za projekte iznosili 278,428.60 EUR. Procentualni odnos odobrenih sredstva u odnosu na cjelokupan iznos odobrenih projekata čiji su nosioci žene iznosi 3,70%. Od 14 odobrenih projekata 7 žena je realizovalo svoju investiciju, što je 50% od ukupno odobrenih sredstva/projekata, I ukupna</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>vrijednost isplaćenih sredstava iznosi 230,795.48 EUR (sa PDV), 186,190.48 (bez PDV) dok iznos podrške iznosi 127,988.92 eura.</p> <p>Osim žena koje su podnijele zahtjev u svojstvu fizičkih lica postoji i određeni broj koji se nalazi na upravljačkim pozicijama u okviru pravnih lica. Odobreno je 5 projekata pravnim licima na čijem čelu su žene sa ukupnom vrijednošću investicija od 1,985,052.25 EUR (sa PDV-om) i 1,640,539.88 EUR (bez PDV-a) dok ukupna podrška iznosi 1,071,682.16 EUR.</p> <p>Drugi javni Poziv za Mjeru 1 raspisan je u I kvartalu 2020. Godine sa produženim rokom trajanja, zbog novonastale epidemiološke situacije sa korona virusom, bio je otvoren do polovine III kvartala. Ukupno je pristiglo 180 zahtjeva za dodjelu podrške od kojih je 23 zahtjeva čiji je podnosilac žena odnosno 12,77 %. Osim žena koje su podnijele</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>zahtjev u svojstvu fizičkih lica postoji i određeni broj koji se nalazi na upravljačkim pozicijama u okviru pravnih lica. Pristiglo je 8 zahtjeva za dodjelu podrške od strane pravnih lica čiji je izvršni director žena. Do kraja 2020. godine ugovoren je 61 korisnik od kojih je 9 žena odnosno 14,75% od ukupno od trenutno ugovorenih aplikacija. Za ostale aplikacije je u toku administrativna i terenska kontrola i očekuje se okončanje poziva početkom III kvartala 2021. godine. Ukupna vrijednost ugovorenih aplikacija čiji su nosoci žene iznosi 333,967.70 EUR (sa PDV-om) 276,006.37 EUR (bez PDV-a) dok ukupna podrška iznosi 192,533.28 EUR (bez PDV-a), u procentualnom odnosu 8,1% od trenutno ukupno ugovorenih sredstava.</p> <p>U okviru drugog javnog poziva za Mjeru 3 – pristiglo je ukupno 52 Zahtjev za dodjelu podrške dok je u</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>okviru njih 13 Zahtjeva čiji je izvršni direktor žena, odnosno 25% od ukupnog broja podnijetih zahtjeva. Odobreno je 6 zahtjeva pravnih lica na čijem čelu su žena sa ukupnom vrijednošću investicije od 3,150,947.65 EUR (sa PDV-om) i 2,604,088.97 EUR (bez PDV-a) dok ukupna podrška iznosi 1,302,044.52 EUR. Mjera 3 je namijenjena za prva lica, odnosno mala, mikro i srednja preduzeća sa izuzetkom velikih ukoliko Uredbom ne ispunjavaju propisane uslove i sa ciljem unapređenja proizvodnje i usaglašavanja sa EU standardima.</p> <p>Investiciono-razvojni fond Crne Gore: IRF CG ima 3 namjenske kreditne linije kao podrška ženama u biznisu. Takođe svi ostali programi podrške su na raspolaganju ženama u biznisu zavisno od namjene projekta. Tokom 2020 po osnovu namjenskih</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>programa podrške za žene odobreno je 23 plasman u vrijednosti od 0,8 mil EUR. Po osnovu ostalih programa podrške koji se odnose na preduzeća u kojima su žene vlasnice ali i kada su preduzetnice ili angažovane po osnovu poljoprivredne djelatnosti odobreno je 166 plasmana u vrijednosti od 11 mil EUR.</p> <p>Po osnovu namjenskih kreditnih linija za žene u biznisu odobreno je 23 plasmana u iznosu od 794.500 EUR.</p> <p>Po osnovu namjenskih programa podrške za prevazilaženje negativnih posledica pandemije u okviru 3 paketa mjera, za preduzeća u kojima su vlasnice žene, odobreno je 89 plasmana u vrijednosti od 2.237.659 EUR.</p> <p>Po osnovu ostalih programa podrške koji se odnose na preduzeća u kojima su žene vlasnice ali i kada su preduzetnice ili angažovane po osnovu poljoprivredne</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>djelatnosti odobreno je 77 plasmana u vrijednosti od 8.687.128 EUR</p> <p>Tako da je ukupno odobreno 189 plasmana u vrijednosti od 11.719.287 EUR.</p> <p>Program podrške likvidnosti privrednicima za ublažavanje posljedica izazvanih korona virusom – 739.436. Broj plasmana 73. Program podrške Program podrške održavanja likvidnosti medija za ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom korona virusom 2020.godine-15.665e.Broj plasmana 2. Program- Easi – Podrške poloprivredi i ribarstvu radi ublažavanja posljedica pandemije izazvane korona virusom. Iznos 136.558. Broj plasmana 11. Program finansiranja trajnih obrtnih sredstava za sektor turizma. Iznos 1.346.000. Broj plasmana 3.</p> <p>Opština Kotor:</p> <p>Na Javni poziv za podršku ženskom preduzetništvu stigla je 21 aplikacija/biznis plana, od koji je na osnovu</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>rangiranja biznis planova, podržano 16. Od podržanih 16 biznis planova, 5 se odnosilo na započinjanje biznisa, a 11 na unaprjeđenje poslovanja.</p>			
				<p>Opština Podgorica Sekretarijat za preduzetništvo sproveo je konkurs za unaprjeđenje ženskog preduzetništva, kojim su opredijeljena bespovratnih novčana sredstva u iznosu Sekretarijat za preduzetništvo sproveo je konkurs za unaprjeđenje ženskog preduzetništva, kojim su opredijeljena bespovratnih novčana sredstva u iznosu od 40.000 eura. Ovo pravo na konkursu su ostvarile 22 preduzetnice sa prebivalištem na teritoriji Glavnog grada. Uvidom u izvještaj iz CKE, utvrđeno je da je ukupan broj lokalnih funkcionera, lokalnih službenika i namještenika na dan 19.01.2021.godine – 6 lokalnih funkcionera i 704 lokalna službenika i namještenika. Polna struktura (lokalni funkcioneri, lokalni</p>			

				službenici i namještenici) je sljedeća: broj zaposlenih žena je 351 a muškaraca 359. U organima uprave i službama Glavnog grada u visoko rukovodnim i ekspertske rukovodnim kategorijama na dan 19.01.2021.godine zaposleno je(visoko-rukovodni kadar): 20 žena i 30 muškaraca. Ekspertske rukovodni kadar pokrivaju u opštini Podgorica 26 žena i 30 muškaraca. Skupštinu Glavnog grada čini 61 odbornik. Od ovog broja odbornica je 23(37,7%) , a odbornika 38 (62,29%).			
3.2.4. Uvođenje poreskih olakšica za samozaposlene žene, žene preduzetnice i žene zaposlene u poljoprivredi	Ministarstvo finansija, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), organizacijama civilnog društva	2020. godina	-Vrsta i broj poreskih olakšica za samozaposlene žene, žene preduzetnice i žene zaposlene u poljoprivredi. - Broj žena koje koristi ove olakšice.				
3.2.5. Sprovoditi programe obuke i	Ministarstvo ekonomije,	Kontinuirano	- Broj sprovedenih programa obuke.	UNDP /			UNDP /

<p>seminare za žene koje otpočinjaju privatni biznis ili su vlasnice MSP, uz posebne obuke za žene iz teže zapošljivih kategorija, realizovane obuke za žene za plasteničku proizvodnju</p>	<p>Ministarstvo finansija, Privredna komora, Unija poslodavaca u saradnji sa Asocijacijom poslovnih žena CG i drugim sličnim udruženjima, organizacijama civilnog društva, NVO „Euromost“</p>	<p>2019 – 2020. god.</p>	<p>- Broj žena obuhvaćenih programima. - Broj žena iz teže zapošljivih kategorija koje su obuhvaćene obukom. -NVO „Euro most“- Sprovedene dvije obuke. 12 žena učestvovalo na obuke 12 žena iz teže zapošljivih kategorija su obuhvaćene obukom</p>	<p>CEED Consulting i Institut za preduzetništvo i ekonomski razvoj (IPER): - Broj sprovedenih programa obuke - 4 teme: Online ekonomija; Online vođenje biznisa; Webplatforme za razvoj biznisa 1; Webplatforme za razvoj biznisa 2. Svaka obuka trajala je po dva dana, preko zoom aplikacije</p> <p>- Broj žena obuhvaćenih programima - Online ekonomija - 33 preduzetnice; Online vođenje biznisa - 29 preduzetnica; Web platforme za vođenje biznisa 1 - 28 preduzetnica; Web platforme za vođenje biznisa 2 - 20 preduzetnica</p> <p>13 preduzetnica je prošlo kroz proces konsultacija sa trenerima nakon održanih treninga. NVO „ Euro most “ 12 žena prošlo obuku 3 predavača realizovala obuku</p>		<p>- Povećanje broja obuka i seminara za žene iz teže zapošljivih kategorija. - Osnivanje agencije za pisanje biznis planova kao besplatnih usluga za nezaposlene žene.</p>	<p>CEED Consulting i Institut za preduzetništvo i ekonomski razvoj (IPER): Budžet: 8.212 eur NVO“ Euro most “ Utrošena sredstva, koja su odobrena i planirana kroz budžet projekta za ove aktivnosti</p>
---	---	--------------------------	--	--	--	---	--

				NVO“ IDENTITET“ - Sprovedene 3 obuke u okviru projekta u kome je NVO Identitet imala partnersku ulogu. - U BP, Mojkovcu i Petnjici obučeno 90 osoba, među kojim je većina bila iz kategorije teže zapošljivih	2020. god.		
3.2.6. Organizovanje konferencija, sastanaka za žene preduzetnice i promocija ženskog preduzetništva i	Ministarstva ekonomije, Privredna komora,	Kontinuirano 2019 – 2020. god.	- Broj konferencija, sastanaka za razmjenu iskustava i promociju dobrih praksi na polju	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i Privredna komora Crne Gore organizovali su II Koordinacioni sastanak	Nije bilo kasnjenja u realizaciji pomenute aktivnosti	Pokrenuti inicijativu na državnom i lokalnom nivou da se svake	Donacija Redovna budžetska sredstva

<p>aktivnosti udruženja koja okupljaju žene preduzetnice kao i žena u zanatstvu i poljoprivredi.</p>	<p>Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u saradnji sa lokalnim samoupravama, Unijom poslodavaca, Asociacijom poslovnih žena CG, Udruženjem preduzetnica Crne Gore i drugim sličnim udruženjima, organizacijama civilnog društva</p>		<p>razvoja ženskog preduzetništva -Broj promotivnih aktivnosti udruženja poslovnih udruženja žena i poslodavačkih organizacija. - Broj preduzetnica uključenih u ove aktivnosti.</p>	<p>sjednice Koordinacionog odbora za žensko preduzetništvo, koja je održana online 02. decembra 2020. godine. Opština Kotor: Promocija ženskog preduzetništva je vršena kroz promociju Javnog poziva za raspodjelu sredstava za podršku ženskom preduzetništvu, info dana održanog 25.05.2020, objavama u lokalnim medijima, svečanim potpisivanjem ugovora sa preduzeticama čiji su biznis planovi podržani. Opština Petnjica: - Promocija žena u poljoprivredi. -Nagrađena najbolja poljoprivrednica u opštini Petnjica u 2020. godini. Opština Tuzi: Održana panel diskusija pod motom „Uspješne žene u</p>		<p>godine biraju najbolje žene preduzetnice koje trebe više i vidljivije predstavljati kroz medije i druga sredstva informisanja.</p>	<p>Sredstva su utrosena kako su i planirana projektom. Opština Žabljak: Radionica finansirana preko IFAD projekta.</p>
--	--	--	--	---	--	---	---

				<p>Na sastanku je bilo prisutno oko desetak žena preduzetnica sa sjevera Crne Gore i njima su na kraju sastanka urucene skromne nagrade i priznanja.</p> <p>NVO „ IDENTITET “</p> <ul style="list-style-type: none">- Osnovano 10 udruženja žena.- Udruženjima napisano 10 kvalitetnih projektnih predloga kao potencijalnim aplikatnima na lokalnim i nacionalnim konkursima.- Dat doprinos po principu kontinuiteta i održivosti aktivnosti Savjetovanje i osnaživanje nezaposlenih žena.			
--	--	--	--	--	--	--	--

					2020. god.	Povećanje broja konferencija, sastanaka za razmjenu iskustava i promociju dobrih praksi na polju razvoja ženskog preduzetništva. - Povećanje broja promotivnih aktivnosti udruženja poslovnih udruženja žena i poslodavačkih organizacija.	Redovna budžetska sredstva
Cilj 3.3. Osnaživanje lokalnih institucija i ženskih kapaciteta da se omogući i podstakne ulazak u preduzetništvo.							
Indikator (pokazatelj) efekta: <i>Angažovane lokalne službe podrške i uspostavljena saradnja sa finansijskim institucijama kao kredibilnim klijentima finansijskih institucija.</i>							
3.3.1. Mentorska podrška preduzeticama – mentorske šeme i izrada prilagođenog programa za učesnike/ce u mentorskim šemama	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), UNDP u saradnji sa nacionalnim i	2019. god.	- Izrađen prilagođen program za učesnike/ce u mentorskim šemama. - Broj angažovanih mentora/ki.		Mjera realizovana 2019. godine		

	lokalnim partnerima u oblasti ekonomije (jedinicama lokalne samouprave, Zavodom za zapošljavanje, Unijom poslodavaca, Privrednom komorom, Asocijacijom poslovnih žena CG, Udruženjem preduzetnica Crne Gore i drugim sličnim udruženjima)		-Broj korisnica mentorske šeme.			
3.3.2. Umrežavanje sa poslovnim udruženjima	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), UNDP, Privredna komora u saradnji sa nacionalnim i lokalnim	Kontinuirano 2019-2020. god.	- Broj i vrsta zajedničkih aktivnosti, ostvarenih partnerstava ili mreža.			

	partnerima u oblasti ekonomije (jedinicama lokalne samouprave, Zavodom za zapošljavanje, Unijom poslodavaca, Asocijacijom poslovnih žena CG, Udruženjem preduzetnica Crne Gore i drugim sličnim udruženjima)						
3.3.3. Donošenje akata od strane lokalnih samouprava po pitanju uvođenja rodne ravnopravnosti na svim nivoima i osnaživanje ženskog preduzetništva	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), UNDP u saradnji sa nacionalnim i lokalnim partnerima u oblasti ekonomije (jedinicama lokalne	2019 – 2020. god.	- Doneseni akti - Urađena procjena i plan za djelovanje. Napomena: urađeno za Niksic, Podgoricu, Herceg Novi, a nastavlja se sa Danilovgradom i ostalim opštinama u kojima je Ženska politička mreža obezbijedila budžetska sredstva za žensko preduzetništvo	Opština Kotor: Krajem jula mjeseca na sjednici Skupštine Opštine Kotor usvojena je Odluka o ostvarivanju rodne ravnopravnosti u Opštini Kotor. 30.04.2020. godine, Skupština Opštine Kotor je usvojila Odluku o kriterijumima, načinu i postupku raspodjele sredstava za podršku ženskom preduzetništvu.			

	<p>samouprave, Zavodom za zapošljavanje, Unijom poslodavaca, Privrednom komorom, Asocijacijom poslovnih žena CG, Udruženjem preduzetnica Crne Gore i drugim sličnim udruženjima)</p>			<p>Opština Petnjica: -Lokalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti u opštini Petnjica (2017 – 2021).</p> <p>Opština Tuzi: Budžetom opštine Tuzi predviđena novčana sredstva u visini od 10.000 eura za osnaživanje žena u preduzetništvu.</p> <p>Opština Žabljak: Opština je 07.07.2016.godine donijela Odluku o rodnoj ravnopravnosti, a 10.07.2018. godine Odluku o imenovanju Savjeta za rodnu ravnopravnost.</p>			
3.3.4. Organizovanje obuka za opštine o osnaživanju ženskog preduzetništva	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu	2019 – 2020. god.	- Organizovane četiri dvodnevne obuke u gradovima u kojima je urađena analiza.	<p>Opština Kotor: Obuke je planirao Sekretarijat za preduzetništvo, komunalne poslove i saobraćaj Opštine Kotor, ali aktivnosti nisu</p>		Opština Kotor: Aktivnosti će se realizovati tokom 2021. godine	

	ravnopravnost), UNDP u saradnji sa nacionalnim i lokalnim partnerima u oblasti ekonomije (jedinicama lokalne samouprave, Zavodom za zapošljavanje, Unijom poslodavaca, Privrednom komorom, Asocijacija poslovnih žena CG, Udruženjem preduzetnica Crne Gore i drugim sličnim udruženjima)		- Broj opština obuhvaćenih obukom. - Broj učesnika/ca.	održane uslijed pandemije COVID19 virusa			
--	---	--	---	---	--	--	--

Cilj 3.4. Postignut visok stepen usklađenosti radnih i porodičnih obaveza žena i muškaraca.

Indikator (pokazatelj) efekta: Obezbijeđen pravni okvir i promovisana praksa koji omogućava da se koriste radni angažmani koji omogućavaju usklađivanje radnih i porodičnih obaveza žena i muškaraca.

<p>3.4.1. Organizovanje kampanje o ravnomjernoj raspodjeli radnih i porodičnih obaveza žena i muškaraca</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa Odborom za rodnu ravnopravnost, Skupštine Crne Gore, organizacijama civilnog društva, medijima</p>	<p>2019. god. i 2020. god.</p>	<p>- Organizovana minimum 1 kampanja na godišnjem nivou. - Press clipping.</p> <p>Predstavljeni rezultati istraživanja na Zoom konferenciji “ Ekonomsko osnaživanje žena “, 11.decembar 2020.god, koju su organizivali Savjet za regionalnu saradnju (RCC i Programa UN za razvoj (UNDP)...Cilj je pokrenuti Inicijativu Ekonomsko osnaživanje žena : područja za zajedničke aktivnosti na Zapadnom Balkanu pokazali su da su u periodu od tri mjeseca pandemije COVID-19 (april, maj i jun), žene ostvarile 122,3</p>	<p>Urađeno Istraživanje Kancelarije UNDP-ja u Crnoj Gori, implementacionog partentera Direkcije za rodnu ravnopravnosti u oktobru 2020. „Doprinos žena ekonomiji Crne Gore: neplaćeni ženski rad i njega u vrijeme COVID-19“..</p> <p>Centar za ženska prava - Od aprila 2020. godine, u sklopu EU projekta Unapređenje radnih prava žena, Centar za ženska prava na mjesečnom nivou sprovodi onlajn kampanju #DiskriminacijaNeRadi čiji je cilj upoznavanje javnosti sa vrstama diskriminacije na osnovu pola, s akcentom na diskriminaciju koja se doživljava na radnom mjestu. Kampanja uključuje i informisanje javnosti o zakonski garantovanom pravu na porodijsko odsustvo, kao i pravu na slobodne dane za oba roditelja u cilju brige o djetetu. Kampanja se odvija u sklopu pomenutog projekta</p>	<p>Pokrenuti Inicijativu Ekonomsko osnaživanje žena : područja za zajedničke aktivnosti na Zapadnom Balkanu</p>	<p>Donatorska sredstva</p>
---	--	--------------------------------	---	---	---	----------------------------

			<p>miliona eura novčanog ekvivalenta vrijednosti neplaćene njege i rada u domaćinstvu, dok su muškarci ostvarili 63,5 miliona eura. Dakle, žene su radile 92% više od muškaraca u domenu neplaćene njege i rada u domaćinstvu. Dodatno, ukoliko ove podatke projektujemo na nivou 12 mjeseci, može se zaključiti da su žene ostvarile vrijednost novčanog ekvivalenta neplaćene njege i rada u domaćinstvu u iznosu od 489 miliona eura ili 10% BDP a muškarci 254 miliona eura ili 5% BDP za 2019. Godinu. Ukupno,</p>	<p>koji Centar za ženska prava sprovodi u saradnji sa Mrežom žena Kosova, kao nosiocem projekta, a finansira ga Evropska unija i Švedska međunarodna agencija za razvoj.</p>			
--	--	--	---	--	--	--	--

			projektuje se da su, na godišnjem nivou, muškarci i žene ostvarili 743 miliona eura vrijednosti novčanog ekvivalenta neplaćene njege i rada u domaćinstvu što čini 15% BDP Crne Gore za 2019. godinu.				
3.4.2. Obezbijediti produženi boravak za djecu koja pohađaju prvi razred u svim osnovnim školama kroz organizovanje odgovarajućih servisa	Ministarstvo prosvjete u saradnji sa vaspitno obrazovnim ustanovama	Školska 2019 – 2020. god.	- Broj i % osnovnih škola koje imaju dostupan produženi boravak za učenike/ce prvog razreda. 43 škole ili 26,5%	U školskoj 2019/20. godini 43 osnovne škole od ukupno 162 su imale djecu u produženom boravku, dakle njih 26,5%.		Treba insistirati na veći broj škola sa produženim boravkom	Redovna budžetska sredstva
3.4.3. Obezbijediti produženo vrijeme rada vrtića ili rad vrtića u dvije smjene.	Ministarstvo prosvjete u saradnji sa vaspitno obrazovnim ustanovama	2019 – 2020. god.	- Broj i % vrtića koji imaju produženo vrijeme rada ili rad u dvije smjene.				
Cilj 3.5. Osigurana efikasna primjena zakona i smanjena rodno bazirana diskriminacija na tržištu rada.							
Indikator (pokazatelj) efekta: Smanjen broj slučajeva rodno bazirane diskriminacije na tržištu rada i povećan broj riješenih prijavljenih slučajeva.							

<p>3.5.1. Prikupljanje, objedinjavanje i obrađivanje statističkih podataka po polu o diskriminaciji i mobingu zaposlenih</p>	<p>Uprava za inspekcijske poslove u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), Zaštitnikom/colm ljudskih prava i sloboda Crne Gore</p>	<p>Kontinuirano 2019 – 2020. god.</p>	<p>- Broj i vrsta prijavljenih slučajeva diskriminacije i mobinga zaposlenih na godišnjem nivou. - Struktura žrtava diskriminacije. 8 prijavljenih slučajeva</p>	<p>Uprava za inspekcijske poslove: Od ukupnog broja inicijativa, 8 se odnosilo na mobing (4 muškaraca , 3 žena i 2 kolektivne), a Inspekcija rada je utvrdila nepravilnost u 2 slučaja u dijelu nepoštovanja zakonske procedure za zaštitu od mobinga kod poslodavca (neodređivanje posrednika za vođenje postupka kod poslodavca, neobavještanje zaposlenih o prepoznavanju, postupku i načinu zaštite od mobinga), koje su otklonjene po ukazivanju inspektora. U ostalim slučajevima nijesu konstatovane nepravilnosti iz nadležnosti Inspekcije rada. Utvrđivanje radnji i ponašanja koja imaju obilježja mobinga nije u nadležnosti inspekcije, pa su podnosioci inicijativa upućivani na sudsku zaštitu ili zaštitu pred Agencijom za mirno rješavanje radnih sporova, kao i na Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. Na prijavu diskriminacije odnosilo se 4 inicijative, (2 žene i 2 muškarca) po kojima je pokrenut postupak inspekcijskog nadzora i nakon provjere navoda nijesu</p>		<p>Organizovati kampanje o prijavljivanju i korištenju pozitivnih mjera u vezi sa mobingom</p>	<p>Redovna budžetska sredstva</p>
--	---	---------------------------------------	---	---	--	--	-----------------------------------

				utvrđene nepravilnosti, odnosno povrede prava iz radnog odnosa kroz diskriminaciju zaposlenih.			
				<p>Centar za ženska prava – U sklopu projekta Unapređenje radnih prava žena, koji Centar za ženska prava sprovodi u saradnji sa Mrežom žena Kosova, kao nosiocem projekta, a finansira ga Evropska unija i Švedska međunarodna agencija za razvoj izrađen je izvještaj „Rodno zasnovana dirskiminacija u oblasti rada i zapošljavanja u Crnoj Gori“. Izvještaj sadrži pregled postojećeg pravnog okvira i precizno definisanih potreba za usaglašavanjem tog okvira sa pravom Evropske unije i ostalim relevantnim međunarodnim dokumentima koje je Crna Gora potpisala i ratifikovala, kao i analizu dostupne literature (uključujući i druge relevantne izvještaje, strateška dokumenta i sl.) Takođe, dio sadržaja pomenutog izvještaja je i</p>			Sredstva obezvijeđe na projektom

				<p>analiza dostupnih podataka o diskriminaciji koji su prikupljeni od relevantnih institucije i, gdje je bilo potrebno, raščlanjeni po rodu, zatim intervjui sa 42. državna i lokalna službenika iz sektora koji su relevantni za ovu problematiku i konačno, analiza odgovora koje su građani i građanke unosili putem onlajn upitnika koji je bio dostupan u definisanom vremenskom periodu. Sve analizirane informacije rezultirale su preporukama za unapređenje politika u oblasti zaštite od diskriminacije po osnovu pola. Detaljni podaci i rezultati istraživanja mogu se naći na sledećoj adresi: https://womensrightscenter.org/rodno-zasnovana-diskriminacija-u-oblasti-rada-i-zaposljavanja/</p> <p>CEDEM Sprovedeno istraživanje „Obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori“, dostupno na: https://www.cedem.me/publikacije/istrazivanja/ostala-istrazivanja/send/31-ostala-</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				istraživanja/1980-obraci-i-stepen-diskriminacije-u-crnoj-gori-u-2020-godini			
3.5.2. Osigurati besplatnu pravnu pomoć u slučajevima kada je u pitanju povreda prava iz rada i po osnovu rada.	Lokalne kancelarije za besplatnu pravnu pomoć, Sudovi, organizacije civilnog društva (NVO, sindikalne organizacije) u sardnji sa Advokatskom komorom	Kontinuirano 2019 - 2020. god.	- Broj pružene besplatne pravne pomoći.	<p>Centar kreativnih vještina - U sklopu nase organizacije bila je otvorena kancelarija za besplatnu pravnu pomoc u slučajevima kada je u pitanju povreda prava iz rada i po osnovu rada</p> <p>Kancelarija je radila mjesec dana kako je projektom i predvidjeno</p> <p>Bilo je tri slucaja kojima je pruzena besplatna pravna pomoc. Kancelarijom je rukovodio advokat Dusan Labudovic iz Berana.</p> <p>NVO „ IDENTITET “</p> <p>- Održane 3 obuke o besplatnoj pravnoj pomoći.</p> <p>- Centar za ženska prava- U toku 2020. godine, Centar za ženska je imao 20 korisnica čije su radna prava bila ugrožena po osnovu pola. U toku iste godine, pruženo je 67 pravnih savjeta po</p>		<p>1.Lokalne kancelarije za besplatnu pravnu pomoć bi trebalo otvoriti u vecem broju opstina u Crnoj Gori.</p> <p>2. Povećati broj obuka o besplatnoj pravnoj pomoći.</p>	Sredstva su utrosena kako su i planirana projektom.

				osnovu ugrožavanja radnih prava žena. Advokati centra zastupali su korisnice na 3 ročišta pred sudom i podneseno je 8 podnesaka.	2020. god.		Redovna budžetska sredstva
3.5.3. Obuka inspektora rada (i drugih inspektora Uprave za inspekcijske poslove shodno propisanim nadležnostima) zaduženih za praćenje i kontrolu primjene Zakona o radu, Zakona o zabrani diskriminacije, Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Zakona o zabrani zlostavljanja na radu	Uprava za kadrove u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa Upravom za inspekcijske poslove, organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2019 - 2020. god.	- Broj i tema organizovanih obuka. - Broj učesnika/ca.	Uprava za inspekcijske poslove: 1. "Zaštita i zdravlje na radu za osobe sa invaliditetom" (1 učesnik) 2. "(Ne)Dostojanstven rad uz (Ne)Ograničeno radno vrijeme 8+8+8" (2 učesnika) 3. "Poštujem te-poštuj me" u svijetu bez diskriminacije lica sa invaliditetom (1 učesnik) 4. "Zaštita zviždača u Crnoj Gori i zemljama regiona" (1 učesnik) 5. "U susret godini dana primjene novog Zakona o radu". Centar kreativnih vještina - Sprovedena je online obuka za inspektore rada u vezi Zakona o zabrani zlostavljanja na radu. Ovaj vid online obuke je postavljen na nasoj zvaničnoj stranici.	Nije bilo kasnjenja u realizaciji pomenute aktivnosti	Pomenuti vid obuke potrebno je sto cesce organizovati ali sa posebnim akcentom na inovativnost prilikom sprovođenja obuke sa inspektorima rada. Inovativnost znaci novi i dinamicniji pristup prilikom obuke sa konkretnim primjerima iz prakse o primjeni Zakona.	Sredstva su utrosena kako su i planirana projektom.

3.5.4 Trening za poslodavce o značaju suzbijanja stereotipnog ponašanja prema ranjivim grupama	CEDEM, uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava	Oktobar, 2020. godine	-Preko 10 predstavnika/ca poslodavaca uzelo učešće na treningu	NVO CEDEM Trening za poslodavce o značaju suzbijanja stereotipnog ponašanja prema ranjivim grupama			Utrošena sredstva: 870,00 €

Cilj 3.6. Smanjiti jaz u zaradama muškaraca i žena.

Indikator (pokazatelj) efekta:

- Jaz u zaradama muškaraca i žena u Crnoj Gori smanjen za min 3% do kraja izvještajnog perioda (januar 2020. godine), sa dostupnim godišnjim podacima posebno za privatni i posebno za javni sektor.
- Obezbijedeni godišnji podaci o jazu u penzijama muškaraca i žena u Crnoj Gori.

<p>3.6.1. Izrada materijala za informisanje o važnosti načela jednakih zarada za rad jednake vrijednosti i primjeni Zakona o radu (u skladu sa CEDOW preporukama).</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa Ministarstvom finansija, Ministarstvom rada i socijalnog staranja, poslodavačkim udruženjima, Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, organizacijama civilnog društva, međunarodnim organizacijama</p>	<p>2019 i 2020. god.</p>	<p>- Izrađen promotivni materijal i organizovana jedna informativna kampanja na godišnjem nivou.</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava – Direkcija za rodnu ravnopravnost je objavila INDEX rodne ravnopravnosti u januaru 2020. na webstranici ministarstva</p> <p>Centar za ženska prava-Od aprila 2020. godine, u sklopu EU projekta Unapređenje radnih prava žena, Centar za ženska prava na mjesečnom nivou sprovodi onlajn kampanju #DiskriminacijaNeRadi čiji je cilj upoznavanje javnosti sa vrstama diskriminacije na osnovu pola, s akcentom na diskriminaciju koja se doživljava na radnom mjestu. Kampanja uključuje i informisanje javnosti o svim zakonski garantovanim pravima na radu, pa tako i pravu na jednaku naknadu za jednak rad, kao i detaljne informacije o nadležnim institucijama gdje se eventualna diskriminacija može prijaviti, uključujući i</p>		<p>Neophodno je da se državne institucije što prije osposobe da proizvode, sakupljaju i analiziraju rodno desegregirane podatke u ovoj oblasti</p>	<p>Sredstva IPA II</p>
--	--	--------------------------	--	---	--	--	------------------------

				kontakte tih institucija. Statističke alatke dostupne plaćenim nalogima na društvenim mrežama pokazuju da je do novembra 2020. godine kampanju vidjelo preko 33,000 osoba.			
3.6.2. Uraditi analizu o potencijalnom jazu u zaradama i penzijama muškaraca i žena u javnom i privatnom sektoru u Crnoj Gori (u skladu sa CEDAW preporukama).	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo finansija, MONSTAT u saradnji sa državnim organima, organima lokalne samouprave, organizacijama civilnog društva	III kvartal 2020. god.	- Pripremljen i prezentiran u javnosti minimum jedan izvještaj na godišnjem nivou sa dostupnim godišnjim podacima posebno za privatni i posebno za javni sektor.	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava – Direkcija za rodnu ravnopravnost je objavila INDEX rodne ravnopravnosti u januaru 2020. na webstranici ministarstva. U djelu dostupnih podataka u vezi sa ovom mjerom, Index rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori sadrži ključne indikatore. U domenu novca, indikator koji pokazuje zaradu po osnovu plaćenog rada, kao i penzije, investicije i druge izvore prihoda, koristeći kao izvor Anketa o prihodima i životnim uslovima - EU SILC, koju je isprovela Uprava za statistiku Crne Gore 2017. godine i Eurostatove Ankete o strukturi zarada u Crnoj Gori 2014. godine, ukazuje a	Nije bilo kasnjenja u realizaciji pomenute aktivnosti	Neophodno je da se državne institucije što prije osposobe da proizvede, sakupljaju i analiziraju rodno desegregirane podatke u ovoj oblasti. Treba objediniti rezultate istraživanja iz cijele Crne Gore i raslaniti ih po gradovima i regijama i sa takvim rezultatima izaci i predstiviti ih javnosti.	Donatorska sredstva iz IPA II Sredstva su utrosena kako su i planirana projektom.

				<p>razliku u zaradama u Crnoj Gori koja iznosi 13,9%, te da su žene zarađuju samo 86,1% prosječne zarade muškaraca u Crnoj Gori.</p> <p>Centar kreativnih vještina - Sprovedeno istraživanje o o razlikama u zaradama žena i muškaraca na sjeveru Crne Gore, kako u privatnom tako i u javnom sektoru. Rezultati istraživanja objavljeni na našem sajtu ali i u medijima.</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

4. RODNO OSJETLJIVA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Strateški cilj: Unaprijediti dostupnu rodno osjetljivu zdravstvenu zaštitu

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti u saradnji sa partnerima	Vremenski okvir	Indikatori učinka	Status indikatora rezultata	Razlozi kašnjenja sprovedenja aktivnosti i novi rok za realizaciju	Preporuka za dalju realizaciju aktivnosti	Osvrt na planirana i utrošena sredstva
Cilj 4.1. Unaprijeđena prevencija i rano otkrivanje malignih oboljenja.							
Indikator (pokazatelj) efekta: Unaprijeđen nacionalni program ranog otkrivanja malignih oboljenja i organizovana minimum jedna godišnja kampanja.							

<p>4.1.1. Sprovoditi i kontinuirano unapređivati Nacionalni program ranog otkrivanja malignih oboljenja (obuhvatom novih populacionih grupa i drugih crnogorskih teritorija)</p>	<p>Ministarstvo zdravlja, Institut za javno zdravlje u saradnji sa zdravstvenim ustanovama na svim nivoima zdravstvene zaštite</p>	<p>Kontinuirano 2019-2020. god.</p>	<p>-Izrađen nacionalni program (za one bolesti za koje ne postoji). -Izrađen nacionalni program za skrining prostate - Sprovedeni preventivni programi. - Štampani/-distribuirani leci i brošure. -Broj pregleda.</p>	<p>Od 19.03.2020. radi suzbijanja širenja COVID-19 infekcije i zaštite zdravlja stanovništva, obustavljeno je pozivanje osoba za učešće u skrining programima. Primarni skrining test određivanja HPV u cervikalnom brisu je od 18.03.2020. obustavljen zbog toga jer je aparat zauzet, jer se radi analiza uzoraka na SARS COV 2 virus. Uvođenjem privremenih mjera za funkcionisanje zdravstvenog sistema od 18. maja 2020. godine nastavljene su aktivnosti skrininga raka grlića materice u dijelu: uzorkovanja cervikalnog brisa LBC metodom kod HPV pozitivnih žena i bioptiranje grlića materice u domovima zdravlja, pregledom PAPA testova LBC metodom i bioptiranog materijala u Centru za patologiju Kliničkog centra Crne Gore (KCCG). Od 18. maja 2020. nastavljeno je pozivanje žena na dodatnu dijagnostiku i biopsiju dojke nakon očitane mamografije kod žena kod kojih je bila</p>	<p>Shodno Naredbi za preduzimanje privremene mjera za sprečavanje unošenja u zemlju, suzbijanje i sprečavanje prenošenja novog korona virusa (Službeni list Crne Gore, br. 42/20 od 08.05.2020.) član 1, stav 1, odloženo je sprovođenje programa skrininga raka debelog crijeva, raka dojke i raka grlića materice dok traju mjere.</p>	<p>Suzbijanje epidemije COVID-19 u Crnoj Gori kako bi se nastavilo nesmetano funkcionisanje skrining programa.</p>	<p>Redovna budžetska sredstva</p>
--	--	-------------------------------------	---	--	--	--	-----------------------------------

				<p>indikovana nalazom internog konsenzusa.</p> <p>Od 25. maja 2020. godine nastavljene su aktivnosti u skriningu raka debelog crijeva u dijelu obavljanja kolonoskopije u KCCG za učesnike kojima je iFOB test pozitivan.</p> <p>Proglašavanjem kraja epidemije korona virusa u Crnoj Gori 2. juna 2020, poštujući epidemiološka pravila za proglašenje kraja epidemije COVID 19, a to je 28 dana bez novih slučajeva, stvorili su se uslovi za sprovođenje preventivnih pregleda i to u skriningu raka debelog crijeva i u skriningu raka dojke za žene iz opštine Podgorica. Proširenje skrininga raka dojke na opštine Kolašin, Danilovgrad i Cetinje, kao i skrining raka grlića materice će se nastaviti kada se za to stvore uslovi.</p> <p>Opština Tuzi:</p> <p>U saradnji sa domom zdravlja Tuzi, sprovedeni preventivni pregledi kod žena, u cilju podizanja svijesti o ranom otkrivanju malignih oboljenja, kao i obilježavanja Medjunarodnog dana borbe protiv raka dojke.</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

<p>4.1.2. Obilježavanja datuma iz Kalendar zdravlja (prevencija karcinoma grlića materice, karcinoma dojke, borbe protiv nasilja nad ženama itd)</p>	<p>Institut za javno zdravlje, Ministarstvo zdravlja u saradnji sa JZU Domovima zdravlja, Medijima, Organizacijama civilnog društva i Ministarstvom za ljudska i manjinska prava</p>	<p>Kontinuirano 2019 – 2020. god.</p>	<p>- Sprovedena minimum jedna 7 dnevna godišnja kampanja. - Broj medijskih programa i tekstova.</p>	<p>IZZ- Zdravstveno-vaspitni edukatori IJZCG su u 2020. god organizovali određeni broj predavanja u cilju unapređenja zdravlja žena i promocije rodne ravnopravnosti. Događaji su medijski praćeni gostovanjima na tv kanalima i pisanjem prigodnih članaka za novine. - Povodom Evropske nedjelje prevencije raka grlića materice, IJZCG organizovao i održao radionice u Srednjoj Medicinskoj školi i Romskom kampu. Aktivnosti su medijski praćene, podijeljeni lifleti i brošure namjenjene tim događajima. Povodom Mjeseca borbe protiv karcinoma dojke Institut za javno zdravlje Crne Gore je učestvovao u velikoj kampanji „Prava priča“ sa bilbordima, city light posterima i 2 videa od kojih je jedan jedan u kratkoj formi do 20 sec za televizije i drugi u dužoj formi do 90 sec za društvene mreže. Osim toga, tokom Pink oktobra organizovan webinar u</p>	<p>Raspoloživo osoblje tj. zdravstveni kadar Instituta za javno zdravlje Crne Gore usmjeren je i angažovan u Centru za kontrolu i prevenciju zaraznih bolesti Instituta za javno zdravlje Crne Gore u cilju suzbijanja epidemije COVID-19.</p>	<p>Nastavak aktivnosti u okolinostima epidemije COVID 19.</p>	<p>Redovna budžetska sredstva</p>
--	--	---------------------------------------	---	---	--	---	-----------------------------------

							ravnopravno st
Cilj 4.2. Unaprijeđene mjere za očuvanje reproduktivnog zdravlja svih žena i djevojčica.							
<i>Indikator (pokazatelj) efekta:</i> Obezbijeđena je dostupna i sveobuhvatna zdravstvena zaštita i podrška u ostvarivanju iste za sve žene, posebno pripadnice ranjivih kategorija (žene sa sela, žene sa invaliditetom, žrtve trgovine ljudima i sl.) u svim opštinama u Crnoj Gori.							
4.2.1. Promocija prioriteto prirodnog porođaja, u cilju humanizacije rađanja	Ministarstvo zdravlja, JZU Klinički centar, Opšte bolnice, JZU Domovi zdravlja kroz odgovarajuća savjetovaništa za reproduktivno zdravlje u saradnji sa Organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2019 – 2020. god.	- Ukupan broj porođaja na godišnjem nivou. - Broj carskih rezova na godišnjem nivou. - Izvršen monitoring uslova porođaja u cilju humanizacije rađanja	Tokom 2019. godine ostvareno je 6893 porođaja, od toga 2261 porođaja carskim rezom, što čini 32.80% - učešće carskih rezova u ukupnom broju porođaja (izvor: Institut za javno zdravlje Crne Gore). U svim domovima zdravlja realizuju se aktivnosti edukacije i pripreme žena za donošenje na svijet zdravog i željenog potomstva u savjetovaništima za reproduktivno zdravlje.		Nastaviti sa aktivnostima	Redovna budžetska sredstva
4.2.2. Praćenje i poboljšanje programa pružanja podrške svim ženama nakon porođaja u vezi dojenja, njege bebe i brige o sopstvenom zdravlju	Ministarstvo zdravlja i JZU Domovi zdravlja – Izabrani doktor za djecu, Jedinica za patronažu, Izabrani doktor za žene u saradnji sa JZU Opštim bolnicama i Instituitom za javno zdravlje	Kontinuirano 2019–2020. god	- Procenat djece koja su obuhvaćena patronažnom posjetom. - Broj žena koje su posjetile izabranog ginekologa nakon porođaja. - Analiza rada savjetovaništa sa	U toku 2019. godine ostvareno je ukupno 405 posjeta žena kod izabranog ginekologa i izabranog doktora u poslijeporođajnom periodu (izvor: Institut za javno zdravlje Crne Gore). Procenat djece koja su obuhvaćena patronažnom posjetom iznosio je 61% (napomena* 6 JZU ne raspolaže podacima o broju procenata)		Nastaviti sa aktivnostima	Redovna budžetska sredstva

			preporukama za poboljšanje	Broj žena koje su posjetile izabranog ginekologa nakon porođaja Iznosio je 5.520 (napomena* 6 JZU ne raspolaže podacima o broju posjeta)			
4.2.3. Sprovoditi i unapređivati programe obuke i informisanost mladih u oblasti reproduktivnog zdravlja (planiranja porodice i primjene kontracepcije, PPI, HIV/AIDS) sa posebnim akcentom na ranjive grupe (RE populaciju, ruralna područja, žene sa invaliditetom)	Ministarstvo zdravlja, Institut za javno zdravlje, JZU Domovi zdravlja – savjetovišta za mlade, savjetovišta za reproduktivno zdravlje u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2019–2020. god.	- Broj edukativnih događaja (radionica, seminara, predavanja i sl.) - Broj učesnika/ca edukacija - Broj individualnih savjetovanja. Broj i vrsta štampanog informativnog materijala 1.084 edukativnih događaja Domova zdravlja (napomena*7 JZU zbog zauzetosti kadrovskih kapaciteta usljed pandemije nema u posjedu ažurirane	Tokom 2020. godine je održana interaktivna zdravstveno-vaspitna radionica mladih budućih zdravstvenih radnika Srednje medicinske škole o prevenciji raka grlića materice. Istim povodom održana radionica u Kampu Konik za pripadnice Romske populacije o značaju redovnih pregleda kod ginekologa i značaju skrining programa u prevenciji karcinoma grlića materice. Održane su i zdravstveno-vaspitne radionice u srednjoj ekonomskoj školi o prevenciji karcinoma dojke i prevenciji HIV/AIDS infekcije. Asocijacija Spektra je	Smanjen obim organizovane zdravstven o-vaspitnih radionica i predavanja zbog loše epidemiološke situacije izazvane epidemijom COVID-19.	Nastavak aktivnosti u okolnostima epidemije COVID 19.	Redovna budžetska sredstva

			<p>podatke za ovaj period)</p> <p>- Broj učesnika/ca edukacija iznosio je 1.230</p> <p>Broj individualnih savjetovanja iznosio je 619</p>	<p>kreirala brošuru "Vodič za smanjenje štete: Psihoaktivne supstance, seksualni rad i noćni život", prvu ove vrste, koja se bavi smanjenjem štete među mladim transrodnim, rodno varijantnim i interpolnim osobama u odnosu na zaštitu od polno i krvno prenosivih infekcija, štampanu u 50 primjeraka i distribuiranu unutar zajednice. Dodatno, kreirane su brošure: Valjalo bi znať! O prevenciji HIV-a i polno prenosivih infekcija! i Valjalo bi znať! KAKO BRINUTI O SVOM SEKSUALNOM I REPRODUKTIVNOM ZDRAVLJU, obje štampane u po 100 primjeraka i distribuirane TIRV zajednici.</p> <p>Asocijacija Spektra je organizovala trodnevni trening za vršnjačke edukatore za smanjenje</p>			
--	--	--	---	---	--	--	--

				<p>štete i prevencije HIV-a u noćnom životu i seksu koji je obuhvatao 10 mladih aktivista/kinja za ljudska prava.</p> <p>NVO Juventas je u saradnji sa Asocijacijom Spektra i Kvir Montenegro organizovao 2 radionice za 25 osoba o prevenciji HIV-a i polno prenosivih infekcija među seksualnim radnicama/cima kroz projekat podržan od strane Ministarstva zdravlja.</p> <p>Tokom 2019. godine Spektra je implementirala 910 individualnih konsultacija za 23 klijenta/kinje, dok je tokom 2020. godine ovaj broj iznosio 692 individualnih konsultacija za 24 klijenata/kinja.</p>			
				<p>Opština Podgorica Sekretarijat je potpisao memorandum o saradnji sa NVO "Centar za afirmaciju i razvoj mladih"</p>			

				<p>koji su održali radionice sa temom „Mladi i reproduktivno zdravlje“ (za podršku projekta potrošena su Budžetom predviđena sredstva u iznosu od 2.300,00 eura, budžetska stavka – akcioni plan za rodnu ravnopravnost). Sekretarijat je dijelom učestvovao u realizaciji projekta „Servis podrške RE populacije“ u saradnji sa NVO Mreža za osnaživanje i razvoj mladih. Cilj projekta je da se smanji diskriminacija mladih RE populacije tako što će vršnjačkom i stručnom edukacijom pružiti neophodnu pomoć mladim Romima prilikom upisa u školu, fakultet, i u svakodnevnim preprekama.</p>			
4.2.4. Izraditi evaluacioni izvještaj sprovedenih preventivnih aktivnosti na očuvanju i	Ministarstvo zdravlja Institut za javno zdravlje u saradnji sa JZU Domovima zdravlja	Jednom godišnje	- Izrađen evaluacioni izvještaj i preporuke za poboljšanje	-Izrađen je evaluacioni izvještaj sa preporukama o radu Savjetovališta za reproduktivno zdravlje i Savjetovališta za mlade za 2019. -godinu.		Nastaviti sa aktivnostima	Redovna budžetska sredstva

unaprijeđenu reproduktivnog zdravlja žena na osnovu izvještaja iz savjetovališta domova zdravlja i drugih organizacionih cjelina							
Cilj 4.3. Povećana senzibilisanost zdravstvenih radnika o rodno osjetljivoj zdravstvenoj zaštiti.							
<i>Indikator (pokazatelj): Povećana informisanost i nivo znanja zdravstvenih radnika o pojmu rodne ravnopravnosti i značaju rodno osjetljive zdravstvene zaštite</i>							
4.3.1. Kontinuirano organizovanje obuka za zdravstvene radnike/ce o rodnoj ravnopravnosti i značaju rodno osjetljive zdravstvene zaštite, pogotovo u slučajevima rodno zasnovanog nasilja	Ministarstvo zdravlja Institut za javno zdravlje - Centar za promociju zdravlja u saradnji sa zdravstvenim ustanovama, Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) i Organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2019 - 2020. god.	Broj sprovedenih obuka na godišnjem nivou. Broj i struktura učesnika/ca i institucija obuhvaćenih obukom.	- Smanjen obim organizovanja zdravstveno-vaspitnih radionica i predavanja zbog loše epidemiološke situacije izazvane epidemijom COVID-19. 4 JZU su sprovele edukaciju zdravstvenih radnika, dok su ostale usljed pandemije bile spriječene da iste realizuju DZ Andrijevića je sprovedla edukaciju zdravstvenih radnika na temu „Nasilje u porodici“, u saradnji sa NVO Iskra DZ Berane je usvojio smjernice i preporuke za pružaoce zdravstvenih usluga		Nastaviti sa aktivnostima	Redovna budžetska sredstva

				<p>za prepoznavanje i postupanje u slučajevima nasilja</p> <p>Dom zdravlja Podgorica je izradio Protokol za psihosocijalni tretman nasilnika</p> <p>Prisustvovanje i učešće online seminarima u organizaciji NVO - edukacija stručnjaka iz oblasti rodne ravnopravnosti s ciljem sticanja znanja o značaju orodnjavanja javnih politika.</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

Cilj 4.4. Unaprijeđen odgovor zdravstvenog sistema u dijelu prepoznavanja i reagovanja u slučajeva nasilja.

Indikator (pokazatelj) efekta: Povećan nivo informisanosti zdravstvenih radnika/ca o zakonskim obavezama i propisima iz *Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici*, koji je Ministarstvo zdravlja potpisalo.

<p>4.4.1. Edukacija radnika/ca u zdravstvu u području prepoznavanja i saradnje sa relevantnim institucijama u dijelu mjera koje se odnose na nasilje u porodici</p>	<p>Ministarstvo zdravlja, Institut za javno zdravlje u saradnji sa zdravstvenim ustanovama na svim nivoima zdravstvene zaštite, Ministarstvom rada i socijalnog staranja i Organizacijama civilnog društva</p>	<p>Kontinuirano 2019–2020. god.</p>	<p>- Minimum jedna edukacija godišnje. - Broj učesnika/ca.</p>	<p>Učešće na online seminarima u organizaciji NVO – tema koja se odnosi na problem nasilja u porodici u situacijama prisilne izolacije, hitnih okolnosti i restriktivnih mjera, kao i webinar koji se odnosio na edukaciju stručnjaka s ciljem dijeljenja pozitivne prakse i izazova upravljanja slučajevima potencijalnih žrtava trgovine ljudima u regionu u vremenu COVID-19.</p>	<p>Smanjen obim organizovane zdravstvene o-vaspitnih radionica i predavanja zbog loše epidemiološke situacije izazvane epidemijom COVID-19.</p>	<p>Nastavak aktivnosti i jačanje odgovora na rodno-zasnovano nasilje u skladu sa trenutnom epidemiološkom situacijom i jasna definisana nadležnost JZU za sprovođenje aktivnosti, i imenovanje odgovornih lica u ustanovi, kako bi u konačnici mogli dobiti pouzdane, dobro strukturirane, kvalitetne i uporedive podatke.</p>	<p>Redovna budžetska sredstva</p>
<p>4.4.2. Izrada priručnika/informatora za zaposlene u zdravstvu sa osnovnim smjernicama za prepoznavanje, postupanje i sprečavanje nasilja u porodici</p>	<p>Ministarstvo zdravlja, Institut za javno zdravlje u saradnji sa zdravstvenim ustanovama na svim nivoima zdravstvene zaštite, JZU Kliničkim centrom</p>	<p>IV kvartal 2019. god.</p>	<p>- Izrađen informator. - Distribuiran svim zdravstvenim ustanovama 300 kopija smjernica 300 kopija priručnika za medicinske</p>	<p>Ministarstvo zdravlja Novi Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici iz 2019. godine i Protokol o zaštiti od nasilja nad djecom, koji je u urađen u saradnji sa UNICEF-om, dostavljeni svim zdravstvenim ustanovama i sa istim upoznati svi zdravstveni radnici i saradnici koja im je</p>		<p>Nastaviti sa aktivnostima u pravcu informisanja</p>	<p>Redovna budžetska sredstva</p>

	<p>- Urgentnim centrom, Zavodom za hitnu medicinsku pomoć</p>		<p>radnike/ce u radu sa LGBTI osobama</p>	<p>polazna osnova, a uz to i obaveza da prepoznaju nasilje u porodici ili nasilje nad djecom prilikom dolaska pacijenta u zdravstvenu ustanovu, te samim prepoznavanjem da se radi o bilo kojoj vrsti nasilja, to prijave nadležnim institucijama u cilju procesuiranja. Institut za javno zdravlje Crne Gore –je realizovao tokom 2019, godine naprednu edukaciju iz oblasti „Rodno-zasnovano nasilje-jačanje agenata promjene“ za zaposlene u institucijama koje su važne u sprovođenju mjera prevencije nasilja u porodici, uključujući i IJZCG.</p> <p>MZ u saradnji sa NVO</p> <p>U 2020. godini urađena je revizija Smjernica za zdravstvene radnike/ce za afirmativno postupanje prema transrodnim, rodno varijantnim i interpolnim osobama i revizija Priručnika za postupanje medicinskog osoblja sa transrodnim i</p>			
--	---	--	---	---	--	--	--

				<p>inteseksualnim osoba i distribuirane svim zdravstvenim centrima. Odštampano 300 kopija smjernica.</p> <p>Odštampano 300 kopija priručnika za medicinske radnike/ce u radu sa LGBTI osobama.</p> <p>U cilju obezbjeđivanja i pristupa informacijama za lica sa oštećenjem vida i sluha uz podršku gestovnog prevodioca i u formatu pristupačnom za lica sa oštećenjem vidaT tokom ovog perioda edukovano je 7 zaposlenih za podršku na gestovnom jeziku, kao i</p> <p>U 5 zdravstvenih ustanova obezbijeđeni su natpisi na Brajevom pismu, za naziv ustanove, prostorije i ime doktora odgovarajuće grane medicine</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

5. RODNO ZASNOVANO NASILJE

Strateški cilj: Suzbiti sve oblike rodno zasnovanog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te unaprijediti položaj i zaštitu prava žrtava svih oblika rodno zasnovanog nasilja.

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti u saradnji sa partnerima	Vremenski okvir	Indikatori učinka	Status indikatora rezultata	Razlozi kašnjenja sprovedenja aktivnosti i novi rok za realizaciju	Preporuka za dalju realizaciju aktivnosti	Osvrt na planirana i utrošena sredstva
<p>Cilj 5.1. Unaprijeđen zakonodavni i regulatorni okvir, kao i tehnički uslovi, za efikasno sprovođenje zaštitnih mjera i efikasnije sankcionisanje nasilnika.</p> <p>Indikator (pokazatelj) efekta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zakonski okvir za zaštitu od rodno zasnovanog nasilja je usklađen sa međunarodnim dokumentima i pozitivnom praksom. - Ojačani kapaciteti nadležnih službi za adekvatan odgovor na nasilje i pružanje adekvatne zaštite žrtava nasilja. 							
5.1.1. Izraditi izvještaj o primjeni mjera bezbjednosti zabrane približavanja iz člana 77a Krivičnog zakonika i mjere bezbjednosti udaljenja iz stana ili drugog prostora za stanovanja iz člana 77b Krivičnog zakonika	Ministarstvo pravde Vrhovni sud u saradnji sa osnovnim sudovima i međunarodnim organizacijama	IV kvartal 2019. god.	- Pripremljen izvještaj o sudskoj praksi, sa preporukama za efikasno sprovođenje i/ili za izmjene i dopune ovog člana u okviru Krivičnog zakonika.	Vrhovni sud Crne Gore: U skladu sa ovom mjerom, Vrhovni sud Crne Gore je bio zadužen da izradi izvještaj o primjeni mjera bezbjednosti zabrane približavanja iz člana 77a Krivičnog zakonika i mjere bezbjednosti udaljenja iz stana ili drugog prostora za stanovanja iz člana 77b Krivičnog zakonika. Izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore iz jula 2013. godine uvedene su dvije nove mjere bezbjednosti i to: zabrana približavanja (član 77a) i		Pooštriti kaznenu politiku	Redovna budžetska sredstva

				<p>udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje (član 77b). Cilj uvođenja ovih mjera je eliminisanje rizika od ponovnog činjenja određenih krivičnih djela, zabranom pristupa učinioca žrtvi krivičnog djela, ili mjestu gdje žrtva živi, ili njegovim udaljenjem iz stana.</p> <p>Na osnovu podataka dobijenih od Prvosudnog informacionog sistema sudova (PRIS), proizilazi da su sudovi tokom izvještajnog perioda, u ukupno osam (8) predmeta, okrivljenima izrekli mjeru bezbjednosti – zabrana približavanja oštećenoj iz člana 77a Krivičnog zakonika Crne Gore.</p> <p>Od toga broja, u sedam predmeta, riječ je o pravosnažnim presudama Osnovnog suda u Podgorici, dok se jedan predmet vodio pred Osnovnim sudom u Baru. U šest predmeta ove mjere su izrečene u krivičnom postupku koji se vodio zbog krivičnog djela iz člana 220 KZ CG - nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici, u jednom predmetu zbog krivičnog djela</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>proganjanje iz člana 168 a KZ CG, kao i jedan predmet u kojem se krivični postupak vodio zbog krivičnog djela zlostavljanje iz člana 166 a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom ugrožavanje sigurnosti iz člana 168 KZ CG.</p> <p>Kada je u pitanju vremensko trajanje izrečene mjere, na osnovu uvida u pravnosnažne presude, može se vidjeti da je u šest predmeta, određeno da će ova mjera trajati godinu dana po pravnosnažnosti presude, u jednom predmetu – dvije godine po pravnosnažnosti presude, kao i jedan predmet u kojem se uočava najduže trajanje ove mjere, i to tri godine po pravnosnažnosti presude. Takođe, kako stoji u ovim presudama, vrijeme provedeno u zatvoru se ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere.</p>			
5.1.2. Izraditi podzakonski akt o načinu praćenja i izvršenja zaštitnih mjera definisanih Zakonom o zaštiti	Ministarstvo unutrašnjih poslova, i Ministarstvo Zdravlja u	I kvartal 2020. god.	Izrađen podzakonski akt sa jasnim opisom procedura postupanja, ulogama i			U nastavku insistirati na sprovođenju ovih mjera kroz Nacionalni dokument za	

od nasilja u porodici	saradnji sa domaćim i međunarodnim organizacijama		odgovornostima zaposlenih za: - zaštitne mjere čije je praćenje i izvršenje u nadležnosti policijskih organa - zaštitne mjere čije je praćenje i izvršenje u nadležnosti zdravstvenih službi			implementaciju Istanbulske konvencije	
5.1.3. Rad na stvaranju uslova za sprovođenje zaštitnih mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana počinitelaca prekršaja iz oblasti Zakona zaštite od nasilja u porodici kroz izradu odgovarajućih smjernica	Ministarstvo zdravlja u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja (u skladu sa Istanbulskom Konvencijom), sudovima za prekršaje, domovima zdravlja, domaćim i međunarodnim organizacijama	Kontinuirano 2019- 2020. god.	Izrađene smjernice sa jasnim opisom procedura postupanja, ulogama i odgovornostima zaposlenih za: - zaštitne mjere čije je praćenje i izvršenje u nadležnosti policijskih organa - zaštitne mjere čije je praćenje i izvršenje u nadležnosti zdravstvenih službi. - Pravnikom normativno				

			<p>uređena nova usluga na nivou ministarstva zdravlja.</p> <p>-Dizajniran program psihosocijalnog tretmana nasilnika.</p> <p>-Sprovedena obuka timova za sprovođenje psihosocijalnog tretmana, fomiranih u okviru Domova zdravlja (Centara za mentalno zdravlje).</p> <p>- Broj stručnog kadra obučenog za sprovođenje tretmana.</p> <p>-Broj domova zdravlja osposobljenih za sprovođenje psihosocijalnog tretmana.</p>				
5.1.4. Stručno usavršavanje službenika/ca policije o načinu praćenja i	Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa Ministarstvom	2019. -2020 god.	- Broj sprovedenih obuka i obučenih službenika/ca policije.	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa UNDP je u okviru projekta IPA „ Podrška antidiskriminacionim i		Nastaviti sa obukama	Donatorska sredstva

<p>izvršavanja zaštitnih mjera, procjeni rizika i izradi plana podrške žrtvama nasilja u skladu sa Zakonom i Protokolom o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici.</p>	<p>rada i socijalnog staranja, domaćim i međunarodnim organizacijama</p>			<p>politikama rodne ravnopravnosti“ u okviru Programa obuke za implementaciju Protokola o postupanju u slučajevima rodno zasnovanog nasilja, osigurao je primjenu novog pristupa u svakodnevnom radu i razmjenu informacija. Prva faza obuke imala je za ciljnu grupu 100 policajaca, koji su obučeni da koriste novi softver i obezbijede razmjenu podataka sa CSR, dok je druga faza, koja je za ciljnu grupu imala predstavnike/ce centara za socijalni rad i druge relevantne institucije i organizacije u primjeni novog pristupa, okupila je 120 stručnjaka i bila je sprovedena uz podršku dvije nevladine organizacije - SOS Nikšić i Sklonište za žene i djecu žrtve nasilja.</p>			
<p>Cilj 5.2. Uspostavljen efikasan sistem praćenja primjene mjera iz Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2012-2018</p>							
<p><i>Indikator (pokazatelj) efekta:</i> Postoji minimum jedan izvještaj godišnje o implementaciji mjera iz Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2012-2018, sa preporukama za unapređenje stanja.</p>							
<p>5.2.1. Prezentovati javnosti izvještaj o rezultatima procjene</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova - Kancelarija za</p>	<p>Na godišnjem nivou</p>	<p>- Izrađeni godišnji izvještaji o implementaciji Strategije za borbu</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova - Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima:</p>		<p>Nastaviti sa aktivnostima</p>	<p>Redovna budžetska sredstva</p>

<p>uspješnosti (evaluacije) sprovođenja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima</p>	<p>borbu protiv trgovine ljudima u saradnji sa organima uključenim u rad Radne grupe za praćenje implementacije Strategije za borbu protiv trgovine ljudima</p>	<p>2019 i 2020. god.</p>	<p>protiv trgovine ljudima. - Izvještaj prezentovan putem medija i dostupan na sajtu Ministarstva.</p>	<p>Vlada je 26. III 2020. godine usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, za 2019. godinu. Akcionim planom za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2019. godinu planirana je realizacija 55 aktivnosti. Od ukupnog broja planiranih aktivnosti 49 (89%) je realizovano, 5 (9%) je djelimično realizovano, dok je jedna (2%) aktivnost ostala nerealizovana.</p> <p>O rezultatima implementacije strategije za borbu protiv trgovine ljudima i pratećeg akcionog plana javnost je informisana putem televizijskih gostovanja predstvanika MUP/Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima , koja su organizovna na Javnom servisu povodom obilježavanja svjetskog i evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima (30. jula i 18. oktobra) i drugih medijskih nastupa.</p>			
---	---	--------------------------	--	--	--	--	--

<p>5.2.2. Organizovati javne radionice, konferencije, predavanja o nasilju nad ženama žrtvama trgovine ljudima</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova - Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa organizacijama civilnog društva (nevladine organizacije, Crveni krst Crne Gore)</p>	<p>2019 i 2020. god.</p>	<p>- Broj organizovanih događaja (radionica, konferencija, predavanja) godišnje. - Broj učesnika/ca.</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova - Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima: Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Uprava policije, u saradnji sa NVO Centar za romske inicijative, uz podršku Britanske ambasade u Podgorici, pokrenuli su 8. marta 2020. godine kampanju protiv dječijih ugovorenih brakova: „Djeca su djeca“. Kampanja je pokrenuta sa ciljem podizanja svijesti javnosti o štetnosti dječijih ugovorenih brakova i fokusirana na rad u sa pripadnicima romske i egipćanske zajednice u Podgorici, Nikšiću, Tivtu i Beranama.</p> <p>MUP/ Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima je u saradnji sa nadležnim subjektima tokom 2020.</p>		<p>Nastaviti sa aktivnostima</p>	<p>Redovna budžetska sredstva</p>

				<p>godine realizovalo značajan broj obuka/seminara (za policijske službenike, predstavnike inspeksijskih službi, zdravstvene radnike, predstavnike lokalnih parlamenata). Organizovano je ukupno 14 obuka za 121 službenika.</p> <p>U saradnji sa Upravom za kadrove realizovane su obuke u odnosu na tri akreditovana programa i to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - šest obuka na temu „Jačanje vještina rane identifikacije i upućivanje potencijalnih slučajeva trgovine ljudima u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na multiagencijsku saradnju“ (20.10. Bijelo Polje, 22.10. Podgorica, 23.10 Tivat, 26.10. Bijelo Polje, 28. 10. Podgorica, 30. 10. Tivat. Obuke je pohađalo 60 polaznika (predstavnik UP, MUP-a, ZZZ, CSR); - tri obuke na temu “Uloga zdravstvenih radnika u borbi protiv trgovine ljudima“ (21.10. Podgorica, 27.10. Tivat 			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>I 29.10. Bijelo Polje). Obuke je pohađalo 16 zdravstvenih radnika;</p> <ul style="list-style-type: none"> - dvije obuke na temu "jačanje nivoa svijesti o trgovini ljudima na lokalnom nivou", (04. 11. 2020. godine u Bijelom Polju, 02. 11. 2020. godine u Podgorici). Obuke je pohađalo ukupno 9 učesnika. <p>U saradnji sa međunarodnom organizacijom GIZ i Zavodom za socijalnu i dječiju zaštitu, odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima realizovalo je tri obuke za stručne radnike Centara za socijalni rad prema akreditovanom programu „Borba protiv trgovine ljudima – identifikacija i upućivanje žrtava trgovine ljudima“ koju je pohađalo ukupno 36 stručnih radnika i to:</p> <p>Obuke su organizovane za stručne radnike sjeverne, centralne i južne regije.</p> <ul style="list-style-type: none"> - za stručne radnike sjeverne regije obuka je organizovana 30. novembra 			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>i 01. decembra 2020. godine – koju je pohađalo 9 učesnika;</p> <ul style="list-style-type: none"> - za stručne radnike južne regije obuka je realizovana 03. – 04. decembra 2020. godine, koju je pohađalo ukupno 12 polaznika; - za stručne radnike centralne regije obuka je organizovana 07-08 decembra , koju je pohađalo 15 polaznika. <p>U saradnji sa Direktoratom za građanska stanja i lične isprave Odjeljenje je organizovalo radionicu za azilante i strance sa supsidijarnom zaštitom u Crnoj Gori o rizicima i mehanizmima zaštite u odnosu na trgovinu ljudima.</p> <p>Radionica je realizovana 12. oktobra i istoj je prisustvovalo 7 polaznika.</p> <p>U organizaciji MO OSCE, 12. novembra 2020. godine realizovana je jedna jednodnevna obuka za</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				predstavnik Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima u on line formatu. Osim predstavnika Tima za formalnu identifikaciju, obuci je prisustvovalo još 20 predstavnika Centara za socijalni rad i 12 predstavnika Uprave policije, po jedan iz različitih gradova sa teritorije države.			
--	--	--	--	---	--	--	--

Cilj 5.3. Podizanje svijesti javnosti o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno zasnovanog nasilja.¹¹

Indikator (pokazatelj) efekta: Povećan broj otkrivenih djela rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici i smanjene tradicionalne štetne prakse koje podržavaju nasilničko ponašanje.

¹¹ **Ministarstvo unutrašnjih poslova:** Zajedničkim fokusom na specifične potrebe i ranjivost žena i djevojaka migrantkinja, pružanje usluga i zaštita unaprijeđeni su i prošireni. Postojanje sigurnih prostora za žene i djevojčice predstavlja primjer dobrih praksi kako bi se osiguralo da žene i djevojčice budu u središtu prevencije i intervencija koje pružaju odgovor na rodno zasnovano nasilje. Službenici iz sistema migracija i međunarodne zaštite ponašaju se osjećajno u kulturološkom smislu, jasno pokazujući odsustvo ksenofobiju, što dodatno ohrabruje žene i djevojke u izbjeglištvu koje možda imaju potrebu da se nekom povjere po pitanju nedostatka bezbjednosti na njihovom putu. Organizovanjem obuka i naporima da se povećaju smještajni kapaciteti, Crna Gora upravlja Centrima za prihvata na human način, uz puno poštovanje rodne segregacije i prilikom prihvata i postupka odlučivanja.

<p>5.3.1. Sprovoditi istraživanja o rasprostranjenosti svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u porodici, uključujući tradicionalne štetne prakse.</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja, Ministarstvom zdravlja -Institut za javno zdravlje, Ministarstvom unutrašnjih poslova, Vrhovnim državnim tužilaštvom, prekršajnim sudovima, Zaštitnikom/co m ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovnim sudom, organizacijama civilnog društva</p>	<p>2020. god.</p>	<p>- Publikovano minimum jedno istraživanje godišnje. -Izvršena procjena rasprostranjenosti i štetnih praksi u oblasti nasilja u porodici i nasilja nad ženama, sa preporukama za poboljšanje.</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava- UNDP Crna Gora uradio je 2020. godine u uslovima pandemije COVID Istraživanje "Brza procjena socijanog uticaja epidemije COVID-a 19 u Crnoj Gori , u periodu od 16. marta do 1. juna 2020. godine, Sigurna ženska kuća iz Podgorice primila je 46 % više poziva nego u istom periodu prošle godine. U maju 2020. godine smještaj u njihovom skloništu obezbijeđen je za 60 % više žrtava rodno zasnovanog nasilja nego u maju 2019. godine. Nacionalna SOS linija takođe je bilježila porast potražnje za njihovim uslugama tokom epidemije COVID-a-19 i to za 18%, uz značajno povećanje broja poziva nakon što su mjere opšteg zatvaranja postale fleksibilnije. U maju 2020. godine, ova SOS linija primila je 32 % više poziva nego u istom mjesecu prošle godine Viši sud za prekršaje Crne Gore:</p>	<p>Nastaviti sa ovim aktivnostima</p>	<p>Donatorska sredstva</p>
--	--	-------------------	--	---	---------------------------------------	----------------------------

				<p>Prvostepeni sudovi za prekršaje i Viši sud za prekršaje Crne Gore vode posebne evidencije o slučajevima nasilja u porodici. Viši sud za prekršaje svake godine u mjesecu januaru izrađuje godišnji zbirni izvještaj o radu sudova za prekršaje na predmetima iz oblasti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Navedeni izvještaj, pored podataka o broju predmeta u radu i načinu rješavanja istih, sadrži i posebne podatke o nasilnicima/cama i žrtvama nasilja po polu, punoljetnim i maloljetnim nasilnicima/cama i žrtvama nasilja, podatke o statusu nasilnika/ca vezano za status zaposlenosti i stepena obrazovanja. Navedeni izvještaj se dostavlja Ombudsmanu, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i drugim subjektima.</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>Sigurna ženska kuća- Studija o seksualnom nasilju nad ženama i djecom u Crnoj Gori – dostupno na http://szk.org.me/wp-content/uploads/2020/03/Studija-o-seksualnom-nasilju-nad-%C5%BEenama-i-djecom-u-Crnoj-Gori-web.pdf</p> <p>Studija se sastoji iz više posebnih cjelina koje imaju svoj predmet istraživanja. Studija izvještava o nivou usklađenosti zakonodavstva, nacionalnih politika i strategija u Crnoj Gori sa standardima i zahtjevima evropskih sporazuma i instrumenata koji se primjenjuju u Crnoj Gori u oblasti seksualnog nasilja. Nadalje, analizirano je 48 presuda osnovnih i viših sudova u Crnoj Gori za period od 01.01.2014. do 31.12.2018. godine. U cilju boljeg upoznavanja praksi, znanja i stavova profesionalaca/ki u sistemu u vezi sa seksualnim nasiljem nad ženama i djecom u Crnoj Gori, ova studija se bavi analizom dubinskih</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>intervjua sa predstavnicima/ca svih relevantnih institucija. Studija obuhvata i kvalitativno istraživanje koje je realizovano na uzorku od 100 žena i djevojčica sa iskustvom seksualnog nasilja, koje su se za pomoć i podršku obratile našim organizacijama. Kako bi stekle uvid koliko djevojčice i žene iz opšte populacije znaju o ovoj temi, sproveli smo anketu sa setom otvorenih pitanja na uzorku od 108 žena i djevojčica. Posljednji dio studije bavi se analizom izvještavanja određenog broja crnogorskih medija na temu seksualnog nasilja za period od godinu dana.</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

<p>5.3.2. Organizovanje događaja na temu rodno zasnovanog nasilja, uključujući trgovinu ljudima kao i nasilje nad LGBT osobama.</p>	<p>Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Odbor za Rodnu ravnopravnost, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Jedinice lokalne samouprave u saradnji sa Ministarstvom zdravlja – Institut za javno zdravlje, Ministarstvom unutrašnjih poslova, organizacijama civilnog društva</p>	<p>2019 - 2020 god.</p>	<p>- Broj i vrsta događaja (radionica, predavanja, okruglih stolova, konferencija i sl) - Broj i vrsta distribuiranog materijala.</p>	<p>Opština Petnjica: -Održano predavanje na temu rodno zasnovanog nasilja (NVO Crnogorska iskra) -Podijeljeni flajeri. Asocijacija Spektra organizovala performans „331 razlog“ u Podgorici u kojem je učestvovalo 10 trans i rodno varijantnih osoba, sa ciljem obilježavanja Dana sjećanja na žrtve transfobije 2019. godine. Događaju je prisustvovalo do 50 osoba. Prezentovano prvo istraživanje o diskriminaciji transrodnih i rodno varijantnih učenika/ca u srednjim školama Crne Gore "M. Vlahović, J. Ulićević. Da odzvoni nasilju: Smjernice za kreiranje sigurnog školskog prostora za rodne različitosti. Izvještaj o diskriminaciji transrodnih i rodno varijantnih učenika/ca u srednjim školama Crne Gore. Asocijacija Spektra. 2019.", online na: https://asocijaciaspektra.file</p>	<p>planirane aktivnosti usljed pandemije virusa Covid-19 se nisu mogle organizovati zbog nemogućnosti organizovanja okruglih stolova uz poštovanje propisanih mjera.</p>	<p>Nastaviti sa aktivnostima</p>	<p>- Redovna budžetska sredstva</p>
---	--	-------------------------	---	---	--	----------------------------------	-------------------------------------

				<p>s.wordpress.com/2019/10/i-zvjestaj-da-odzvoni-nasilju-press-final.pdf. Događaju je prisustvovalo preko 30 predstavnika/ca obrazovnih institucija i nevladinih organizacija.</p> <p>U saradnji sa Direkcijom za azil Ministarstva unutrašnjih poslova i UNHCR-om, Spektra, Kvir Montenegro i Juventas, kreirali su brošuru za tražioce/teljke azila koji su LGBTI. Brošura je u finalnoj fazi pripreme pred štampu.</p> <p>Opština Kotor:</p> <ul style="list-style-type: none">- Planirano održavanje okruglog stola na temu „Nasilje nad ženama i kako ga zaustaviti“ u saradnji sa Savjetom za mlade Opštine Kotor, CZSR i Fakultetom za pomorstvo Kotor- Društveno angažovana kampanja i Informativne objave/mini kampanja na Instagram stranici Kancelarije <p>https://bit.ly/3r3S3ed https://bit.ly/3cf09MV https://bit.ly/3pseERh</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>Opština Petnjica: -Održano predavanje na temu rodno zasnovanog nasilja (NVO Crnogorska iskra) -Podijeljeni flajeri.</p> <p>CZSR: Radnici CSR Kotor su žrtvama nasilja u porodici i zainteresovanim građanima uručivali materijal „Zaštita od nasilja u porodici- Moja prava“ publikovan od strane MRSS(200). -„Stop trgovini“ publikova od strane Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima(200). -„Osvijetlimo mrak seksualnog nasilja“ publikovan od strane Sigurne ženske kuće SOS-a i NVO Prima(100). -„Prekinimo vezu online nasilja“, publikovan od strane Sigurna ženska kuća NK(50). Povodom međunarodnog dana žena održan je vebinar u Bijelom Polju “Međusektorska rješenja za</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>eliminisanje nasilja nad ženama i djevojkama u ruralnim oblastima zapadnog Balkana i Turske". Održan ciklus radionica za odbornike/ce u lokalnoj skupštini opštine, kao i poseban ciklus za žene iz marginalizovanih grupa u opštini Bijelo Polje.</p> <p>Tokom 2020.godine u Ulcinju je održano 7 radionica i 3 okrugla stola</p> <p>Putem zoom platforme učenicima I razreda JU Gimnazije „Tanasije Pejatovića“ Pljevlja je održano predavanje na temu rodno zasnovanog nasilja i uloge CSR i škole u postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici.</p>			
				<p>Sigurna ženska kuća u okviru projekta <i>Osvijetlimo mrak seksualnog nasilja</i> koji finansira EU i Ministarstvo javne uprave, u saradnji sa partnerskim organizacijama NVO Prima i SOS Nikšić organizovala konferenciju “OSVIJETLI.</p>			

				<p>VJERUJ. DJELUJ.” Cilj konferencije je bio da skrene pažnju javnosti da seksualno nasilje postoji u Crnoj Gori, da ukaže na trenutno stanje, te da konstruktivne predloge za bolje razumijevanje problematike seksualnog nasilja i efikasniji odgovor svih aktera u procesu pružanja pomoći i podrške.</p> <p>U toku 2020. godine Sigurna ženska kuća sa partnerskim organizacijama je nastavila sa aktivnostima i organizovala je 17 uličnih akcija i 15 aktivnosti otvorenih vrata sa ciljem da ukaže da seksualno nasilje nad ženama i djecom postoji i u Crnoj Gori. Dijeljeno je 5 vrsta lifleta (ukupno 11360 lifleta) koji se tiču osnovnih informacija o seksualnom nasilju nad djecom i kako roditelji i vaspitači treba da reaguju ako im se dijete povjeri, a ostali lifleti sadrže informacije praktične savjete za žene i djevojke. Takođe, organizovani su info korneri gdje je dijeljen informativni</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>materijal kao i stikeri sa porukama o seksualnom nasilju za mlade, koje je dizajnirala umjetnica, poznatija pod umjetničkim imenom Zombijana. Podijeljeno je 6 500 stikera. U okviru projekta „Borba protiv nasilja nad ženama u periodu pandemije“ u Podgorici i Nikicu održana su 2 sastanka/tribine sa građanima/kama o fenomenu rodno zasnovanog nasilja na temu "Zašto žene ostaju sa nasilnikom?" i na istim je prisustvovalo oko 20-ak građana/ki. U okviru istog projekta SOS Ulcinj je 25.novemra međunarodnog dana protiv nasilja nad ženama održao sastanak sa predstavnicima institucija i konferenciju za novinare, koju su prenijeli lokani i državni mediji. NVO „Ksena“ održala je 2 sastanka s predstavnicima opština Herceg Novog i Budve, gdje su razgovarali o finansiranju usluga za žene koje su preživjele nasilje.</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>Sigurna ženska kuća je u 5 opština u Crnoj Gori i to: Podgorici, Bijelom Polju, Nikšiću, Kotoru i Cetinju organizovala izložbe pod nazivom „Umjetnost je ženskog roda“. Za izradu umjetničkih djela angažovano je 20 studenata/kinja sa Fakulteta Likovnih umjetnosti. Oko 8 000 građana/ki su putem umjetničkih djela dobili više informacija o rodnim stereotipima i položaju žena u Crnoj Gori. Nadalje, organizovali smo infokornere u pomenutim gradovima, te je tom prilikom podijeljeno 500 lifleta građanima/kama. Liflet dostupan na http://szk.org.me/wp-content/uploads/2021/01/OMSN-flayer-1.pdf .</p> <p>Vođenjem i promovisanjem kampanje putem društvenih mreža projektom smo doprli do 128 000 građana/ki.</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

<p>5.3.3. Izraditi i distribuirati informativni materijal sa rodno osjetljivim smjernicama koje imaju za cilj povećanje svijesti relevantnih aktera o posebnim potrebama zaštite za žene koje traže azil, koje su žrtve ili su u opasnosti od rodno zasnovanog nasilja, za službenike koji se bave pitanjima međunarodne zaštite i odobravanja boravka u Crnoj Gori.</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa organizacijama civilnog društva</p>	<p>I kvartal 2020.god.</p>	<p>- Informativni materijal izražen i distribuiran ciljnim grupama.</p> <p>-Dizajnirano i odštampano 100 lifleta o eliminaciji rodni stereotipa i principima rodne ravnopravnosti</p> <p>- Broj i vrsta distribuiranog materijala.</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova:</p> <p>Izrađene su Smjernice koje imaju za cilj povećanje svijesti relevantnih aktera o posebnim potrebama zaštite za žene koje traže azil, koje su žrtve ili su u opasnosti od rodno zasnovanog nasilja, za službenike koji se bave pitanjima međunarodne zaštite i odobravanja boravka u Crnoj Gori. Smjernice su distribuirane svim službenicima koji se bave pitanjima migracija i azila (29 organizacionih jedinica Direktorata za građanska stanja i lične isprave).</p>			<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova:</p> <p>Nijesu potrebna dodatna finansijska sredstva</p>
<p>5.3.4. Izraditi i distribuirati na lokalnom nivou publikacije i edukativne materijale o svim oblicima nasilja nad ženama i</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i Jedinice lokalne samouprave u saradnji sa</p>	<p>2019 i 2020. god.</p>	<p>- Broj i vrsta distribuiranog materijala.</p> <p>- Ciljna grupa i način na koji je materijal distribuiran.</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava - - „Žene i muškarci u Crnoj Gori “- Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i MONSTAT objavljuju</p>	<p>Nije bilo kasnjenja u realizaciji pomenute aktivnosti</p>	<p>Nastaviti sa aktivnostima</p>	<p>Redovna budžetska sredstva MONSTAT-a i Ministarstva pravde, ljudskih i</p>

<p>načinima suzbijanja rodno zasnovanog nasilja i zaštite.</p>	<p>organizacijama civilnog društva</p>		<p>200 štampanih primjeraka publikacije</p>	<p>publikaciju „Žene i muškarci u Crnoj Gori“ jednom u dvije godine. Najnovija publikacija objavljena je 3. decembra 2020. godine i daje pregled situacije iz 2019. godine - link za preuzimanje prezentacije: https://www.monstat.org/cg/publikacije_page.php?id=212&pageid=142 . U sklopu obilježavanja „16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama“, realizovane su sledeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, realizovalo je 3 spota o rodno zasnovanom nasilju, koji su predstavljeni tokom kampanje 16 dana aktivizma borbe protiv nasilja nad ženama i emitovani u programima medijskih kuća sa teritorije Crne Gore. - Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava 			<p>manjinskih prava - 1500€</p> <p>Sredstva NVO su utrosena kako su i planirana projektom.</p>
--	--	--	---	--	--	--	--

				<p>pripremljeno je elektronsku platformu, u saradnji sa Kancelarijom UNDP-a i pod pokroviteljstvom Vlade Austrije – Rodna mapa - elektronska platforma sa rodno zasnovanom statistikom; na početnoj stranici Rodne mape možemo se upoznati i informisati o demografskoj strukturi Crne Gore. Link za rodnu mapu: https://www.rodnamapa.me/</p> <p>Centar kreativnih rješenja - Izradjen propagandni materijal o svim oblicima nasilja nad ženama pod nazivom „Sprijecimo nasilje nad ženama“.</p> <p>Materijal je uradjen u 2.000 primjerka i bice dijeljen na tokom svih aktivnosti koje budemo sprovodili a posebno cemo sprovoditi kampanju u maju mjesecu tekuce godine.</p> <p>Sigurna ženska kuća u saradnji sa partnerskim organizacijama Prima i Sos</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>telefon Niksic je izradila informativne liflete o seksualnom nasilju. Lifleti dostupni na navedenim linkovima.</p> <p>http://szk.org.me/wp-content/uploads/2020/05/LIFLET-1-Nasilje-nad-djecom-i-mladima-STAMPA-finalno2-2.pdf</p> <p>http://szk.org.me/wp-content/uploads/2020/05/LIFLET-2-Kad-necu-necu-STAMPA-finalno2-2.pdf</p> <p>http://szk.org.me/wp-content/uploads/2020/05/LIFLET-3-ja-sam-prezivjela-ZA-STAMPU-finalno-2-2.pdf</p> <p>http://szk.org.me/wp-content/uploads/2021/01/Stikeri-i-bilbordi-OMSN.pdf</p> <p>http://szk.org.me/wp-content/uploads/2021/01/OMSN-flayer.pdf</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				http://szk.org.me/wp-content/uploads/2021/01/OMSN-flyer-1.pdf Navedeni lifleti su distribuirani gradjanima/kama na javnim akcijama, otvorenim vratima, mladima na radionicama, predstavnicima/cama institucija na sastancima I konferenciji. Ukupno je podijeljeno 11 360 primjeraka.			
5.3.5. Statističko izvještavanje o slučajevima nasilja u porodici i diskriminacije po onovu pola.	Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Odbor za rodnu ravnopravnost u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova – Uprava policije, Vrhovnim sudom, Vrhovnim	Kontinuiran o 2019–2020. god.	- Uspostavljena forma izvještavanja koja će obuhvatiti informacije na nacionalnom nivou kao i na nivou regija. -Objavljeni godišnji izvještaji.	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava - objedinjene podatke iz različitih izvora objavljuje na web stranicu ministarstva Vrhovni sud Crne Gore Kada je riječ o statističkim podacima za krivično djelo nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici iz člana 220 Krivičnog zakonika Crne Gore, sudovi su tokom 2020. godine imali u radu ukupno 252 predmeta, od kojih su		Izmijeniti član 34 Zakona o zaštiti nasilja u porodici „Evidenciju o prijavljenim slučajevima nasilja, žrtvama, učiniocima nasilja, izrečenim zaštitnim mjerama, kao i o drugim mjerama zaštite i pomoći vode organi i ustanove iz člana 5 stav 1 ovog zakona, u skladu sa svojim nadležnostima i dostavljaju je	Nisu potrebna sredstva

	<p>državnim tužilaštvom, Višim sudom za prekršaje, Zaštitnikom/centrom ljudskih prava i sloboda Crne Gore</p>			<p>pravnosnažno riješili 140 predmeta(139 osuđujućih, 3 oslobađajuće i u 3 slučaja postupak je obustavljen).</p> <p>Vrhovno državno tužilaštvo: Nadležna tužilaštva su u saradnji sa partnerima statistički izvještavali o slučajevima nasilja u porodici. Godišnjim izvještajem biće dat pregled svih podataka, kako onih koji se odnose na porodično nasilje, tako i onih koji se odnose na diskriminaciju po osnovu pola. Godišnji izvještaj biće javno objavljen i dostupan, pregledom sajta Vrhovnog državnog tužilaštva.</p> <p>Viši sud za prekršaje: Viši sud za prekršaje svake godine izrađuje godišnji zbirni izvještaj o radu sudova za prekršaje na predmetima iz oblasti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Navedeni izvještaj, pored podataka o broju predmeta u radu i načinu rješavanja istih, sadrži</p>		<p>ministarstvu nadležnom za zaštitu ljudskih i manjinskih prav", s obzirom na uspostavljenu Bazu podataka – Centri za socijalni rad I MUP.</p>	
--	---	--	--	--	--	---	--

				<p>i posebne podatke o nasilnicima/cama i žrtvama nasilja po polu, punoljetnim i maloljetnim nasilnicima/cama i žrtvama nasilja, podatke o statusu nasilnika/ca vezano za status zaposlenosti i stepena obrazovanja. Takođe, navedeni izvještaj se izrađuje i polugodišnje, kao i po potrebi, na zahtjev različitih subjekata. Izvještaj se dostavlja Ombudsmanu, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i drugim subjektima.</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova:</p> <p>U kontinuitetu se sačinjavaju mjesečni, kvartalni i godišnji izvještaji na predmetnu temu. Urađena je baza podataka koja sadrži i podatke o slučajevima nasilja u porodici, kojima pristup imaju centri za socijalni rad. Vrhovni sud Crne Gore</p> <p>Kada je riječ o statističkim podacima za krivično djelo nasilje u porodici ili</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>porodičnoj zajednici iz člana 220 Krivičnog zakonika Crne Gore, sudovi su tokom 2020. godine imali u radu ukupno 252 predmeta, od kojih su pravnosnažno riješili 140 predmeta(139 osuđujućih, 3 oslobađajuće i u 3 slučaja postupak je obustavljen).</p> <p>Vrhovno državno tužilaštvo: Nadležna tužilaštva su u saradnji sa partnerima statistički izvještavali o slučajevima nasilja u porodici. Godišnjim izvještajem biće dat pregled svih podataka, kako onih koji se odnose na porodično nasilje, tako i onih koji se odnose na diskriminaciju po osnovu pola. Godišnji izvještaj biće javno objavljen i dostupan, pregledom sajta Vrhovnog državnog tužilaštva.</p> <p>Viši sud za prekršaje: Viši sud za prekršaje svake godine izrađuje godišnji zbirni izvještaj o radu sudova za prekršaje na predmetima iz oblasti Zakona o zaštiti od</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>nasilja u porodici. Navedeni izvještaj, pored podataka o broju predmeta u radu i načinu rješavanja istih, sadrži i posebne podatke o nasilnicima/cama i žrtvama nasilja po polu, punoljetnim i maloljetnim nasilnicima/cama i žrtvama nasilja, podatke o statusu nasilnika/ca vezano za status zaposlenosti i stepena obrazovanja. Takođe, navedeni izvještaj se izrađuje i polugodišnje, kao i po potrebi, na zahtjev različitih subjekata. Izvještaj se dostavlja Ombudsmanu, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i drugim subjektima.</p> <p>Ministarstvo finansija i socijalnog staranja:</p> <p>U kontinuitetu se sačinjavaju mjesečni, kvartalni i godišnji izvještaji na predmetnu temu kroz jedinstvenu bazu podataka. Urađena baza podataka sadrži i podatke o slučajevima</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				nasilja u porodici, kojima pristup ima Uprava policije.			
				<p>Sigurnoj ženskoj kući se u toku 2020. godine za pomoć obratilo 650 osoba. Nakon inicijalnog savjetovanja sa korisnicama, u skladu sa njihovim potrebama, pružena im je pomoć i podrška. U 2020.godini inicijalno savjetovanje pruženo je 1262 puta i to: inicijalno savjetovanje putem telefona/online 979 puta i razgovorom u kancelariji 283 puta. U praksi se nerijetko dešava da osoba sa iskustvom nasilja više puta zatraži inicijalno savjetovanje – bilo putem telefona, socijalnih mreza ili dolaskom u kancelariju.</p> <p>Klijentkinje su obično trpjele višestruke oblike nasilja, npr. istovremno fizičko, psihičko, seksualno. Sve žene koje su se za pomoć obratile Sigurnoj ženskoj kući su bile žrtve psihičkog nasilja. Sa druge strane, oblike nasilja kao što</p>			

				<p>su ekonomsko nasilje i proganjanje češće su trpjele žene od strane svojih bivših partnera. Seksualno nasilje većina klijentkinja koje su se za pomoć obratile SŽK nisu prepoznale, ali su u toku razgovora iznosile da su ih njihovi sadašnji ili bivši partneri prisiljavali na seksualni odnos.</p> <p>U okviru projekta “Za život bez nasilja uz pomoć online platformi” koji finansira ambasada Amerike u Crnoj Gori, Sigurna ženska kuća organizuje onlajn savjetovanje za žene sa iskustvom nasilja i pruža im psihosocijalnu, pravnu pomoć, kao i radionice joge i grupe samopomoći. Ženama sa iskustvom nasilja je dostupna mogućnost da dobiju punu pomoć i podršku za prevazilaženje situacije nasilja sa distance. Tokom 2020.godine psihosocijalna pomoć i podrška na ovaj način je pružena 48 puta, pravna pomoć 56 puta, dok</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

			<p>je 61 žena učestvovala na online radionicama joge i grupama samopomoći. U toku 2020.godine u skloništu je smješteno 82 osobe (33 žene i 49oro djece) U skloništu su u toku 2020.godine održane 36 radno-okupacionih radionica za žene sa iskustvom nasilja i 49 kreativno-edukativnih radionica za djecu. Sa korisnicima skloništa je održano 27 psiholoških radionica i to: 16 za zene i 11 za djecu. Nadalje, održane su 21 grupa samopomoći i 8 radionica joge. Zavisno od epidemiološke situacije pomenute radionice su održavane u direktnom kontaktu ili putem online platformi. Dodatno, u periodu pandemije zbog porasta nasilja nad ženama, putem projekta su obezbijeđeni dodatni kapaciteti za smjestaj žena sa iskustvom nasilja u apartmanima u Ulcinju i Nikšiću i Podgorici. U toku 2020.godine usluga</p>			
--	--	--	--	--	--	--

				<p>sigurnog smjestaja je obezbijedjena za 9 žena i 15 djece.</p> <p>U sklopu projekta <i>Osvijetlimo mrak seksualnog</i> nasilja podržanog od EU i Ministarstva javne uprave, a sa partnerskim organizacijama na projektu NVO Prima i SOS Nikšić sprovedena je online kampanja kao i promocija spota na stranici "Osvijetlimo mrak seksualnog nasilja" na društvenim mrežama (Instagram i Facebook, Youtube).</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=x5VidC4IPZI</p> <p>Nakon objavljivanja i promocije spota dobili smo poziv od strane mlade umjetnice koja je rekla da zeli da besplatno uradi spot na ovu temu jer je smatra jako vaznom i vjeruje da mozemo da doprinese borbi protiv seksualnog nasilja. Taj spot smo promovisali preko drustvenih mreza u toku trajanja kampanje. Spot je dostupan</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				https://www.facebook.com/osvijetlimomrak/videos/486090052063803			
5.3.6. Organizovati kampanje u cilju prepoznavanja govora mržnje, seksualnog uznemiravanja i rodno zasnovanog nasilja putem interneta i društvenih mreža.	Ministarstvo javne uprave, Ministarstvo za ljudska i manjiska prava, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo kulture u saradnji sa organizacijama civilnog društva, Zaštitnikom/om ljudskih prava i sloboda Crne Gore	2019–2020. god.	- Sprovedena minimum jedna kampanja godišnje. - Broj i vrsta aktivnosti.	<p>Sigurna ženska kuća - U sklopu projekta Osvijetlimo mrak seksualnog nasilja podržanog od EU i Ministarstva javne uprave, a sa partnerskim organizacijama na projektu NVO Prima i SOS Nikšić sprovedena je online kampanja kao i promocija spota na stranici “Osvijetlimo mrak seksualnog nasilja” na društvenim mrežama (Instagram i Facebook, Youtube).</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=x5VidC4IPZI</p> <p>Nakon objavljivanja i promocije spota dobili smo poziv od strane mlade umjetnice koja je rekla da zeli da besplatno uradi spot na ovu temu jer je smatra jako vaznom i vjeruje da mozemo da doprinese borbi protiv seksualnog nasilja. Taj spot</p>			

				<p>smo promovisali preko društvenih mreža u toku trajanja kampanje. Spot je dostupan</p> <p>https://www.facebook.com/osvijetlimomrak/videos/486090052063803</p>			
<p>Cilj 5.4. Ojačan sistem socijalne i druge podrške i zaštite svih žrtava nasilja u porodici.</p>							
<p><u>Indikator (pokazatelj) efekta:</u></p> <p>- Povećan broj, vrste i dostupnost servisa podrške žrtvama nasilja u porodici za 25%. Kvalitet pruženih usluga i stepen zadovoljstva korisnica/ka uslugama.</p> <p>- Poboljšana održivost socijalnih i drugih servisa institucija i organizacija civilnog društva u oblasti zaštite od porodičnog nasilja.</p>							
<p>5.4.1. Informisati širu javnost i profesionalce/ke u relevantnim službama o obavezama iz Istanbulske konvencije u dijelu obezbjeđivanja Podrške kroz pravni proces i mogućnostima korištenja instituta „povjerljivog lica“ i jačati kapacitete organizacija civilnog društva za sprovođenje</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), Ministarstvo rada i socijalnog staranja u saradnji sa organizacijama civilnog društva</p>	<p>2019 – 2020. god.</p>	<p>- Sprovedena minimum jedna informativna kampanja na godišnjem nivou.</p> <p>- Broj institucija obuhvaćenih kampanjom.</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava</p> <p>Kao dio nacionalne kampanje “Ostani doma” koja je lansirana u cilju prevencije širenja zaraze COVID -19 , Vlada Crne Gore je u saradnji sa nevladinim organizacijama koja se bave rodno zasnovanim nasiljem u paraleli lansirala i kampanju “Sigurna doma” kao prvi korak u suzbijanju rodno zasnovanog nasilja i kao podršku žrtvama nasilja.</p> <p>U međuvremenu je GREVIO Komitet (Eskperska grupa Savjeta Evrope za praćenje</p>		<p>Nastaviti sa aktivnostima</p>	<p>Donatorska sredstva</p>

<p>instituta „povjerljivog lica“ u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici</p>				<p>spvođenja Istanbuske konvencije) zahtjeva od zemalja potpisnica da sastave Izvještaj o preuzetim mjerama u odnosu na rodno zasnovano nasilje u kontekstu pandemije COVID 19. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je dalo svoje inpute za Izvještaj u cilju adresiranja rodno zasnovanog nasilja u kontekstu COVID 19.</p> <p>Kako bi država na što bolji način pomogla žrtvama nasilja u porodici, uz podršku UNDP-ija u Crnoj Gori i tadašnje Ministarstva rada i socijalnog staranja razvijen je Krizni akcioni plan djelovanja pružaoca specijalizovanih usluga za žrtve nasilja u skladu sa Istanbulskom konvencijom.</p> <p>Ovaj Krizni akcioni plan predstavlja zajednički plan djelovanja države i nevladinih organizacija koje pružaju specijalizovane usluge podrške za žrtve nasilja nad ženama i nasilja u porodici.</p> <p>UN Women I UNDP kroz regionalni projekat</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>“Primjena zakona, mijenjanje stavova”, podržano je 13 NVOa za razvijanje kapaciteta za uspostavljanje specijalizovanih servisa podrške žrtvama nasilja, 7 licenciranih usluga i 8 akreditovanih programa obuke u cilju implementacije Istanbuske konvencije</p> <p>CZSR: Kroz svakodnevni rad iz svoje nadležnosti centri za socijalni rad promovišu insitut „povjerljivo lice“</p>			
5.4.2. Kontinuirana promocija servisa besplatne pravne pomoći žrtvama porodičnog nasilja u svim opština u Crnoj Gori	Pravosudni organi – sudovi i tužilaštva u saradnji sa Ministarstvom pravde, centara za socijalni rad, Upravom policije, zdravstvenim ustanove, organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2019-2020. god.	<ul style="list-style-type: none"> - Broj žrtava porodičnog nasilja koje su koristile uslugu. - Nivo zadovoljstva žrtava kvalitetom pružene usluge. 	<p>Ministrstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava -</p> <p>Razvijeno je digitalno rješenje za hitne odgovore u slučajevima nasilja, tj. mobilnu aplikaciju “Budi sigurna”, koja omogućava žrtvama nasilja da jednim klikom pošalju zahtjev SMS-om nacionalnim SOS linijama, ili drugim povjerljivim organizacijama/osobama na osnovu ličnog zahtjeva.</p>		Nastaviti sa aktivnosima	

				<p>Vrhovni sud Crne Gore Planirano je da se u saradnji sa Udruženjem sudija, a uz podršku Programске kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici, tokom 2021. godine realizuju promotivne aktivnosti koje imaju za cilj podizanje nivoa informisanosti javnosti o institutu besplatne pravne pomoći.</p> <p>Vrhovno državno tužilaštvo: Što se tiče kontinuirane promocije servisa besplatne pravne pomoći žrtvama porodičnog nasilja u svim opštinama u Crnoj Gori, tužilaštvo ne raspolaže podacima o broju žrtava porodičnog nasilja koje su koristile uslugu niti nivo zadovoljstva žrtava kvalitetom pružene usluge, jer se besplatna pravna pomoć ne ostvaruje u tužilaštvu već u sudu. Međutim, značajno je ukazati da je tužilaštvo u određenom broju slučajeva, po službenoj dužnosti, obezbijedilo pravnu pomoć žrtvama trgovine ljudima, time što im je</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>angažovalo punomoćnika, iz reda advokata, da zastupaju njihove interese u postupku. Takođe, povećan je broj slučajeva u kojem je tužilaštvo predložilo nadležnom sudu da se maloljetnim žrtvana odredi punomoćnik, iz reda advokata koji su stekli specijalistička znanja iz oblasti prava djeteta, što je sud i usvojio. Na taj način, maloljetnim žrtvama se obezbjeđuje dodatna pravna pomoć, a sve poštujući načelo najboljeg interesa djeteta. U oba slučaja, troškovi zastupanja od strane advokata-punomoćnika padaju na teret budžetskih sredstava suda. U cilju promovisanja instituta angažovanja punomoćnika djeci, koja se u postupku pojavljuju kao žrtve (a u praksi se najčešće pojavljuju kao žrtve seksualnog zlostavljanja i porodičnog nasilja) u toku predhodne godine, bila je angažovana radna grupa koja je formirana od strane Advokatske komore i UNICEF-a, a koja je imala predstavnika tužilaštva-državnu tužiteljku,</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>čija promocija je planirana za tekuću godinu.</p> <p>CZSR: Stručni radnici centara za socijalni rad su svim evidentiranim žrtvama nasilja u porodici pružili pomoć i pravno ih edukovali; Tačan broj korisnika/ca ove usluge nije poznat jer se evidencija ne vodi u centrima za socijalni rad, ali upućuju žrtve nasilja na ovu uslugu kad god se na to ukaže potreba.</p>			
				<p>Sigurna ženska kuća - U toku 2020. godine Sigurna ženska kuća je svojim klijentkinjama besplatnu pravnu pomoć pružila ukupno 685 puta, od toga:</p> <ul style="list-style-type: none"> -zastupanje stranaka pred sudovima - 151 -pravni savjeti - 433 -pravni podnesci - 101 (tužbe, privremene mjere, predlozi za izvršenje, odgovor na tužbe, krivične prijave...) 			

5.4.3. Prilagoditi multidisciplinarnu saradnju načinu rada u centrima za socijalni rad na slučajevima nasilja	Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu, Centri za socijalni rad u saradnji sa	2019-2020. god.	- Usaglašena statistika policije, Centara za socijalni rad. - Izvršena analiza primjenjivosti revidiranog	Vrhovno državno tužilaštvo: ¹² U osnovnim državnim tužilaštvima u čijoj nadležnosti su Centri za socijalni rad imali aktivnu ulogu u multidisciplinarnim		Kontinuirano tokom 2021. godine.	Redovna budžetska sredstva
---	---	-----------------	--	---	--	----------------------------------	----------------------------

¹² Državno tužilaštvo Crne Gore kao organ krivičnog gonjenja učinilaca krivičnih djela za koja se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, u koja spadaju i krivična djela protiv braka i porodice, kojoj grupi pripada i krivično djelo nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici iz čl.220 Krivičnog zakonika Crne Gore, posvećeno radi na hitnom postupanju u svim predmetima porodičnog nasilja i nasilja nad ženama, a naročito u svjetlu uticaja pandemije COVID – 19 na žrtve nasilja u porodici, koje nalaze pred velikim rizikom ponavljanja nasilja u uslovima izolacije.

U ostvarivanju svoje značajne uloge i shvatajući ozbiljne izazove pred kojima se nalazimo svi, a posebno žrtve nasilja u porodici, Državno tužilaštvo je delegiralo svoju predstavnicu u Tehničkoj grupi za implementaciju regionalnog programa „Primjena zakona, mijenjanje stavova“ (UNDP-a i UN Woman), koja je oformljena kako bi se što prije pripremile smjernice/preporuke za postupanje institucija u slučajevima porodičnog nasilja i nasilja nad ženama u vrijeme pandemije koronavirusa. U tom smislu od strane tužilaštva date su smjernice/preporuke koje se odnose, u prvom redu, na hitno postupanje i procesuiranje svih slučajeva nasilja u porodici, a preporučene su i mjere predlaganja strožijih krivičnih sankcija za izvršioce krivičnih djela i prekršaja u slučajevima nasilja u porodici, kao i pojačana pažnja u tumačenju pojma nasilja u porodici, posebno psihološkog nasilja, s posebnim akcentom na prijetnje smrću, ubistvom, nanošenjem povreda i sl., zatim prijetnje uz upotrebu oružja ili drugog oruđa podobnog da nanese ozbiljne povrede, te naročito ukoliko su takve prijetnje učinjene u prisustvu maloljetne djece.

Državno tužilaštvo prepoznaje visok stepen rizika za žrtve nasilja u porodici i u kontinuiranoj komunikaciji je, kako sa predstavnicima policije, tako i sa predstavnicima nevladinih organizacija koje se bave zaštitom žrtava nasilja u porodici, a sve s ciljem zaštite žrtava i procesuiranja učinilaca krivičnih djela i prekršaja, u što hitnijem postupku. Dalje, Državno tužilaštvo će preduzeti sve potrebne mjere i radnje da se u najkraćem i najjednostavnijem zakonitom postupku ispituju sve važne okolnosti porodičnog nasilja i nasilja nad ženama, u minimalnu sekundarnu viktimizaciju žrtve i izlaganje žrtve riziku od ponavljanja nasilja, preduzimanjem mjera koje će te rizike otkloniti. U tom pravcu, u hitnom postupku se rješavaju svi slučajevi porodičnog nasilja, uz rigorozan pristup i ekstenzivno tumačenje elemenata krivičnog djela nasilja u porodici, te se u najkraćem roku procesuiraju izvršioци ovog krivičnog djela, dok su tužiocі u obavezi da predlažu strožije krivične sankcije za učinioce porodičnog nasilja i nasilja nad ženama.

Pored toga, Državno tužilaštvo ima svoju predstavnicu i u Operativnom timu za borbu protiv porodičnog nasilja i nasilja nad ženama, pri Ministarstvu unutrašnjih poslova, čiji članovi intenzivno rade na svim spornim slučajevima i njihovom efikasnom rješavanju, kroz svakodnevnu razmjenu informacija i preduzimanjem hitnih radnji u cilju što opsežnije i bolje zaštite žrtava nasilja, kao i u Koordinacionom odboru za koordinaciju, sprovođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

<p>u porodici, i osiguravati uključenost u multidisciplinarnu koordinaciju onih predstavnika institucija koji su direktno uključeni u predmet u skladu sa novim Protokolom</p>	<p>Upravom policije, centrima bezbjednosti, Vrhovnim državnim tužilaštvom, Vrhovnim sudom, Sudskim savjetom, sudovima za prekršaje, Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom obrazovanja, Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, NVO sektor, UNDP</p>		<p>Potokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici. - Sprovedene obuke multisektorskog karaktera o postupanju u skladu sa revidiranim Potokolom - Broj predmeta na kojima su voditelji slučaja ostvarili multidisciplinarnu saradnju.</p>	<p>timovima za prevenciju i zaštitu od nasilja u porodici, predstavnici tužilaštva-državni tužioci su imali aktivnu ulogu kroz savjetodavno učešće, a sve u cilju pomoću rješavanja konkretnih slučajeva porodičnog nasilja.</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja: Raspisani Javni pozivi od strane Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu:</p> <p>JAVNI POZIV br. 1033 od 07.11.2020 godine za akreditaciju programa obuke za stručne radnike, stručne saradnike i saradnike za obavljanje poslova u socijalnoj i dječjoj zaštiti, na temu specijalizovanih programa obuke za zaštitu od nasilja.</p> <p>JAVNI POZIV broj 01-914 od 04.11.2020. godine za akreditaciju programa obuke za stručne radnike, stručne saradnike i saradnike za obavljanje poslova u socijalnoj i dječjoj zaštiti, na temu pružanja podrške djeci iz osjetljivih grupa u cilju jačanja</p>			
--	---	--	--	---	--	--	--

				<p>vještine samozaštite od svih oblika nasilja.</p> <p>JAVNI POZIV broj 01-912 od 04.11.2020. godine za akreditaciju programa obuke za stručne radnike, stručne saradnike i saradnike za obavljanje poslova u socijalnoj i dječjoj zaštiti, koji rade s djecom žrtvama nasilja, djecom u riziku od nasilja, djecom izloženom negativnim iskustvima iz djetinjstva i djecom svjedocima nasilja.</p> <p>JAVNI POZIV broj 01-873 od 23.10.2020. godine za akreditaciju programa obuke za stručne radnike, stručne saradnike i saradnike u CSR i ustanove socijalne i dječje zaštite na temu seksualnog nasilja kao oblika rodno zasnovanog nasilja, s akcentom na primjenu Protokola za postupanje, prevenciju i zaštitu u slučajevima seksualnog nasilja</p> <p>JAVNI POZIV broj 01-869 od 23.10.2020. godine za akreditaciju programa obuke za stručne radnike, stručne saradnike i saradnike u CSR i ustanove socijalne i dječje zaštite za rad sa</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				žrtvama nasilja sa akcentom na primjenu Protokola o zaštiti od nasilja.			
				Sigurna ženska kuća sa partnerskim organizacijama: Sos telefon Nikšič, Sos telefon Ulcinj, Centar za romske inicijative, Crnogorski ženski lobi, Ksena i Ikra organizuje sastanke sa centrima za socijalni rad, sa ciljem razmjene iskustava u vezi sa implementacijom Protokola u periodu pandemije, te mogućnostima za unapredjenje saradnje.			

Cilj 5.5. Razvijanje svijesti kod građana, posebno državnih službenika/ca odgovornih za primjenu zakona o svim oblicima diskriminacije i rodno zasnovanog nasilja i njihova edukacija.¹³

Indikator (pokazatelj) efekta:

- Povećan nivo svijesti u vezi sa zakonodavnim i institucionalnim okvirima za zaštitu od diskriminacije.

- Poboľšan stepen informisanja i stručnih kompetenci državnih službenika/ca za pružanje efikasne zaštite i podrške žrtvama rodno zasnovanog nasilja.

5.5.1. Organizovati obuke u cilju promocije Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i	Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2019-2020. god.	- Broj održanih obuka - Broj polaznika/ca	Ministarstvo unutrašnjih poslova: Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore, uz podršku UNICEF-a, tokom 2019. godine, organizovalo je dva treninga, u trajanju po dva dana, o primjeni	Ministarstvo unutrašnji h poslova: Obuka za 2020. godinu odložena	Ministarstvo unutrašnjih poslova: Potrebno je ispoštovati novi rok za realizaciju I kvartal 2021. godine	Ministarstvo unutrašnjih poslova: Redovna budžetska sredstva
---	--	------------------------------	--	---	---	--	--

¹³ **Ministarstvo unutrašnjih poslova:** Kod službenika iz sistema migracija i međunarodne zaštite, kroz edukacije, podiže se svijest o potrebi pomoći i podrške migrantkinjama koja treba da bude adekvatna i usklađena sa njihovim specifičnim potrebama, uvažavajući sve okolnosti koje ih čine ranjivim, uz osnaživanje žena migrantkinja da žive život bez nasilja.

<p>nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) za službenike koji se bave pitanjima međunarodne zaštite i odobravanja boravka u Crnoj Gori.</p>				<p>međunarodnih standarda u oblasti zdravstvene i dječije zaštite kao podršku naporima u pomoći djeci i porodicama, migrantima i izbjeglicama, za 50 učesnika.</p> <p>Trening je bio posvećen, između ostalog temama: Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), Konvencija Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija).</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova je, u saradnji sa IOM i UNICEF, planiralo još jednu edukaciju službenika u cilju promocije Istanbulske konvencije za decembar 2020. godine, međutim ista je odložena za I kvartal 2021. godine zbog pandemije CORONA virusa.</p>	<p>zbog pandemije CORONA virusa</p>		
---	--	--	--	--	-------------------------------------	--	--

<p>5.5.2. Edukacija:- zdravstvenih radnika/ca i stručnjaka/kinja s područja zaštite mentalnog zdravlja, zaposlenih u centrima za socijalni rad i članova/ica; - sudstva, tužilaštva i policije; - zaposlenih u vaspitno- obrazovnim ustanovama na temu unapređenja pružanja zaštite i pomoći žrtvama djeci i odraslima koji trpe nasilje, posebno žrtvama seksualnog nasilja, kao i žrtvama diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije, rodnog identiteta i rodnog izražavanja</p>	<p>Ministarstvo zdravlja i zdravstvene ustanove, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, Vrhovni sud Crne Gore, Centar za edukaciju u državnom sudstvu i tužilaštvu, Uprava policije, Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa Upravom za kadrove, Zaštitnikom/co m ljudskih prava i sloboda Crne Gore, organizacijama civilnog društva</p>	<p>Kontinuirano 2019-2020. god.</p>	<p>- Broj sprovedenih obuka na godišnjem nivou. - Broj polaznika obuka.</p>	<p>Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu: Sprovedeno 5 obuka - 29. i 30. januar 2020 godine – Podgorica, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u okviru projekta EUroL2 (Podrška Evropske Unije vladavini prava), a u cilju dalje obuke nosilaca pravosudne funkcije u oblasti međunarodne pravosudne saradnje, organizovao je seminar na temu: „Zaštita žena od nasilja, uključujući i nasilje u porodici“. Seminaru je prisustvovalo 25 učesnika (14 državnih tužilaca, 2 savjetnika u tužilaštvu, 6 sudija i 1 savjetnik u sudu). - 10. jul 2020. godine, Podgorica, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u okviru Programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2020. godinu organizovao je obuku na temu „Član 14 EKLJP – Zabrana diskriminacije“. Obuci je</p>			<p>Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu: Budžet Centra: 1.098,30 eur EUroL2: 3.600eur Podaci o utrošenim finansijskim sredstvima od strane drugih organizatora nisu poznati Centru 3.600eur</p>
---	---	---	---	--	--	--	---

				<p>prisustvovalo šesnaest (16) učesnika (6 sudija, 2 državna tužioca, 7 savjetnika u sudovima i 1 savjetnik iz ODT Herceg Novi).</p> <p>- 15. i 16. septembar 2020. godine - Kolašin, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u saradnji sa Centrom za demokratiju i ljudska prava - CEDEM, uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava, organizovao je seminar namjenjen savjetnicima u sudovima i državnim tužilaštvima, na temu „Uloga crnogorskog pravosuđa - rodna ravnopravnost i pravna zaštita žena žrtvi porodičnog nasilja“. Na seminaru je učestvovalo šest (6) savjetnika iz sudova i četiri (4) savjetnika iz državnih tužilaštva.</p> <p>- 19. oktobar 2020. godine, Podgorica, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u saradnji sa AIRE Centrom iz Londona (Advice on Individual Rights in Europe)</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>kroz projekat "Jačanje vladavine prava i podrška državnim institucijama u Crnog Gori" u okviru Programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2020. godinu organizovao je onlajn obuku na temu: „Konvencija Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja – Lanzarot konvencija“.Seminaru je prisustvovalo dvadest četiri (24) učesnika (15 sudija, 1 savjetnik u sudu, 8 državnih tužilaca).</p> <p>– 12. novembar 2020. godine – Kancelarija OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) organizovala je onlajn seminar, tzv. vebinar, na temu „Raznolikost po pitanju zastupljenosti u pravosuđu, uključujući i pitanje rodne zastupljenosti u Jugoistočnoj Evropi“. Posredstvom Centra za obuku</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>u sudstvu i državnom tužilaštvu, seminar je pohađalo 7 učesnika, i to 5 sudija i 2 državna tužioca.</p> <p>CEDEM, uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava organizovao u septembru 2020. godine je dvodnevnu obuku za predstavnike ZZZCG, Centara za socijalni rad, te predstavnike lokalnih samouprava o rodnozasnovanom nasilju -15 polaznika iz opština Berane, Pljevlja, Nikšić, Herceg Novi, Podgorice i Bijelog Polja</p>			<p>Utrošena sredstva: 4.482,30</p>
5.5.3. Organizovati obuke u cilju Pomovisanja Konvencije o elimisnisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) za službenike koji se bave statusnim pitanjima osjetljivih društvenih grupa.	Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2019-2020. god.	- Broj održaih obuka -Broj polaznika/ca obuka	Ministarstvo unutrašnjih poslova: Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore, uz podršku UNICEF-a, tokom 2019. godine, organizovalo je dva treninga, u trajanju po dva dana, o primjeni međunarodnih standarda u oblasti zdravstvene i dječije zaštite kao podršku naporima u pomoći djeci i porodicama,	Ministarstvo unutrašnjih poslova: Obuka za 2020. godinu odložena zbog pandemije CORONA virusa	Ministarstvo unutrašnjih poslova: Potrebno je ispoštovati novi rok za realizaciju I kvartal 2021. godine	Ministarstvo unutrašnjih poslova: Redovna budžetska sredstva

				<p>migrantima i izbjeglicama, za 50 učesnika.</p> <p>Trening je bio posvećen, između ostalog temama:</p> <p>Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), Konvencija Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija).</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova je, u saradnji sa IOM i UNICEF, planiralo još jednu edukaciju službenika u cilju promocije Istanbulske konvencije za decembar 2020. godine, međutim ista je odložena za I kvartal 2021. godine zbog pandemije CORONA virusa.</p>			
5.5.4. Organizovanje multisektorskih događaja za službenike/ce odgovorne za primjenu zakona, zdravstvene i socijalne radnike/ce	Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava policije, Ministarstvo zdravlja u saradnji sa Ministarstvom za	Kontinuirano 2019-2020. god.	-Broj na multisektorskih događaja godišnjem nivou. -Broj učesnika/ca.	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja:</p> <p>Tokom 2020 godine, organizovano je 5 obuka i 1 okrugli sto, koje se odnose na slučajeve nasilja nad ženama i nasilja u porodici.</p> <p>Navedene obuke u tom period je prošlo 110 zaposlenih u</p>		<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja:</p> <p>Kontinuirano tokom 2021. godine.</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja:</p> <p>Utrošena sredstva su bila na teret autora obuka.</p>

<p>zasnovane na studijama slučaja - postupanje u konkretnim slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u porodici</p>	<p>ljudska i manjinska prava, domaćim i međunarodnim organizacijama</p>			<p>socijalnoj i dječjoj zaštiti i ostalim institucijama. Ministarstvo finansija i socijalnog staranja: Tokom 2020 godine, organizovano je 5 obuka i 1 okrugli sto, koje se odnose na slučajeve nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Navedene obuke u tom period je prošlo 110 zaposlenih u socijalnoj i dječjoj zaštiti i ostalim institucijama.</p>			
---	---	--	--	--	--	--	--

6. RODNA RAVNOPRAVNOST U MEDIJIMA, KULTURI I SPORTU

Strateški cilj: Suzbijati rodne stereotipe i uvesti politiku rodne ravnopravnosti u medije, kulturu i sport

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti u saradnji sa partnerima	Vremenski okvir	Indikatori učinka	Status indikatora rezultata	Razlozi kašnjenja sprovedenja aktivnosti i novi rok za realizaciju	Preporuka za dalju realizaciju aktivnosti	Osvrt na planirana i utrošena sredstva
Cilj 6.1. Povećana medijska vidljivost primjene politika rodne ravnopravnosti.							
Indikator (pokazatelj) efekta: Povećana prisutnost teme rodne ravnopravnosti u crnogorskim medijima za 30% u odnosu na prethodnu godinu.							
6.1.1. Redovno informisanje javnosti o aktivnostima na polju postizanja rodne ravnopravnosti	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), Lokalne samouprave (Kancelarije za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa Agencijom za elektronske medije i mediji, lokalnim samoupravama (Kancelarije za	Kontunuirano 2019-2020. god.	- Broj objavljenih saopštenja za medije - Broj medijskih TV, radio i dr. priloga.	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava – redovno objavljivanje saopštenja i informacija na webstranici ministarstva https://www.gov.me/mpa/ljudska-i-manjinska-prava/rodna-ravnopravnost / 40 objava na sajtu o aktivnostima Direkcije za rodnu ravnopravnost u 2020. godini , jedan dio saopštenja su prenijeli mediji u Crnoj Gori Opština Kotor: 50 objava u lokalnim medijima		Pojačati vidljivost institucionalnih mehanizama u javnosti	Redovna budžetska sredstva

	rodnu ravnopravnost)			<p>Opština Petnjica: -Sve aktivnosti se redovno objavljuju na lokalnom radiju i sajtu Opštine Petnjica.</p> <p>CEDEM, uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava je spoveo tromjesečni monitoring štampanih medija o rodnoj ravnopravnosti i izradio „Analiza medijskih narativa – suzbijanje tradicionalističke i stereotipne slike o ženama u medijima”</p>			Utrošeno sredstava: 1.694,00 €
--	----------------------	--	--	---	--	--	--------------------------------

Cilj 6.2. Unaprijeđeno znanje zaposlenih u medijima o rodnoj ravnopravnosti.

Indikator (pokazatelj) efekta: Minimum 50 predstavnika/ca medija povećalo je svoje znanje u oblasti rodne ravnopravnosti i izvještava u skladu sa rodno senzitivnim principima.

6.2.1. Organizovanje obuka za zaposlene u medijima na temu rodne ravnopravnosti (predstavljanje zakonskog i	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa Upravom za kadrove,	2019-2020. god.	Organizovana 1 obuka godišnje Obučeno minimum 15 predstavnika/ca medija godišnje	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava U saradnji sa Vesmisterskom fondacijom za demokratiju u Crnoj Gori organizovana su dva vebinara u okviru inicijative. Rodna ravnopravnost u vrijeme</p>		Nastaviti sa aktivnostima	Donatorska sredstva
--	--	-----------------	---	--	--	---------------------------	---------------------

<p>strateškog okvira, značaj zastupljenosti u medijima i sl.)</p>	<p>Institutom za medije, Agencijom za elektronske medije, Organizacijama civilnog društva, Ministarstvom kulture (Direktorat za medije), međunarodnim organizacijama</p>			<p>globalne pandemije, uloga medija u izvještavanju o potrebama ranjivih grupa, posebno marginalizovanih žena, kao i novinarski kodeks bile su „Diskriminisane žene-povratak sa margina“.</p> <p>Glavne teme dva vebinara koja je organizovala Vestminsterska fondacija za demokratiju u Crnoj Gori (WFD) u saradnji sa Odjeljenjem za poslove rodne ravnopravnosti 27. i 28. jula 2020. godine. Vebinari su okupili ukupno predstavnike/ce 16 medija, trenere i eksperte iz Instituta za medije Crne Gore i regiona.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organizovana 1 obuka godišnje. - Obučeno minimum 15 predstavnika medija godišnje. <p>Centar za ženska prava – je u 2020.godini je održao jednodnevnu obuku članovima/cama Sindikata medija Crne Gore.</p> <p>Obuka se sastojala od presjeka stanja, analize dostupne statistike i pravnog okvira, zatim preporuka i modela</p>			
---	--	--	--	---	--	--	--

				podizanja svijesti o diskriminaciji po osnovu pola i predavanju o rodnoj diskriminaciji na radnom mjestu, prepoznavanju iste i načinu praćenja.			
6.2.2. Publikovanje i distribuiranje brošure uz kampanju o ulozi medija u promovisanju rodne ravnopravnosti	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa medijskim i izdavačkim kućama	2020. god.	- Pripremljena brošura u elektronskom obliku i distribuirana svim medijima i izdavačkim kućama u Crnoj Gori. - Sprovedena medijska promocija brošure.	Asocijacija Spektra je publikovala "Preporuke za medijsko izvještavanje o trasrodnim, rodno varijantnim i interpolnim osobama" tokom 2019. godine. Publikacija je štampana u 100 primjeraka i distribuirana svim medijskim kućama u Crnoj Gori.			
Cilj 6.3. Unapređenje rodne ravnopravnosti u oblasti kulture.							
Indikator (pokazatelj) efekta: Zaposleni u oblasti kulture poznaju Zakon o rodnoj ravnopravnosti i sprovode rodno senzitivnu unutrašnju organizacijsku politiku i podržavaju i izvode rodno senzitivne programe i projekte.							
6.3.1. Organizovanje obuka za zaposlene u nacionalnim i lokalnim institucijama kulture o značaju rodne ravnopravnosti u oblasti kulture	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u partnerstvu sa Ministarstvom kulture u saradnji sa Lokalnim upravama i	2019 i 2020.god.	- Održana minimum jedna dvodnevna obuka godišnje za 20 učesnika/ca. - Broj i lista obuhvaćenih ustanova.		Mjera nije realizovana zbog pandemije COVID 19		

	Organizacijama civilnog društva						
6.3.2. Organizovanje Nedjelje ženskog kulturnog stvaralaštva	Ministarstvo kulture u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), Lokalnim upravama i Organizacijama civilnog društva.	2019 – 2020.god.	- Organizovana jednom godišnje Nedjelje ženskog kulturnog stvaralaštva. - Broj umjetnica koje su učestvovalе. - Broj posjetilaca/posjetiteljki.		Mjera nije realizovana zbog pandemije COVID- 19		
Cilj 6.4. Unaprijeđena medijska promocija uspješnih žena							
<i>Indikator (pokazatelj) efekta: Medijski prostor je ispunjen primjerima uspješnih žena iz svih oblasti i afirmiše se prevazilaženje tradicionalnih muško-ženskih uloga u društvu.</i>							
6.4.1. Promocija uspješnih žena u oblasti kulture, medija i sporta.	Ministarstvo, pravde ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), Ministarstvo kulture, Ministarstvo sporta i mladih u saradnji sa Organizacijama	Kontinuirano tokom 2019 – 2020. god.	- Broj programa. - Broj predstavljenih uspješnih žena.	Opština Kotor: 6 progama, 10 podržanih žena u oblasti kulture U saradnji sa OJU Muzeji Kotor održane su 2 izložbe 2 lokalne umjetnica koje je tokom 15 dana posjetilo nekoliko stotina ljudi.	Mjera nije realizovana zbog pandemije COVID- 19		Opština Kotor: Iz sredstva Sekretarijata 1.450,00 Uslijed pandemije Covid19 virusa, veliki broj manifestacija, kulturnih i

	civilnog društva, Institucijama kulture na lokalnom nivou, Javnim servisom i ostalim medijima			Opština Petnjica: - U toku Bihorskog kulturnog ljeta promovisane su: likovne umjetnice (Vahida Nimanbrgu), književnice (Dijana Tiganj), muzičke umjetnice (Milena Vračarić) i dr.			sportskih događaja, kako onih tradicionalnih, tako i onih drugih, nije održano. OJU Muzeji je obezbjedio prostor, promociju i marketinške materijale za ove događaje.
6.4.2. Podizanje svijesti o značaju veće zastupljenosti žena u sportu	Ministarstvo sporta i mladih, COK (Crnogorski olimpijski komitet), POK (Paraolimpijski komitet) i nacionalne sportske saveze u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost)	2020. god.	- Publikovan izvještaj koji obuhvata pitanja rodne komponente u sportu Crne Gore, vidljivost i položaj djevojčica i žena u sportu, % u upravljačkim strukturama sportskih saveza i organizacija i sl.				

7. RAVNOPRAVNOST U PROCESU ODLUČIVANJA U POLITIČKOM I JAVNOM ŽIVOTU

Strateški cilj: Ravnopravno učešće žena i muškaraca na svim nivoima odlučivanja

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti u saradnji sa partnerima	Vremenski okvir	Indikatori učinka	Status indikatora rezultata	Razlozi kašnjenja sprovedenja aktivnosti i novi rok za realizaciju	Preporuka za dalju realizaciju aktivnosti	Osvrt na planirana i utrošena sredstva
Cilj 7.1. Postignuta uravnotežena zastupljenost žena i muškaraca u zakonodavnoj vlasti na svim nivoima.							
Indikator (pokazatelj) efekta:							
<ul style="list-style-type: none"> - Najmanje 40 % žena poslanica u Skupštini Crne Gore do 2020. godine. - Najmanje 50% parlamentarnih partija usvojilo afirmativne mjere za političko jačanje žena unutar partije. - Najmanje 50% partija realizuje rodno osviještene kampanje, a programi sadrže mjere za postizanje rodne ravnopravnosti. - Najmanje jedna aktivnost godišnje realizovana kroz zajedničku akciju žena iz parlamentarnih partija. 							
<i>Najmanje tri ženske organizacije pri partijama imaju samostalni budžet na godišnjem nivou u visini od 10% od ukupnih partijskih budžetskih primanja.</i>							
7.1.1. Publikovati rezultate obrade statističkih podataka o zastupljenosti žena i muškaraca u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti na državnom i	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa ministarstvima i državnim organima,	Jedno m godišnje	- Izrađen i predstavljen javnosti godišnji izvještaj sa preporukama.	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava - Ministarstvo, pravde, ljudskih i manjinskih prava i MONSTAT objavili su 3.decembra 2020. publikaciju „Žene i muškarci“ koja daje pregled zastupljenosti žena i muškaraca u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti - link za preuzimanje prezentacije:		Unaprijediti izbornu zakonodavstvo i inicirati donošenje Zakona o Vladi	Utrošena sredstva za štampanje publikacije 1500€ i redovna budžetska sredstva MONSTAT-a

lokalnom nivou, kao i na mjestima odlučivanja koja imenuje Vlada	organima lokalne samouprave			https://www.monstat.org/cg/publikacije_page.php?id=212&pageid=142 Indeks rodne ravnopravnosti za Crnu Goru, objavljen januara 2020. izračunao je da je domen moći 35,1. Domen moći odnosi se na politički, ekonomski i društveni život. Izvještaj sadrži preporuke za unapređenje stanja u ovoj oblasti. Index objavljen na web stranici ministarstva. https://www.gov.me/dokumenta/495023ee-0d49-4c2a-bcad-e7b0e5d9d3d5 Opština Petnjica: - Izrađen izvještaj o zastupljenosti žena i muškaraca u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti na lokalnom nivou.			Donatorska sredstva
7.1.2. Pokretati i podsticati aktivnosti koje doprinose	Ministars tvo pravde, ljudskih i manjinski	Kontinuirano 2019 – 2020.	- Pokrenute najmanje dvije inicijative godišnje sa predstavnicama ženskih političkih	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava - U trećem 2020. godine započet je proces izradu novog strateškog		1. Inicirati izmjene Zakona o izborima	Donatorska sredstva za angažovanje 3 ekspertkinje

<p>participativnoj demokratiji i koje ukljuuju žene manjinskih i ranjivih kategorija stanovništva (Romkinje, žene sa invaliditetom i sl.)</p>	<p>ih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa Skupštinskim odborom za rodnu ravnopravnost, Parlamentarnim političkim partijama, Zenskim grupama pri političkim partijama</p>	<p>god.</p>	<p>organizacija</p>	<p>dokumenta za period 2021-2025. Direkcija u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori preduzela je niz aktivnosti, koje su započele detaljnom analizom trenutnog stanja i položaja žena u Crnoj Gori, kao i analizom usklađenosti sa svim nacionalnim strateškim dokumentima u različitim oblastima.</p> <p>Od samog početka procesa izrade nacrtu Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2021-2025. (u daljem tekstu NSRR) uključena je javnost već u ranoj fazi i obezbijeđene konsultacije sa zainteresovanim stranama još tokom pripreme nacrtu, i kroz organizovanje fokus grupa u cilju utemeljenja širokog participativnog procesa. Dobijeni su konkretni i kvalitetni komentari i sugestije tokom cijelog procesa izrade nacrtu ovog dokumenta ima naglašeno veliku vrijednost.</p> <p>Buduća Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti je</p>	<p>odbornika i poslanika .</p> <p>2. organizovati i interaktivne događaje (obuke, okrugle stolove, javne diskusije i sl.) na kojima će se razgovarati sa ženama u politici i liderima političkih partija, kao i sa ženama iz osjetljivih kategorija, kao što su osobe sa invaliditetom, Romkinje i Egipćanke, kao i žene koje žive u udaljenim</p>	
---	--	-------------	---------------------	--	--	--

				<p>definisala</p> <p>Operativni cilj 3:</p> <p>Povećati nivo učešća žena i osoba drugačijih polnih i rodni identiteta u oblastima koje omogućavaju pristup prirodnim i društvenim resursima i dobiti od korišćenja resursa kao i mjeru :</p> <p>Osnažiti žene i osobe drugačijih polnih i rodni identiteta da učestvuju u političkom odlučivanju</p>		seoskim područjima.	
7.1.3. Realizacija i promocija rezultata sprovođenja Akcionog plana za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore	Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore i parlamentarne političke partije u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava	Kontinuirano 2019 – 2020. god.	-Najmanje 50% aktivnosti zacrtanih na godisnjem nivou realizovano.		Odbor za rodnu ravnopravnost je, uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori, pripremio, usvojio i realizovao Plan aktivnosti za rodno odgovornu Skupštinu Crne Gore za period 2016-		

					2018. godina. Plan je definisao aktivnosti /mjere, indikatori efekta, polazne osnove, odgovorna lica i vremenski okvir za njihovu realizaciju. Period njegovog važenja je istekao tako da o istom nije moguće izvještavati		
7.1.4. Unaprijediti afirmativne mjere za rodnu ravnopravnost u Zakonu o	Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore i parlamentarne političke	IV kvartal 2020. god.	- Amandman Zakona o izboru odbora poslanika sadrži kvotu 40% i unaprijeđene prateće mjere. Centar za ženska	Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore: Skupština Crne Gore je 29. decembra 2020. godine donijela Odluku o izmjenama i dopunama Poslovnika Skupštine	Usvojene neke od afirmativnih mjera	Inicirati usvajanje amandmana	Redovna budžetska sredstva

<p>izboru odbornika i poslanika i usaglašavanj e propisane kvote sa zacrtanih 40% u Nacionalnoj strategiji za održivi razvoj kao i dalje unapredjenje pratećih mjera u vezi sa pozicijom žena na izbornim listama, zatim mjera zamjene žene ženom i konačno mjere sankcije.</p>	<p>partije u partnerstvu sa UNDP-em u saradni sa Ministarstvo, za ljudska i manjinska prava</p>		<p>praca-</p>	<p>Crne Gore, kojim je članom 18, u stavu 4 propisano da se najmanje jedan potpredsjednik Skupštine bira iz reda manje zastupljenog pola.</p> <p>U članu 34, stav 5 propisano je da se u postupku određivanja sastava Odbora, uključujući predsjednika i zamjenika predsjednika Odbora, vodi računa o odgovarajućem učešću manje zastupljenog pola.</p> <p>Član 210 stav 3 propisuje obavezu da se u postupku određivanja sastava delegacija Skupštine vodi računa o odgovarajućem učešću manje zastupljenog pola.</p> <p>Centar za ženska prava - Centar za ženska prava je u decembru 2020. predsjedniku Skupštine uputio predlog za izmjenu Poslovnika Skupštine u koje m se predlaže veće učešće žena u skupštinskim odborima https://womensrightscenter.org/prijedlozi-czp-za-izmjene-poslovnika-o-radu-skupstine/.</p> <p>Usvojen je naš predlog da minimum jedno potpredsjedničko mjesto da pripadne manje zastupljenom</p>			
---	---	--	---------------	---	--	--	--

				polu.			
7.1.5. Organizovati nacionalne i regionalne konferencije o potrebi unapredjenja većeg učešća žena u političkom i javnom životu	Ministarsvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u partnerstvu sa UNDP-em u saradnji sa Skupštinskim odborom za rodnu ravnopravnost, Parlamentarnim političkim partijama, Zenskim grupama pri političkim	Kontinuirano 2019 - 2020. god.	- Održano najmanje dva sastanka godišnje predstavnica ženskih političkih organizacija. - Pokrenute najmanje dvije zajedničke političke inicijative žena iz parlamentarnih političkih partija.		Zbog pandemije COVID 19 nije bilo moguće sprovesti ovu aktivnost		

	partijama						
Cilj 7.2. Implementacija Rezolucije 1325 Savjeta bezbjednosti UN - Žene, mir i bezbjednost.							
Indikator (pokazatelj) efekta: Načela Rezolucije integrisana u rad sektora bezbjednosti u Crnoj Gori.							
7.2.1. Organizovati edukaciju lica u službi u Vojski na svim nivoima o Rezoluciji 1325 SBUN i njoj pratećih rezolucija s posebnim osvrtom na rodno zasnovano nasilje, seksualno nasilje, drugih vidova nasilja nad ženama i primjeni antidiskriminacionih zakona Crne Gore	Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, Međunarodnim organizacijama, Organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2019 - 2020. god.	- Broj obučених pripadnika/ca Vojske.	Ministarstvo odbrane: U izvještajnom periodu realizovana je obuka za ukupno 335 lica i to: 35 polaznika/ca osnovnog podoficirskog kursa; 183 vojnika/inju po ugovoru; 86 lica na dobrovoljnom služenju vojnog roka; i 31 pripadnika/ce u sklopu priprema za upućivanje u misiju Resolute Support.		Nastaviti sa aktivnostima	Redovna budžetska sredstva
7.2.2. Imenovanje i obuka rodnih savjetnika/ca na strateškom	Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore u saradnji sa Međunarodnim	2019 - 2020.god.	- Imenovanje rodnih savjetnika/ca. - Broj obuka.	Ministarstvo odbrane: Na prijedlog Direktorata za upravljanje ljudskim resursima, kadrovska i statusna pitanja, Formacijom Vojske sistematizovano je formacijsko			Redovna budžetska sredstva

i taktičkom nivou u Vojsci	organizacijama, Organizacijama civilnog društva			mjesto rodni/a savjetnik/ca načelnika Generalštaba. Na navedeno f/m postavljena je kapetanica Tanja Katnić. S obzirom da obuka za imenovanu nije realizovana, aktivnost se smatra djelimično realizovanom.			
7.2.3. Osnažiti ulogu koordinatorki u vezi poslova rodne ravnopravnosti u MO i VCG kroz koontinuirano usavršavanje i osposobljavanje	Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore u saradnji sa Međunarodnim organizacijama, Organizacijama civilnog društva	2019-2020.god.	- Dodatno obučeni koordinatori/ke u vezi poslova rodne ravnopravnosti - Broj obuka i usavršavanja	Ministarstvo odbrane: Uzimajući u obzir činjenicu da jačanje institucionalnih mehanizama odgovornih za primjenu politika rodne ravnopravnosti predstavlja osnov za efikasniju koordinaciju i sprovođenje mjera u cilju konstantnog obezbjeđivanja napretka u ovoj oblasti, Ministarstvo je i u 2020. godini preduzimalo mjere u tom cilju, što potvrđuje i podatak da je za koordinatorku u Ministarstvu i kontakt osobu u Vojsci organizovano i sprovedeno, u mjeri koju je dozvoljalo pandemija virusa Covid19, niz online obuka i konferencija koje su za cilj imale razmjenu najboljih praksi i sticanje novih iskustava u oblasti rodne ravnopravnosti. Tako je, u septembru, koordinatorka za poslove rodne ravnopravnosti prisustvovala na online		Nastaviti sa aktivnostima	Redovna budžetska sredstva

				<p>konferenciji NATO Komiteta za rodna pitanja. Rodna savjetnica načelnika Generalštaba u novembru je učestvovala na video konferenciji povodom obilježavanja dvadesetogodišnjice od usvajanja Rezolucije SBUN 1325 i dvadesetpetogodišnjice usvajanja Pekinške deklaracije o ravnopravnosti polova u organizaciji CEDC – Centralnoevropske odbrambene saradnje. U novembru, u saradnji sa Upravom za kadrove organizovane su dvije online obuke kojima su prisustvovala rodna savjetnica načelnika Generalštaba i koordinatorka u Ministarstvu, i to: “Rodna ravnopravnost u državnoj upravi” i “Rezolucija SBUN 1325 – Žene mir i bezbjednost”. U istom mjesecu, koordinatorka za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu, učestvovala je na međunarodnoj konferenciji SEDM inicijative u okviru FLSD projekta - Žene lideri u bezbjednosti i odbrani, na temu: "Ravnopravnost polova 20 godina nakon usvajanja Rezolucije SBUN 1325 – Uticaj na sektor</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>bezbjednosti i odbrane". U decembru koordinatorka za rodna pitanja u Ministarstvu, u okviru projekta "Razmijenimo naučeno" prisustvovala je online sastanku NATO Women, Peace and Security Learning Exchange on Gender Mainstreaming in Policies, a rodna savjetnica načelnika Generalštaba, u okviru istog projekta, učestvovala na online sastanku na temu: Learning Exchange on Gender Mainstreaming in Operations. Pored pomenutog, koordinatorka, kontakt osoba i drugi mehanizmi su bili uključeni u realizaciju aktivnosti u sklopu regionalnog projekta.</p>			
7.2.4. Realizacija aktivnosti regionalnog projekata na temu: „Jačanje regionalne saradnje u uključivanju rodne perspektive u reformi sektora	Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore u saradnji sa Međunarodnim organizacijama, Organizacijama civilnog društva	2019-2020. god.	- Sprovedene aktivnosti planirane projektom	<p>Ministarstvo odbrane: U okviru druge faze projekta: "Jačanje regionalne saradnje u uključivanju rodne perspektive u reformi sektora bezbjednosti na Zapadnom Balkanu", u izvještajnom periodu, realizovane su sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – u januaru je održan prvi regionalni sastanak radne grupe za izradu druge regionalne Studije o položaju žena u oružanim snagama 		Nastaviti sa aktivnostima	Redovna budžetska sredstva

<p>bezbjednosti na Zapadnom Balkanu“</p>				<p>Zapadnog Balkana kojem su prisustvovala dvije predstavnice Ministarstva i Vojske (u svojstvu članica radne grupe);</p> <ul style="list-style-type: none"> – u januaru je održan sastanak generalnog direktora Direktorata za upravljanje ljudskim resursima, kadrovska i statusna pitanja, sa ekspertkinjom UNDP SEESAC, u sklopu sprovođenja programa “Mentorstvo za rodnu ravnopravnost” koje je namijenjeno visokorukovodnom kadru; – u februaru je održana zajednička obuka psihološkinja i instruktora za rodnu ravnopravnost u Budvi (za 10 pripadnika/ca). Teme zastupljene na obuci su bile: rodni stereotipi, kako žive žene i muškarci u Crnoj Gori, politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori, uvođenje rodne perspektive u rad institucija i uvođenje rodne perspektive u Ministarstvu; – u septembru je organizovan XII regionalni sastanak 			
--	--	--	--	---	--	--	--

mehanizama za rodnu ravnopravnost. Cilj sastanaka bio je mapiranje dosadašnjeg progressa u okviru regionalnog projekta, predstavljanje najboljih praksi u implementaciji rodne ravnopravnosti, konkretnih obuka, utvrđivanje potreba za daljom podrškom UNDP SEESAC i konkretizacija budućih aktivnosti;

- u oktobru su tri instruktora za rodnu ravnopravnost, putem video linka, učestvovala na V Regionalnom sastanku mreže trenera za rodnu ravnopravnost u ministarstvima odbrane i oružanim snagama zemalja Zapadnog Balkana. Cilj obuke bio je unaprjeđivanje regionalne saradnje putem razmjene informacija između rodni trenera s fokusom na procjenu uticaja njihovog djelovanja na podizanje svijesti o rodnoj ravnopravnosti;
- u maju je održan online sastanak radne grupe za

				<p>izradu Regionalnog priručnika o sprječavanju i reagovanju na rodno zasnovanu diskriminaciju, seksualno uznemiravanje i zlostavljanje u ministarstvima odbrane i oružanim snagama zemalja Zapadnog Balkana. Sastanku su prisustvovala dvije predstavnice Ministarstva kao članice regionalne radne grupe;</p> <ul style="list-style-type: none"> – završen projekat u vezi istraživanja motivacije žena u Vojsci; – UNDP SEESAC je dostavio katalog kurseva koji su namijenjeni oficirkama. Jedna oficirka je učestvovala na kursu. 			
--	--	--	--	---	--	--	--

8. INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA PRIMJENU POLITIKA RODNE RAVNOPRAVNOSTI I MEĐUNARODNA SARADNJA
Strateški cilj: Stvaranje održivih mehanizama na nacionalnom i lokalnom nivou za postizanje rodne ravnopravnosti

Aktivnosti	Nosioци aktivnosti u saradnji sa partnerima	Vremenski okvir	Indikatori učinka	Status indikatora rezultata	Razlozi kašnjenja sprovedenja aktivnosti i novi rok za realizaciju	Preporuka za dalju realizaciju aktivnosti	Osvrt na planirana i utrošena sredstva
Cilj 8.1. Jačanje mehanizama za primjenu rodne ravnopravnosti na nacionalnom nivou i unapređenje njihovog koordiniranog djelovanja i izvještavanja.							
<u>Indikator (pokazatelj) efekta:</u>							
<i>- Postoji održiv mehanizam na nacionalnom nivou za primjenu politike rodne ravnopravnosti, obučeni kadrovi, sredstva za rad i redovna komunikacija između svih relevantnih aktera.</i>							
<i>- Uspostavljen index rodne ravnopravnosti i prate se ostali važni UN indikatori u ovoj oblasti.</i>							
8.1.1. Unaprijediti rada Savjeta za rodnu ravnopravnost i njegovih odbora	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Savjet za rodnu ravnopravnost i njegovi odbori u saradnji sa ministarstvima i organima uprave	Kontinuirano 2019 - 2020. god.	<ul style="list-style-type: none"> - Broj organizovanih sastanaka Savjeta. - Pripremljeni i usvojeni godišnji Planovi rada Savjeta. - Pripremljeni i objavljeni godišnji izvještaji o radu Savjeta. 	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava- u 2020. godini nije organizovalo sjednice Savjeta za rodnu ravnopravnost Opština Kotor: Formiran Savjet za ravnopravnost polova u opštini Kotor		napraviti analizu efikasnosti i racionalnog planiranja institucionalnog mehanizma za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti, sa analizom međusektorske saradnje, sa predlogom za novi nadzorni mehanizam	

						za praćenje rodne politika	
8.1.2. Unaprijediti rad Komisije za praćenje implementacije PAPRR-a	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Komisije za praćenje implementacije PAPRR-a saradnji sa ministarstvima i organima uprave	2019 – 2020. god.	<ul style="list-style-type: none"> - Broj organizovanih sastanaka. - Broj operacionalizovanih zaključaka Komisije. - Pripremljeni i objavljeni godišnji plan i izvještaj o radu Komisije. 	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava Komisija za praćenje sprovođenje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021 (PAPRR) održana je marta 2020. godine, u cilju razmatranja Predloga izvještaja o sprovođenju PAPRR-a za 2019. godinu i tekućih pitanja.</p> <p>Komisija za praćenje sprovođenje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021 je učestvovala u izradi Evaluacije PAPRR-a, pa je tim povodom održan drugi sastanak Komisije za praćenje PAPRR-a, juna 2020. godine.</p> <p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa Misijom OSCE-a u Crnoj Gori je sprovelo eksternu evaluaciju PAPRR-a. Link za evaluaciju:</p> <p>https://mmp.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=415714&rType=2&file=EVALUACIJA</p>		Sačiniti jasne kriterijume za izbor članova/ca Komisije za praćenje sprovođenja i izvještavanje o budućem strateškom dokumentu za rodnu ravnopravnost sa jasno definisanim obavezama i mandatom	Nisu potrebna novčana sredstva

				<p>A PLANA AKTIVNOSTI ZA POSTIZANJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI U CG Final.pdf - Dokument na crnogorskom jeziku.</p> <p>Evaluacija je prevedena i na engleski jezik.</p>			
8.1.3. Organizovanje redovnih sastanaka sa koordinatorima/kama za pitanja rodne ravnopravnosti u državnim organima i Komisijom za PAPRR	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa koordinatorima za pitanja rodne ravnopravnosti u ministarstvima i organima uprave, Komisijom za PAPRR	Kontinuirano 2019 - 2020. god.	- Organizovano minimum 2 sastanka sa koordinatorima/kama i 2 sastanka Komisije za PAPRR godišnje. -Broj učesnika/ca. -Izveštaji sa sastanaka.	<p>Komisija za praćenje sprovođenja Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021 (PAPRR) održana je marta 2020. godine, u cilju razmatranja Predloga izvještaja o sprovođenju PAPRR-a za 2019. godinu i tekućih pitanja.</p> <p>Komisija za praćenje sprovođenja Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021 je učestvovala u izradi Evaluacije PAPRR-a, pa je tim povodom održan drugi sastanak Komisije za praćenje PAPRR-a, juna 2020. godine</p>		Članovi/ce Komisije i njihovi zamjenici/ce bi trebalo odmah na početku novog mandata da imaju obuku o rodnoj ravnopravnosti, koja bi obuhvatila i osnovno poznavanje i korišćenje podataka	Nisu potrebna novčana sredstva

						razvrstanih po polu	
8.1.4. Organizovanje obuka koordinatora/ki za pitanja rodne ravnopravnosti u državnim organima.	Uprava za kadrove i nadležni organi na lokalnom nivou u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava	Kontinuirano 2019 – 2020. god.	- Broj organizovanih obuka. - Broj učesnika/ca.	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i Misija OEBS-a organizovali ZOOM trening na temu „Vještine praćenja, evaluacije i izvještaja o realizaciji LAPRR”, za predstavnike/ce lokalnih samouprava.		Nastaviti sa obukama	Donatorska sredstva
8.1.5. Upostavljen index rodne ravnopravnosti	MONSTAT i Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa UNDP	IV kvartal 2020. god.	- Uspostavljen index. - Redovno se izvještava.	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava Indeks rodne ravnopravnosti prvi put je izračunat za Crnu Goru. Vrijednosti Indeksa i nalazi izvještaja predstavljeni krajem januara 2020. godine. https://www.gov.me/dokumenta/495023ee-0d49-4c2a-bcad-e7b0e5d9d3d5			

Cilj 8.2. Osnovani novi i osnaženi postojeći mehanizmi za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou.

Indikator (pokazatelj) efekta: Postoje održivi mehanizmi za primjenu politike rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou, obučeni kadrovi, sredstva za rad i redovna komunikacija između svih relevantnih aktera.

8.2.1. Kontinuirani sastanci sa mrežom lokalnih koordinatora/ki za rodnu ravnopravnost i pružanje kontinuirane podrške opštinama u izradi i sprovođenju lokalnih akcionih planova za rodnu ravnopravnost	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa svim lokalnim samoupravama u Crnoj Gori	Kontinuirano 2019 – 2020. god.	<ul style="list-style-type: none"> - Broj redovnih sastanaka sa lokalnim koordinatorima/kama . - Broj izrađenih i usvojenih LAP-ova. - Procenat uspješnosti tj. realizovanih aktivnosti predviđenih LAP-ovima. 	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava - lokalni koordinatori/ke za rodnu ravnopravnost su učestvovali u izradi Evaluacije PAPRR-a, pa je tim povodom održan sastanak juna 2020. god	Zbog pandemije COVID 19 nije bilo moguće održati više sastanka	Nastaviti sa sprovedjenim obavezama iz Memoranduma o saradnji sa lokalnim samoupravama	
--	--	--------------------------------	---	---	--	--	--

Cilj 8.3. Osnaženi kapaciteti Odjeljenja za rodnu ravnopravnost za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti.

Indikator (pokazatelj) efekta: Odjeljenje za rodnu ravnopravnost posjeduje ljudske, tehničke i materijalne kapacitete da koordiniše sprovođenje politika rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori i sprovodi mjere predviđene ovim strateškim dokumentom i Zakonom o rodnoj ravnopravnosti.

8.3.1. Godišnje obuke o strateškom planiranju zaposlene u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa Savjetom Evrope	2019 – 2020. god.	<ul style="list-style-type: none"> - Urađena jedna obuka godišnje. - Urađen strateški plan ministarstva. 	Uprava za kadrove u saradnji sa Generalnim sekretarijatom Vlade tokom 2020.godine realizovala je putem online platforme Program obrazovanja za stručno usavršavanje državnih službenika za strateško planiranje, koji su pohađale dvije službenice Direkcije za rodnu ravnopravnost		Nastaviti sa obukama	
---	--	-------------------	--	---	--	----------------------	--

Cilj 8.4. Kontinuirana saradnja sa organizacijama civilnog društva.

Indikator (pokazatelj) efekta: Postoji redovna komunikacija i sprovode se redoni sastanci i zajedničke aktivnosti Odjeljenja za rodnu ravnopravnost i Foruma za dijalog sa predstavnicima/cama ženskog sektora i drugim organizacijama civilnog društva koje se bave pitanjima rodne ravnopravnosti.

<p>8.4.1.Organizovanje zajedničkih aktivnosti u cilju sprovođenja sektorskih analiza u skladu sa ciljevima predviđenim PAPRR-om</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa organizacijama civilnog društva</p>	<p>Kontinuirano 2019 – 2020. god.</p>	<p>- Broj zajedničkih aktivnosti godišnje u partnerstvu sa organizacijama civilnog društva. - Vrsta realizovanih aktivnosti.</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava – na godišnjem nivou sačinjava Sektoru analizu za prioritetnu oblast – rodna ravnopravnost u U konsultacijama u vezi Sektorske analize za 2020. učestvovala je NVO UMHCG, Izveštaj o sprovedenim konsultacijama objavljen je na sajtu ministarstva i e-uprave.</p>			
<p>8.4.2.Organizovanje Info dana za NVO vezano za godišnji Konkurs za finansiranje projekata</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa organizacijama civilnog društva</p>	<p>Jednom godišnje 2019 – 2020. god.</p>	<p>- Broj učesnika/ca - Broj prijavljenih projekata na Konkurs</p>		<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava nije u 2020 orgnizovalo info dan zbog pandemije COVID 19</p>		

8.4.3. Konkurs za podršku projektima organizacija civilnog društva koji doprinose ostvarenju ciljeva PAPRR-a.	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2019 – 2020. god.	-Sproveden jedan godišnji Konkurs -Broj podržanih projekata. -Broj prijavljenih projektnih prijedloga. 1 konkurs 16 podržanih projekata 84 prijavljena projekta	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava - Komisija za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti rodne ravnopravnosti donijela je 2. oktobra 2020. godine, Odluku, kojom je raspodjela sredstava u iznosu od 171.000€ za realizaciju 16 projekata NVO na osnovu Javnog konkursa za 2020, pod nazivom „ Za snažnije društvo iz ugla rodne jednakosti“, od 27. februara 2020. godine.		Nastaviti sa aktivnosti	Utrošena sredstva u iznosu od 171.000€
---	--	--------------------------------	--	--	--	-------------------------	--

Cilj 8.5. Uvesti rodno osjetljivo upravljanje budžetskim sredstvima u lokalnim samoupravama i ministarstvima.

Indikator (pokazatelj) efekta: Postoji razvijen sistem za rodno osjetljivo upravljanje budžetskim sredstvima u minimum 3 lokalne samouprave i 2

8.5.1. Sprovesti analizu budžeta u 3 lokalne samouprave i 2 ministarstava s aspekta rodne ravnopravnosti	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa odabranim ministarstvima i lokalnim samoupravama, opštinama,	IV kvartal 2020. god.	- Sprovedena i prezentirana u javnosti analiza sa preporukama.			Potrebno je uraditi analize	
--	--	-----------------------	--	--	--	-----------------------------	--

	organizacijama civilnog društva						
Cilj 8.6. Uključivanje evropskih standarda rodne ravnopravnosti u nacionalno zakonodavstvo i integracija rodne ravnopravnosti u proces pregovora o pristupanju EU.							
Indikator (pokazatelj) efekta: Procenat integrisanosti rodne komponente u Akcionom planu za sprovođenje EU integracija. Procenat realizacije mjera iz poglavlja 23 u dijelu: „Rodna ravnopravnost” i drugih poglavlja od važnosti za oblast rodne ravnopravnosti.							
8.6.1. Pratiti integrisanost pitanja rodne ravnopravnosti i u strategijskim dokumentima u okviru 19 i 23 Poglavlja	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), Kancelarija za evropske integracije u saradnji sa ministarstvima i organima državne uprave, Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore,	Kontinuirano 2019 – 2020. god.	- Nivo integrisanosti pitanja rodne ravnopravnosti u strateškim dokumentima koja prate sprovođenje EU politika u poglavljima 19 i 23.	Kancelarija za evropske integracije -Izvještaj: U oblasti pristupnih pregovora s EU, pitanje rodne ravnopravnosti obuhvaćeno je kroz poglavlja 19 i 23, a realizacija mjerila iz ovih poglavlja prati se u kontinuitetu, kroz izvještaje o realizaciji strateških dokumenata. Jedan od ključnih dokumenata u tom pravcu je Akcioni plan za poglavlje 23 koji predstavlja pregled prioritarnih aktivnosti i mehanizama za njihovo ostvarenje u oblasti pravosuđa i temeljnih prava. Mjere iz Akcionog plana se realizuju u kontinuitetu, a o stepenu njihove realizacije, u saradnji sa svim relevantnim resorima, Kancelarija za evropske integracije redovno	/	Kancelarija za evropske integracije -Izvještaj: Nastaviti kontinuirano.	Kancelarija za evropske integracije -Izvještaj: Planirano i realizovano u okviru redovnih budžetskih sredstava.

	organizacijama civilnog društva.			informiše Evropsku komisiju, između ostalog, kroz priloge Izvještaju Evropske komisije za Crnu Goru.			
8.6.2. Osigurati balansiranu zastupljenosti žena i muškaraca u pregovaračkim timovima	Kancelarija za evropske integracije u saradnji sa ministarstvima i organima državne uprave, Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), organizacijama civilnog društva	2019 – 2020. god.	- Procenat i kvalitet učešća žena i muškaraca u pregovaračkim timovima. pregovaračke grupe, od ukupno 16 članova pregovaračke grupe za 33 poglavlja, osam članova su žene, a osam su muškarci. Takođe, balansirana zastupljenost žena i muškaraca osigurana	Kancelarija za evropske integracije -Izvještaj o realizaciji: kontinuirana aktivnost Kancelarija za evropske integracije -Izvještaj o realizaciji: Pregovaračka grupa, po svojoj strukturi, obezbjeđuje punu rodnu ravnopravnost. U dosadašnjoj strukturi pregovaračke grupe, od ukupno 16 članova pregovaračke grupe za 33 poglavlja, osam članova su žene, a osam su muškarci. Takođe, balansirana zastupljenost žena i muškaraca osigurana je i kod strukture radnih grupa za vođenje pregovora s EU. Prema dostupnim statističkim podacima iz 2020, od ukupno 908 članova radnih grupa za 33 pregovaračka poglavlja, 524 odnosno 58% su žene, dok je 384, odnosno 42% muškaraca. Zbog novonastalih kadrovskih izmjena u državnoj administraciji, u planu je izmjena/dopuna strukture	/	Kancelarija za evropske integracije -Izvještaj: Nastaviti kontinuirano.	Kancelarija za evropske integracije -Izvještaj: Planirano i realizovano u okviru redovnih budžetskih sredstava.

				pregovaračke odnosno radnih grupa za vođenje pregovora s EU. U tom procesu će se, kao i do sada, voditi računa o segmentu rodne ravnopravnosti			
Cilj 8.7. Unaprijeđena saradnja sa institucionalnim mehanizmima u državama regiona.							
Indikator (pokazatelj) efekta: Redovna komunikacija i dobra saradnja crnogorskih insitucija koje se bave pitanjima rodne ravnopravnosti sa srdonim institucijama u državama regiona.							
8.7.1. Učestvovati na regionalnim i međunarodnim skupovima od značaja za rodnu ravnopravnost	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), Lokalne samouprave i Kancelarije za rodnu ravnopravnost, Koordinatorke za rodnu ravnopravnost u institucijama sistema, članovi/ice Savjeta za rodnu	Kontinuirano 2019 - 2020. god.	- Broj održanih skupova i institucija koje su učestvovala. - Broj učesnika/ca - Zaključci, preporuke preporuke za buduće zajedničke aktivnosti-inicijative.	Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore: Predsjednica Odbora u 26. sazivu Skupštine Nada Drobnjak učestvovala je u radu Regionalne konferencije Dani dijaloga, održanoj 27. i 28. februara u Budvi. Konferencija je organizovana u okviru regionalne inicijative „Dijalog za budućnost“ koju zajednički sprovode UNDP, UNICEF, UNESCO i nadležne institucije u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori. U uvodom dijelu govorile su: Fiona Mekluni, rezidentna koordinatorka UN u Crnoj Gori i predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak. U obraćanju učesnicima konferencije predsjednica Odbora Nada Drobnjak govorila je o			

	<p>ravnopravnost i Komisije za PAPRR u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova, Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, institucijama država regiona, međunarodnim organizacijama</p>			<p>važnosti regionalne saradnje i razmjeni iskustava na polju rodne ravnopravnosti i promovisala Indeks rodne ravnopravnosti koji je prvi put izračunat za Crnu Goru, sa posebnim akcentom na domen moći. U okviru panel rasprave diskutovano je na teme - „Društvena kohezija – Uloga i položaj žena“; „Društvena kohezija :Prepoznavanje i vidljivost doprinosa žena“; Društvena kohezija: Prilike i preporuke“.</p> <p>Predsjednica Odbora u 26. sazivu Skupštine Crne Gore Nada Drobnjak i poslanik Momčilo Martinović učestvovali su na Trećem sastanku Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost (HUGEN Mreža), održanom 4. i 5. februara u Tirani, Albanija. Sastanak je organizovan je u cilju realizacije Planom utvrđenih aktivnosti u već pokrenutom Post-zakonodavnom procesu (PLS). Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, u okviru aktivnosti u HUGEN-u predložio je sprovođenje post-zakonodavnog</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>nadzora za Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti 2015), što je prihvaćeno od strane Vestminsterske fondacije (WFD), koja od aprila 2019. do novembra 2021. godine realizuje Projekat „Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima za Zapadni Balkan“.</p> <p>U radu sastanka učestvovali su poslanici/e i zaposleni/e u stručnim službama odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost iz pet parlamenata zemalja Zapadnog Balkana (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo i Sjeverna Makedonija), koje učestvuju u Projektu Vestminsterske fondacije za demokratiju.</p> <p>Takođe, Predsjednica Odbora u 26. sazivu Nada Drobnjak učestvovala je na okruglom stolu Odsjeka OEBS-a, i civilnog društva na temu “Žene, mir i bezbjednost”, održanom 5. i 6.februara, Tirani, Albanija.</p> <p>Okrugli sto je predstavljao priliku za države učesnice OEBS-a i civilnog društva da razgovaraju o</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>rezultatima studije OEBS-a o sprovođenju programa Žene, mir i bezbjednost u regionu OEBS-a.</p> <p>Ministarstvo vanjskih poslova: Predstavnik Crne Gore učestvovao na panelu na visokom nivou povodom obilježavanja 25. godišnice Pekinske deklaracije i Platforme za akciju na marginama 43. sesije Savjeta za ljudska prava 25. februara u Ženevi;</p> <p>Učešće predstavnika MVP-a na sastanku na visokom nivou povodom 25. godišnjice Četvrte svjetske konferencije o ženama na temu realizacija rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena i djevojčica, na marginama Generalne skupštine UN-a, 1. oktobra u Njujorku</p> <p>Crna Gora je u okviru predsjedavanja Centralno-evropskom inicijativom (CEI) tokom 2020. organizovala događaj "Osnaživanje položaja žena u položaju u kontekstu COVID-19", u saradnji sa UNDP-ijem u online formatu, 21. decembra 2020.</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

Cilj 8.8. Povećan nivo informisanosti žena i šire javnosti o osnovnim pravima žena koja proizlaze iz CoE, UN i EU pravnih dokumenata.

Indikator (pokazatelj) efekta: *Građani/ke posjeduju osnovna znanja o pravima žena koja proizlaze iz UN i EU pravnih dokumenata.*

<p>8.8.1. Redovno informisati državne organe/institucije i širu javnost o međunarodnim obavezama iz oblasti zaštite ljudskih prava žena, naročito UN i EU, posebno Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i Opcionom Protokolu</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova, Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, Zaštitnikom/om ljudskih prava i sloboda, međunarodnim organizacijama</p>	<p>Kontinuirano 2019-2020. god.</p>	<p>- Broj i vrsta pruženih informacija. - Broj saopštenja za javnost na temu međunarodnih obaveza iz oblasti zaštite ljudskih prava žena, naročito UN i EU.</p>	<p>Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava – Direkcija za rodnu ravnopravnost – Kontinuirana saradnja sa ugovornim tijelima UN, komitetima Savjeta Evrope i drugim međunarodnim organizacijama, kao regionalnim tijelima i inicijativama (UN Komisije za statut žena, UN Women Regionalna kancelarija za Aziju i Evropu,, Komisija za rodnu ravnopravnost, Grevio ekspertska grupa, Regionalni savjet za saradnju, GIZ i druge organizacije). Saradnja se odvijala kroz redovno učešće na on line sastancima i vebinarima, izvještavanje, dostavljanje informacija o aktivnostima, učešću u evaluacijama različitih projekata, fokus grupa i istraživanja na planu unapređenja rodne ravnopravnosti, posebno u periodu COVID-a19. Presentacije i izvještaji Odjeljenje su se našli i u nekim zvaničnim publikacijama i globalnim izvještajima ovih tijela („Glasovi insitucionalnih</p>	<p>Nastaviti sa dosadašnjom praksom</p>	<p>Zbog COVID-a 19 i organizovanja konferencija putem online platformi nije bilo potrebe za utrošak sredstava</p>
--	--	-------------------------------------	---	---	---	---

				<p>mehanizama na COVID 19“ publikacija UN Women iz maja 2020, Izvještaj o sprovođenju Strategije za rodnu ravnopravnost 2018-2023, Izvještaja LAT o pravnom okviru (LAT-legal assessment tool tj. alat za pravnu procjenu) u okviru projekta Ekonomsko osnaživanje žena na Zapadnom Balkanu koji realizuje GIZ, FAO i druge)</p> <p>CEDAW Komitet, u julu 2020. godine, preko Ministarstva vanjskih poslova, dostavio je Odjeljenju za poslove rodne ravnopravnosti Izvještaj o implementaciji hitnih preporuka, koje je Crna Gora, nakon dobijenih zaključnih zapažanja u vezi sa Drugim periodničnim izvještajem o sprovođenju CEDAW konvencije iz jula 2017 .godine, dostavila ovom komitetu u julu 2019. CEDAW Komitet je pozdravio dostavljanje predmetnog izvještaja o hitnim preporukama u predviđenom roku od dvije godine i u skladu sa ocjenama i daljim preporukama, obavezao nedležne institucije na preduzimanje aktivnosti na planu njihove pune implementacije. S</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

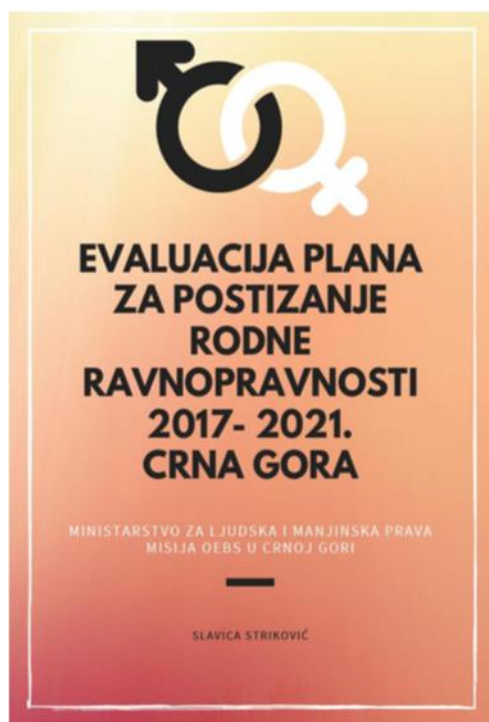
				<p>tim u vezi, Direkcij je uputila dopise institucijama nadležnim za sprovođenje preporuka koje su ocijenjene kao djelimično implementirane, te u cilju preduzimanja svih mjera za njihovu punu implementaciju i istovremeno ih informisalo o zakljunim ocjenama i preporukama CEDAW Komiteta i nakon toga prikupilo informacije o njihovoj realizaciji.</p> <p>U oktobru 2020. godine Direkcija je dostavila nadležnom Ministarstvu vanjskih poslova srednjeročni izvještaj o realizaciji preporuka iz UPR-a (Opšteg periodičnog pregleda o stanju ljudskih prava) za oblast: ŽENE</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

IV Nalazi evaluacije

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava – Direkcija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa Misijom OSCE-a u Crnoj Gori je tokom 2020. godine sprovelo eksternu evaluaciju PAPRR-a, koja je prevedena i na engleski jezik.

Link za evaluaciju:

<https://mmp.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=415714&rType=2&file=>

Evaluacija PAPRR-a je izrađena u cilju dobijanja nezavisne i systemske procjene uspješnosti sprovedenih aktivnosti koje su predviđene ovim dokumentom, pritom uvažavajući činjenicu neophodnosti primjene novog metodološkog pristupa izrade strateških dokumenata.

Evaluacija PAPRRa 2017-2021 je bila usmjerena na pet uobičajenih kriterijuma evaluacije: relevantnost, efikasnost, djelotvornost, uticaj i održivost, sa posebnim osvrtom na:

- Procjenu u kojoj su mjeri kapaciteti korisnika, zainteresovanih strana i ciljnih grupa izgrađeni da mogu kvalitetno podržati politike rodne ravnopravnosti
- Procjenu u kojoj je mjeri izraženi rodni nesklad popravljen
 - Procjenu u kojoj su mjeri žene i muškarci, kao i djevojčice i dječaci imali koristi od primjene PAPRRa;
 - Procjena aspekata praćenja i evaluacije koji su uključeni u Plan.

Evaluaciju trećeg PAPRR-a je uradila ekspertkinja Slavica Striković, a ona je imala za cilj da procijeni u kojoj mjeri je realizacija planiranih aktivnosti popravila stanje u oblastima koje su navedene kao prioritetne. Opšti zaključci ove evaluacije su da je treći PAPRR:

- **PAPRR je djelimično doprinio unapređenju rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori¹⁴**
- **Realizovan je veliki broj aktivnosti**
- **Kvantitet niti kvalitet realizovanog nije moguće izmjeriti prema sadašnjem načinu izvještavanja**
- **Ograničeni su dometi Plana prema svim kriterijumima evaluacije, najviše zbog: obima, neprecizno postavljenih ciljeva i loših indikatora**
- **PAPRR je dokument u potpunosti usaglašen sa međunarodnim zakonodavstvom**
- **PAPRR je zasnovan na nedovoljno ispitanim potrebama i problemima onih kojima je namijenjen**
- **Faza pripreme i planiranja je morala biti bolje pripremljena i duže trajati**
- **Faza praćenja treba biti kontinuirana i traži da se najmanje jedna uposlena osoba bavi njome**
- **Forma izvještaja o sprovođenju je nepraktična, nepregledna i gotovo nepodobna za analizu**
- **Odjeljenje za rodnu ravnopravnost ima nedovoljan broj uposlenih; uposlenima nedostaje obuka iz domena profesionalnih i IT vještina kao i kontinuirana obuka iz domena ženskih ljudskih prava; tehnička opremljenost nije dovoljna**
- **Većina ministarstava i lokalnih samouprava ulaže nedovoljan napor na senzitivisanju kadra i integraciji rodne perspektive u sve segmente rada i organizacionu klimu.**

Evaluacije PAPRRa ukazala da je najveći broj aktivnosti realizovan u oblastima: rodno zasnovano nasilje, rodna ravnopravnost u ekonomiji, institucionalni mehanizmi za primjenu politika rodne ravnopravnosti, te u prvoj tj. opštoj oblasti koja se odnosi na unapređenje ženskih ljudskih prava. Oblasti Plana su u skladu sa međunarodnim pravnim okvirom. Dio aktivnosti je dao mjerljive rezultate i preporuka je da se novi dokument nadogradi na te uspjehe. Strateški ciljevi i pojedinačni ciljevi Plana imaju relativno izraženu relevantnost, i taj kriterijum evaluacije je najbolje ocijenjen, s obzirom na kontekst u kome se primjenjivao Plan. Relevantnost umanjuju činjenice da nijesu u dovoljnoj mjeri ispitane potrebe direktnih i indirektnih korisnika/ca, te je skroman i odgovor ovog dokumenta na takve potrebe. Oblasti dokumenta u kojima je postignuto relativno malo su oblast zdravlja, medija, kulture a naročito crnogorskog sporta.

Evaluacija je izdvojila sledeće pozitivne rezultate i činjenice vezane za sprovođenje PAPRR 2017-2021.godine¹⁵ :

- **Uvođenje akreditovanih obuka,**
- **Istraživanje o seksualnom nasilju,**
- **Promocija dualnog obrazovanja,**
- **Veća upotreba rodno senzitivnog jezika u medijima i organima uprave**
- **Usvajanje protokola za zaštitu od vršnjačkog nasilja,**
- **Uvođenje linije gdje se mogu obratiti roditelji ili dijete žrtva vršnjačkog nasilja,**
- **Međuresorki timovi formirani u školama,**
- **Prepoznavanje on-line seksualnog uznemiravanja i govora mržnje,**

¹⁴ Evaluacija PAPRR-a -

<https://mmp.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=415714&rType=2&file>

¹⁵ Evaluacija PAPRR-a

- **Redovne obuke o rodnoj ravnopravnosti,**
- **Izrada nove Strategija za razvoj ženskog preduzetništva,**
- **Unaprjeđenje savjetodavne podrške ženama za razvoj biznisa,**
- **Umrežavanje preduzetnica,**
- **Licencirana skloništa za žrtve nasilja,**
- **Povećan broj žena u policiji, vojci i mirovnim misijama,**
- **Upis djevojaka na tradicionalno muška zanimanja u sklopu kampanje “Stručno je ključno”,**
- **Skrining programi za prevenciju karcinoma dojke i grlića materice,**
- **Postojanje lokalnih fondova za žensko preduzetništvo,**
- **Program UNDPa za sticanje ključnih vještina iz rodne ravnopravnosti,**
- **Podrške Misije OEBSa u Crnoj Gori i UNDPa**

Evaluacija je takođe pokazala da je niz razloga koji bi značajno doprinijeli većoj efikasnosti, djelotvornosti i uticaju ovog dokumenta: politička volja da rodna ravnopravnost konačno dobije zasluženno mjesto na političkoj agendi, veća budžetska sredstva planirana za realizaciju aktivnosti, bolje razumijevanje rodni nejednakosti od institucija koje su ključni faktori u primjeni politika rodne ravnopravnosti, bolja koherentnost, tj. usklađenost identifikovane problematike sa aktivnostima koje vode konkretnim rezultatima na eliminisanju rodni nejednakosti, obezbijedena rodno osjetljiva statistika u svim tematskim oblastima, veći broj zaposlenih u Odjeljenju za rodnu ravnopravnost i njihova već edukovanost, bolja tehnička opremljenost i više finansijskih sredstava. Održivost PAPRRa je najlošije ocijenjen kriterijum, te je neophodno ojačati aktivnosti koje doprinose dugoročnim efektima.

Konstatacija u Evaluaciji Plana za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021. (str.63): “Ističemo kao naglašeno izazovnu dimenziju finansijske (ne)održivosti PAPRRa, jer sredstva koja se izdvajaju za aktivnosti ovog dokumenta, kao i za nevladine organizacije koje se dominantno bave unaprjeđenjem ženskih prava u Crnoj Gori (kroz godišnji konkurs Ministarstva za ljudska i manjinska prava) iznosi samo oko 220.000,00 eura, što znači da se iz budžeta države Crne Gore za poboljšanje položaja više od polovine populacije u 2019. godini izdvojilo 0,00000035% godišnjeg budžeta.”

Tokom 2020. godine, Direkcija za rodnu ravnopravnost je uz podršku Misije OSCE je angažovala ekspertkinje da urade Nacrt četvrtog PAPRR-a.

V Osvrt na planirana i utrošena finansijska sredstva

Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021. godine, sa dvogodišnjim programima sprovođenja, formulisan je bez prethodne detaljne procjene o raspoloživim budžetskim sredstvima za njegovu realizaciju.

Izveštaji o sprovođenju ovog dokumenta koje je Vlada Crne Gore usvajala u periodu od 2017 - 2020, nijesu rađeni po novoj Metodologiji razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata, te iz tog razloga ovi izveštaji nisu sadržali precizne informacije o utrošenim finansijskim sredstvima. Ovo za posledicu ima nemogućnost za precizno izračunavanje sredstava utrošenih za njegovo sprovođenje u period njegovog važenja. Inače, za većinu aktivnosti nadležnih resora u koloni gdje se navode potrebna finansijska sredstva

nadležne institucije su koristile termin “Redovna budžetska sredstva” bez preciziranja tačnog iznosa sredstava. Ne postoje ni precizne informacije o utrošku donatorskih sredstava.

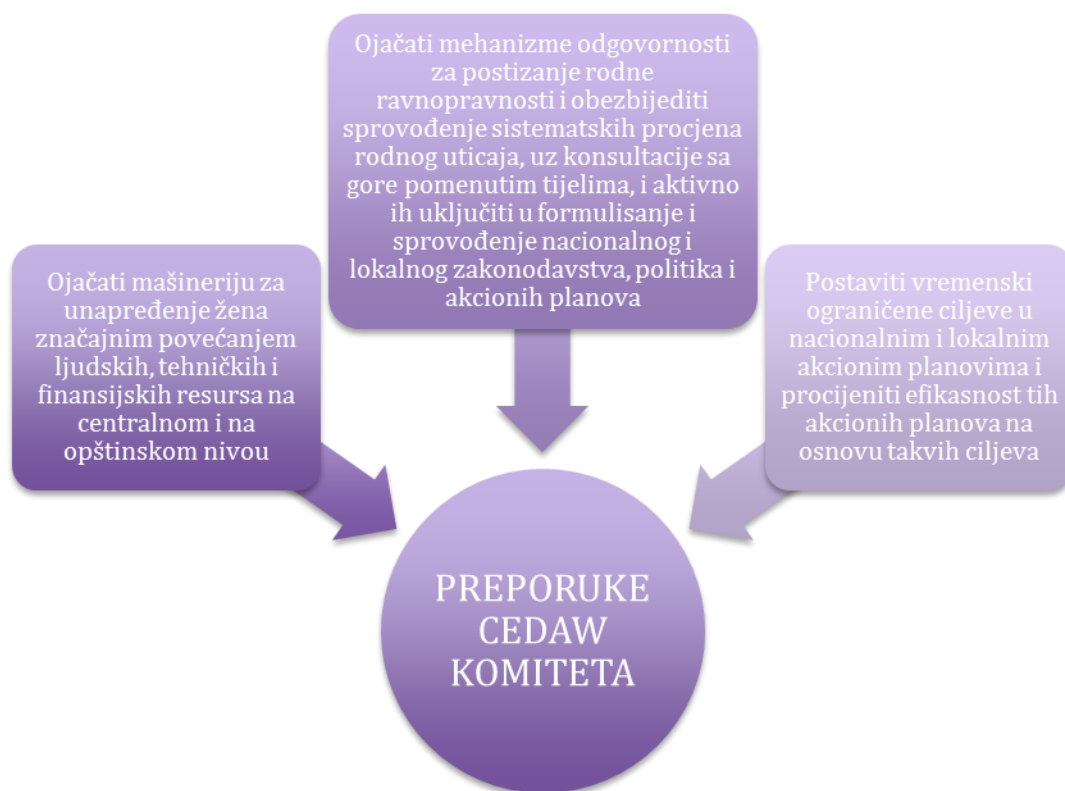
Generalno, odnos između planiranih i utrošenih sredstava nije moguće procijeniti. Nemoguće je izmjeriti sveukupne rezultate postignute realizacijom PAPRRa, a time ni sprovesti analizu utrošenih sredstava u odnosu na planirana.

U narednom periodu, u izvještajima o sprovođenju novog strateškog dokumenta - Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021-2025. godine sa dvogodišnjim akcionim planovima, posebna pažnja će biti posvećena preciziranju odnosa planiranih i utrošenih sredstava.

III PREPORUKE ZA NAREDNI PERIOD CIKLUS PLANIRANJA POLITIKA

U Izvještaju o napretku Crne Gore za 2019. Evropska komisija naglašava se da bi država posebno trebalo da dalje jača institucije za ljudska prava i mehanizme za rodnu ravnopravnost u pravcu povećanja njihovih nanje o međunarodnim i evropskim standardima ljudskih prava; jača primjenu i zaštitu ljudskih prava i osigurati efikasnu zaštitu žrtava kršenja ljudskih prava, uključujući i pružanje efikasnih istraga zlostavljanja od strane policije i slučajeva smrti i fizičkih napada na pojedince, u skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava i osigura efikasnu implementaciju politika temeljnih prava rodne ravnopravnosti, prava djece, Roma/kinja i osoba s invaliditetom kroz obezbjeđivanje dovoljnih budžetskih izdvajanja za poboljšanje kapaciteta relevantnih institucija kao i za međuinstitucionalnu koordinaciju.

CEDAW Komitet je takođe preporučuje sledeće:

Ono što je istovjetan nalaz za sve mehanizme je da im se moraju ojačati i kadrovski i finansijski kapaciteti.

Nacionalni strateški dokument za rodnu ravnopravnost, za naredni četvorogodišnji ciklus, trebalo bi da bude jasan okvir za aktivnosti koje rodnu ravnopravnost bolje pozicioniraju u crnogorskom društvenom, a naročito u političkom kontekstu. Ovaj dokument je najvažniji strateški dokument Direkcije za rodnu ravnopravnost, odnosno najbitniji strateški dokument Vlade u domenu rodne ravnopravnosti. Njegova je svrha ublažiti uočene rodne nejednakosti i dati snažan doprinos u redefinisavanju ženskih i muških rodnih uloga i odnosa kroz smjernice o rodno osviještenoj politici, na svim nivoima odlučivanja.

S tim u vezi neophodno je da :

- rodna ravnopravnost mora biti bolje pozicionirana na novoj političkoj agendi -
- da Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021- 2025. bude strateški dokument koji targetira suštinu neravnopravnosti, a to su rodne uloge
- ne tretirati simptome i posljedice, nego uzroke!
- orodnjavanje javnih politika ne postoji u dovoljnoj mjeri - Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava – Direkcija za rodnu ravnopravnost ne daje takve komentare na akta
- se redovno ažurira rodna statistika

Na osnovu analize stanja u oblasti rodne ravnopravnosti, a imajući u vidu opredjeljenje Crne Gore da izgradi državu i društvo u skladu sa nacionalnim i međunarodnim standardima ljudskih prava i rodne ravnopravnosti, budućom Nacionalnom strategijom rodne ravnopravnosti 2021-2025. godine želimo da dostignemo viši nivo rodne ravnopravnosti kroz sledeće operativne ciljeve:

1. Unaprijediti primjenu postojećeg normativnog okvira na sprovođenju politike rodne ravnopravnosti i zaštitu od diskriminacije po osnovu pola i roda;
2. Unaprijediti politike u oblasti obrazovanja, kulture i medija kako bi se smanjio nivo stereotipa i predrasuda prema ženama i osobama drugačijih polnih i rodnih identiteta;
3. Povećati nivo učešća žena i osoba drugačijih polnih i rodnih identiteta u oblastima koje omogućavaju pristup prirodnim i društvenim resursima i dobiti od korišćenja resursa;

Kako je postizanje rodne ravnopravnosti dugoročni cilj, ono se mora unapređivati kroz efikasan, institucionalan rad različitih državnih institucija. Zato je važno da se u narednom periodu jasno pozicioniraju institucionalni mehanizmi (položaj, nadležnosti, sastav, odnos prema drugim organima) u strukturama u kojima su obrazovani, ali i da se očuva međusektorski pristup rodnoj ravnopravnosti i stvore sistemske pretpostavke i procedure koje će omogućiti maksimalno koordinisan i usklađen rad svih nadležnih organa.

Zaključna preporuka:

- Obezbediti samostalnu funkciju izvršnog institucionalnog mehanizma u strukturi Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava i veći broj zaposlenih izmjenom Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, na način što bi se umjesto postojeće direkcije obrazovao poseban direktorat za rodnu ravnopravnost ili odjeljenje pri Kabinetu ministra kao samostalna organizaciona jedinica, kao i da se umjesto postojeća sistematizovana 4 radna mjesta predvidi najmanje 6 radnih mjesta za službenice i službenike u cilju sprovođenja mandata ovog mehanizma utvrđenim Zakonom o rodnoj ravnopravnosti;

